

Propter falsitatem quando quis caudam.

Cap. XXXIII.

Sine causa falsitas committi non consuevit, sed hic nulla alia potest considerari, nisi, vt excludatur, probatio solutionis mutui facte in tritico, oleo, & vino in illis duobus annis LXI. & LXII. sed nulla penitus probatio facta est, q̄ hoc tēpus percutat, Itē quia mutatio, atque alteratio cedule et in data diei facta est, q̄ cā excludendi ipsam probationem fieri non potuit. Et licet cōmittens falsitatem circa acta causa illa perdat, tñ secus est in cōmittente circa testes, & instrumenta. Quāobrem cōclusum est, falsitatem non esse talem, vt Tulia perpetui silentium imponi possit. Falsitas etiam in potentia noticia punibilis est, quō ad poenam ordinariam falsi, non autem quo ad amissionem causae.

Sine. *Ex decisione Rota Romana 111. parte 2. in Notissimis Cantucci.*

De scribente falsas partitas in suo libro priuato.

Cap. XXXIV.

Certissimi iuris est, eū qui falsā capitula in particulari rōni libro falso descriptit, nullatenus puniendū esse, cū is liber libello fide faciat. Quid si post mortem praedicti offerre possit salutis suae immemor esse nō praesumitur, ita vt ante mortem falsitates casset. Mēdaciū non est punibile, si nemini noceat, neq; de dolo actio inuētari potest, qm̄ nullius interest. Sed quia Lelius falsū cōscripserat, pluresque debitores eius patri mortuo esse afferbat, qui non erant, atque ex illius defuncti libro, quem vtilauerat, transcripserat, cū et librum saepe numero in iudicio produxisset, & a nonnullis sine lite certas pecuniarum quantitates inibi descriptas exegisset, maturius deliberatione habita, conclusum fuit, vt p̄ decemium exileret, cum facultate exilium pro ducentis ducatis redimendi. Interdum haec falsitas iudicis arbitrio puniendi est. Dolus, veritatis mutatio, & quod alte ri noceat, ita demum requiruntur, si de ordinaria falsi poena agitur, Caterum vbi cumque neque nocua, neque ad nocendum apta existit, multis concurrentibus, extraordinaria agendum est.

Certissimi. *Ex decisione Regni Neapolitani 540. Frantisci Vinij.*

Notarius falsā instrumenta consiciens, quomodo in Regno puniatur. Cap. XXXV.

Quia poena deportationis in usu non est pro falsi crimine interdum arbitrarium poenam irroganda est se conclusum est, nisi per locorum statuta aliter dispositum fuisset. Cum igitur per Regni Constitutionem contra notarium instrumenta falsā consicientē vltimum supplicium stabilitum fuerit, Propterea Notarius Petrus Mayna de Catania ita confessus, furcis suspendi fuit.

Quia poena. *Ex decisione consilij Neapolitani 153. Antonij Capocyj.*

De eodem, & quid si non est notarius.

Cap. XXXVI.

Ferratellus autē a quariis, siue scriba fiscalis nuncupari non poterat, qm̄ vt talis cū solemnitate p̄ provisiones antiquas requisita creatus non fuerat, licet p̄ scriba, siue potius pro scriba discipulo in bica receptus erat, Vnde cū ordinament notario Laurentio, vt cōmissionem nomine Magne Curie falsā efficeret, per quā Fullano Aegiptiaco iurisdicō sup̄ oēs in Regno Aegiptiacos concedebatur, mandando omnibus regni officialibus sub poena, vt illam obseruarent, & ita falsum muliter gesserit, super re, quē non aliter ad ipsam Magnam

Curiam, sed ad ipsum Regem, siue Proregem pertinebat, lō constitutionis regni poena non teneri cōclusum est, qm̄ factum non nocet, conatusq; cum iniuria nullū effectum habuit, Item non iste, sed Notarius Laurentius iudicū subscriptiones falsificauit, poena autē cōstitutionis ad mandantem non extenditur. Cū igitur commissio Regia non existeret, neque sub Regio nomine expedita, ideo poena contra ipsius literas, vel sigillum falsantes plectendus non esset. Neque ad Proregis literas falsantes extendi posset, licet enim Papae delegatus illius vices gerat, non tamen ita acriter huius literas falsō efficiens punitur, ac si Papae literas falsas efficeret. Quare non aliter vltimo supplicio, sed ad tirenes in perpetuum cōdemnatus fuit.

Ferratellus. *Ex decisione eiusdē 27. Thoma Grammatici.*

Notarius propter latam culpam non cognoscens personas falsum testamentum consiciens, quomodo puniatur. Cap. XXXVII.

Columba, pretio Catherine exsoluto, persuasit, vt Iacobae personam fingeret (quae mortua erat) atq; testamentum concederet, ipsamque Columbam heredē faceret, inde domū, aliaq; hereditarias res vendidit, & cum omne totū detectū esset, Notarius fictionē sciuit negat, testatricemq; nō cognouisse, Sed quia per statutū cognoscere, vel hōc denunciare tenebatur, lō de rebus ad alienam hereditatem pertinentibus, venditionis contractū facere non debebat. Cū similis casus in ciuitate Aquisi occurreret, omnes strangulati iussu est, qui criminis participes existerent. Cū autē de hoc Notario ageretur, omnibus officiis priuari conclusum est, cum perpetua exercendi inibitione, qm̄ suppositionē ignorando in dolo existisse, non dicitur, sed quia statuti non obseruauit, lata culpa caruisse dici nulli modo potest, statutum autē de falsario puniendo intelligitur, de eo qui dolo malo falsum commisit. Ex eo quod non reuelauit, falsum commississe dicendū non est, qm̄ viri sapientes tacent, quod probare non possunt. Quāuis ab initio falsitatis ignarus existisset, quia tamē statum neglexit, quo forma procedendi praescribitur, quādo inter ignotos rogatur, ideo falsum commississe vnanimiter conclusum est. His accedit, q̄ tabellio, & testes testatorem cognoscere debent, & ipse Notarius falsō scripsit Columbam coram se constitutam esse, quā nō viderat, cum facie velatam esse consiteatur, attestari igitur non debebat, nisi de his quae ipse viderat, & cognouerat. Eiusdem lata culpa casum praescribere dicitur, falsitatisque subiequitur causam fuisse, dicendum est, quae delictum grauius facit, malique exempli, praesertim in notariis, qui omnium voluntates, dispositionesq; feriunt, & sumunt, in quorum potestate est, quadrata rotundis mutare, atque euertere, domosque, & familias prodere, propter publicam fidem, quae illorum scriptis danda est: Quāobrem si abutantur, grauiori poena digni sunt.

Columba. *Ex decisione Rota Auenionensis. 107. Hieronymi Laurentij.*

Testes instrumentarii quam fidem faciant contra notarium falsum instrumentum consicientem. Cap. XXXVIII.

Cum testes in instrumento interuenisse negaret, eo ipso ab ipso solemnitate remanet, cū a testu fide firmetur, Nec aliqua testiu singularitas considerari potest, quia vni, & idē cōcludit, et si p̄ eorū singulares sensus. Ex horū autē dictis notarius de falsō puniri nō potest, Neutrum, creditur quod ad condemnationem de falso, Neque etiam notario contra testem: Sed placuit istorum depositiones sufficere ad torturam contra notarium irrogandam, cum acerrima falsitatis inquisitione, Praesertim

F 2 quia

quia iidem testes affirmarunt, quod post celebratū con-
tractum ab eodem notario requisiti fuerunt, vt si de ra-
h instrumento interrogarentur, eisdem praesentes fuisse,
responderent, solaque hec extrajudicialis confesio,
concludenter probata, sufficiens ad torturam iudicium
faciebat.

Cum testes. *Ex decisione Regni Siciliae 170. Garfise
Mastilli.*

Cap. XXXIX.

Licet instrumentum nullum existeret, tamen quia alte-
ri nocere potest, falsum per literarum comparationem,
si falso per notarium factum est, de falsitate puni-
endum est.

Licet instrumentum. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 737. parte 1. Francisci Marci.*

Responsio quod vult uti instrumentum quomodo for-
manda sit. Cap. XL.

Petitioni, an quis in iure p. bono vii velit, affirmatiua
responsio ita facta, sufficiens via est, donec, & quo-
uisque de contrario legitime certioratus fuerit, quia li-
cet quando non pure de praesenti respondet, sed sub co-
ditione, quando de nouo bonum apparebit, non suffi-
ciat, tamen quando respectu temporis praesentis pura
est, nimirum, quod p. bono vii vult, donec de contra-
rio certificatus fuerit, non aliter cogi potest ad praesens in-
dendum, nisi odor alicuius falsitatis ostendatur.

Petitioni. *Ex decisione Rota Romana 783. parte 4. in
Nouissimis. Seraphini.*

Fides negatiua non probat falsitatem. Cap. XLI.

Cum supplicatio originalis gratiae non exhibetur,
de falsitate circa illam commissā, in rei veritate di-
ci non potest, quoniam nō entis nulla sunt qualitates,
vel partes, praesertim quando semiplena probatio non
admittitur. Ille diligentiae non sufficiens, quod in libris
Registri supplicationum, illa non reperiatur, ad fauorem
Bartolomei, Quoniam non ideo ad falsitatem inferri po-
test, cum esse possit, quod expeditores bullarum in da-
tae appositione erauerint, ideo ad falsitatem non infer-
tur. In dubio illa interpretatio fieri debet, per quam de-
lictum, atque odiosa interpretatio excludatur.

Cum supplicatio. *Ex decisione eiusdem. 904. parte 4.
in Nouissimis.*

Cassans apostillas a processibus alienis tenetur poena
falsi. Cap. XLII.

Qui apostillas in alienis processibus factas cassarūt,
tam actione iniuriarum, quam falsi puniri pnt, nā
siquid in suo, conseruandi iuris causa, & non ad alterius
emulationem fit, etiam si alteri nocet, atque praedi-
ctum, validum est. Si igitur aduocati Feliciane, ad maiorem
instruccionem, atque facilitatem ius dicentis illas fece-
runt, etiam si falsitatem, ignorantiam, & iniquitatem, vel
variationem, & conspirationem testium, examinatorū
que detegerunt, per colligantes, aut alios deleri nō po-
terāt, praesertim quia in iudicio, citata parte, pducte fuerāt.

Qui. *Ex decisione Fori Finizanen. 2. 4. parte. 5. Borgnini
Caualcanti.*

F A L S A R I V S.

Falsificans acta perdit causam per sententiam.

Cap. I.

Post longam discussionē conclusum est, eū tñ, q.
acta falsificat, causam amittere, nō ēē cū, qui tes-
tes corrumpit, vel instrumentū, falsum produ-
cit, aut falsi sic, aut eodem vitur, sed nec ille

ipso iure, sed per sententiam causam amittere.

Post. *Ex decisione Senatus Burdigalensis 291. Nicolai
Boerij.*

Falsarius quibus priuandus sit. Cap. II.

In crimine falsi, officii, siue beneficii priuationi locus
est, Quamobrem falsarius, & ab ordine, & ab omni-
bus beneficiis exendus est, & in monasteriū detruen-
dus, maxime quando penes acta causae falsitas commit-
titur, ideo enim etiam causam perdit, quoniam ceteris
grauior est.

In crimine. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis, 667.
parte 1. Francisci Marci.*

Falsarius an possit fideiussoribus relaxari.

Cap. III.

An reus fideiussoribus relaxandus sit, ad arbitrium
iudicis remissum est, qui, vel pro criminis, q. obui-
citur qualitate, vel pro innocentia psonae, vel eius codi-
tione, q. acculatur facere solet. Cū igitur testes post vn-
de viginti annos suas depositiones negauerint, existat-
que statutū, quo falsi crimine tercentorū aureorū poe-
na puniendū esse disponitur, pena existente placuit, qm
accusatum fideiussoribus relaxandū esse placuit, qm ne-
gatio a testibus rursus facta verisimilis non videbatur,
cū post decē & octo annos, obliuionem inducēt esse p-
sumatur, Et quis speciale sit, ne in hoc crimine ita fiat,
tñ cū qualitas addit, quae iudicis animū mouere possit,
ne faciliē ita negantibus credat, ab illa ordinaria dispo-
sitione recedere potest.

An reus. *Ex decisione Rota Auenionensis 5. Hieronymi
Laurentij.*

De eodem, & quid stante statuto imponente poenam
pecuniariam, & in subsidium corporalem.

Cap. IV.

Si per statutū poena corporalis imposita est, in defectū
speciariae non soluta infra certos dies, tunc reus fi-
deiussoribus relaxandus nō est, qm solutio in tpe nō
subsequuta, poena corporalis subintrans ludibrio, atq. in-
nanis existeret, neq. fideiussor ad illā obligare se potuit
qm membrorū suorū dñs non existit: si statutū poenam
corporalem imposuisset, si pecuniaria soluere non pos-
set, aliter dicendū, qm qui idoneos fideiussores dat, solu-
ere non possit, dici nullo mō debet. Nec iō testes a fal-
sitate commissā super secunda depositione directō pri-
mae contrariam excusandi sunt, quia rursus, qui a psum-
to dolo excusationem habent, & post decē annorum
cursum probabilis obliuio inducta esse vī, Qm haec in
dubio, & praesumptiue procedunt, sed vbi de rursus
dolo, atque malitia constat, aliter resoluedū est, cum
pleriq. ex his adeo versuti, sagaces, atq. callidi videant,
vt nulla excusatione digni existant. Quāuis iudex qm
possit de crimine capitali inquisitos sub fideiussoribus
relaxare, si eos in casu absolutionis esse videt, quos pro
absolutis habet, illi tamen verum est, si format, ac pu-
blicato processu, terminique datis fiat, ante quos iudi-
ci de innocentia constare non dicitur. Statutum quod
de falsi crimine ultra septennium non queratur, in hoc
casu locum habere non dicitur, quia a secunda attesta-
tione falsitas incipit, quando subornatus praesumitur.

Si per statutum. *Ex decisione Rota Lucensis 42. Hiero-
nymy Magony.*

De poena ordinaria, & extraordinaria falsario
irroganda. Cap. V.

Ex iudiciis falsitatis nemo ad trirremium poenā con-
demnandus est, Nam poena ordinaria pro hoc deli-
cto, De-

Ad Deporatio, & bonorum publicatio antica est. Ser-
uis autem vitium supplicium datur, extra ordinaria
autem, quæ proinde imponitur, minor esse debet,
Quid si iudicia indubitata existerent ex quibus iudex
ad inquirendum vitæius moueri non possit? Ne depor-
tationis quidem pena imponi potest, multo minus co-
demnatio ad trirèmes, quæ maior exiit. Quando ex-
pluribus simul iunctis, condemnationem legui opus
est, pena pecuniaria imponenda est. In certis casibus spe-
cialiter prouidit. Pena mortis pro infamitate imponitur.

Ex iudiciis. Ex decisione Collegij Pisani 249. Doctoris
Marci.

F I S C U S V S.

Fiscus, & Camera vnde nomen sumpserunt.
Cap. I.

Fiscus dicitur factus, vel bursa, sed quia augente Im-
perio factus non sufficiebat, una domus subroga-
ta fuit, quæ postea Camera fiscalis, siue Imperia-
lis appellata fuit, & in Regno Francia, atque patriæ del-
phinali Camera computorum appellatur. Romæ vero
Camera Apostolica dicitur.

Fiscus. Ex decisione Gratinopolitana 454. Cnidonix
Papp.

De duplici patrimonio Principis, & eorum nomini-
bus, & differentis. Cap. II.

Cum quis aliquo titulo ab aëreio fiscali acquirit, in
continenti securus est, sed Dominus intra quadri-
nium contra Fiscum regressum habet. Eodem privile-
gio gaudet, si à Cæsare, vel Augusta, siue procuratore
rerum priuatarum acquirit, quia omnia principis esse
intelliguntur. Quecquid est Fisci ad Cæsarem pertinet,
sed non conuertitur. Regnum Boemæ, quod est Cæsa-
ris, fiscale non dicitur, Idem de Ducatu Austriæ dicen-
dum est, qui ad Romanorum Regem pertinet, licet hu-
iusmodi Cæsarium bona codi fisci privilegio gaudeant
sicut bona Augusti. Itaque duo procuratores deputan-
tur. Alter, qui Cæsaris appellatur, siue rerum priuatarum,
& super causis inter Fiscum, & priuatum iurisdictione
habet. Aliquando autem rationalis siue legisla appella-
tur. Alter dicitur procurator fisci, siue Imperii, & iste
de causis inter procuratorem Cæsaris, siue patrimonij
priuati Principis, & ipsum priuatum cognoscit. Siue fi-
scalis agat, siue conueniat. Cæsaris procurator cognos-
cit, Aliquando etiam cum Præfide, vt in causis mixti
Imperij, Camera Imperij includit quecquid ad commo-
dum Imperij pecuniarij pertinet. Respublica duplex
patrimonio habet, alterum fiscale, introitus, & exitus
quod in commo pecuniario consistit, alterum, quod
in usu publico nescitur. Camera Imperatoris aliquan-
do pro Camera Imperij accipi consuevit. Item Fiscus,
Camera Imperij, & Respublica pro eodè accipi solent.

Cum quis. Ex decisione Parlamenti Delphinalis 338.
parte 1. Francisci Marci.

Fiscum qui habeant. Cap. III.

Papa, & Imperator Fiscum habere dicuntur, Etiam
Rex in Regno suo, Cōitates, & collegia licet bursā
Cōm habeant, Fiscalem verò non habent, nisi per pri-
uilegium, vel præscriptionem acquisierint. Regulariter hec
iura Principi reseruata dicuntur. Quod Cōitates, & alij ter-
rarum dñi iura fiscalia in corū territoriis obtinuerunt,
licet multam remittere possint, infamia tamen pena
non possunt. Procurator fiscalis istorum, alium fiscale
vniuersalem, qui Principis est, superiorem habet, & Fi-
scus prouincia appellari solet.

Papa. Ex decisione consilij 339. p. 1. Francisci Marci.

Fiscus ligatur statutis sui Principis. Cap. IV.

Sicuti sententia hominis proferentē nō ligat, ita neq;
statutum promulgantem, Quamobrem Ordinē Du-
calē Fisci nullatenus comprehendere videbatur, quo fin-
citi est, in causis subhaflationi, ei prius satisfaciendū
fē, qui infamā impetraverit, fideiussoresq; dederit, nul-
la anterioris crediti ratione habita, Non igitur Fisci an-
teriorē, qui sero crediti declarationē impetrarent, præ-
ferri oportere. Contrariū tñ resolutum est, qm̄ fiscus ius
re priuati vtrius, nisi in specie priuilegiatus exiit, secir-
co dispositio generaliter loquens illū includit. Qd̄ magis
placuit, qm̄ se fiscus Ordini supposuit, ad probandū
ius suum in eodem iudicio admitti petens, termino ab
Ordine præfixo, non obstante, nā qui legi astrictus non
est, illi se subicere posse, clarū est, Ad obseruantiam igitur
Ordinis se astrinxisse vī, quia faciens actū legis de il-
lo loquentibus se obligare vitis est. Is qui in loco cōtra-
hit, & si subditus non exiit, tñ solemnitatē à statu-
to requisitam seruare tenetur. In iudiciis quasi contra-
hitur, & fiscus non subditus, ex quasi contractu obliga-
tur, sicut Clericus in litis ordinariis, coram iudice se-
culari obligatur.

Sicut. Ex decisione Senatus Mantuani 13. Ioannis Pe-
tri Surdi.

Fiscus debet iurare de calumnia, & in quibus locis non
obseruatur. Cap. V.

Iuramentum calumniæ à parte exactum, omnino p̄-
stare oportere notū est, qm̄ de substantia iudicii est,
ita vt omniū, totum processum, iustamque nullā red-
dat. Quid igitur, si pars aduerſa exigat iur̄m damnorū,
vel calumniæ à procuratore fisci? Quid obstat? Nam fin-
gulariter receptum est, fiscum in casibus à iure expre-
ssis priuilegiatum exiſtere, in non expressis, iuris cōmū-
nis dispositionem locum habere, sed iuramentum calū-
niæ nominatim fisco à lege remissum esse, nusquam re-
peritur, ergo subregula includitur, In casibus, omniū, pri-
uatorum iure vtrius. Quamobrem calumniæ iurame-
ntum exactum præstandum est, quod expresse non mu-
tatur, quare stare prohibetur. Sed aliter Camera obser-
uat, quæ in causis fiscalibus non cogit fiscum præstare
iuramentum calumniæ à parte exactum, verū eo omis-
so, ad vltiora procedit, Cæsaris enim, & Imperij nomi-
ne, ex generali mandato legis, & constitutionis Imperij,
causas peragit, & in iudiciū deducit, igitur talibus iu-
ramentis ob maiestatem mandantis, grauior nō debet,
& alias calumniari non præsumitur, is quem officij ne-
cessitas excusat. Item qualiter persona præsumptionē
calumniæ excludit. Et licet veritas sit, fisci iuramentum
calumniæ præstare debere. Tamē hoc consuetudine ali-
quando obseruari non posse, conclusum est.

Iuramentum. Ex decisione Camera Imperialis. 90.
parte 1. Andreae Gaill. & decisione Senatus Mantuani, 18.
Ioannis Petri Surdi.

Cap. VI.

Fiscus non est idoneus fideiussor, quoniam idoneus
ad conueniendum non est.

Fiscus. Ex decisione consilij Neapolitani 88. Ma-
thæi de Afflis.

Cap. VII.

Hypotecam in bonis delinquentium fiscum habe-
re conclusum est, nimirum à die latæ sententiæ
contra illum.

Hypotecam. Ex decisione Rotæ Aueni mensis 121. Nie-
ronymi Laurentij.

F 3 Priorita.

Prioritatem quis probet Fiscus, vel Donatarius.
Cap. VIII.

Non semper creditor rem in bonis debitoris tēpore obligationis fuisse probare debet, quoniam Fiscus in donatarii consensu probandi onus transfert, ita ut nisi probauerit, donatōne Fiscū hūc oīēdā p̄cecessisse, locūbat, nā p̄ specialitatem Fiscū a priuato differre, visum est. Quod si eodem mense hypotheca, & donatō facta dicatur, donatarius prioritatem saltem per momentum temporis probare debet.

Non semper. Ex decisione Consilij Catholici 48. Ludouici Pegneri.

Fiscus an, & quando restituendus. Cap. IX.

Ad instar minoris, etiam in lucro fiscus restitui solet, sed cum p̄cedentibus subastationibus pro ut de iure, & consuetudine, vltimo licitatori Salis arrendamentum deliberatum fuit, qui meliorem conditionem fecit, petitionem procuratoris Fisci post paucos dies data, reiectam esse cōclūsum est, & ideo nō nisi ex noua causā superueniente Fiscum restituendum esse. Fides h̄ illas falsitas decipi non debet. Vbi damnum est modicum, Fiscus non restituitur. Regia Camera iura Fisci ad tempus nō nisi cum pactis solitis vendere potest, tamen si ratio, & experientia aliud suadet, aliter facere potest, quia Rex de officialibus Camera multum confidet.

Ad instar. Ex decisione Consilij Neapolitani 340. Mathias de Assis.

De eodem. Cap. X.

Vtrum fiscus lesus restitui possit, satis de iure dubitatur, sed de stylo, & comuni obseruantia seuius t̄ur contrarium, & ita iudicatum est.

Vtrum. Ex decisione Granipoliti ana 303. Guidonis Papae.

Fiscus succedit nato ex incestuoso coitu.

Cap. XI.

Mortuo eo, qui natus est ex damnato coitu, sine liberis, eiusdem fratres vterini non admittuntur, etiam si ex legitimo matrimonio procreati essent, sed fiscus, aut alius temporalis magistratus.

Mortuo. Ex decisione Camera Imperialis 91. parte 3. Francisci Marci.

F V R T V M.

De eunte rem furtiuam, & an vigore statuti possit recuperare pretium. Cap. I.

Illa consuetudo, vel statutum, quod emens rem furatam in loco publico non aliter, nisi pretio recepto, domino restituat, nullatenus valet, & ita cōclūsum est.

Illa. Ex decisione Cappella Tholosana 151. Ioannis Corfarij, & decisione Parlamenti Delphinalis, 8. parte 2. Francisci Marci, & decisione Rota Bononiensis 34. Petri Beniteudi.

De eodem. Cap. II.

At si per manus notarii protestetur, quod cū emit, nomine domini, & restituat sibi pretio reddere paratus est, secus est. Quod si in alteram speciem redacta fuerit, si ad pristinam reduci potest, dominum que situm non dicitur, Idem si malam fidem habuit.

At si. Ex decisione Parlamenti Delphinalis 7. parte 2. Francisci Marci.

Emens rem furtiuam quomodo possit recuperare pretium. Cap. III.

Ita demum illa protestatio vera iudicata fuit, si per proclama facta esset, ut emptor protestans, pretium recuperare valeat. Ne vero Domino rei suae vendicatione auferatur, praeteritum quia dolum arguit, qui alienam esse putabat, eride autem publice quemlibet excludunt à iure quod habet.

Ita demum. Ex decisione Rota Perusina 42. Iosephi Ludouici.

Vtentes rebus alienis quando furtum committunt. Cap. IV.

Vtrum in rebus creditis, ut vulgiter dicitur confidatis, furtum, vtendo, committatur? Capieris nō mulariorum, quibus cura custodiendi, recipiendi, atque soluendi pecunias demandata est, furti teneri, certū est, si illis abutantur, nimirum si absque dominorum consensu in proprios vius expēderint, Nam si hoc in focus depositum est, multo magis in societatis ministris dīe dum est. Et Commodatarius furti tenetur, si certi, & p̄scripti vius fines exsecerit. Praeteritum si non probauerit Dominum permulsum esse. Vt enim furtum verē dici possit, satis est, quod cōtrectatio dolo, vel fraude, ex preise, vel tacite, Domino inuito facta sit. Amotio aut, & acceptio non est necessaria, cū etiam si aliena res nō tollatur, furtum fiat. Item depositarius, & creditor, qui re deposita, vel pignore vitur, furti tenetur. Item tutores, curatores, & quicumque alienorum negotiorū gestores, quoniam administrationem habent, sed non intercepti potestatem. Item colonus, qui res domini in predio consistentes colat, vel aliter animo furandi, & si bi appropriandi suscipit, Idem si rem, quam ab initio bona fide accepit, inuito domino contādere incipit. Si pecuniam det famulo, vel alteri, vt eam soluat, vel aliqui assignet, furtum committit, si in proprios vius cōuertat. Hacc igitur omnia multo magis cōtra capseris procedere visum est, qui se non esse soluendo non ignorantes, eorumque facultates non sufficere, dominorū pecunias expenderunt. Quare extraordinarie puniendi sunt. Multo magis, cum ad decipiendos nummularios, ne pecuniarum consumptionem auiderent, ab aliis multo acceperunt, vt tempore reuisionis coram comparerent, atque inde postea extraxerunt, amicisque creditoribus restituerunt. Hacc est aperta, & manifesta fraus, quae aliquo velamine celari non potest.

Vtrum. Ex resolutione Criminali 136. Petri Caballi.

Vendentes res falsas committunt furtum, & quomodo puniendi. Cap. V.

Gluntatores, euntes per diuersas mundi partes, gemas falsas, minimi valoris, magno pretio vendentes, multaq; fingentes tanquā atrociores fures, laqueo suspendendi sunt. Nam cum mercatores seuerē puniuntur, quando fraude, & machinatione vendunt, defraudatus ac vitia occultando, qualitatesque non existentes ostentando, atque uariis mendacijs, & artibus decipiendo, ac seducendo emptores, ita iniquitatis thesaurus sibi comparando, multo acrius cum ipsi prauis hominibus agendum est, qui in ipsa rerum substantia, siue specie, & qualitate fraudem committunt. Huiusmodi sunt etiam dātes auricula loco auri, aquam pro vino, aurum, vel argētum ab alchimista factum pro vero, vel fimbres non verē tales, fraudulenter afferentes. Iō vendens roscum falsum, ductus publice super asinum mitratus per ciuitatem ad tirenes cōdemnatus fuit. Huiusmodi de linquentes, pena iudicis arbitrio statuenda, coercerunt cum propria falsi pena in desertudinem abierit.

Gluntatores. Ex resolutione criminali 177. Petri Caballi. Pro farto.

Pro furto commissio in caupona qua actione agatur contra caupones. Cap. VI.

Saepe fapius in cauponis, vel diuersorij, contra hospites, aut viatores furta committi solent; Ideo dubitans est, qua actione aduersus caupones experiri- dum sit? et placuit ex quasi maleficio teneri, si modo nullum eis ipsius maleficium, sed alicuius eorum, quorum opera cauponam exercet, cum enim neq; ex contractu aduersus eam actio constituta sit, aliquatenus culpa reus est, quod malorum hominum opera utatur, ideo ex quasi maleficio teneri, in practica receptum est.

Saepe iterum. Ex decisione Consilij Cathalonie 45. Ludonici Peguera.

Cameras tenentes prout caupones deuicti sunt. Cap. VII.

Tenentes cameras, vt eas locent scholaribus, aut alijs pro certa mercede diurna, vel mensura, siue etiam annua, etiam si victum non praestent, Sed tantum hospitentur, atq; conueniant mercedem pro cameris, & vtenilibus recipient, eodem modo, quo caupones, & stabularios, teneri videntur est, atque in edictum nautarum, cauponum, ac stabulariorum incidere posse; Idem placuit, si scholares pro mercede tenere consueuerint, quamuis hospitium, vel cauponam tenere non soleant; Et ita pro rebus in eius domo ablati, contra quandam mulierem cameras tenentem aduersus locandas iudicatum est.

Tenentes. Ex resolutione criminali 70. Petri Caballi.

De furto pecuniarum in grupis, quomodo probetur. Cap. VIII.

Cum de pecunijs in itinere asportatibus in partibus Calabriae, Prouincia Neapolitana ageretur, vbi continuo maxima furta, & latrocinia fieri solent, propter maius periculum, cautius agendum erat, quam obrem in abscondito, & quasi intra domesticos parietes, absq; testibus in grupis poni consueuerunt; Ideo per duos testes, quicunque sint, quantitate, & configuratione Marci facta probari, vltim est. Cuius omnes pecunias subreptas esse, notorium est. Ipsi quidem Marco credendum esse, placuit, cum quanto maiorem summam Iulianus amiserit, tanto minorem de recuperatis habuisset, ergo non est verisimile contra seipsum testificari voluisse. Pariter Laurentio contesti, qui depositionis tempore famulus non existerat. Probationem aduincula adiuuabant, nam pro rata subtraharum Iulianus portionem per sententiam obtinuit, atque exegit, mox Dominico Serica enim mandanti, cognauit, & ille sine protestatione recepit. Item ex calculo inter eosdem gesto, Iulianus quantitas huius creditori describitur, quae manu filij infitoris scripta Dominicus exhibuit. Quam obrem huius summae furum probari placuit, atque ad fauorem Iuliani habendam esse rationem, conclusum est.

Cum de pecunijs. Ex decisione Rota Genua 77. in Antiquis.

Dominus huius aliquando non tenetur de furto in nauis commissio. Cap. IX.

Sed an Dominus nauis de furto in nauis, facto naufragio commissio teneatur? Cum multi pecuniarum sacculi a nautis, alijsq; hominibus subrepti fuissent, qui propterea, vel ad mortem condemnati, vel ad tiremes, & praefectum fuissent, ideo absolendum esse, placuit, Praefectum, quia omnem diligentiam adhibuisse constat, quam in similibus infortunijs adhiberi, consuetum est, Nodos quidem duplicem accipiens, eosdemq; in facis conseruans, unde furto subtrahi fuisse. Furtum ab alicui

ius negocij ministris commissum, inter casus infortunii, qui neminem obligant, numerandum est. E probatone furto in genere, etiam in specie probatum dicitur, si corpus rei furata inter bona, quae deficiunt, repositi esse, appareat. Hae coniectura multo magis obtinet, si ci uiliter agatur, Item coadiuuat integritas, & bona fides domini, qui facilius gemmarum nodum, maioris valoris, occultare poterat. Ad hoc vel furtum commissum non fuisse, vel domini culpa commissum fuisse, probare debebat.

Sed an dominus. Ex decisione Collegij Pisani 58. Doctoris Martia.

Pro furto commissio a pluribus, an omnes teneantur in solidum. Cap. X.

Si a duobus, vel pluribus furtum commissum fuerit, singulis pro alijs damnari non conuenit: At si per sententiam in actione ciuili ex delicto descendente oēs condemnati fuerint, si in executione aliqui soluendi non sint, in subsidium contra alios exequendum est, & ita pluries arrepta facta sunt, quorum auctoritate Senatus amplexus est. Vbi autem de poena corporali agitur, vnus pro altero pati non debet. Si furtum de re factum fuerit, quae separari non possit, vt de trabe, quae per hominem solum ferri nequit, tunc ne delicta impunita remaneant, in solidum teneri placuit.

Si a duobus. Ex decisione Senatus Pedemontani 254. Antonini Thesauri.

Furti indicium, an sit, si reperiatur penes aliquem. Cap. XI.

Si is, penes quem res furata reperta est, mala conditio nis, & fame exilit, & non doceat a quo habuerit, furti indicium clarum est. Ceterum si bonae vocis sit, etiam si auctorem non docuerit, contrarium asserendum est. Idem si huiusmodi res mobiles palam, ac publice emere, ac vendere consueuerit, & ita in Regio Con silio conclusum est.

Si is. Ex decisione Consilij Cathalonie 73. Ludonici Peguera.

Si fur constitutur alia furta minima, & non constat de minori aetate, nec de indicij aliorum, quae poena puniendus. Cap. XII.

Captus in fragranti cum tribus ducatis, quos illico furto subtraxisset confessus est, positus in tormentis, quam plurima furta minima, ex aliorum marciupijs surripuisse, de quibus etiam absq; indicijs, & torquijs, & interrogari poterat sponte de plano attestatus est. Cui autem de alijs furis, non aliter, quam per ipsius vomitum constat. Dubitatur, an solici confessioni stando, ad morem condemnandus sit. Et licet ad formidam inquisitionem indicia praecedere debeant, nihilominus ex sola confessione absq; tormentis, apud acta iudicij facta condemnari posse, Certissimum est. Confessio spontanea metu tormentorum, quae non interuenierunt, reuocata non est. Nec praesumitur contra seipsum falsum testimonium perhibere voluisse, satisq; verisimilis apparebat, quia vbi illo anno furatus est, actuarij fideles diuersis eodem tempore furum accusationes adnotatas asserabant. Fures ob maiorem aetatem a mortis poena excusantur, sed de illa neq; pater, neq; patruus (quorum alter decimum septimum, alter decimum octauum aetatis annum habere attestabantur) est de eorum interese tractetur fidem facere possunt, & ita ad euandam, & pro priam, & filij, nepotijq; iniuriam, depositis praesumitur. Ex corporis aspectu longe maior apparebat.

Captus. Ex decisione Consilij Neapolitani 48. Thome Grammatici.

Recepta

Receptatores rerum futuram puniuntur ut
fures Cap. XVII.

Receptatores non secus ac latrones puniri opus est, sed ubi rem quis ignarus receperit, vel ut eam custodiret, falsumque faceret, aut humanitate, vel misericordia ductus, siue alia probata ratione, sceleris participes esse non dicitur. Non solum si a furto furtum ablata scientes susceperunt, & de susceptis, & poenali furti actione conueniri possunt, sed etiam si a familiari, vel extraneo, cum in omnibus eadem ratio militet, a quocunque igitur rem furto ablata sciens receperit, pro fure habendus est, atque eadem poena puniendus: & ita conclusum fuit.

Receptatores. Ex decisione Consilij Cathalonie 25. Ludouici Peguera.

Pro quibus furtis imponatur poena mortis naturalis. Cap. XIV.

Iure tantum est, pro furto neminem mori debere, quoniam delictum priuatum est, ideo poena extraordinaria coercedens est, aliquando calligabit, aut mitius punietur, si iudici videbitur. Famosi autem latrones furtis suspendendi sunt, nam in iustis de robatorum publicorum stratarum coercedi, famosis autem est, qui tria furti committit. Si cum furto quinq; solidorum, pacis violatio concurret, suspendendus est, idem est, si minisset pecuniam publicam, aut quicui alius rem sacram, vel religiosam furto abstulerit. Quid si furtum sit valde enorme, quod tribus equipollet, quod vel iudicis arbitrio, vel consuetudine iudicandum est? In principatu Cathalonie pro furto magno centum librarum, fures furtis suspenduntur.

Iure. Ex decisione eiusdem 27. Ludouici Peguera.

Poena furti commissi de nocte cum schalis. Cap. XV.

Interdum qualitas aggravat delictum, nimirum si per schalis in fenestris de nocte appositis domum ingressus, multa furatus fuerit: Nam si furtum est magnum, vltimo supplicio puniendus est, in alijs ubi qualitas non interuenit, & poena fustigationis, vel exilij dari deberet, propter ipsius interuentum acrius puniendus est. Ideo per decennium ad seruitutem Regiarum triremis condemnare visum est.

Interdum. Ex decisione eiusdem 26. Ludouici Peguera.

Committens tria furti leuia, quam poenam pati debeat. Cap. XVI.

Is qui tria furti committit, etiam leuia, ad mortem condemnari debet, & laqueo suspendi, quoniam assuetus furari, publicus, famosusque fur effectus est: Vbi autem furti leuia sunt, nullaque qualitates, vel circumstantias habent, quae grauiora faciant, poena mitior dari consuevit: In Tuscia plerumque mitrati ducuntur per ciuitates, mox ad triremes, ad remigandum, siue in perpetuum, siue ad tempus condemnari consueverunt, iuxta facti, personarumque qualitates; aliquando mitior data est, videlicet pro furtis minimis rerum comestibilium, licet in Regno Neapolis per constitutionem aliter dispositum sit.

Is qui tria. Ex resolutione criminali 19. Petri Caballi.

Pro vnicui furti magno quis mori debet. Cap. XVII.

Si furtum est magnum, & ratione loci, temporis, & quantitas, et aliterius qualitates graue, & enorme existat, non est prohibendum iudici ob criminis qualitatem poenam legis agere, siueque vltimo supplicio

afficere, nam in tanta hominum audacia, omnes alicui poenae prae capitali inirentur, ideo aduersus fures durioribus poenis agendum est. Tribus parvis vnum magnum furtum equiparari certum est, pro quibus mortis poenam inferri posse, receptilimum est, cumque alia qualitas concurret, non simplex, sed qualificatum furtum appellatur. Vbi iudex magna potestate fungi potest, hunc furem ad furcas condemnare posse certum est. Cum noctis tempore ab apoteca, quam adulterinis clauibus aperuerat, multas merces furto abstulerit, quatuor valorem sexcentos aureos excedebat, licet aliud furtum confessus non fuerit, furcis tamen suspendi, visum est.

Si Furtum. Ex decisione eiusdem 18. Petri Caballi. & decisione Parlamenti Delphinalis 6. par. 2. Francisci Marci.

Pro tribus furtis commissis vna die, vel nocte, quae poena sit imponenda. Cap. XVIII.

Si statuto, pro primo furto quis fustigari debeat, pro secundo eidem auricula amputari, & pro tertio in patibulo suspendi, si tamen plures res furripiat, vnum furtum appellandum est, quoniam temporis intervalum requiritur, ut hodie vnum, & cras aliud fiat, ut rebus, & temporibus distincta sint, neque pro tribus potest ad mortem condemnari, nisi pro praecedentibus condemnatus fuerit, & ita seruetur in Curia nostra, nisi essent latrones in itineribus syluis, aut mari, & illa tria diuersis temporibus atrocissima facta fuerint.

Si statuto. Ex decisione Senatus Burdegalenfis 219. Nicolai Boerij.

Furti poena non tollitur per restitutionem. Cap. XIX.

Vr et si domino rem furatam restitueret, nihilominus furti actione ad poenam conueniri posset, sicut iudex pecuniam recipiens, ut baratariam committeret, penitendo poenam non euaitaret. Neque fur excusaretur, etiam si dominus de eiusdem confensu factum esse diceret. Quantumcumque parum quis abstulerit, furti nomen incurrit.

Fur et si. Ex decisione Regij Neapolitani 146. Francisci Vinij.

Cap. XX.

Vr nocturnus impunè occiditur, quamvis non se defenderit, nam & pro bonorum defensione, etiam diurnus occidi potest, & ita iudicauit Regia Audiencia.

Vr nocturnus. Ex decisione eadem 146. Francisci Vinij.

Pro furto quando datur facultas inquirendi in domo alterius. Cap. XXI.

Vbi leuia ad sunt indicia, atque inuicem firmiter suspicio, quod bona furto subtrahat penes Fulanum existant, officium iudicis denegari non debet, ut familiam pro requiringo concedat, nam si propter indicia, & capi, & torqueri potest, ergo multo magis inquire permittendum est. Ad utilitatem vero publicam, abque indicij faciendum est.

Vbi leuia. Ex decisione Senatus Burdegalenfis 174. Nicolai Boerij.

Furans ob necessitatem, quando debeat solvere pretium. Cap. XXII.

Cum Rhodi immineret periculum aduentus Turcarum, propter necessitatem furari licentium fuit, sed quia Religio Hierosolymitana, vel tunc temporis, vel partim post, precium solvere potuit, ideo ad illud exsoluendum teneri visum est; quicunque ad pinguicem

sem fortunam deueniret, pretium rei furto subtrahere soluere debet. Etiam Princeps rem priuatam ex causa publicam facere potest, sed precium soluere debet.

Cum Rhodi. Ex decisione Rota Romana 82. parte 2. Iacobi Putci.

Furtum in bonis debitoris factum an & quando sit excusabile. Cap. XXIII.

Si quis creditum à debitorè exigere nō valens, aliquid si furripuerit, multis cōcurrentibus excusandus est, si copiam iudicis habere non possit, & nullum scandalum oriretur, ad quod euitandum, ceteriorem reddere debet, ne alterum impuret, cum & ipse non animo furandi, sed de suo credito satisfaciendi acceperit. Quid si ista non concurrerent, in furti poenam incidisse non videtur, sed in crediti amissione, atque extraordinariè plectendus est.

Si quis. Ex decisione Rota Lucensis 1. Iosephi Ludonici, & decisione Regni Neapolitani 146. Francisci Pini.

Clericus pro furto non est condemnandus ad trirèmes, & quæ poena imponenda.

Cap. XXIV.

VT clericus ad trirèmes cōdemnari possit, tale delictum perpetrasse oportet, propter quod penam immutationis pati necesse esset, quia poena trirerum in locum immutationis, atque incarcerationis successisse placuit, sed cautum non reperitur, quod pro furto notabili, & aliis repetito immutari debeat, sed solum in actum monasterium detrudi, quæ poena cum depositione, inferior est immutatione, atque trirerum poena. Hæc enim capitalis est, atque illi æquiparatur, qui in publicum opus condemnatus exitit. Quamobrem ad penitentiam peragendam, detrusio in monasterium potius excercenda est, nam ad euitanda secularium scandala, secundum canones puniendi sunt, & propterea ab officio, & beneficio suspendere per decennium, & relegare conclusum est.

Vt clericus. Ex decisione Fori Finizianæ. 21. parte 5. Borgini Canalciani.

FRAUS.

Fraudis suspicio quando cessat. Cap. I.

Vbi superioris autoritas, & decretum interuenit, actus legitime celebratus dicitur, atque omnis fraudis suspicio cessare dicitur, decretum iudicis quamcunque sinistram suspicionem tollit. Substantiationis solemnitas omnem fraudis suspensionem cessare facit.

Vbi superioris. Ex decisione Regni Neapolitani 89. Francisci Pini.

Fraus præsumpta contractus, ex quibus probetur. Cap. II.

Cum Hieronymus creditor de stando libris Ioannis se obligasset, in quibus illum certas merces clam vendidisse apparebat, duobus diebus ante ipsius fugam, dubitatum est, vtrum creditor venditionem fraude factam esse, opponere valeat, & pro affirmatiua resolutum est, quoniam contractum factum esse non negat, prout ex libris probatur, sed cum in fraudem dicat, non ideo contra promissionem venire, placuit. Etiam si per publicum instrumentum confaret, fraudem allegare posset, ergo fortius si per libros, præsertim quia parte non opponente, fraudem probare tenetur, & super probatione iudex sententiā ferre debet. Si stante re iudicata, victus, sciēte victore, & non cōtradiciente, ad aliquod proban-

dum, admissus est, super illis iudex sententiā ferre potest. Fraudem præsumptam esse, vium est, cum duobus diebus ante fugam, omnia bona sua vendiderit, quæ alijs coniecturis tolli potest.

Cum Hieronymus. Ex decis. Rota Romana 1158. parte 3. lib. 3. in Nouissimis Angulini.

Fraus, & dolus quomodo probentur.

Cap. III.

Licet dolus, & fraus occulte fiant, & difficile probari possint, nisi per coniecturas, quia tamen fraus delictum est, saltem ex præsumptionibus violentis probanda est: Præsumptiones autem vehemētes non sufficiunt, etiam si ciuilitè agatur. Dolus indicij perspicui probandus est, id est perfecte efficacibus: Hæc etiam excipiendo vera sunt, quoniam saltem facti infamia ex tali probatione in actis facta, irrogatur. Vbi de crimine agitur, siue excipiendo, siue agendo, fama cum vno teste non sufficit.

Licet dolus. Ex decisione eiusdem 92. parte 4. in Nouissimis Rebusierij.

HÆRETICVS.

Hæresis semiplenè probatur, per dictum testis de auditu ab eo, qui dixit se aliàs fuisse hæreticum. Cap. I.

CRimen hæresis intellectu, & voluntate cōsumitur, voluntas autem per verba probatur, quæ animi passionum notæ existunt, ideo talis præsumitur, qualia verba prolata fuere: Modicum igitur interesse videbatur, quod quis se hæreticum esse, vel aliàs fuisse, asseruerit, nisi de reconciliatione doceret, propterea testis ita deponens, de directo super ipso crimine testificari dicitur, atque probare ipsum iniquitum non modo fuisse, sed etiam hæreticum esse, ita vt semiplenam probationem faciat. In dependentibus ab animo, & voluntate ipsius enunciatio sufficit, ex qua plena probatio inducitur, etiam si de enunciatō non constaret, & perinde enunciatum accipitur, ac si tunc dictum fuisset. Confessio extraiudicialis de crimine hæresis, non est illi similis, quæ actum exteriorē ad ipsius essentiam requirit: Hic igitur testis magnam præsumptionem asferet, quoniam si dictum de auditu ab alio, hoc inducit, multo magis de auditu ab ipso principali.

Crimen. Ex decisione Palatii Apostolici Venetiarum 38. parte 2. Thoma Trinisani.

Hæreticum vnusquisque reuelare debet. Cap. II.

Nemo delinquentes reuelare tenetur, sed hæreticū reuelare debet, vbi autem tanquam inimicū non accusat magnum indicium, & quasi semiplenam probationem facit.

Nemo. Ex decisione eiusdem 51. parte 2. Thoma Trinisani.

Cap. III.

Asserens simplicem fornicationem non esse peccatum, hæreticus est.

Asserens. Ex decisione Cappella Tholosana 347. Ioannis Corserij.

Hæresis per quot testes probanda est. Cap. IV.

Ad conuincendum de hæresi, tres testes esse debent, aut saltem duo, omni exceptione maiores, singulares autem, neque sufficient, nec aliquam probationem faciunt.

Ad conuincendum. Ex decisione Senatūs Burdegalenfis 342. Nicolai Boerij.

Relapsus

Relapsus mortuus in carceribus non debet sepelli, & quando dicatur relapsus. Cap. V.

SI quis hæresim formaliter abiurauerit, poenitentia sibi impositam non amplectatur, quæ contra hæresim tendebat, iuramentum si cum hæretico conuersatus fuerit, nam contra eius abiurationem directo venit, pro relapsu habendus est, idem si indirecte fecisset, nam & verbo, & facto hæreticus dici debet, immo facto voluntas magis declaratur. Cum confiteretur ab hæretico reprehensum esse, cur existens tam perfectus in eorum religione abiurasset, & propterea dubitaret, an confiteri debuisset, atque Eucharistiam sumere, propter hanc dubitationem, poenitentiam sibi impositam omittens, relapsus dicitur: Quamobrem in carceribus Inquisitionis mortuus, ecclesiastica sepultura tradendus non est, quoniam absolutio à Sacerdote in foro penitentiali obtempa, quò ad forum Ecclesiæ nõ suffragatur, & absolutus quò ad Deum, quò ad Ecclesiam, absolutus non dicitur, cui satisfacere debet. Etiam contra mortuum de relapsu sententia ferenda est. Et si exhumandum esset illius cadaver, ubi ecclesiastica sepultura traditum esset, atque Curie seculari tradendum, & comburendum, illiusque cineres vento relinquendi; multo magis ecclesiastica sepultura tradi non debet.

Si quis. Ex decisione Palatii Apostolici Venetiarum 36. par. 2. Thoma Triusiani.

Propter suspicionem de vehementi, an relapsus dici debeat, & an quis possit se obligare ad poenam relapsus. Cap. VI.

Vbi quis de formali hæresi abiurauit, si postea in vehementem suspicionem incidat, pro relapsu habendus non est, nisi aliquod factum admiserit, quod Canonem decreuerunt. Vbi abiuratio, vel purgatio de vehementi præceperit, & in hæresim lapsus subsequatur, relapsus dici debet. Vbi autem vehemens suspicio secus est: Nam in primo casu etiam tempore abiurationis, & purgationis hæreticus præsumitur, & quòd fateri noluisset, sed mentiri, sed in secundo, cum crimen sponte confessus fuerit, & abiurauit, quòd verè redierit, atque poenituerit, præsumendum est, quòdque zelo orthodoxæ fidei mentitus non fuerit: Quamobrem cum per confessionem, & poenitentiam crimen abolutum sit, qui denuò lapsum esse præterdicit, apertis probationibus, & iuris præsumptionibus probare debet. Multo minus pro relapsu habendus est, qui de vehementi abiurauit, & se purgavit, & postea in similem suspicionem incidit. Quid si abiurando de vehementi, addidit, quòd si in similem incidit, pro relapsu habendus sit. Nò est iustum, ut quis se ad illam poenam obliget, quam de iure subire nõ debet, præsertim corporalem, & vitium supplicij. Nemo suorum membrorum dominus est.

Vbi quis. Ex decisione Palatii Apostolici Venetiarum 37. par. 2. Thoma Triusiani.

De relapsu, quando, & ex quibus quis condemnari possit. Cap. VII.

Singularis testis, & si maximè, ac probatæ fidei, Fulanum de hæresi non conuincit; Præsertim cum eius fides aliquo modo detrahatur, tum ex cedula, quâ in extrajudicialiter, & absque iuramento, post attestationem facta, in qua contrarium eius declarauit, quòd deposuerat, tunc ex duobus testibus pro defensione adductis, qui inquisitum nihil eorum, quæ aduersus Eucharistiam Sacramentum dixisset, opponeretur, cõcludebant, & alter testis pariter singularis, ne semiplenè quidem de hæresi probationem faciebant, tum maximè quòd confessus est, falsum contra inquisitum impinxisse, ob

odium in eum conceptum, à cuius dicto, cum aliorum depositiones originem habent, nullam fidem facere perspicuum est. In causa fidei, testes exceptiones patientes admittuntur, nimirum si cum tormentis, ubi locus est, vel alijs qualitatis à iure requisitis. Neque fortilegium concludenter probatur, quòd manifestam hæresim sapiat: Non enim renocatio demonis ad sciendum futura, vel adoratio, aut cultus aliquis eidem præstitus, neque characteres cum nominibus ignotis, aut Sacramentorum abusus, quæ manifestam hæresim sapere dicuntur, ergo relapsus nullo modo excusari debet. Quamuis pro suspecto habetur ad effectum, ut de eo quæstio sumi possit, solita potestati premissa, de non faciendo præiudicium inquisitioni, in his, in quibus cõuictus est, ut sententia de vehementi ferri possit. De relapsu autem ante, vel post abiurationem, neminem condemnari posse, certissimi iuris est, nisi de vno vere lapsu plene constiterit.

Singularis. Ex decisione eiusdem 39. parte 2. Thoma Triusiani.

Relapsus, an dicatur, si bona fratribus hæreticis pauperibus restituit. Cap. VIII.

Si quis post abiurationem hæreticos visitauerit, aut bona eisdem restituerit, relapsus iudicandus est, licet hæresim crimen plene probatum nõ fuerit: Reiteratum facinus grauiori pena plectendum est. Quòd purgatio fit ex vehementi, ad hoc, ut relapsus dici possit, nihil prorsus ab abiuratione differt. Quid si fratres, & sorores hæretici pauperes extitissent? Nam sanguinis fauore multa permixta sunt, Purgatio autem facta manus, pedesque ligat, ne commercium habeatur. Quamuis aliquam excusationem à poena habere videatur, tamen bona, quæ adhuc restituta non fuerunt, Fisco applicanda esse, conclusum fuit.

Si quis post. Ex decisione Rotæ Aneionensis 1. Hieronymi Laurentij.

Quando non sit iudicandus relapsus. Cap. IX.

Per vnicum testem viginti anni minorem, nequam quam probari visum est, quòd Miranda conciones audierit, funusque cum alijs hæreticis insequuta fuerit, & quamuis ipsa, concioni interuenisset, ut fratri complaceret, confessæ esset, tamen nisi interuenisset aliorum presentia, hoc ipsum hæreticum dici non potest. Et si recedentibus illis, pessimo concionabulo renunciauerit, atque in Ecclesiam redierit, excusationis colorem habere potest, cum factum nõ iudicatur, quòd non durat. Vbi delictum sola delinquentis confessione probatur, extraordinarie puniendum est. Quid si purgationis de vehementi sententia antea lata fuisset? Cum scemula à multis, & fide dignis testibus laudaretur, qui, post purgationis tempora præ, atque quæ religiose visisse deponerant, ac quinquies in anno fidelium more communis, & iudeo communi voto non esse relapsam, conclusum fuit.

Per vnicum. Ex decisione eiusdem 1. Hieronymi à Laurentij.

Per solam confessionem potest hæreticus condemnari, & an illam reuocare possit. Cap. X.

Qvando in delicto versamur, quòd solo animo perfici potest, per solam rei confessionem condemnari potest, certum est, etiam si de corpore delicti aliter non constaret. Ad retractationem confessionis non ita facile admittendus est, præsertim quòd proimpnente habendus est, tanquam in negatione persistens, & cum de errore non doceat, nullatenus admittendus est.

Quando. Ex decisione Palatii Apostolici Venetiarum 31. par. 2. Thoma Triusiani.

Hære.

Hæreticus quando dicitur sponte redire ad ecclesiam. Cap. XI.

Si inquisitum omnem hæresim abiurare velit, atque ad ecclesiæ unitatem redire, admittendus est, quoniam nemini ecclesiæ gremium claudit: sed quando redire possit, dubitatur. Aliis incontinenti post errorem commissum videbatur, nam si ex intervallo, non sponte sed poenæ metu, ob probationes iam factas, propter quas parcendum non est, itaque si neque probationes factæ, neque personaliter requisitus fuerit, erroris suum, publice, ad Episcopi arbitrium abiuret, satisfactionemque congruam exhibeat, sponte redire dicitur.

Si inquisitus. *Ex decisione Senatus Burdegalsensis 341. Nicolai Boerij.*

Filij hæreticorum quando comprehenduntur sub statuto. Cap. XII.

Hæreticorum cõdemnatorum, vel abiuratorum filios sub statuto Hispalensi contineri visum est, eosdem inhabitante, etiam si personaliter citati nõ fuerint, sed solummodo per proclamata, quoniam in hæresis iudicio summariè proceditur. sufficit enim Gabrieleum, & Theresiam de hæresi condemnatos fuisse, eò quod per plures annos in lege Moyfis persistentes, quacunque ad illam legem pertinentia, confirmarunt, & propterea abiurarunt, ut cum eis misericorditer ageretur. Cum per plures annos legem Moyfis seruauerint, atque ideo condemnati fuissent, dici non potest, quod statim, errore cognito, se correxerint.

Hæreticorum. *Ex decisione Rotæ Romanæ 69. parte 2. Pauli & Emilij Veralli.*

Cap. XIII.

Cum pro hæresi condemnatus in bonorum confiscatione, & excommunicationis poenâ, a censuris tantum absolutus, abiurauit, verè reconciliatus dicens est, sed bona temporalia recuperare non potest, nisi cum eo misericorditer agatur.

Cum pro hæresi. *Ex decisione eiusdem 202. parte 3. Pauli & Emilij Veralli.*

Statutum de filiis hæreticorum quando trahitur ad præterita. Cap. XIV.

Statum ecclesiæ Hispalensis, quo cauetur, ne deinceps futuris temporibus quicumque hæreticorum condemnatorum, vel reconciliatorum filius, vique ad secundam generationem, ad aliquod beneficium, vel dignitatem, canonicatum, vel præbendam intra ecclesiâ admittatur, neque possessionem, nisi consulto Romano Pontifice, obtineat, ne dum in illorum filiis post statutum, locum habet, cum natura legis sit futura pro spicere, sed etiam ante statutum, & sic præterita respicit contra legis naturam, quoniam de reconciliatis, & ita de præteritis loquitur, ideo ad præterita trahendum est.

Statutum. *Ex decisione eiusdem 208. parte 3. Pauli & Emilij Veralli.*

De eodem statuto, quod locum habeat in possessione. Cap. XV.

Cuius dispositionem tam ad petitorium, quam ad possessionem extendendam esse placuit, ita Clemente septimo declarante.

Cuius. *Ex decisione eiusdem 209. parte 3. Pauli & Emilij Veralli.*

De eodem, & an comprehendat nepotes natos post hæresim, vel filios natos ante. Cap. XVI.

Cum autem generaliter loquatur, etiam de nepotibus, natis post mortem aui de hæresi condemnati,

locum habere visum est, quoniam eadem ratio singulis infecti militat. Etiam filius, natus antequam patet labatur in hæresim continetur, & ita frequentiori calculum receptum est.

Cum autem. *Ex decisione eiusdem 38. parte 3. lib. 3. in Nouissimis Fabij.*

Descendentes reconciliatorum sponte confessorum non continentur sub statuto.

Cap. XVII.

Sed an locum habeat in eius reconciliati nepote, qui sponte confessus est, venia sibi promissa. Cum isti propriè reconciliati non dicantur, sed penitentes, quibus non poenâ, sed penitentia imponitur, ideo negativè resolutum est. Statutum de condemnatis, licet reconciliatis intelligendum est, quorum insignia in ecclesiâ poni solent, qui vulgariter Samboniti vocari consueverunt, eorum igitur nepotes in ecclesijs beneficia obtinere, nullatenus licitum est.

Sedan. *Ex decisione eiusdem 41. parte 3. lib. 3. in Nouissimis Fabij.*

Statutum de hereticis non comprehendit suspectos, & an sit ei derogandum, vel dispensandum. Cap. XVIII.

Statum priuans hæreticos, ad suspectos de hæresi, & reconciliatos non extenditur, quoniam odiosum, & penale existit, nulla confessio, quod genitores de hæresi suspecti erant, atque reconciliati, indiuisibiliter pro Aluaro cessionario acceptanda est, quæ etiam statuti derogatio valde inuabat, neque dispensatione opus erat, quoniam statutum personas non reddit inhabiles, sed tantum prohibet. Cum autè Petrus processum inquisitorum produxerit, per quem verè hæreticos esse probabatur, & ita statuti derogatio, suspitionem duntaxat narrans, surreptitiam erat, contra Aluatum satis dubitatum est: sed quia neque processus per compulsum extractus fuerat, neque aduersarius ad videndum extrahi citatus, & ideo in forma probati non apparebat, neque constabat, illum esse condemnatorum nepotem, nam confessio parentis neque extra iudicialis, neque iudicialis filio nocere potest. Ideo pro Aluaro resolutio capta est.

Statutum priuans. *Ex decisionibus eiusdem 999. & 1000. & 1001. parte 3. lib. 3. in Nouissimis Tolomei.*

Beneficia heretici dicuntur vacare in partibus, non Romæ ubi sententia lata est. Cap. XIX.

Lata hæresis sententia in Romana Curia contra Bonifacium, dubitabatur, utrum beneficia dicantur vacasse in partibus, ubi hæresim incurrit, vel in Curia, ubi sententia dicta est: & pluries causi discussi, conclusum est, vacasse in partibus, nam hæreticorum beneficia ipso iure vacant, etiamque ante sententiam impetrari, & conferri possunt. Nullam, eo ipso quod hæreticus est, possessionem, vel aliquam considerabilem detentionem habet: Hæc sententia æquior vis est, quoniam ordinarij in iurisdictionem cõseruat, quamvis Papa cum quoque concurret.

Lata. *Ex decisionibus eiusdem 707. & 728. parte 3. lib. 3. in Nouissimis Paleotti.*

Hæreticus, ut repellatur ab actu civili, opus est declarari. Cap. XX.

Licet hæreticus ipso canone excommunicatus existat, tamen ad hoc, ut ab actu civili repellatur, sententia declaratoria opus est, sicut etiam pro eorum bonis con fiscandis requiritur: Ita hætenus in Camerali iudicio in Imperiali banno obseruatum fuit, quod licet ipso facto

facto incurrisset, declaratio necessaria fuit. Sed hodie ob multitudinem violentum pacem publicam, est immutatum, vt non amplius declaratoria aduersus illius violatores requiratur.

Licet. *Ex decisione Camera Imperialis 43. parte 2. 104. c. bimi. Alsingeri.*

Conuictus de heresi, si negat dixisse, sed tenere quod tenet ecclesia, seculari brachio tradendus est.

Cap. XXI.

Accusatus de heresi, si illa negat, de quibus dixisse deservit, sed credidisse contrarium, atque totum illud, quod credit Ecclesia. Verum per testes idoneos, multa hereticalia dixisse, publicè prædicasse, atque se credere asseruisse cominiatur, contra quos nihil excipitur, neque alias defensiones, excusationesq; allegat, tanquam hereticus condemnandus est, brachioq; seculari tradendus, nam cum testibus coniungatur, nihil prodest ipsi negatio. Peccatum non recognoscens misericordia habenda non est, neque venia concedenda, nisi ad superioris arbitrium satisfaciatur. Eum, qui conuincitur, penitere non videtur, quia peccati confessio, pars est poenitentiae. Cum hereticus excommunicatus existat, absolutione indiget, hæc autem non nisi reatum confitentem danda est. Non sufficit mores in melius immutare, sed præteritis malis recedere, nisi etiam de præteritis factis satisfaciatur. Conuictus reatum non recognoscens, correptus citi nullo modo potest. Delicta manifesta, etiam manifesta correptione indigent. Quamuis dicat se credere, tamen non constat Ecclesie quantum ad humanum iudicium. Cum constet apud Ecclesiam, quod hereticus fuerit, ubi absolutioni, atque indulgentie locus non est, condemnationem sequi oportet; Ecclesia benigna est, atque gremium redeuntis non claudit, benigne igitur agere volens, ordinavit, quod si talis continuo post erroris deprehensionem, ad fidei Catholicæ unitatem sponte recurrere voluerit, erroremq; suum coram Episcopo regionis publicè confiteretur abiurare, satisfactionemq; congruam exhibere, quod ad misericordiam recipiatur, atque imposita salutari poenitentia sibi vita saluetur, neque per brachium seculare occidi permittatur, quoniam Ecclesia poenitentes suos defendere debet, Sed cum culpam conuictus non cognoscat, neque poeniteat, dici non potest, quod ad Ecclesie redeat unitas. A peccato quisquam iustificari non potest, nisi illud antea confessus fuerit. Nemo crimen, vel culpam, quam non recordatur, confiteri tenetur, sed Ecclesia militans, siue eius index mentem, memoriamq; suam, & Christianitatem occultam ignorat, Scilicet an re vera commiserit, vel sit oblitus, & an de hoc habeat conscientiam, quod solus Deus cognoscit, ipsa autem secundum probata iudicare habet, & de facto recenti, iuxta communem naturæ cursum verisimiliter oblitus esse non potuit. Nō ideo brachio seculari relaxandus non est, quoniam verè relapsus non est, quoniam lapsum impenitentem esse sufficit, atque neque debite ad Ecclesie gremium redeuntem, neque debite satisficientem. Si confiteretur, & rediret, ideo recipere, quoniam ecclesie de satisfactione, & sufficienti poenitentia constaret, eo modo, quo potest, nam publicè culpam confitendo, se humilem reddidit. Cum autem negat, secus est, ideo ad misericordiam recipi neci non debet.

Accusatus. *Ex decisione Rota Romana 1. de hereticis in Antiquis.*

Contumax, etiam post mortem condemnatur, vt hereticus. Cap. XXII.

Sive verus contumax, siue præsumptus fuerit, vt hereticus, etiam post mortem condemnari posse, vi-

sum est, Sepe enim ex sola præsumptione, eodem modo, & ad eandem poenam damnare consuetum est, præsertim quando a lege damnati, per iudicem duntaxat declarantur. Contumacia in causa fidei violentam præsumptionem inducit, quæ pro probatione ad effectum condemnationis satis est, præsumptio autem vehementes non sufficit.

Sive verus. *Ex decisione eiusdem 677. Agidij Bellamere.*

Filij, & hæredes sunt citandi in processu siendo post mortem heretici. Cap. XXIII.

In processu post mortem heretici siendo, maxime ad sententiam audiendam, illi, quorum interest, vocandi sunt, videlicet filij, & hæredes: Nam cum sententia iudicialiter ferenda sit, & mortuus in iudicio stare non possit, ergo ille, cuius interest vocandus est; Mortuus in eadem contumacia perdurare non dicitur, quoniam velle habere desit. In quolibet actu iudicialiter expediendo, si principalis contradicitor apparere poterit, cuius principaliter interest, ille quidem citandus est, licet ante mortem principaliter non interesset, quoniam ius succedendi adhuc apertum non erat, Non solum in bonis, sed in omnibus principales contradictores, & competitores sunt, eademque persona cum defuncto esse censentur, eumq; representare videtur. Etiam extranei ad defendendum mortuum, qui se defendere nequit, admitti debent. Quamvis in hæresis crimine bona ipso iure confiscata sint, tamē si filij, & hæredes negent, conuincendi sunt, ergo citare opus est.

In processu. *Ex decisionibus eiusdem 678. & 679. Agidij Bellamere.*

De eodem, etiam si hereticus mortuus sit pendente termino citationis sibi factæ.

Cap. XXIV.

Etiam si edictum peremptorium emanasset, atque in illius personam executum fuisset, qui termino pendente mortuus fuerit, ita vt comparere non potuit, filij, & illius hæredes citandi sunt. Quando dispensatio in tempus delata, ante completum termini pendens, venit ad casum & quo incipere non potest, variatur, mortuus autem contumax dici non potest, quoniam contumacia requirit cōtemptum. Negocia secundum tempus, in quo sunt, & expediuntur, ponderanda, atq; consideranda sunt, sed tempore ferendæ sententiæ causa mortuum principaliter non concernit, cum in nullo ipsum liget, aut præiudicet.

Etiam si. *Ex decisione eiusdem 680. & 689. Agidij Bellamere.*

HOMICIDIUM.

Diffamati de homicidio, qui propriè dicantur.

Cap. I.

Cum varie existant bullæ summorum Pontificum contra homicidas, à Pio Papa Quinto confirmata, & in specie bulla Pij Secundi, qua cautetur, quod homicide, quorum delictum est notorium, vel de homicidio infamati, siue condemnationi, ab omnibus actibus legitimis perpetuo suspensi sint. Resolutum est, de simplici infamatione non esse intelligendum, quæ tantum ad inquirendum indicium facit, esset enim absurdum, vt pro ipsa tam rigorosa poena irrogaretur. Sed de illa diffamatione, quæ condemnationi æqui polleat, propter alteram iam adiectā, cuius vna pars alteram declarat. Et multo magis, quia bullas de con-

de condemnatis pro delicto, non autem in contumaciam intelligenda esse, resolutum est, ideo diffamatio talis esse debet, quæ notorium inducat, & sola declaratoria requiritur. Sententia autem in contumaciam ob non paritionem monitorij, declaratorie vim non habet, ideo illi non æquipollet, quæ diffamationem sufficientem inducat. Diffamati propriè, pro famosi graffatoribus accipiendi sunt, quàm plura homicidia commiserunt.

Cum varia. *Ex decisione Rota Romanæ 523. parte 1. in Nonissimis Seraphini.*

Statutum de homicidio non habet locum in parricidio. Cap. II.

IN multis ciuitatibus statutum est, vt pro homicidio in rixa commisso, poena pecuniaria exsoluenda sit, cum autem omni iure parricidium tãquam diuersum ab homicidio ponatur, ideo sub illis statutis non contineri, visum est, quoniam pro parricidio duo delicta committi dicuntur, ergo statuta simpliciter loquentia, qualificatum non comprehendunt.

In multis. *Ex resolutione criminali 11. Petri Caballi.*

Occidens monstrum, an, & quando teneatur de homicidio. Cap. III.

ALiquando à mulieribus pregnantibus monstruosi partus, contra naturalem hominis formam eduntur, mirum pauciora, vel plura membra habentes, aut in suis locis non collocata, interdum etiam à forma hominis difcrepant, ideo dubitationis est, an illos occidens de homicidio teneatur, & si hominis formam habeat, teneri nemo est, qui dubitet. Idem iudicandum est in monstruosis corporibus, quæ rationalem animam habeant, nam vbiq; monstrum faciem habet humani corporis, homo est, quoniam monstruosis existit. Vbi autem non hominis figuram, sed irrationalis formam præferat, homo censendus non est, neq; animam rationalem habere dicitur.

Aliquando. *Ex resolutione criminali 139. Petri Caballi.*

Occidens minantem miris puniendus. Cap. III.

PAulus, & fratres, qui interfectorem alterius eorum fratris necauerunt, ad naturalis mortis poenam cum demandando non esse placuit, nam secundo interfecit, alios iugulasse solitus, pluries alterum ex eis interfecit, atque per vim eorumdem forestem carnaliter cognoscere minatus fuerat, & cum minas exequi consuevit fuerit, propter iustum metum, atque dolorem poena temperanda est. Timuerunt horrorem, & cum sic in tormentis deperissent, ob confessionem cum qualitate, poena ordinaria imponenda non est, eoque magis, quia ipsa confessio vnicui testi conformis erat, per quem ipsæ minæ probate sunt, aduersus quas, præuidere, quæ se percuti, expectare, melius fuit. Cum in iudicis sit potestate, hominem, quem dolor, siue iracundia compulsi, ad mortem non condemnare, atque misericorditer secum agere; etiam si ex iniusta causa motus fuerit, & tunc excessus non puniatur pro toto, sed pro tanto, tanquam minor dolus existat, ideo visum est, condemnare istos rufficos, dum superuixerint, ad Regias trimes, ad remigandum.

Paulus. *Ex decisione Consilij Neapolitani 5. Thome Grammatici.*

Homicidium non dolo, sed culpa commissum, mitius puniatur. Cap. IV.

Occisæ mulieris miserandum aliquibus non videbatur, quæ inuerecda Crispinum inhonestissimum

verbis affecerat iniuria, atque baculo verbera intulerat, nam propria authoritate propulsaere licebat, verendumque repellere, tantò magis cum præ immenso atrocissimæ iniuriæ dolore, in plenitudine mentis stetit non dicitur, nihilominus ad trimes in perpetuum condemnare visum est. Cum autem per appellationem, causa ad Regis consilium introducta, alijs sententia executionem nullatenus impediendam esse videbatur, cæteris autem, quia culpa, non aut dolo homicidij commissum fuerat, relegatione quinquenniali, prout lex disponit, plectendum esse, sed quia maior erat illorum consiliorum numerus, qui partium vociferationes exaudiant, illa inferioris iudicis sententia confirmata, atque executæ fuit.

Occisæ. *Ex decisione eiusdem 98. Thome Grammatici.*

Confessus homicidium an, & quando torquendus sit, vel condemnandus. Cap. V.

IMputatus de homicidio, illud commississe negat, et si apparebit commissum esse ad sui defensionem fecisse, affirmat: Ad interrogationem simplicem, duplex responsio admittenda non est, quomobrem mediatis tormentis, ad simpliciter respondendum, cogendum esse, omnium Doctiorum consensu vlibet obtinuit, ipsa enim confessio plurius indicium facere dicitur. Sed quid si confessus fuerit, homicidij ad sui defensionem commississe? cum delictum ex confessione qualificata probatum dicatur, ad torturam deveniri non oportet, neque protestatio aliquid operaretur, si super eodem homicidio interrogaretur, quoniam factio contraria esset, licet cõferret, si de alijs interrogaretur. Reus autem ita confessus in suis iuribus audiri, instare debet: Quid si probauerit per testes suspectos, quia inter se varijs, atq; diuersis existerant? Ad habendam veritatē torturæ subiciendum est: Diuersa est igitur confessio, quæ à negatiua, ab ea, quæ ab affirmatiua exordium habuit.

Imputatus. *Ex decisione criminali 17. Petri Caballi.*

Homicidium quando poena ordinaria, vel extraordinaria puniendum. Cap. VI.

Poena homicidij corporalis nunquam locum habet, nisi voluntariè commissum fuerit, verum enim, atq; expressus dolus intervenire debet, vt legis Cornelie poena obtineat. Vbi de poena corporali agitur, aut quæ infamiam irroget, lata culpa non æquiparatur dolo. Statuta poenæ capitalem pro homicidio imponenda, à iure interpretationem recipiunt, & ideo si dolo perpetratum fuerit: si dolus deest, vbi requiritur, corporalis poena imponenda non est. Dolus à varijs circumstantijs probandus est, à loco tempore, armorum genere, in prohibitis autem malis animis, atque dolus præsumitur.

Poena homicidij. *Ex decisione Camera Imperialis 110. parte 2. Andrea Gaili, & decisione Regis Neapolitani 279. Francisci Vinij.*

Homicidium aliquando non est punibile. Cap. VII.

Cum moderamine inculpate tutelæ homicidium ad sui defensionem commissum, puniri non debet, quoniam naturalis defensio omni iure permisa est, & aggressor siue prouocans à seipso occidi videtur, vbi non est delictum, nulla poena esse debet. Aggressus ad sui defensionem omnia facere præsumitur, ipsa necessitas doli præsumptionem excludit, sed prouocationem, necessariamque defensionem articulare, & probare opus est. Furiosus homicida poena ordinaria non tenetur, quia dolus in eo esse non potest, qui mente, & sensu communi caret, stis enim suo furore punitus dicitur. Furiosus mentis exilijs patitur, ideoq; in oibus pro absente ignorante,

raue, adeoque mortuo habendus est, fati infelicitas illius excusatur. Item si ab ebrio cōsummum fuerit, nam inopinata ebrietas Loth ab incestu excusatur. Ebrii vitam ob dormire dicuntur, ideo nulla ratio, nec vllum vitę ge-
Scilicet rectum consilium, neque vlla artum gestorum, aut lectiōnis memoria. Sed quia culpa precessit casum, neque illicita opē dedit, excusandus non videtur, nisi dicamus hęc in ebriositate procedere, nimirum quę ex vitioso habitu nascitur, quod fecus est in ebrietate, quę non ex proposito, & industria, sed vini viignorata, deceptus inebriatur, quia hic ebrius, quod ad penas rixoso, & mortuo cōparatur; Homicidium per ebrietatem cōsummum, ordinaria pena puniendum est, maxime si rixosus esse consueuerit, quia tunc ebrietas ad casum ordinata censetur, & promde homicidiū magis aggrauatur. Dormiens dolo caret, adeoque mortuo, & furioso comparatur, & cum voluntatem malefaciendi non habuerit, excusandus est. Quid si dormiens, iacendi alios consuetudinem habeat, hęc homicidio tenetur, quia vitium non ignorans, solus dormire debet. Infans ex delicto pena ordinaria non tenetur, quia cōsiliū innocentia illum excusatur, quia dolo caret: At si doli capax existit, pena puniendus est, non tamen membri mutilatione puniendus est, ut ex excusatione meretur. Senes decrepiti infantibus comparandi. Homicidium calore iracundię lacessitę perpetratum, ordinaria pena nō punitur, si ab alio iniuriolis verbis prouocatus fuit, quia scilicet excusatur. Irati toto animo conturbantur, rationis vīu carent, loqui nesciunt, sensibus vti non possunt, adeoque insaniunt, & promde dolus, & nocendi voluntas abesse præsumitur, nimia iracundia tanquā furor arma ministrat. Homicidium casuale committens, puniendus non est, cum dolus absit maxime si rei licite operam dederit, vt si quis in ludo licito inopinatę occidatur. Plurimq; facto, non nocte homicidia imputantur. Lictores si maleficium armis resistentem occidant, non tenentur, qm officij necessitas eosdem a dolo excusat, & repugnantis maleficos occidere permittunt est, si aliter præhēdi nequeant, nec crimina impunita remaneant, iuris executio non habet iniuriam. Siquid autem magistratus fiducia iniuriōse faciunt, conueniri possunt: Mala non sunt, nisi quę crimine mentem implicent, & conscientia ligant.

Cum moderamine. *Ex decisioe eiusdem 110. parte 2. Andrea Gaill.*

Homicida minor quomodo puniendus.
 Cap. VIIII.

Filius Capitanei spes, qui presbyterum, sapius in patris iniuriam lapides aduersus portam, atque fenestras proiectem, & clamoribus alissimis hirci, eiulq; uxorem meretricem vocantem, quam primū poterat, post annum occiderat, cum decimum septimum non excederet annum, nobilissq; existeret, non aliter vltimo supplicio condemnatus est, cum enim delinquere non consueuerit, atq; ex causa, licet iniusta motus, dolo cessante, iudex penam minorem dare potuit, omnibus visum est, in insulam per decennium deportare: etiam seruitorem genitoris sui ratio habita fuit, quę in Regem Catholicum præstitit, & ad penę diminutionem suffragari debent, quod & Dominus in Salomone delinquentem considerauit, scindens scindam regnum de manibus tuis, & dabo illud seruo tuo, verumtamen in diebus tuis non faciam propter David patrem tuum, sed de manibus filij tui accipiam illud.

Filius. *Ex decis. Consilij Neapolitani. 23. Thoma Grammatici.*

Homicidio opem præstitisse non præsumitur qui euaginant enses ad se da idum. *Cap. IX.*

Cum rixa corā certis nobilibus accideret, altero ex rixantibus occiso, dubitabatur, an prædicti nobiles,

qui enses ad sedandum, vt moris est, euaginarunt, acclamando sapius, vt quiescerent, de auxilio, siue ope præstita teneantur: Et pro negatiua conclusum est, quāuis Titio nobili obliare videbat, q. alter ex intersecti socijs, etiam socium existisse deponeret, cuius testimonium non valebat. Neque solitus delinquere præsumendus erat, ex quo anno præterito alapam cuius famulo dederat, eadem enim qualitas non aderat, Ideo alacrum verberans, homicidij præsumptionem nō patitur. Quamobrem sub fideiussoribus liberari visum est.

Cum rixa. *Ex decisioe eiusdem 25. Thoma Grammatici.*

Is qui homicidio causam dat, quā pena puniendus. *Cap. X.*

Mozetus indignatur propter Ioannis cōsangui-
 rixam cum Francico, præter illius voluntatem, hunc interemit, an igitur Ioannes, vt delicto dans causam, pro eodem puniendus sit? Quod non videbatur, si ei, qui voluntatem non habuit, imputandum non est, Item quia principaliter homicidio causam nō prebuit: sed quia consiliari alicui illicitum, prohibitum, atq; punibile est, & iniuria cōsangui-
 nalis illata, alij etiam affecti censentur, tanquam occasione neci præbentę, extraordinarie puniendum esse placuit.

Mozetus. *Ex decisioe Senatus Pedemontani 104. Officijani Cacerbari.*

Mulier occidens alteram baculo, an teneatur de homicidio. *Cap. XI.*

Lauinia eius alumnam baculo, præter intentionem occiderat, iusto dolore, quem temperare non poterat, atque origine, quā furebat, commota quoniam ab eius marito conceperat, ideo dubitabatur, an de homicidio teneretur, qd nulli visum est, cum ex hoc armorum genere, occidendi animus non præsumatur, quę si habuisset, enses, & gladij domi sue nō deessent. Præsumptio offensionis in capite tollitur, ex baculo, cū quę lthaliter offendere nō poterat, eratq; pia, vt probati esset, & clemens, atque suis famulabus satis misericors, iccirco illato vulnere, succurrere quæsiuit, qui effectus, animum deussisse demonstrauit: Et quia in legem Cornelii de sicarijs vltra propositum non incurritur, considerata nobilitate offendentis, penam minorandam esse resolutum fuit, atque ideo in insulam per quinquennium deportanda.

Lauinia. *Ex decisioe Consilij Neapolitani, vt in voto, 23. Thoma Grammatici.*

Pœna homicidij ex quibus causis fiat minor.
 Cap. XII.

Nicolaus confitebatur ad sui defensionem clerico Troiano vulnus in capite intulisse, & cum propter malam medicorum curationem, atque vulnerati intemperantiam, antequam moreretur, se delicto causam dedisse, asseruerit, ideoque omnem iniuriam, offensaque miserit, insuper matrem, atque fratres prohi-
 buerit heredes, ne de cetero accusare possent, idem tormentis subiiciendum esse, non videbatur, nam cum semel occisorem offenderit, atq; robustiorem rixosumque esse, ex processu constaret, denique prædictum Nicolaum morigeratum offendere voluisse præsumitur, præsertim cum die, quā vulneratus fuerat, ensē, contra clericorum regulam, deferbat, ex cuius delatione de insula, vel rixa fortę cogitabat. Quare omnibus visum est, per biennium in exilium, solutis sisco centum ducatis condemnare.

Nicolaus. *Ex decisioe eiusdem, vt in voto 24. Thoma Grammatici.*

De poena homicidij in rixa commissi.

Cap. XIII.

Cum Antonius, & Guglielmus aleis luderent, atque Petrus, & Damianus aspicerent, Iudi occasione rixæ, inter Petrum, & Guglielmum facta est, quem Damianus sui ensis pomo in capite vulneravit, cumq; vulneratus Damianum itatim fugientem persequeretur, lapidib; contra eum projiceret, idem Guglielmus ad altero homine qui de primis rixantibus non erat, quodam lapide, ita percussus est, vt in terrâ cadês, mortuus videretur, quamobrem Guglielmus ad eundem reuersus, euaginato ensis percussit, atque frustum ossis à capite diuulsit, quo post viginti dies in Hospitali mortuo, dubitatum est, vtrum Damianus, ordinariæ homicidij poena plectendus esset; & negatiue resolutum est, quoniam primi hominû mortus, qui ex improposito in rixa, absq; proposito contingit, in hominib; potestate non sunt, & cum libera voluntate carere videantur, minor poena exiitanda est. Cum conflet Guglielmum ante decimum quartum diem febri in hospitali minimè laborasse, atque cum meretricis b; concubuisse, siue libidinis causâ, siue quod nocuius cibos ministraret, ex inordinata vita potius, quam ex vulnere mortuum esse, præsumimus, & ita medici attestabantur. Vbi vulneris qualitas ad salutem haberi potest, ex negligentia potius mortuus præsumitur. Cum ad animû interpretandû, præsumptionibus vtendum est, non ordinariæ, sed mitior poena imponenda est. Cumq; plures concurrant, præsumptio pro reo amplectenda est. Rixa cû Damianus non fuerat, idem præsumendum non est, qd pro defensione Petri amici sui, rixam habentis, occidendi animum habuerit. Quare citra mortis poenam, ad seruitiû Regiarum tritremum per decennium condemnare visum est.

Cum Antonius. Ex decisione Consilij Cathalonie 15. Ludouici Peguera.

Pœna homicidij executâ contra innocentem, non liberat verum homicidam.

Cap. XIV.

Spēctus de homicidio captus per Curiam, atq; diligenter examinatus, in tortura, illud cōmississe confessus est, & in executionē condemnationis de eo factę, decapitatus est. Post aliquod annos, verus homicida inuenitur, ideo poena illius qui non deliquit, verum homicidam à debita punitione nō liberat; & ita iudicatū est.

Suspēctus. Ex resolutione criminali 37. Petri Caballi.

Pluribus homicida an pro vno, vel pro pluribus sit condemnandus. Cap. XV.

Et vni qui duos, eodem tempore, idest eadem rixa dū erant occidit, de vtroq; homicidio teneri certū est, & ideo statutum cōtra occidentes plures, siue eodem tempore, siue diuersis, & successiuis, intelligēdum est; Hæc autem non procedunt, si per vnius poenæ impositionem altera consumitur, vni enim poenæ mortis executio fieri potest. In diuersis autem sententijs hoc non inuenitur, quoniam semel in bāno positus, & capitaliter condemnatus, iterum banniri, atque pro alio delicto capitaliter condemnari potest.

Eum qui duos. Ex resolutione eiusdē 157. Petri Caballi.

Occidens iniuriam inferentem fratri, qua poena puniendus. Cap. XVI.

Siquis pronocatus, ira furore percitus, aliquē vulne rauerit. ex quo mors subsequēta fuerit, poena legis Cornelie temperanda est, & hanc sententiam Senatus amplexus est; excusare autem visum est, quando nō ex

intervallo, sed in continenti, idest, dum adhuc feruet ira cundæ calor, aliquid factum fuerit, quod totum iudicis arbitrio remissum est. Quamobrem Senatus iudicauit, eum, qui, post atrocem iniuriam fratri dictâ, spacio mediæ horæ iniuriantem occiderit, remissâ mortis poenâ, ad tritremes tantum condemnandum esse.

Siquis. Ex decisione Senatus Piedemontani 178. Antonini Thebanus.

Pater sexagenarius occidens offendentem filium, qua poena punitus fuerit. Cap. XVII.

Quid si filio Titius iniuriam fecerit, cum ad fuxa facerent, scipsoq; offendere procuraret, & superueniens alterius pater, offendentem filium, cum pluribus securis ictibus percussit, non tamen vulnera intulerit, quoniam securis tergo vtebatur, & post vigesimū mumprimum diem mortuus fuisse: licet animû occiden di habuisse videretur, quoniam ad euadendam præsumptionem, securis baculo verberare poterat. Cum reus sacerdos esset, atq; sexagenarius, irregularis declaratus est, atque in perpetuum ab vniuersâ prouincia bānitus.

Quid si filio. Ex decisione Palatii Apostolice Penetiarum 58. par. 2. Thome Trinitiani.

Qui proiecit lapidem non animo occidendi, morte sequuta, tenetur extraordinariè.

Cap. XVIII.

Tertius scholasticus, & minor, cum in Collegium sancti Nicolai, quidam armati, nocturnis horis venissent, & contra collegiatis Subaudos turpia quædã verba protulissent, illis recedentibus lapides proiecit, quibus commoti aggressores retrocedentes, vnum collegiatum Subaudum occiderunt, quamuis igitur mortis occasionem dedidit videretur, tamen, tum quia arbitrarie poenâ tenebatur, tum quia minor, sub cautione relaxandum esse conclusum est.

Titius. Ex decisione Rotæ Amononiensis 29. Hieronymi à Laurentijs.

De indicij homicidij, & quibus poenis confessus obnoxius sit. Cap. XIX.

Si mortis articulo constitutus, à Nosro se occisum esse dicat, hoc quidem indicium ad inquirendū est, at si aliud adminiculum concurrat ad torturam sufficiens esse, frequentioribus votis receptum est, & cū aliquis inimicitia inter Michaelē & Nosrum orta fuerit, occasione cuiusdam canis occisi, item quia negabat cenasse cum Nosro, de quo plurimum cōuinebatur, propter hæc igitur indicia legitime torqueri potuit, cū aut omnia de plano confessus esset, quod lapidibus eundem percussisset, ex quibus post octo dies mortuus est, ideo & ipsum homicidam debere mori videbatur, tum omni iure, tum etiam statuto. Lucæ ita disponente, etiam cum lapidibus sponte cōmissum, cum armis factum dicitur, & quamuis à principio, non animo deliberato, non tamen à mortis poenâ excusatur. Ad examinationem membrorum, viue vitæ agi non potest, tamen vt pro occisi animæ orationes fiant agi potest, Itē in expēsis pro curatione factis interfectori deuitus est, deniq; de damno tenetur filijs satisfacere, ex cuius operis illi alimenta habebant.

Si mortis. Ex decisione Rotæ Lucensis 62. Iosephi Ludouici.

Homicidium à pluribus commissum, quomodo puniendum. Cap. XX.

Si in rixa plurium homicidium committatur, & à quo factū fuerit, ignoretur, vt quia illud obscura nocte, aut loco obscuro, inalefcētib; vtrinq; animis cōmissum

G 2

multum: An tali casu omnes pugnae ordinaria hominibus poena, vel extraordinaria pro iudicis arbitrio puniendi sint, dubitari solet, nam quae de nocte, vel in multitudine fiunt, probabiliter ignorantur: In ista incertitudine, poenam extraordinariam locum habere secundum viorem sententiam, conclusum est: Nam cum in delictis probationes luce meridiana clariores esse debeant, in dubio melius est nocentem absolueri, quam innocentem condemnare. Vbi verò certum est, quis occiderit, solus ille de homicidio, ceteri de vulnerato tenentur. Si constat quis author rixae fuerit, pugnamque inceperit, solus ille ordinaria poena puniri posset, Ne delicta impunita remaneant. Idem si homo male frugi, natura contentiosus interuenierit, qui rixas excitare, atque alios ad pugnam prouocare conseruerit, multo magis si aliud simile delictum commiserit, nam etiam istan te incertitudine, talis peruersus, torturae subijci poterit. Si quis post commissum homicidium, ante inquisitionem aufergerit, de conscientia sceleris suspectus efficitur, atque ad torturam indicium factum est, praesertim si homo nihil, atque improbate vitae sit. Interdum sola fuga, carceris metu facta, indicium non facit. Si omnes de iusta voluntate, de industria, & ex proposito ad occidendam aliquem conuenissent, pariter omnes poena ordinaria capitali plectendi sunt.

Si in rixa. *Ex decisione Camera Imperialis 109. parte 2. Andreae Gall. & decisione Senatus Pedemontani 31. Antonini Thessauri, & decisione Rota Auenionensis 93. Hieronymi Laurenti, & decisione Parlamenti Delphinalis 558. parte 2. Francisci Marci, & ex resolutione criminali 192. Petri Caballi, & decisione Rota Lucensis 16. Iosephi Ludonici.*

Homicidium a pluribus commissum, quomodo puniendum, & quid si ceteri praeter vnum auxilium praestiterint. Cap. XXI.

Siue defunctus ex vnico tantum vulnere, siue ex pluribus decesserit, & siue vnum tantum vulnus laethale esset, cetera verò nequaquam mortalia, etiam si dubium existat, quis vulnerauerit, quoniam negari non potest, quoniam non occidens, auxilium occidentibus praestiterint, sed etiam opem praestans, morte naturali plectendus est, si auxilium praestito tractatu, & deliberatione praestitum fuerit, imò etiam si sola auxiliatoris scientia homicidium perpetratum fuerit, Etiam si auxilium post debitum praestitum fuerit, quoniam si vsq; a principio destinatum fuerat, in ipso facto animo interuenisse censetur.

Siue defunctus. *Ex decisione Consilij Cathalonie 63. Ludonici Peguera.*

Homicidio a Comitibus commissio, qui sint torquendi, & qui aliter puniendi, & de assensu, & opem praestante. Cap. XXII.

Si constaret vnum ex comitibus homicidium commississe, sed dubitaret vtrum tractatus, vel deliberatio praecesserit, & alioque suspiciones, vel indicia apparere possint, quibus aliis dicto homicidio consensisse praestitum, omnes per vnum dicto tractatu, vel scientia torquendi sunt, & ita iudicatum fuit. Quod ita verum est, nisi facti qualitas, vel personarum aliud fudeat, videlicet si nulla alia esset cetera eisdem suspicio, neque affinitatis, neque amicitiae, vel huiusmodi, & auxilium ab actu homicidij valde remotum fuerit, tunc enim nequaquam torquendi sunt, sed aliqua poena indicis arbitrio propter assensum puniendi. Assistentes delicto, ita denum extraordinarie puniendi sunt, si ob eorum praesentiam delinques audacior factus fuerit, & nulla vnquam inter

ipsum deliberatio, aut inimicitia praecesserit, sed solo casu interuenierint, & ita sapienter iudicatum est.

Si constaret. *Ex decisione eiusdem 63. Ludonici Peguera, & resolutione criminali 192. Petri Caballi.*

Occidens semetipsum, an debeat pati aliquam poenam. Cap. XXIII.

Ubi Monterentius Bononiensis semetipsum impie occidisset, dubitabatur, quid de eius cadauere fieri dum esset, & multis furca figendum esse videbatur, vt illius conspectu ceteri detererentur, Alijs, manum, quae mortem parauerat, tanquam impiam, a corpore abicini dendam, & in publicum spectaculum reponendi, praesertim quia in doctore, & milite maior constantia, atque fides desiderabatur. Ceterum humanior sententia visa est, cum mors omnia soluat, ideo delinquentium cadauera neque suspendere, neque comburere licitum est, tametsi iudices aliter facientes, sensu careant, veluti quando iubent, vt in frustra diuisi in itinibus, alijque locis publicis reponantur. Sed plurimum sententia obtinuit, vt totum in arbitrio iudicis repositum sit, & cum multo tempore stipendio militibus erogando fideliter a Principe approbatus perseuerauerit, eodemque die fatali famulis integra salaria exsoluerit, atque mercatoribus, quibus egregias summas debebat, in eius cadauere nullatenus saeuendum esse conclusum est.

Cum Monterentius. *Ex decisione Rota Auenionensis 123. Hieronymi Laurentij.*

Mulier procurans abortum, qua poena puniatur. Cap. XXIV.

Mulier quaedam praegrans, futuri partus impulsu doloribus, & cubili iurgens, ad coacta gressa, puerum masculum enixa est, qui per ipsius fistulam in collium cadens, mortuus, inibi; inuentus est, Capta igitur a Curia, ignorasse praegrantem se fuisse assererat, & quod maximis ventris doloribus affecta latrante petijt, partum edidisse ignorat. Quam igitur poenam pati debet? Licet vltimum supplicium diuersa iura constituant, mitius tamen puniendi, qua lege Moysaica homicidij non exsistit, & ciuili iure, in exilium, quae partum abegerit, condonatur, Quapropter Senatus visum est, propter visum mulieris conditionem, minoremque aetatem, atque imprudentiam, & quia nulla probationes factae sunt, praeterquam eius qualificata confessio, ex qua ad mortem condemnatio sequi non potest, etiam si vehementes iuris, & facti praesumptiones contra se haberit, sitque de genere prohibitorum publice fustigandum esse, atque in perpetuum exilium condemnandum.

Mulier. *Ex decisione Senatus Pedemontani 60. Antonini Thessauri.*

Abortus mulieris seruatus, quomodo punitur, & quid considerandum in ceteris. Cap. XXV.

Abigens partum in vtero conceptum, abortuique causam praebes varijs modis punitur, prout iuxta casum diuersitatem, iura, atque Doctores variare solent: Si mulier praegrans ichu, vel pugno ab aliquo percussa fuerit, vt abegerit, vel partum eiecerit, si quidem illa in seruitute constituta fuerit, ad id, quod per triginta dies damnum datum exsistitum sit, teneatur: Ideoque si in libera muliere casus contingat, grauior poena vtendum est. Iudex casum diligenter examinare debet, vt si fetus animatus, atque formatus fuerit, vel imaturus partus, item a qua persona, quove animo, vel iniuria, quorum distinctione, iuxta casum contingentem poena minui, vel augeri potest.

Abigens. *Ex decisione eiusdem 12. Antonini Thessauri.*

Abort-

Abortum procurantes ex proposito, an & quando morte puniendi. Cap. XXVI.

Siquis voluntarie, & proposito abortioni causam dederit, poculi ministerio, aut aliter, Paulus, humiliores in metallum, honestiores vero in insulam amissa boni parte relegandos esse, et si dolus non accesserit, ut in poculo amatorio, quia mali exempli res est, relegandum esse, cum autem humiudum penarum genera in desertitudine abierint, humiliores ad perpetuas triremes, honestiores autem in exilium mittendos esse, foeminae vero post fulsum scitum in perpetuum servitium alicuius hospitalis dandae sunt. Nulla expressa lege cauetur, mortis penam imponendam esse, nisi quando ipsius mulieris exitum subsecutum fuerit: Quid si fetus animatus esset? Qui putant, ideo tunc morte naturali puniendos esse, quia saltem iure canonico dispositum est, plurimum decipiuntur, quoniam nullo canone de foetu animato, vel inanimato scriptum reperi potest, neque etiam civilis, nisi quod ad sui commodum pro nato habendus esset, sed non ad mortem alterius, quod alibi dispositum non reperitur. Verus homo dici non potest, nisi natus fuerit saltem septimo mense, quo etiam raro vivere solitum est, donec in utero est, embrio appellatur, atque adeo matris visceribus affixus est, ut illorum pars dici debeat, ergo qui abortui causam dat, verus homicida dicendus non est, nisi ipsa mulier occisa remaneat. Papinianus partum nondum editum, hominem non recte fuisse affirmat. Quamvis igitur embrio animatus existat, tamen propter abortum, mortis penam reus pati non debet. Cum de legum interpretatione agitur, penae potius mollienda, quam exasperanda sunt. Quando leges expressas non habemus, etiam si plurimi mortem inferendam affirmant, si tamen pauciores solidissimis rationibus defendant: pro abolitione sententiae ferenda est; Consideratio animari fetus magis in foro conscientiae consideranda est, non tamen ut iudices mortis penam inferant: satisque illis, qui volunt capitali poena afficiendum esse, satisfactum in iudicandis, si relegationis, exilij perpetui, tricensimae poena imponatur, quoniam istae etiam capitales appellantur. His casibus Senatus mitius iudicare consuevit, & in dubio, pro ipsa matre iudicavit, quae infantem iam natam, sine dolo occiderat, & aliam quae data opera non vitalem occidit a mortis poena absoluit.

Siquis voluntarie. Ex decisione eiusdem 12. Antonini Thessauri.

De eodem. Cap. XXVII.

Cuius sententiam insequetur, mulierem, quae ut suam pudicitiam tegeret, fetus iam animati abortum fecerat, ad fugationem condemnare visum est, atque destructionem eius vita durante, in loco per viceregem declarando.

Cuius. Ex decisione Consilij Neapolitani 592. Vincentij de Franchi.

Abortus interdum nullo modo punibilis.

Cap. XXVIII.

Abertioni causam dans, pro mulieris salute, ab omni poena excusandus est, dum modo a medico pura conscientia, & secundum canones actum sit, minus enim malum est vnum mori, quam duos, & ita Regia Audientia iudicavit.

Abortioni. Ex decis. Regni Neapolitani 82. Francisci Vinij, & decis. Senatus Pedemontani 12. in 3. casu Antonini Thessauri.

Mater quae semel, vel bis procuravit abortum filiae, qua poena plectenda. Cap. XXIX.

Si mater filiam habens pregnantem, poculum abortionis causam dederit, vel suasionibus, & minis, illam

ad accipiendum honoris servandae causa impulerit, ita propter impias suasiones animati corpus peremerit, idque semel commiserit, exilij perpetui, vel relegationis poena mulcanda est. Si altera vice ab ipsa commissa fuerit, morte ferienda est, pro ut alias iudicatum fuit. Merito quidem impia mater his poenis afficitur, quoniam facillime poterat ita rem secretam habere, ut nullus fragorem esse cognosceret. Matri imputandum est, quod si filiam ita impudicam aluit, quae se hominum amplexibus tam facile committeret. Non tamen in utroque casu ipsa filia, filium ictus euitabit, cum impiis suasionibus acquieverit. Quod si poculo abortionis dato, ipse abortus lequantus non fuerit, mitiori poena ipsa mater coercenda est.

Si mater. Ex decisione Senatus Pedemontani 12. in 4. casu Antonini Thessauri.

Mater ipsam abigens, quomodo puniatur.

Cap. XXX.

Si mater ipsa proprijs visceribus ita vim intulerit, ut abegerit, quo casu, et si non solum poena legis Corneliae, sed etiam patricidij, puniendam esse aliqui voluerint, si foetus animatus erat, tamen legum civilium sanctiones amplectendo, fetus animatus, siue inanimatus fuisse fuerit exilij perpetui poena cum fugatione plectenda erit. Iurisperiti nullam animati, vel inanimati foetus differentiam fecerunt. Aliquando non solum mariti odio, aut alia verisimili causa partus abactus est, sed propter pecuniam a secunds hereditas acceptam, poena capitali plectenda erit.

Si mater. Ex decisione eiusdem 12. in 5. casu Antonini Thessauri.

Mater infantem iam natum occidens, qua poena puniatur. Cap. XXXI.

Ed si mater partum iam natum interimit, Patricidij poena plectenda est, & ita Senatus iudicavit. At si infra quatuor, vel sex menses animatus quidem, sed non vitalem peperit, & propter pudorem suffocavit, mitius coercenda est, prout senatus censuit. Si mulier interrogata, mortuum se peperisse respondit, illumque sepelivisse, vel statim post natiuitatem mortuum esse, licet confesso qualificata acceptari non possit, neque valeat quod ad poenam omnino evitandam, nisi alia coniectura ad fuerint, mitius tamen puniendum est, & ideo senatus fustigandam, atque per quinquennium bannendam esse iudicavit.

Sed quid. Ex decisione eiusdem 13. Antonini Thessauri.

Abortus causatus propter defensionem aggressi non est punibilis. Cap. XXXII.

Laura praegnans Aureliam aggressa est, & post varia, atque vituperosa verba dicta, rocha, siue colu, qua deferebat illam offendere procurabat, quae mulieres cito altercando, colluctandoque in terram ceciderent, abortus causatus fuit. Cum autem profico dubitaretur, qua poena plectenda esset Aurelia, qua modum in defendendo excessit, contra fscum resolutio capta fuit, quoniam excessus probatus non fuit, uti fscum incumbebat, isti qualitati, veluti si intentionis fundamentum adhaerere, neque de delicti corpore liquere dicitur, nimirum ut propterea Laura partum abiecerit, abortumque fecerit, iudex igitur excessum arbitrari non potest. Aggressorem incontinentem percutere licitum est, quod ad defensionem factum praesumitur, & ne ab aggressore iterum, atque iterum praefaretur.

Laura. Ex decisione Regni Neapolitani 458. Francisci Vinij.

Homicidium in alterius persona, ob eorum commiffum, non est punibile poena mortis.

Cap. XXXIII.

Il qui Titium deliberato animo interfecit, Mauium occidere cogitans, vtrum ordinaria poena puniendus fit, quaestio est. Cum hominē interemerit, reus illicite operam dederit, excusandus non videtur. Preter tim, quia ex Constitutione nostri Status propositum putatur, quamvis non sequatur effectus, sed quia hoc Decretum poenae moderationem ad Senatus arbitrium remittit, ideo à poena ordinaria, quae mortis est, receditur. De iure autem is qui alterum pro altero necat, mortis poena non tenetur. Homicidium, quod sine dolo fit, sed tantum casu, & culpa, extra ordinem puniendum est. Quod si valde egregium, atque in magna dignitate constitutum occidere volens, vilem personam per errorem interfecerit? Magis quod in veritate, quam quod in exultatione erat, inspicendum est. Et quia Senatus in poenis semper mitior, atque clemens est, ideo contra poenam mortis inclinatur.

Is qui. *Ex decisione Senatus Pedemontani 243. Antonini Thessauri.*

De eodem, & quomodo intelligatur.

Cap. XXXIV.

Hanc sententiam ita procedere visum est, si homicida, id quod sequutum est, ab initio cogitare non potuisset, quia ictus ad eundem finem non tendebat, quia casu aliquis superuenit, qui à porta exibat, aut à latere erat, vel aliter percussus fuit, ita ut neque directè, neque indirectè, dolus accommodari possit, tunc enim delinquens ordinaria poena delicti condemnandus non est, sed alia mitiori, iudicis arbitrio. At si insulatus alterum, quam aduerfarium percussisset, ita quam illicite rei operam dīs, cum ex proposito, & animo deliberato facit, ad integram poenam condemnandus est.

Hanc sententiam. *Ex decisione criminali 31. Petri Caballi, & decisione Collegii Lipsiensis 38. Iacobi Thomingii.*

De Occidente alterum per errorem ad sui defensionem, qui extra ordinem punitur.

Cap. XXXV.

Multum refert, an se defendendo, vel alterum insultando Titium pro Maui occiderit. Si duo noctis tempore vnum aggressi essent, ac vulnerassent, & hic ense nudo fugientes persequens illic pertransiit, quem vnum ex aggressoribus esse putabat, pluribus vulneribus affecisset, vel occidisset, à mortis poena absolvendum esse placuit, atque exilio duntaxat multandum esse, quoniam rei licite operam dabat; At si modum in defendendo excessisset, culpa in modo, atque defensionis excessu, secundum eius mensuram extraordinaria poena plecenda est. Culpa etiam in offensore probatur, etiam si aggressorem fugientem, & non aliu offendisset, nam cum in periculo amplius constitutus non esset, potius ad vindictam, quam ad defensionem fecisset, quam obrem extra ordinem puniendus est.

Multum. *Ex resolutione criminali 31. Petri Caballi.*

Occidens Titium de mandato domini sui minantis, non est morte puniendus. Cap. XXXVI.

Cum Iacobus, de mandato Comitis suae patriae, domini valde potentis, ac rigorosi, Titium occidisse confiteretur, quaestio erat, vtrum aliquo modo à morte excusari posset? Cuius simile erat, nam confessus ad defensionem homicidam commississe, defensione non probata, mitius puniendus est. Metus Principis potētis est quodammodo vis praecisa, quae penitus, & omnino

consensum tollit, multoque magis vbi de damno in rebus proprijs alij posset, quorū amissionis timor, metui mortis, atque corporis cruciati comparatur. Delinquens necessitate coactus, saltem à poena ordinaria excusandus est, quoniam dolo caret, ideo adulterium coactum punibile non existit, & cū minas Comitis praecedere poteretur, de metus facto, dubitandum non est. Quae sententia cum frequentiori Iurificolutorum voto recepta fit, leuio mitiori poena, quam mortis puniendum esse, placuit, videlicet ad regias tirremes via durante. Prout in simili Magna Curia Vicaria simul, qui de domini sui mandato, in quodam crateri argenteo fragmenta lapidis adamantini appollerat, cuiusque vinum Comitilae potandum dederat, ad perpetuas tirremes cōdemnatus fuit.

Cum Iacobus. *Ex decisione Regni Neapolitani 394. Francisci Piusi.*

Homicidae in quibus casibus non gaudeant immunitate ecclesiastica. Cap. XXXVII.

Industria, secundum quam homicidium aliquando committitur, nil aliud est, quam dedita opera, & ex proposito facere: Infidia vero technae dicuntur, & machinationes, ac veluti laquei quidam latentes, quae simplici posito non conueniunt. Difficili autem industria, & infidia sicut genus, & species, inditit quidem semper in malam partem accipiendae sunt, industria vero etiam in bonam, specialia semper generalibus insunt, Proditio & infidia synonyma sunt, atque vnum pro altero accipitur. An igitur aliquem vulnerans per infidias, si mors non sequatur, immunitate gaudeat Ecclesiae? Homicida proditorius, siue per infidias, ille dicitur, qui nulla rixae causa interueniente, securè aliquem occidit, nihil tale praecautem, aut se defendere valentem, nulla amicitiae, vel inimicitiae causa considerata. Huiusmodi homicida ab altari euellendus est, nulla amicitiae, aut inimicitiae ratione habita, nam & proditio, & infidia contra inimicum committitur, locum habet. Vix aliquis reperiri potest, qui homicidium appensit, secundum communem loquendi usum, faciat, & prius eadem infidias non struat, vel in locis occultis expectando, vel multis conuocatis hominibus, inficium grassentur. Infidia dupliciter parari possunt, aut leuiter, vt cum quis odium dissimulat, arma parat, socios adhibet, qui à longe sequantur, ite si exploratores adhibet, vt quā aduerfarius iter faciat, notitiam habeat; Aut cum magna industria, vt si alicubi lateat, vt praetereuntem ex improviso aggrediantur. Infidia enim ab insidendo dicuntur; Cur igitur ex proposito factum homicidium per insidiam, vel per infidias commissum dici non debet? Quare homicida siue cum animo deliberato tantum, siue cū altera qualitate proditoris immunitate ecclesiastica gaudere nullatenus debere, in multis locis iudicatum est, & hanc sententiam amplexi sumus.

Industria. *Ex decisionibus Consilij Cathalonae 54. & 58. Ludonici Peguera.*

Vulnerans cum infidijs animo occidendi, non gaudet immunitate ecclesiastica. Cap. XXXVIII.

Si quis per infidias animo occidendi aliquem percussit, tamen si mors ex percussione sequuta non fuerit, immunitate ecclesiastica gaudere non debet, quoniam verbum occidit, quātum ad immunitatem pertinet, non solum ei, qui verò occiderit, sed etiam si animo occidendi cum infidijs vulnerauerit, tam à iure diuino, quam canonico comparatur, & hac sententia inter omnes recepta fuit.

Si quis. *Ex decisione Consilij Cathalonae 62. Ludonici Peguera.*

Homi-

Homicida per sententiam non exprimentem non est priuatus beneficio. Cap. XXXIX.

Condemnatus de homicidio, si in sententia beneficiorum antea obtentorum priuatio posita non fuerit, ad ius in beneficio competens contra possessorem agere non prohibetur. Licet beneficium siue curatum, siue non curatum administrare non possit, cum eo tamen disputare concessum est.

Condemnatus. *Ex decisione Rota Romana 233. parte 2. Iacobi Putei.*

I N C E N D I V M.

Incendium cuius culpa factum presumitur.

Cap. I.

Incendia plerumque culpa inhabitantium sunt, id dominus fundatus intentionem habet contra conductorem: Ad probandum culpam abfuisse, aut diuigentiam adhibuisse probare opus est, siue quod ignis ab alio immixtus fuerit.

Incendia. *Ex decisione Parlamenti Thelphinalis 61. p. 1. Francisci Marci.*

Quando vniuersitas teneatur de incendio, vigore statuti. Cap. II.

Statuto Florentie disponitur, Vbi ignoratur quomodo, & a quo ignis in domo concremata immixtus fuerit, quod communis, Castrum, Villa, siue vniuersitas ad refarciendum dampnum passio teneatur, Nam pro bono publico alterum pro altero pecuniaria poena puniri posse per statutum, nulla dubitatio esse debet: si igitur ab inhabitantibus factum esse, presumi non possit, vt quia de diligentia consistit, & culpa desideretur, ipsa vniuersitas, sub cuius territorio factum est incendium, puniendi est. Hoc statutum si per negligentiam fundatum est, a qua vniuersitas precauere debet, cum loca sua custodire teneatur, atque a malis hominibus expurgata reddere: Cum igitur custodia onus habeat, non custodiendi, in culpa esse dicitur, propterea ad emendationem conueniri poterit, Nam probato facto, in curia, & negligentia probata dicitur. Quamuis ex causa non punibili contingere possit, puta ex fulgure celitus emissio, hostiue incursum, aut alio accidenti, cui humana prouidentia resisti non potest, Tamen iura ad ea, quae frequentius accidunt, accommodantur, pro ut est factum, & culpa hominum fieri contingere. Interdum etiam in delictis duorum interpretatio faciendi est, propter necessitatem negligentiam consequentiam, Quando autem vniuersitas teneatur ad dampnum, etiam passis incendio, qui de vniuersitate est, pro rata soluere debet.

Statuto. *Ex decisione Rota Florentinae 24. Hieronymi Magonij.*

De indicibus Incendij, & tortura illata.

Cap. III.

Contra Titium de incendio inquisitum, haec coartantur indicia, videlicet inimicitia, Item mendacium, & variatio inquisiti, quia interrogatus an audisset ea nocte campanam, atque ignem immixtum, negatiue respondit, & postea variatur, Item minae, quae indicium faciunt, quamuis aequiuocae prolatae essent, nec de incendio aliquam fecerint mentionem, & cum secum de incendio sermo habitus esset, expalluit, etiam probatur, eundem eo vespere, quo incendium factum est, per aliquod temporis spatium extra domum stansse, ideo satis probabilis coniectura esse potuit, quod ad incendij locum accesserit, atque ipse commiserit, ex his Se-

natus torturae locum esse indicant, mitius tamen ac leuius, pro ut erant leuiora indicia, & is, contra quem haec omnia militabant, in quarto torturae gradu tortus fuit, altitudine vnius hominis eleuatus, atque per quartam horae partem detentus, nam eleuatio, & detentio maiorem infert dolorem, atque tormentum, quam quassatio. Et cum Fiscus appellasset, atque ad quintum & ultimum torture gradum deueniendum esse, instaret, Senatus attenta indiciorum qualitate, & quia quinquagenarius existeret, bonaque fama, atque qualitate probata, purgatiue vt supra indicis, liberatur.

Contra. *Ex decisione Senatus Pedemontani 24. Antonini Thessauri.*

Vicinus an vicino de incendio teneatur.

Cap. IV.

Vtrum vicinus vicino ad damni emendationem teneatur, si domus vicina una conflauit, distinguendum est, vtrum vicini, an absque ipsius culpa incendium exortum fuerit, cum de certa, & determinata per sona constat, ad damni dati emendationem teneatur, Nam lex aequilae ad patrimonij conseruationem pertinet, ideo quae dampnum inferens, non solum de lata, & leui, sed et de leuissima culpa obligatur, & qui non habet in aere, luat in corpore, culpa autem certi hominis non probata, inter calius fortuitos connumeratur, quos cum nemo praestare cogendus sit, ad damni reparationem non est obligatus, si enim de certa persona non appareat, neque certa sententia condemnatoria ferri potest. Incendium fortuito factum, venia indiget.

Vtrum vicinus. *Ex decisione Camera Imperialis, 22. parte 2. Andreae Gaill.*

Vicinus prouisione suae domus potest diuertere domum vicini propter incendium.

Cap. V.

Porro qui arcenti incendij gratia vicinas aedes intercedit, & demolitur, siue hoc in suu magistratus, siue iusto metu ductus faciat, ne scilicet ignis ad se perueniret, ut plerumque huius periculi metu fieri consuevit, utroque casu, legis aequilae actione non tenebitur, etiam si ignis non adhuc ad se peruenisset, solent enim ea, quae ex improbiis casu, potius quam fraude accidunt, facto, non noxae imputari. Immo si pro salute totius viciniae, ne ignis omnia comburat, & latius serpat, domus vicini diruatur, omnes vicini pro eius reparatione in commune contribuere debent, quemadmodum in iactu mercium pro saluanda naue, hi qui merces suas adhuc saluas habent, aliis dampnum passis adiumento, atque sub sidio esse debent.

Porro. *Ex decisione Camera Imperialis 22. parte 2. Andreae Gaill. & decisione Regni Neapolitani 150. Francisci Vinij.*

Vicinus an teneatur pro incendio facto in domo vicini. Cap. VI.

Cum incendium a domo Baptistae vicini ortum habuisse non probetur, Ideo ab habitantibus in domo Raynaldi originem habuisse praesumitur, ita ut, nisi fortuitum casum probent, culpam habere censentur. Quando ab homine factum praereditur, & de culpa dubitatur, ad coniecturas, atque indicia recursum est, quibus cessantibus habitantium culpa ab ipso iure probari dicitur. Ignis autem, qui in domo Baptistae erat, ad assandum carnes peditum habitantium, per necesse non probatum incendium, quoniam per duos annos continuos ibidem factus est, & nunquam eo loci peruenierat, contra vero cum in domo Raynaldi furnus existeret, in quo singulis diebus panis coquebatur, Cur igitur non ex ipso fumo,

so furno, atque in domo propria presumendum est, ergo eorum de principio clare non consistit, sententia absolutoria ferenda est. Quid si initium de domo Baptiste præsumamus? etiam ipse absolvendus est, quoniam ab ipsis pedibus, absente Baptista ignis factus est, & cum author incertus esset, ideo Baptista non tenetur, quoniam habitanti imputari non debet, quod ab incerto author præsertim hospite, causam habet. Si omisit prohibere, hospites ne ignem in communi pariete accederent, per culpam leuissimam in omittendo damnum ex incendio subsequutum emendare non tenetur, & ita iudicatum est.

Cum incendium. Ex decisione consilij Napolitani. 57. *Matthei de Affiliis.*

Pœna incendiarii, & quid si factum sit ex culpa. Cap. VII.

Qui vel inimicitie, vel prædæ causâ ignem immittunt, tam de iure communi, quam ex Constitutione Imperatoris Caroli Quinti, viui exurentur. Item legis Cornelie de fideiis pena obnoxii sunt. Porro quod ad culpam attinet, illud singulariter in praxi obseruandum, omnem culpam ad casum fortuitum ordinatim nocere committenti, & ideo si incendium ex tali culpa immediate exortum sit, noxia erit committenti, etiam si præter opinionem incendii casus euenierit, quia damni occasione dedit, culpæ autem omnia imputantur, quæ immediate ab ipsa veniunt, seculi est si mediate. Quamobrem ex culpa immediate ad casum ordinatam damni emendationem condemnari placuit.

Qui vel. Ex decisione Camera Imperialis 22. par. 2. *Andrea Gail.*

De conductore per solam leuissimam non condemnando, & quid in incendio probari opus est. Cap. VIII.

Factum extrinsecum omnem ad conductorem culpam abesse ostendit, si quidem locator ipsa met domo ad eandem artem exercendam per multos annos antea vñs fuerat, ad quem effectum conductor locasse censetur, ubi torratum erat muris non circumdatum, atque tuba camini cum muro terminabatur, ita vt supra torratum solum non eleuabatur. Inibi locator, & ligna quædam antiquissima retinebat, quæ ad nihil, nisi ad ignem deferuire poterant, & plures farmentorum siccorum fasciculos: Cum igitur ignis in dictis fasciculis, atque lignis antiquis comburendis primo visus fuisset, & post certum spatium a fenestris exire, vbi palea pro equis de tinebatur, vti testes deponunt, circa sextam horam noctis, quando conductor, eiusque familia grauitur dormiebant, ita vt domus ostium ferè ab acclamantibus diuini oportuit, antequam experegerentur. Nihil culpæ conductori opponi potest, qui diligentior probatus est, semper prohibendo, ne famuli ad paleæ locum cum lumine accederent, ideo antequam aduersperaceret, illa pro equis gubernandis accipere faciebat, Nec illo sero ignis maior solito in eius domo factus fuerat. Ignis in torratum primum visus est, inibi nihil conductor habebat, igne in loco solito ualde de longinquo faciebat, nec eo loci accedere opus fuit, cum hyemis tempus existeret. Non ne potuit à radio puluere borbardico repleto, qui arundinula alligata ascendit in aerem, ab alio fortè emissus, originem habere incendium? Et si ab ipso camino ignis scintille aliquæ euolarint, locatori ipsi aut lata, aut saltem leuis culpa imputari debet, qui materiam succè fibilem retinebat, atque camini aliori eleuationi non præuidebat, ideo potius ad refectionem damnorum conductoris condemnandus videbatur, si locator his occurrisset, incendium nullatenus ortum fuisset. Incendium, & cum culpa, & sine ea oriri potest, licet plerumque cum culpa, ideo locator tanquam eius fundamentum probare debet, quoniam in conductore sola leuissima præsumenda est, quæ in contractu locationis, & cōductionis non venit, qui utriusque gratia celebratur. Probari igitur debuit, conductorem illam diligentiam non adhibuisse, quam diligens quilibet facere consuevit, sed hic de conductoris diligentia constare visum est. Per quam omnis culpa excluditur. Conductor per solam leuissimam condemnari non potest, nam probari opus fuit, quod circa ignem male versari consueuerat, & nisi negligentia, etiam de incendio tempore, probata fuisset, absolueretur. Vt quis de eo teneatur, certi, atque determinati hominis factum præsumatur, tamen abique certe persone culpa fieri non potuit, Sed propter incertitudinem condemnatio sequi non potest, ubi locator certe persone culpam non probat succumbere debet. Conductor de familie facto tenetur, quando ad illud factum, ex quo incendium subsequutum est, deputati essent, nimirum si à coquis, quoniam malorum hominum opera usus est. Ita demum habitantes ad damnorum refectionem tenentur, propter incendium, quod eorum culpa, quoniam leuissima factum præsumitur, si eorum tantum gratia contractus celebratus esset, videlicet incommodatio, aut si rei custodiam, pretio habito, receperit: Nisi igitur de leui culpa præsumatur, & sic punibili, frustra conductorem probare debere casum fortuito dicitur, hoc enim procedit, ubi de leuissima obligatus est, de qua cum teneatur, in dubio interuenisse præsumitur, nisi vel casum fortuitum, vel diligentissimum se esse probet. Neque actione legis Aquilæ teneri, resoluti est, quæ per clausulam omni meliori modo intentata dicitur, quoniam illa lex leuissimam continet, quæ in faciendo consistit, sed nos agimus de leuissima in omittendo.

Factum. Ex decisione Rotæ Florentinæ 111. *Hieronymi Magonij.*

Conductor domus an teneatur de incendio. Cap. IX.

Conductor de leuissima culpa non tenetur, multo minus de casu fortuito, inter quos incendium cōnumeratur, ergo nisi culpa illius probata fuerit, absolueretur est. Nemo casus fortuitus præstare cogitur, Nisi culpa, pactum, vel mora præcedat. Licet vt plurimum incendia inhabitantium culpa fiant, ita vt locator præsumptiue intentionem suam fundatâ habeat, & conductor culpam ab esse probet. Hoc tamen cum moderate accipiendum est, nam culpa leuissima est, ex qua contra inhabitantes præsumptio reuoluitur, quam conductor prestare non tenetur, aliud igitur contra conductorem probandum est, multo quæ magis si habitatores vigiles esse consueuerint, neque alia negligentie indicia contra eos appareant. Item culpa certi, ac determinati hominis probanda est, vt quis de incendio teneatur, propter quam probationem conductor per generalem illam præsumptionem obligatus est, ergo si non probetur, sententia certe ferri non potest, si de ignis principio non constat, & conductor vigil, ac diligens esse consueuit erat, absolueretur est.

Conductor. Ex decisione Camera Imperialis 21. parte 2. *Andrea Gail.*

Dominus an teneatur ob incendium commissum culpa famuli. Cap. X.

Si culpa familie incendium ortum fuerit, vtrum dominus teneatur, questione est, & quidem, nisi desinant circa officium sibi commissum, in quo pater famulias

militas eorum opera vitur, non tenetur, puta si stabularius ignem, aut candelam in stabulo negligenter custodiat, quia circa officium sibi commissum peccat, sed si in alio loco, stabularii culpa incendium ortum fuerit non tenetur, quia extra officium sibi deputatum delinquit, licet dominus ex facto, & cōtra ad infortis teneatur, illud tamen non procedit, si eius rei gratia, in quam prepositus est, contraxerit; Prætor siue potestas, ex delicto familie non tenetur, si extra officium demandum delinquant.

Si culpa. *Ex decisione eiusdem 21. parte 2. Andrea Gail.*

De incendio an, & quando quis teneatur civiliter, vel criminaliter, & quomodo.
Cap. XII.

Quando incendium casu aliquo fortuito exortum esset, neque conductor, neque alius ex inhabitantibus tenetur, cum nulla eorum culpa præcesserit. Quando autem in domo conductu dolose, & data opera excitatum est, idque euidenter constat, tunc si quidem in ciuitate, vel oppido euenerit, & conductor vilis persona sit, & incendium magnum, tunc non solum ad damni emendationem tenetur, sed etiam criminaliter puniendus est. Aliis igne puniendum esse videbatur, aliis gladio, Alii denique bestias obiciendum putant, ut dilaceretur, pro ut iudici, iuxta delicti, & personæ qualitatem videbitur. Quod si incendiarius vilis persona non existat, sed in aliqua dignitate constitutus, seu honestate conspicuus, capite plectendum volunt. Sin vero incendiū extra moenia ciuitatis, vel oppidi contigerit, & persona vilis, atque incendium magnum fuerit, capite puniendum est, ubi persona honesta est, deportari tantum debet, vel ad triremes condemnari. Quando incendium lata, vel leui culpa conductoris factum fuit, tunc ipsum ad damni reparationem teneri, vniuersim omnes concludunt, sed quo ad penæ impositionem variant, nam si culpa inhabitatoris lata extiterit, magna que fuerit, penam corporalem, citra tamen mortem, aut maximā pecuniariam imponendam, sin parum fuerit, pecuniariam leuiorem. Quod si leui culpa incendium euenerit, pariter criminaliter puniendum esse, si illa leuis in facie do fuerit, secus si in omittendo, quæ negligentia præcedit. In huiusmodi casibus iudicis arbitrio multum tribuitur. Aliquando incendium culpa leuissima exoritur, & tunc conductorem ad refectionem damni nequaquam teneri, omnes vno ore affirmant multo que minus ad aliquam penam criminalem, cum delata, & leui tantum teneatur, non autem de leuissima. Quando de exorto incendio non apparet, neque de aliqua conductoris culpa, tunc inhabitantium culpa emeruisse præsumitur. Talis vero neque lata, neque leuis est, sed tantum leuissima, de qua nullatenus tenetur. Ideo vt locator damnorum refectionem obtineat, aut latam, aut saltem leuem ipsius conductoris culpā probare debet, aliās frustrā ager.

Quando incendium. *Ex decisione eiusdem 88. parte 6. Ioachimi Misyngierij, & decisione Rota Pernisina 25. Iosephi Ludouici, & decisione Parlamenti Delpbinalis 417. part. 2. Francisci Marci.*

Penæ incendiariorum quales sint.
Cap. XII.

Quidio, vel inimicitia aceruum, siue cumuli frumenti non triturati in area, non tamen iuxta domum vicinorum posita, de nocte combussit, pena triremium, ad tempus, atque ad refarciendum damnorum cōdemnari posse, putari, si area iuxta domos fuisset, capitale poenam incurrisset. Incendiarij dolo-

si, mortis poena tenentur, non vniuersim, sed varia, secundum periculum conditionem. Interdum duo fratres furcis suspenso fuisse, quia certas ades in quodam oppido combussissent. Interdum conuictus de incendio turgurii ad triremes per biennium cōdemnatus est. Alter pro incendio in senili posito, vltimo supplicio affectus est.

Qui odio. *Ex resolutione criminali 22. Petri Caballi.*

Milites excusantur ab incendio facto in suo ducis.
Cap. XIII.

Cum militum cohors in locum Sarriani habitanti gratia nocte conuenisset, & portis clausis, Dux equitum diplomata à Principe non haberet, ingressum incolæ denegarunt, & cum furore commotus, quod extra pernoctare cogere abij: stratis, & pabulis, iuberet militibus, ut in suburbia ignem immitterent, Raymandus ad damna pulsatus est, qui vnus ex capitibus militum erat, atque ignis inmissioni in certis locis assistisse probatur, Vbi enim plures delinquant, aut opem ferunt, si de certa persona non constat, singuli in solidum tenentur, præsertim si malo animo, & data opera committantur. Sed contrarium concludum est, quoniam occasione denegati ingressus Ducem incendium imperasse constabat, ideo executores non teneri certum est, nā excusatione digni sunt. Etiam Catholicis militibus hæreticos persequentibus ingressum denegantes, excusandi videbantur, quia de mandato non apparebat, neque passim, neque omnibus credendum est.

Cum militum. *Ex decisione Rota Auentiensis. 74. Hieronymi Laurentij.*

I N C E S T V S.

Incestus inter ascendentes, & descendentes puniatur morte. Cap. I.

De nefandissimo incestu inquisitus pater cum filia, qui regulariter morte plectendus est, ut penam, quam adultero inferre potest, ipse patietur: licet in primo iudicio ambo confessi fuerint, cū tamen coram appellationis iudice, bis torti negauerint, sitque filia quali demens, siue mente carens, quousque amplior super his inquisitio fiat, liberati fuerint.

De nefandissimo. *Ex decisione Senatus Burdegalsis 318. Nicolai Boerij.*

Incestus inter transfusales quæ pena puniatur.
Cap. II.

Eadem pena puniendus videbatur, qui inter transfusales: sed re vera neque propriè incestuosus, neque nefarius coitus appellari potest, inter quos tanta iniurietum prohibitio non existit, & ideo aliquando magna pena pecuniaria, aliquando fustigatione puniri conuenit. Ideo Senatus censuit, Marem, & feminam verberandas esse, atque sorore publicatis bonis, si agnati non extarent in exilium mittendam, fratrem vero ad triremes in perpetuum remigandum.

Eadem pena. *Ex decisione Senatus Tedemontani. 100. Antonini Thessauri, & decisione Collegij Lipsensis 42. Iacob Thomingij.*

Incestus commissus cum sororibus consobrinis, & sic in quarto gradu est punitus de iure civilis. Cap. III.

Quidam sceleratus stuprum cum incestu commissit, cum duabus consobrinis sororibus, & per Magnam Curiam Vicarie nimis rigorose ad vltimum supplicij poenam condemnatus fuit, sed causa per appellatorem ad consilium

consilium deuoluta, dictum est, quod licet adulterij, & incestus eadem poena existeret, tamen postea in adulterio poena aucta est, quæ cum in incestu aucta non fuerit, illa prima iuris poena mutari non debet, ubi agitur de iuris correptione, extensio per subauditos intellectus, facienda non est: Propterea reformatâ prima sententia, fluprator deportatus fuit, atque mulieres in monasterium detrulse.

Quidam. *Ex decisione Consilij Neapolitani 328. Vincentij de Franchis.*

Incestus prohibitus de iure canonico est punibilis de iure ciuili. Cap. IV.

Ille igitur coitus cum duabus consobrinis fororibus, iure canonico tantum punibilis erat, & propterea cum dubitetur, vtrum incestus de iure canonico tantum prohibitus, etiam de iure ciuili puniri possit. Affirmatiue respondendum est, prout ex omnino Doctorem dictis sententia verior visâ est; & ita etiam aliquando iudicatum fuit.

Ille igitur. *Ex resolutione criminali 200. Petri Caballi, & decisione Consilij Neapolitani 240. in ultimo dubio. Vincentij de Franchis.*

Incestus diuersæ poenæ inter varias personas. Cap. V.

Incestus est coitus illicitus cum personis, inter quas matrimonium esse non poterat propter impedimentum, aut consanguinitatis, aut affinitatis. Prohibitæ sunt autem nuptiæ ob cognitionem carnalem in primis inter ascendentes, & descendentes in infinitum, nulla graduum distinctione habita. Huismodi coitus nefarius, crimen contra naturam humanæ Societatis, atque maximè exempli appellari consuevit: Horum autem delinquentium poena tam in masculo, quam in femina naturalis mortis exilii, à qua neque victicis esse priuigium, neque focer cum nuri coeius excusantur videbantur, cum hec filiarum loco fuit, sed aliter in facti contingentia seruatum est: Nam si qui priuigium cognouerat, poena pecuniaria punitus est. Regulariter autem poena in incestu aucta non reperitur; Quamobrem eandem, quæ de iure Digestorum, imponendam esse, frequè illi in votorum calculo receptum est. Itaque hodie etiam poena incestus est deportatio. Quamobrem in locis, ubi insulae desunt, altera, iudicis arbitrio, imponi potest. Vbi simul cum adulterio commissus fuerit, aliter dicendum est: Nam si propter solum adulterium mors irrogatur, multo magis si aliud crimen admixtum sit. Inter transfusionales hæc carnali cognitione, vel affinitate coniunctos, vique ad quartum tantummodo gradum inclusiue prohibite sunt, graduum computatione secundum ius pontificum faciendâ. Concubitus igitur inter hos, cum quibus matrimonium fieri non potest, proprie incestus dici debet. Quia in concementibus matrimonia, & eorum prohibitionem, vel permissionem lex ciuilis canones sequitur, & imitatur, propterea in huiusmodi, etiam in terris Imperij ius canonicum obseruatur. Incestus est. *Ex resolutione criminali 200. Petri Caballi.*

Pœna incestus contracti ratione affinitatis ex illicito coitu. Cap. VI.

Per concubinarum, & illicitum coitum affinitas contrahitur, unde huiusmodi affines matrimonio copulari prohibentur, aliter non solum stuprum, sed etiam incestus committitur. Hodie ex dispositione sacrosancti Concilij Tridentini, hæc affinitas ex illicito proueniens, ultra secundum gradum non extenditur, ergo incestus ultra eundem non committitur. Huius incestuosi

coitus non in figura matrimonij habiti, eadem poena est, quæ in proprio incestu cum vera, & legitima consanguinea, vel affine, & ideo Parlamentum Tholosæ, cum qui cum matre, & filia concubuerat, vltimo supplicio afficiendum esse iudicauit. Alterum verò, qui illam uxorem duxerat, cuius neptem grauidam prius reddiderat, ad tiremes in perpetuum condemnauit.

Per concubinarum. *Ex resolutione criminali 200. Petri Caballi.*

Quæ poena sit si incestus committatur inter coniunctos cognatione legali. Cap. VII.

Cum impedimentum à legali cognatione provenit, nimirum si arrogatus, vel adoptio, seruatis seruatis facta fuerint, vera affinitas non contrahitur, & ideo largo modo incestus committi diceretur. In penis autem in propria significatio admittenda non est, quamobrem non ordinaria incestus poena, sed ad iudicis arbitrium imponendam esse, placuit. Inter tutorem, & pupillam matrimonium de iure canonico prohibitum non est, ideo incestus non cadit, canonum dispositio, non autem Cæsarei iuris in hæc materia attenditur: Quamuis Senatus Mediolani, ad catenam quendam tutorem poni iussit, atque fulgari, qui cum eius pupilla matrimonium contraxerat.

Cum impedimentum. *Ex resolutione criminali 200. Petri Caballi.*

De poena incestus inter coniunctos cognatione spiritali, & decumbente cum moniali. Cap. VIII.

Inter personas cognatione spiritali coniunctas, mendicantibus Sacramentis Baptismatis, vel Christianis nuptiæ prohibite sunt, ergo inter easdem incestus committi dicitur: Quando autem incestus de iure ciuili non consideratur, sed tantum de iure canonico, tunc ordinaria poena iuris ciuilis imponenda non est, sed extraordinaria, ad iudicis arbitrium, nisi cum tali incestu stuprum, aut adulterij crimen admixtum esset. Is qui moniale carnaliter cognoscit, incestum etiam committere dicitur, & licet hoc delictum in ecclesiasticam personam commissum fuerit, tamen etiam à iudicibus secularibus plectendus est, & ita passim vbi libet obseruatur: & ideo Titius cum Florentiæ monialem cognosceret, & gravidam redderet, decapitatus est.

Inter personas. *Ex resolutione criminali 200. Petri Caballi, & decisione Cappellæ Tholosanæ 16. parte 3. Gerardij Maynardi.*

Incestus contrahitur per coitum prohibitum ratione iustitiæ publicæ honestatis, & quomodo puniatur. Cap. IX.

Ob impedimentum iustitiæ publicæ honestatis matrimonium prohibitum est, quod vel ex sponsalibus de futuro oritur, vel etiam de presenti ante carnalem copulam subsiquatam. In coniunctionibus non solum, quod licet considerandum est, sed & quod honestum, quamobrem propter impedimentum consanguinei intra quartum gradum, matrimonium cum sponsa cognati etiam præmortui prohibitum est. Sed hodie ex dispositione Sacrosancti Concilij Tridentini, ubi sponsalia quacunque ratione valida non sunt, impedimentum sublatum est, ubi autem valida sunt, primum gradum non excedere iustum est. Hæc autem dispositio in sponsalibus de futuro duntaxat intelligitur, non autem in matrimonio per verba de presenti contracto, quamuis non consummato, quia tunc in omnibus sacris, atque gradibus impedimentum durat, in quibus iura vetera ante dictum Concilium disponebant, atque intacta remanent.

nent: Adeo vt contra dō matrimonio per verba de prae-
fenti, si carnaliter vxor cognita non fuerit, impedimen-
tum remanet, propter qd altero mortuo, super viuens
cum artinētibz prae mortui, vique ad quartum gra-
dum includit, matrimonium contrahere non potest.
Is igitur, qui contra fecerit, incestum committere dicitur,
sed quia poena plebēdus sit, dubitatur, Verius ob-
tinuit, vt extraordinarie ad iudicis arbitrium puniatur.
Ob impedimentum. *Ex resolutione criminali 200. Petri Caballi.*

I N D I C I V M.

De indicio per testem cognoscentem vocem delin-
quentis de nocte. Cap. I.

Testis, super facto de nocte, si delinquentem ad
vocem se cognouisse deponat, indicium ad tor-
turam facit, quoniam cum difficilis probatio-
nis existeret, indicia, & coniecturae quaevis sufficiunt, &
ita plures in Regia Audientia decism fuit. Duos tes-
tes impuberes in occultis, probare visum est.

Testis. *Ex decisione Regni Neapolitani 169. Francisci Vinij.*

Indicum vnum fit ex pluribus praesumptionibus
imperfectis. Cap. II.

Testium singularitas coniungitur, quando dictum
vnius alterum coadiuuat: Quamobrem si plu-
res sint testes, singulariter de pluribus indicis deponen-
tes, plures praesumptiones dicende sunt, quae vnum suf-
ficiens indicium faciunt. Vt autem testes alteri admini-
culum faciant, omni exceptione maior esse debet. Quod
si plures praesumptiones imperfectae diuersi generis exi-
stant: Idem visum est.

Testium. *Ex decisione eiusdem 200. Francisci Vinij.*

Testes qui reprobantur, faciunt indicium ad torturam.
Cap. III.

Qua ratione singularis testis domesticus, vel infan-
tis repellitur, eadem etiam si plures sint in cau-
sa graui reprobatur, praesertim si iuratos fuerint, & bla-
sphematores, atque tepore latē testimonij sic probetur.
Si parte non citata recepti fuerint, dubitatur, an suffi-
ciens indicium resultabat: Quod quo ad condemnationem
negatum est, Vt autem ad torturam ex eis procedi
possit, visum fuit.

Qua ratione. *Ex decisione Consilij Neapolitani 11. Thoma Grammatici.*

Testes executores pro informatione curiae exa-
minati non faciunt indicium.

Cap. IV.

Birruarii autem, & executores, qui post formatam in
quisitionem examinati, siue repetiti non fuerint,
sed tantum eorum dicta in bastardello discipula fuere,
neque probationem, neque indicium faciunt. Quam-
uis pretor sine strepitu, & figura iudicij procedere pos-
sit, nulla iuris, vel statutorum solemnitate seruata. Hoc
tamen legitimis precedentibus indicis intelligendum
est. Statuta eam semper interpretationem recipere de-
bent, nequis indebitē damnum patiatur.

Birruarii autem. *Ex decisione Rotae Bononiensis 137. Casaris Barziji.*

De indicio ex teste singulari, & an simul cum fama
sufficiat. Cap. V.

Singularis testis, vt semiplenam probationem faciat,
omni exceptione maior esse debet, at si eius fides

in aliquo vacillaret, ne ad opinionem quidem iudicem
induceret: In crimine probando nulla exceptio, nullaq;
macula contra testes superesse debet, quae opponi pos-
sit, etiā in crimine heresis, praeter ceteris detestabiliore, in
quo testes exceptionem patiens, neque indicium facere
dicitur. Testes pauperes, & viles a criminalibus repellē-
di sunt. Interdum admitti oportet, quādo verisimiliter
alii occurrere non poterunt, At si poterunt, etiam si
casu non interuenerint, aut veritas aliter sciri non pos-
sit, illi non admittuntur. Insultus, & rixa in populo-
sa ciuitate commissa, via publica, festiuitate, horaque, in qua
Sacra Deo sacrificia offerebantur, apud insignem Ec-
clesiam, ad quem frequens hominum concursus ire co-
suevit, ergo non est verisimile quod iste solus ad unaq;
plures defectus patitur, interfuerit. Vt autem in subdi-
um admitti possit, clarē constare oportet, quod aliae
probationes deficiant. Neque ipsius depositioni stan-
dum est, qui alios non adfuisse attestatur, quoniam hoc
dictum ipsius idoneitatem respicit. Nisi fama requisita
probata fuerint, neque ipsa probata dici potest. Fama
in criminalibus semiplenam non facit, nec sufficiens ad
torturam indicium est, Ideo etiam cum teste idoneo in
criminalibus non sufficit.

Singularis. *Ex decisione eiusdem 147. Casaris Barziji.*

Indicum remotum quot testibus probetur, & an
coniungantur ad torturam inferendam.

Cap. VI.

Omne indicium a maleficio remotum, per duos te-
stes probandum est, & licet vnicus non sufficiat, ta-
men aliqualem praesumptionem facit. Quando autem
plura remota extant, licet singula per singulares testes
probentur, tamen plures praesumptiones vnum indicium
faciunt: Quando de indicis ad torturam agitur, proba-
tionum coniunctio facilius fit, quā si de plena proba-
tione ageretur, quamobrem plures diuersi generis vnū
sufficiens indicium constituunt. Non semper indicia re-
mota per duos testes probari possunt, & si depositiones
singularium reicerentur, infiniti delinquentes impuni
tē eaderent, qui mediante tortura, confitentes eorum
crimina, penas luunt. Quādo iudex haberet arbitrium,
tunc ex vnus dicto indicij habere posset, etiam si om-
ni exceptione maior non sit. Quando testes singulares
ita notabiles sunt, ut iudicem ad indubitatam fidem ad
ducant, de singularitate curandum non est.

Omne. *Ex resolutione Criminali 193. Petri Caballi.*

Fuga an sit iustum indicium, & quid si cum fama.

Cap. VII.

Quando Suspicionem non sufficit, sed plena proba-
tio exigitur, fugam delinquentis semiplena tantū
probare, receptum est, si ante inquisitionem, vel accusa-
tionem fiat, ipsa enim delicti perpetrati verē conscien-
tiam arguit, secus si quis iam accusatus, vel inquisitus
aufugeret, qm tūc potius vexationis metu, quā ex de-
licti conscientia aufugisse praesumeretur. Hec sententia
in causis capitalibus tantum locum habet, nam in non
capitalibus, si cum fuga fama concurrat, siue ante, siue
post accusationem, tantum ad torturam indicium re-
sultat. Pro confesso, & conuicto haberi consensit, si ius-
te carceribus mancipatus fuit. Indebit autem, etiam
si aufugiat, propter fugam cum carceris fractione non
punitur, neque pro confesso habetur.

Quando. *Ex decisione Camera Imperialis 98. parte, 6. Ioachimi Misyngeri.*

De Indicis Fugae, & Famae. Cap. VIII.

Quando fuga obicit in crimen, plenē probat, quan-
do verō ad probationem criminis, idem est, si aga-
tur in

tur in casu, in quo suspicio probat, At si plena probatio requiritur, indicium tantum facit, si ante inquisitionem, requiritur, indicium aufertur, Quando ex causa provel accusationem aufertur, indicium nullum facit, vt si fabuli excusari potest, indicium nullum facit, Fa ad euadendum timorem parentum, vel amicorum. Fa ma in causa ciuili per duos testes probata semiplenam facit, secus est in criminali causa, etiam si ciuili agat, nisi alia indicia concurrerent. Hæc autem a fide dignis initium habuisse oportet, & quod testes testimonii causam reddant.

Quando fuga. Ex decisione Parlamenti Delphinalis, 184. parte 2. Francisci Marci.

De indicio ambulantis per viam inositam. Cap. IX.

Via plana, & facilis per difficilem, atque inusitata relinquenda non est, namque vitatur, & non altera attendi debet, In culpa dicitur faciens iter per loca suspecta, si depredatus extiterit, ita Regia audientia cõdemando mulionem iudicauit.

Via plana. Ex decisione Regni Neapolitani. 190. Francisci Viui.

Inimicitia quale sit indicium. Cap. X.

Contra inimicum capitalem, male conditionis hominem, præsumptio homicidij subsequenti capienda est, multo magis si aliqua præparamenta facere visus fuerit, vt emere gladium, & similia, item per vicina loca deambulare visus, Occisus ab eo præsumitur in via, qui malus homo æstimatus illam deambulare solitus erat.

Contra. Ex decisione Parlamenti Delphinalis, 557 p. 2. Francisci Marci.

De indicio confessionis extraiudicialis.

Cap. XI.

Extraiudicialis confessio criminis indicium ad torturam facit, siue absente, siue præsentem parte fiat, & ita pluribus vicibus iudicatum est. Vbi autem coram Sacerdote, & aliquibus testibus facta fuerit, publicus reus criminis confessi, dicendus est.

Extraiudicialis. Ex decisione Regni Neapolitani. 149. Francisci Viui.

Confessio passi crimen an sit indicium.

Cap. XII.

Confessionem crimen passi sufficiens ad torturam indicium facere videbatur, quod ita demum verum esse conclusum est, si alia concurrant indicia, Nam com seltius verè facinorosos est, de cuius crimine per eius confessionem constare dicitur, itaque vilis, & abiecta perso na existit, & propterea in tertij iudicij nullatenus credendum est, ne vel in illius odium dicat, siue ex illius persona liberationem speret. In crimine hæresis, & contra maleficos est secus, in quibus si speciale existit, ergo regula est in contrarium.

Confessionem. Ex Decisione Regni Neapolitani 247. Francisci Viui.

De eodem. Cap. XIII.

In casu nefandissimi criminis, ita denum confessionem crimen passi, indicij facere visum est, si de delicto constaret, puta ex fractura de recenti, unica vice secuta, nam reiterata patientis vitium argueret, atque de mala fama inquisiti, Item si cõcõulenter vis, vel metus constaret, quod patienti illata sit, nam tunc, etiam si de corpore non constet, indicij sufficiens ad torturam existit.

In casu. Ex decisione Palatii Apostolici Venetiarum, 14. parte 2. Thomæ Trisiani.

Offensi inculpacio non facit indicium.

Cap. XIV.

Principalis offensio, testis nullo mō esse pōt, vnde si quis ab aliquo se verberatum asserat, tanquam inimicus non probat, non enim accusator, & testis esse potest, Assertio vulnerati quandam modicam suspitionem facere placuit. Quia alia indicia legitime probata sunt, hæc inculpacio indicium ad torturam facit.

Principalis. Ex decisione Regni Neapolitani 168. Francisci Viui.

Sanguis profluens à vulneribus occisi coram inquisito, an faciat indicium. Cap. XV.

Quod sanguis ex cicatricibus occisi profluat, presentato inquisito, cui quo suspicio de delicto habet, experientia fallax reperta est, & plerūq; eodē presentato, qui verè reus erat, sanguinem non exiisse apparuit, de hoc nullibi leges meminerint, & quibus cõter opinio recepta sit, tñ apud Senatū nostrū, hoc indicium ad primum duntaxat torture gradū sufficit, at si alia concurrant indicia, et ad vltiores torture gradus deueniri poterit. Idē si sanguis ex naribus, aut ex ore exiierit, ut aliquando accidit, Cū iam biduo cadauer leuatum esset, a sepulchra extrahū est, eoq; accersito, contraque de homicidio suspicio existeret, statim de naribus, & ore, gutte sanguinis exiuerūt, & quia aliquot alia cõcurrebant indicia, in secundū gradū torquendum esse, Senatus iussit. Aliqñ post octo dies euenit, interdum etiam post duos menses, Hæc supernaturalia indicia, ad consequentiam trahenda non sunt.

Sanguis. Ex decisione Senatus Pedemontani 173. Antonij Thessauri, & decisione Senatus Burdegalensis 166. Nicolai Boery.

De eodem. Cap. XVI.

Cum cadauer occisum extra presentiam Claudij visitatum fuerit, non eruantur, postea in eius presentia sanguis exiit, & cum nobis indicium fecerit, ad torturam positus, confessus est, atque sententia capitaliter executus fuit.

Cum cadauer. Ex decisione Parlamenti Delphinalis, 190. parte 2. Francisci Marci.

De indicis contra maritum de homicidio vxoris.

Cap. XVII.

Quando crimen pbari nō pōt, modus irregularis tenendus est. Quid si homicidio in domo ppetrato interfector nō appareat? Quid si vxor? Id qdē de marito præsumēdū est, p̄dictum si qua indicia cõcurrerēt, nimirū fuga, vel fama, aut minae de illa occidendo, & si ictus audiri fuerint, & uxorem acclamāte vicini audierint, Hæc ad torturam sufficere visum est.

Quando. Ex decisione Senatus Burdegalensis 261. Nicolai Boery.

Vbi indicia dubia sunt, ubi, & quomodo iudex terrere valeat. Cap. XVIII.

Adueritatem indagandam iudicibus simulare licitum est. Quid igitur, si indicia adeo dubia sint, ut nullus torture locus esse possit, sæpe sepius ad terrore incutiendum, ad locum tormenti inquisitum duci iubent, Tunc igitur confessio tormentorum metu facta dicitur, si ligatus ducatur, ac si non ligatus leuiter teritur dicitur, Idem si extra locum tormentorum conhibitus fuerit.

Ad veritatem. Ex decisione Parlamenti Delphinalis, 516. parte 1. Francisci Marci.

Deplus

De pluribus indicij ad torturam sufficientibus.

Cap. XIX.

Sola, & simplex inimicitia capitalis, indicium ad torturam facit, & cum ita in Regia Audientia obtineatur, post gemitiva tormenta illata, alter extraneus de homicidio culpatus apparuit, & cum hic furcis suspensus esset, & ille liberatus, euidenter apparet ab hoc indicio remoto, nisi alia concurrant, ad torturam procedendum non esse, quoniam licet lex de inimico omne malum presumat, tamen indicium fallax est. Delatio armorum facit indicium. Fuga inuenti cum ense cruore tincto, vehemens iniuria facit indicium. Idem fit de maleficio loco fugere visus fuerit, fugit enim impius nemine insequente. Illa fuga, quæ sequuta est, postquam familia Curiae capere procurauit, procul dubio purgatur, si deinde citatus, sponte compareat. Si quis loco, ubi vulneratus est, palidus cum gladio sanguinolento egressus est, contra se citatur indicium, vel efficax testimonium, sed trepidatio, & pallor in carceratis, fallax indicium est, ac debile, verum iudici arbitrium, qui satis accuratus in aliis esse debet quia hoc indicium verum non est. Preparatio, & armorum delatio tempore perpetrati criminis, indicium facit. Vociferatio, & exclamatio contra fugientem, indicium facit. Contumacia, & fugiens, indubitanter torqueri potest. Singula indicia per duos testes probanda sunt. At si diceretur si per maleficio, & sic de veritate deposuerit, vnus testis ad torturam interrogandum sufficit. Si plura indicia per testes singulares probentur, simul iuncta ad minicula faciunt. Rixæ precesse magnum facit ad torturam indicium, & ita in Regia audientia obseruatum est, sed re vera semper fallax esse, deperi. Item minans, etiam si minas exequi non consueuerit, indicium habet, sed nunquam ad torturam deueniunt, nisi alia clariores, atque vigentiores circumstantie interueniant. Vbi in loco patrat criminis, nemo, nisi Titius reperitur, violenta presumptio non solum ad torturam, sed etiam ad condemnationem parit. Nimia cautela per inquisitum adhibita dolus arguitur, excusatio non perita, est accusatio manifesta, & sic contra sollicitantem Curiam, vel vltro se ingerentem indicium oritur. Contra corruptum res testes indicium oritur ad torturam, quoniam de iustitia suæ causæ diffidere presumitur. & in hoc vni testi contra corruptum penitentem credendum est. Taciturnitas inquisiti, tempore delicti inducit indicium, præsertim vbi cumque a testibus acclamare ex auditu non fuerit, ex variatione, & mendacio presumitur dolus, & indicium oritur. Fama si alia concurrant indicia, coadiuuat, etiam si effemus in his, quæ difficilis probationis existunt.

Sola. Ex decisione Regij Neapolitani, 282. Francisci Vinij.

De eisdem. Et quando probationes imperfectæ coniunguntur ad poenam ordinariam imponendam. Cap. XX.

Quando testis singularis de veritate delicti est fide dignus, & omni exceptione maior, hoc indicium iuris appellatur, sed omnis minima qualitas, vel defectus illud impedit. Confessio extra iudicialis per duos confites de loco, & tempore probata est, quod Monserratus dixerat se Petrum istum archiepiscopum occidisse, & hæc in sua specie sufficiens indicium facit, generica autem, & indifferenter non sufficit, nemo enim in delictis aliquid contra veritatem dicendo, præiudicium sibi inferre potest, & hæc generalis, etiam abique errore, ad euadendam torturam reuocari potest. Concurrerebatur assertio morientis, quæ ad inquirendum tunc pariter effectum, nam quicumque ille fuerit, & bonæ famæ, & opinionis ad torturam non sufficit. Et capitalis inimicitia probata erat, quæ ex vniuersa

li bonorum petitione facta per Petrum procedebat, hæc autem ad torquendum sufficit, si aliud indicium aut ad miniculum, etiam a maleficio remotum concurreret. Etiam minas probate fuerunt, quæ ad torturam conficiuntur ubi minans est potes, qui exequi consueuerit, ut per ex iactantia verba proferuntur, quæ in executione non ponuntur. Item concurrerebatur fama, & fuga, ex quibus omnibus concluditur esse ad ordinariam delicti poenam demandandum esse. Nam licet in criminalibus probationes imperfectæ non coniungantur ad faciendum plenam probationem, tamē quæ probationes imperfectæ, in suo genere perfectæ sunt, eadem coniungi posse frequentioribus votis recepti sunt, eisdem non coniunguntur iustus testis de veritate, alter de fama, siue de alio indicio, sed si cum illo de veritate delicti concurrant alia indicia, & singula per duos testes probata, tunc coniungi possent tum est, hæc quidem imperfecta, perfectæ probata, alteri testis de veritate æquipollens, ita vt condemnationem ad poenam delicti ordinariam sequi possit.

Quando testis. Ex decisione Consilij Catalonia 17. Ludouici Pegneræ, & decisione Parlamenti Delphinalis 96. p. 2. Francisci Marci.

Fama an, & quando sit verum indicium.

Cap. XXI.

In criminalibus sola fama non probat. At si diffamatus homo mala conditionis existat, & mala fama in eodem genere, torqueri poterit. Mala opinio ad torturam insinuat multum operatur, imo et ad condemnationem, quia interdum Regij consilium ad trimescos condemnare solet. Mala aut fama purgatur, quoniam reus bonam in specie illius delicti probauerit, imo per præsumptionem bonæ famæ quæuis indicia purgari solent, bona aut fama in genere, eam quæ in specie de delicto est, non tollit. Vbi reus per triennium proximum, bene iuxisse, atque bonæ famæ, vocis, ac conuersationis existisse probauerit, mala fama præsumpta, in totum purgata est. Si fama vehemens fuerit, sola indicium ad torturam facit, autem vehemens exultat, indicis arbitrio relinquitur. Quoniam ab honestis personis, & fide dignis oritur habuerit, sola est ad torturam sufficiens. At si de re turpi agatur, ea quæ turpibus personis ortum habet, contemnenda non est, quoniam in lupanari non nisi a meretricibus, & lenonibus oriri potuit. Quoniam cum fama concurrat dictum officialis denunciantis cum iuramento, siue fuga, et torqueri poterit. Quando etiam causæ probata fuerint, ex quibus oriri potuit, puta inimicitia, vel similes, tunc indicium sufficiens existere placuit, quando ex probabilibus causis oritur, ex quibus populus ad ita credendum, antequam inducitur, ad tormenta deueniunt. Registra famæ sunt, vt testes dicant a pluribus auduisse, & aliquos ex his prominent, aut saltem dixerit publice auduisse. Item causam expriment, propter quam ortum habuit, atque acquisitionem præcessisse necesse est.

In criminalibus. Ex decisione consilij Catalonia 17. Ludouici Pegneræ.

De Indicio Fuga. Cap. XXII.

Fuga non probat delictum, licet per statutum aliquod contrarium induci possit, sed si post delictum, & ante accusationem, vel inquisitionem fugerit, indicium ad torturam emergit, interdum etiam post accusationem si alia indicia, vel suspensiones apparent. Si cum fuga post citationem conueniat bannum decem, vel viginti dierum, indicium facit. Quando autem fugam aliquam temporis occasio esse potuit, excusatur.

Fuga. Ex decisione consilij 17. Ludouici Pegneræ.

H

Si con-

Si concurrant indicia pro delicto, & pro innocentia, quæ præferenda sint. Cap. XXIII.

Si indicia ad torturâ sufficienter, & cõtraria pro innocentia apparuerint, auferunt virginita, itaq; neque torquendus, neque condemnandus esset, cū mitiorem partem recipere debeamus. Reus in suis defensionibus audiendus est, vnde siensem Titii, qui cū occiso reperi ter, alteri commoisse probauerit, aut consanguineâ esse, cum qua ante stuprum ratiocinatum esse cõsulerit, ab homicidio, atque ita pro absolvendus est.

Si indicia. Ex decisione Burdgalensis 165. Nicolai Doerij.

Falsitatis indicia, quæ iudicata non fuerint. Cap. XXIV.

Ipsa bona fama delicti præsumptionem tollit. Nô iô falsam esse donationem presumendum est, q̃ senex ex corporis infirmitate ire impeditus, breuiore uia arripuisse poterat, & non longius ad notarios omnino incognitos, qm̃ cupere potuisset, ne uoluntas facili detegatur, variæ sunt. n. hominū voluntates, & quilibet rerum suarū moderator exsistit. Nec de iure requiritur, vt dominante notarius, & testes cognoscant, licet actus donationis pp̃ statuti prohibitionem, nullus existeret, non tñ falsus censendus est. Designatio quæ per aspectū corporis fit, valde fragilis est, præsertim post nouem annos, qui à donatione effluxerunt, Nā intra hoc tempus, & colorem, & frontis rugas mutasse potuit. Cumque omnes circa staturam conuenirent, q̃ exigua esse dicebant, iô alia, quæ de colore attestata sunt, extrinseca, atque accidentalia videbant. Qñ testes ex abrupto ad testimonium euocantur, illas strictas, & occultas hominis formas aduertere non solent: Hæc igitur vti vera indicia æstimata non fiunt, sed tanquam præsumptiones leuioræ, ad torquendum sufficientes non existere.

Ipsa. Ex decisione Rotæ Auenionensis, 64. Hieronymi Laurentij.

Indiciorum copia non data, sententia nulla est. Cap. XXV.

Debent iudices, etiam non petentibus reis, indiciorū copiam, & defensiones dare, q̃ obrem iudicii, qd̃ à grauissimis tormentis, omisso omni iudiciorū ordine, neque data iudiciorū copia, & sine defensore, nullū existere resolutum est. Quid si de grauissimo crimine assat finii ageretur? Quid si de confesso, contra quē fama cõcurreret, & q̃ eius focij furcis suspensi fuerant? Quid si iudex, de mādato, sola facti veritate inspecta procedere potuisset? Non pōt Princeps defensionē tollere, illa igitur facultas ad iuris terminos restricta est, et si contra male famæ hominem vel per atrocissimum scelere ageretur, Neque de delictis notorietas allegata, probata fuerat, alioq̃ executio fieri nequit, Patrum autē occidisse non nisi ex leui fama constabat, quæ nisi alia præcederet indicia, nullo modo probat, & nisi testes deposuissent, à quo audiuerint, vel à maiore populi parte. Errauerunt iudices, q̃ testes in præsentia delati rei non adhibuerunt, contra quos obiectus dare poterat. Nec aliq̃ nisi vocato, & præ sente reo fidem facere possunt. Cur igitur absque notis indicis questio repetita est? Etiam contra confessionem opponere poterat, aut minorem ætatem, vel iurisdic tionis defectum, siue et q̃ per errorem facta esset, vbi indicia non præcedunt, ipsa confessio nocere non solet, quā tuis in eadē perseverauerit. Illa duorum latronū sociorum accusatio, ad detinendum satis erat, non asit ad condemnandum, ex præsumpta p̃batione mors nō infligē, et si præsumptiones indubitatae decerneret, de uolentissimis autē aliud iudiciū est. Quare iura mortis reuocata, pro a-

liis delictis, de quibus sufficere apparerat, ad triseriem in perpetuum condemnare visum est.

Debent. Ex decisione Rotæ Auenionensis 15. Hieronymi Laurentij.

Indiciorum copia data est reo. Cap. XXVI.

Omnia acta, tam ciuilia, q̃ criminalia partibus edenda sunt, Imò et indicia, atq; informationes ad partem sumptæ, & ita semper in Senatu obseruatum est. Reo autē, iure pro eo agenti, nō nisi de mandato iudicis danda est, & ita ad remouendā oēm collusionis, vel fraudis suspicionem obseruati est, & si aliter ferretur, notarius seuera reprehensione dignus est. Vbi copia à Senatu, aut iudice quouis decernit, clausula illa apponi cõuenit, ex ceptis informationibus. Nisi publicate essent, nā tunc facta rñsione per reū, q̃ illis stare vult, uti ritè receptis, dā dā est. Interdū, et sine illa rñsione à contumacibus facta exhibent, vt si ciuile delicti capitalis plures correi existant, quorū alii antegissent, alii in carceribus detinerentur, cum non sit conueniens ob aliorū absentia, alios in carceribus mæcerari, præsentibus autē ita respondē tibus, copia cæterata conceditur, & hæc est communis huius provinciarū obseruatio.

Omnia acta. Ex decisione Senatus Pedemontani, 265. Antonini Thesauri.

Decodem. Cap. XXVII.

Si virtute statutorū, vel consuetudinis ad suam diffinitiuam contra reum absentem deueniri pōt, quia tunc procurator ad defendendum in meritis admittit, etiam actorum copia danda est. In contumaciam reus pro confesso pronunciari non pōt, sed nostra constitutione aliter dispositū est, atq; stylus ualidus iudicatus ē. Si virtute. Ex eadem decisione 265. Antonini Thesauri.

Ex quibus indicijs possit fieri sententia condemnatoria. Cap. XXVIII.

In ambiguis rebus, absolutum nō debet esse iudiciū, præsertim ad mortem inferendum, nam etiam in crimine hereses probationes lucidissimæ esse debent: Cū igitur dubitetur, utrum ex indicijs grauissimis, & indubitatis contra inquisitum, ad condemnationem deueniri possit. Præsertim in criminibus occultis, atque diuicilis probationis, tractatibus; secretis, in quibus ueritas clarius inuestigari non potest. In eam sententiam iurum est, ut ad ordinariam delicti penam, uidelicet mortis de ueniri non possit, sed ad alias, etiam corporales pœnas, nimirum trirēmum, suspensionis, ieiunium, fursus, & huiusmodi, & ita in Consilio Neapolitano obseruatur. Indubitata autem indicia sunt illa, quæ immediate, & illico in factum influunt, ex quibus de necessitate sacrum sequi oportuit. Quæ verò à facto remota sunt, huiusmodi dici non possunt.

In ambiguis. Ex decisione Regni Neapolitani, 533. Francisci Vinij.

Iudicia indubitata quæ sint. Cap. XXIX.

Indubitata indicia illa sunt, quæ iudicis mentem arctant, ut in contrariam credulitatis partem inclinare non possit, leuicō falsam esse illorum sententiam, visum est, qui asseruerunt, indubitata fieri ex pluribus ad iudicis arbitrium collectis, nā a iure approbata esse debent, vt index ita declarare possit: Quando autem à lege approbata non sunt, si ea talia sint, quæ iudicis animum ita stringant, ut ad aliud inquit educti, moueri non possint, illa quæ indubitata iudici faciunt.

Indubitata. Ex decisione Collegij Pisani, 248. Doctoris Marti.

I N D U L T U S.

Ius remittendi an aliis, quam supremis principibus possit competere. Cap. I.

Remittendi crimina, eorumque penas nisi supremo Principi, eiusque iura obtinenti, et ex aliqua causa, nemini fas est, et iura Comitum, Barones, ceterique vassalli Imperatori recognoscences, multoque magis alii inferiori Principum famae restitueret, delictoque indulgere non posse. Ne Imperi quidem Vicarium, receptum est, Nisi specialiter sibi demandati fuerit, quia cum penas remittere sit contra legem, atque naturam, ergo inferioribus à Principe non licere, satis congruum est. Penas delere non possunt, qui prescriptione antiquissima iurisdictionis, ac aequitatis statuenda necessitate, tanquam ordinarii iudicis munus susceperunt, Ideoque iuxta legem virtutes innocentes absolvere, vel reos punire, nec indulgere, appellantes iura subvertente possunt. Neque privilegium facultatis indulgentis solemnitatibus à iure receptis carens, fidem facit, præcipue epistolam sigillo subscriptioneque concedentis, atque notarii, quorundemque ipsam inutile, atque inefficax reddunt. Limitat quoque ad expressa, ad ea non extenditur, quæ domini ratione, vel specialis reservationis retinentur. Huius generis cum sit ius indulgentis non præscribitur, sed quatenus consuetudine possit, sicut cetera regalia acquiri, difficultas probationis extat. Scientia, et patetia Principis, quæ in iuribus incorporalibus, prescriptione acquirendis requiritur, præcipue ubi ius resistit, pro ipsius comitibus probata non apparet, et si præsumeretur, potest per diversas coniecturas, atque eiusdem Principis iuramentum, aliasque præsumptiones probari ignorantia, quæ hic fuit perat, ubi Principis habita notoria contradixit. Testes per prescriptionem saltem quinquagesimum annum agere debent, et propter malam fidem etiam neque induci, neque probata dici potest, nam quod meum non est, ad alium pertinere, scire debeo, iurisque error iniustus est, quæ malam fidem tribuit. Et quantum inducat tituli, bonæque fidei præsumptionem, tamen quia constat de iniusto, atque invalido, ideo mala fides probatur, et contra iuris præsumptionem, probatio per indirectum admittitur, ergo si antiquitatem tanti temporis tituli, atque constituti vim non habere, probari nequit, poterit tamen admitti, tales præsumptiones, propter malam fidem, et prescriptionem impedit, non obesse. Nam si nulla exceptio contra instrumentum opponi potest, illud non esse instrumentum obici poterit, quia certum præsuppositum prius statuendum est. Item quia prescriptionem fuisse completam ante hoc tempus prolationis sententiae, vti debebat, probatum non fuit, ideo contra comites iudicatum est.

Remittendi. *Ex decisione Senatus Pedemontani 101. Obasiani Caccaverani.*

Gratia delicti an dicatur valida, ante quam sit interinata, et pax ab offensa habita. Cap. II.

Gratiam, et remissionem delicti Princeps cuique facere potest, quæ tamen non valere consuevit, nisi à Senatu interinata fuerit, ut ubique in omnibus regnis, atque Ducatibus observatur. Cum homicida verbis iniuriis se ab occiso prius offensum esse non probaret, immo ex processu contrarium appareret, Ideo se natus censuit, gratiam fuisse interinam non esse. Quod si postea recurreret ad Principem ampliationem obtinuerit. Cum pacem ab offensa non habuisset neque interinam esse videbatur, quoniam per ipsam gratiam ius partis offensa remissum non censetur, et ita se

natus observare consuevit: sed cum probatum fuisset, quod omni conatu pacem procurasset, quam obseveratam charitatem, malumque offensus animi obtinere non potuit, ex eo etiam, quod aureos ostendit pro interesse, et iniuria petisset, Ideo senatus interesse moderatus est, in quo homicidam erga occisi fratrem condemnauit, quo soluto, aut fidei deposito, gratia interinam mandauit, etiam si pacem pars læsa facere recusat, quoniam calumniose facere videbatur. Aliquam gratiam ita interinam esse visum est, si ab oppido Bugella, unde oriundus erat, atque domicilium haberet, donec pacem à matre occisi, quæ maximum interesse prætendebat, obtinuisset, quoniam clausula, satisfactio prius parti læsæ in gratia posita fuerat.

Gratiam. *Ex decisione consuevi 21. Antonii Thessari.*

Indultus debet verificari reo in vinculis constituto. Cap. III.

Paulus, oblatis precibus, narrat occidisse Ioannem, propter maledicta prius, dolere de casu, voluisse cum patre occisi reconciliari, atque interesse solvere, illumque reculare, atque nolle recipere: et cum facta pro infectis haberi non possint, petit gratiam, memoratque se Cardinalis de Guinutius nepotem esse, pugnavisse propriis stipendiis pro fide Catholica, neminique alteri huiusmodi nocuisse, Legatus auditis rationibus à multis etiam gratia visum viris rogatus, in solatium matris, quæ auctum filium in bello amiserat, gratiam facit. Aduersarius de obreptione opponens, paratumque probare offerbat, reo in vinculis constituto, cum veritate detecta, aufere possit. Quid si diceretur homicidam defuncti uxoris pudicitiam attentasse, maritum prohibuisse domum, et ob id occidisse? Conclusum fuit, gratiam reo carcerato probandam, atque parte audita, verificandam esse.

Paulus. *Ex decisione Rota Avenionensis 47. Hieronymi Laurentij.*

Facultas indulgenti delinquentem competit ei, qui immediate seruivit Curie.

Cap. IV.

Sancienti lex, quod quicumque N. publici depredatorem Curie traderet, vel quomodolibet mortui ultra indulgentiam propriorum delictorum, vel facultatem nominandi alterum, cuiuscumque generis delinquentem, si seruienti innocens fuerit, mille scuta pro talia consequatur. Hic malefactor in domo quorundam religiosorum commorari consueverat, Lucretius tractatum de domo, et reo visitatum simul cum Priore habuit. Prior autem de ordine superiorum, ei exequutus est, quod Lucretius consuluerat, cum autem dubitaretur, ad quem indultum concedendi facultas competere, conclusum est ad Priorem, quoniam cum eo, quod factum per fecit, legem in contrarium transiisse dicitur, ipse Prior caput delinquentis Curie consignauit, ergo et ipse premium habere debet, quem constitit propriis manibus laborasse, miram fuisse, puluerem posside, malefactorem observasse, ac denique ignem accendisse, ipse extirpationis facinorosi hominis formalis causa extitit, ergo omne commodum pro legem promissum habere debet. Conditorum legis in genere cogitasse iussit, Prior autem à Papa ad hoc seruatum faciendum habilis factus est. Nemo propter irregularitatem beneficiorum temporali priuandus est, et per dispensationem in eis assuit, ideo commodum dictæ legis amittere non debent. In hoc negotio finis facti, non autem principis, siue consilium attendendum est.

Sancienti. *Ex decisione Collegij Pisani, 155. Doffor.*

Marta.

H 2 Facultas

In hoc indultu Catholice maiestatis, sacrilegii crimē exceptum non reperitur, quod alias excipi consuevit, & ideo Zittinghus inquisitus de homicidio in personam clericis, obtemperante remissione, ad illius beneficium se admitti petebat. Sacrilegii crimen, siue consideretur respectu persone in percutiendo, vulnerando, vel occidendo Clerico Sacerdote, siue in coeundo cum persona sacra, siue in rem, cum locus facit violator, vel sacrum de sacro, aut de non sacro auferatur, si semper mixti fori exiit, & quo ad poenas temporales, atque contentiosas laici tantum iudicare debent, & ita saepius iudicatum est, atque obseruatum, Quare indultus poenas praedictas respiciens, illos comprehendit.

In hoc. *Ex decisione Regni Siciliae. 68. Gasie Mastrilli.*

Crimen proditorum, ab indultu exceptum, quale dicitur. Cap. XIII.

Rex Catholicus Philippus tertius propter adeptam possessionem suorum Regnorum absolutis exoptatissimis nuptiis, indultum generale concessit, etiam in beneficium carceratorum, condemnatorum, relegatorum, vel deportatorum, sed inter alia crimina vulnus proditorum scilicet rotato, aut alter illatum, exceptis, & cum dubitaretur, vtrum vulnus à retro per inimici scilicet rotato illatum, proditoriū dici debeat, & sub exceptione contineatur, Prorex in discussione causae tribus regibus uniri iussit, in quibus vniuersim oclum fuit, proditorum non esse, quoniam illud vere proditoriū appellatur, quod vel ab amico, vel amicitiae colore commissum est, & ille proditor dicitur, qui aliud in opere gerit, quam in corde habet, Nec genus armorum proditoriū homicidium facit. Indulgentia motu proprio concessa est, ideo verba pro ut sonant intelligenda sunt.

Rex. *Ex decisione consilij Neapolitani 713. Vincentij de Francis.*

Quale crimen proditorum dicitur exceptum ab indultu. Cap. XIV.

A Regis indultu homicidium excipitur, proditorie, sub specie amicitiae, scilicet rotato factū, & cum haec tria pro substantiis posita fuerint, post singula, punctus singulos facere oportet, sed punctus stat loco copulae praecipue in oratione soluta, quae eo ipso in coniunctam conuertitur, atque omnia verificari opus est, Quamobrem cum solo scilicet rotato occidisse non sufficit, sed proditorie, sub amicitiae specie, necesse factum esse oportet, ut ab indultu excludatur. Si ex mente proferentis, orationem pro coniuncta haberi apparet, omnia verificanda sunt, sed Rex dixit, sub specie amicitiae scilicet rotato, & dictio sub ponitur subiectiue, tamquam species sub genere, ergo clare de mente constat, quod vnire voluerit vulnus scilicet rotato sub specie amicitiae illatum, verba enim restringitur respectu causae specialiter deductae. Verba scilicet rotato ad illa sub specie amicitiae trahi debent, nam haec deperfe stare non possit, & proditorie, aduerbium est, quod totam orationem inficit, & plus ponderat, quam nomen, & verbum, ergo coniuncta oratio dicenda est, Item substantiua ab adiectiua illati coniunguntur, ac regulantur, & in dispositione legali semper oratio soluta pro coniuncta habetur, sed hic indultus per viam legis generalis, ac de potestate plenitudine concessus fuit, ergo verba haec in exceptione posita, coniunctim intelligenda sunt.

A Regis. *Ex decisione Collegij Pisani 235. Doctoris Martia.*

I N F A M I A.

Condemnatus propter libellum famosum aliquando non est infamis. Cap. I.

Is qui pena iniuriae illatae condignae condemnatus est, infamis efficitur, At si libellum famosum confectus fuerit, aut scribi fecerit, grauior pena imponenda est, quam decem munerum auri, & sex mensium exilii. Qui condignae condemnatus non est, libera ab infamia manet, lata sententia. Cum index causa cognita penam minus infamis non remanet. Etiam finito exilio cessat infamia.

Is qui. *Ex decisione Senatus Regni Lusitaniae 139. Antonij Gama.*

I N N O C E N T I A.

Innocentia quomodo probetur per testes. Cap. I.

Tantus est Innocentiae probandae fauor, quod et testes inhabiles admittantur, praeteritum si aliorum copia haberi, aut veritas aliter probari non possit: Hoc autem obtinet si reus bonae conditionis, & famae existat, secus si coniecturae, & vehementia indicia contra ipsum militent, Nisi huiusmodi per torturam purgasset. Iudex ad tuendum rei innocentiam, non solum ad partis petitionem, sed etiam ex officio, nouos testes super eisdem articulis, etiam si publicata testimonia finis, conclusumque in causa fuerit, recipere potest. Statutum excludens omnem exceptionem, nunquam eam, quae ad innocentiam pertinet, excludere intelligitur, ideo et si pro confesso, vel conuicto haberetur, innocentiam probare poterit. Aliquando extraneus ad probandum ban niti innocentiam admissus est.

Tantus. *Ex decisione Camerae Imperialis 13. parte, 5. Ioachimi Maffingerij.*

I N I U R I A.

Iniuria est facere ficas iudici. Cap. I.

Aut verbis, aut rei iniuria fieri dicitur, aliquando etiam per contemptum. Quod si rusticus, iudici praecipiente nihil dixerit, sed sublata manu, posito vngue pollicis sub digito indice, pugnum faciens, quasi in contemptum ficas iudici fecerit? iniuriam agi posse placuit, & propterea Senatus in aureis vigin-tiquaque erga ficum, atque ad petendam veniam iudici iniuriato condemnauit.

Aut verbis. *Ex decisione Senatus Pedemontani. 229. Antonij Theffanri.*

Iniuria est appellare spiritum qui est. Cap. II.

Icet quis spiritus natus fuerit, cuius scientiam haberi, propter multa interest Republicae, quia tamen iniuriarum actio contra eum datur, qui iniuriandi animum ex verbis, uel facti qualitate ostenderit, ergo tale asserens verum conuictum, uel iniuriam hac actione te nebitur. Per contrarium ubi libido, vel iniuriandi voluntas abfuerit, non tenetur. Dixit spiritus sum bonus homo, sicut tu Carole, an hic igitur prouocatus fuerit? quod non credo, cum non ipse in culpa fuerit, sed progenitores, qui neque despicendus, sed adiuturus est. Vtraque via agitur, si in libello exprimitur,

H 3 crimini-

criminaliter autem iudicis officio ad partis denunciationem proceditur; quod licet sit correctum in regno, quia tamen idem Carolus mandauerat famulis, ut illum occiderent, quod statim reuocauit, poterant tamen interficere, & ideo iudex pro interesse publico procedere valet. Omnibus visum est, in annale exilium condemnare, redimendum pro vinctis viginti quinque.

Licet. *Ex decisione Consilij Neapolitani 37. Thomae Grammatel.*

Iniuria infertur per eleuationem manus, & per retentionem equi. Cap. III.

Sola manu eleuata in eum, quem sapius comminatus est, iniuriarum actionem exerceri posse, certi iuris est, quod de iure Regni non procedere, conclusum est, retinens equum sine, quamuis equitante non percutiat, iniuriam inferre dicitur.

Sola. *Ex decisione Regni Neapolitani 161. Francisci Viuij.*

Actio iniuriarum, an detur pro verbis iniuriis coram Principe. Cap. IV.

Quando coram Principe, vel in iudicio aliqua verba iniuriosa reprobantur, iniuriarum agendum esse non videtur, quoniam paria dicta mutua compensatione tolluntur, praesertim si neque in auditorio, neque in foro, neque in officij executione prolata sunt. Contrarium tamen verius est, quoniam si iniuriae diuersae concernunt, quilibet agere potest; At si fidem pronocatus agere debet, quoniam innocentiam defendere licuit. Quando ad iracundiam quis prouocatur, iustum dolorem refrenare, difficile est, & lubricum lingua de facili ad poenam trahendum non est.

Quando coram. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 674. par. 1. Francisci Marci.*

Seruientes publici si quem percussissent, an teneantur iniuriarum. Cap. V.

Milites castellani, siue correarii seruientes, baculum portantes, cum per vicos, & plateas discurrunt, causa eorum officij excusandi, si fe iniuicem percussissent, iniuriarum actione non tenentur. Ohiarius Curiae Parlamenti deferens baculum, siue virgam ante Dominos ad faciendum fieri iter, etiam causa officij excusantur, licet percussio causae attendi debeat.

Milites. *Ex decisione eiusdem 729. parte 2. Francisci Marci.*

Iniuria in scriptis facta aequiparatur verbali, sed anno non tollitur. Cap. VI.

Iniuria per scripturam illata verbius dicitur, non solum quod ad poenam, verum etiam quod ad delicti qualitatem, sed utrum anno tollatur? Scriptura quidem perpetua est, semperque manet, ac loquitur, ideo instar realium perpetua esse censetur, ergo post annum iniuriarum agi poterit, & ita conclusum est.

Iniuria. *Ex decisione Camerae Imperialis 104. parte 2. Andreæ Gaili, & consensionibus Rotae Spirensis 43. & 48. par. 1. Gasparis Guglielmi.*

Cap. VII.

Verbum iniuriarum praecedens declarat voluntatem inferentis in reservatione deesse. Ideo illa verba mentiris saluo honore tuo, iniuriam inferre dicuntur. Verbum. *Ex decisione Gratianopolitana 446. Guidonis Papae.*

Iniuria quotuplex sit, & quando punibilis. Cap. VIII.

Omne quod non iure fit, iniuria dicitur, & duobus modis committitur, facto, vel verbo, verbis qui-

dem, ut coëiuit factum est, facto verò, si quis pugno, baculo, vel eneo offenderit. Cum verba sint animi passionum notae, ideo factum ab his; nomine non datur, & nomen, nisi quid essentiale nominet, non formatur, ideo quaelibet iniuria factis, & verbis committitur: si quis verbis aliquem percutiat, & facto eum vilipendit, & verbis aliquem iniuriando, ut assilandum eum affino; Ideo separata non sunt, sed altera magis verbis, altera magis facto praevalet, semper principalis interest publici: si quis Rebellem appellauerit, refert delictum dici, quae si probata fuerit, non tenetur. Cum sciri non interest, tunc probando veritatem, iniurians non tenetur, quia iniuriandi animus non habetur.

Omne. *Ex decisione Palatii Apostolici Penetiarum 61. par. 1. Thomae Truifiani.*

Iniuria etiam dicta à Magistratu animo iniuriandi punitur. Cap. IX.

EA quae iure potestatis à Magistratu sunt ad iniuriarum actionem non pertinent, Cum igitur Regio privilegio concessum esset, ne cuiquam officii in confratria exercere licitum esset, qui de genere, & Iudeorum prosapia existeret. Carbonello, vti proceri confratriae, eam samam opponere licitum videbatur, quae de Simeone erat, quod de Iudeorum prosapia esset, quae in multis locis, ciuitatibusque partibus afferuisset, ita ut iniuriandi animus, negari non possit, atque ex meritis processus constet, ex optimis, & Christianis parentibus natum esse, atque ex Christianorum prosapia descendere. Propterea Carbonellus ad arbitrium Regij Consilij condemnatus fuit, nimirum quod in loco per suam Excellentiam nominando recognosceret, atque in publicum diceret se male, & citra veritatem illa dixisse, & quod deinceps per loca solita praesentis Ciuitatis Barcinonae duceretur, atque ad annum banniretur.

Ea quae. *Ex decisione Regij Consilij Cathaloniae 13. Ludouici Peguera.*

Creditor non tenetur iniuriarum, si debitorem ad carceres duci procurat. Cap. X.

Si quis iure suo utatur, iurisq; sui conservandi gratia ordinaria actione experiat, animo iniuriandi facere non praesumitur, ideo iniuriarum non tenetur, quam ex affectu faciendi inferri oportuit, ut locus sit; In hac actione solus dolus venit, lata culpa non venit. Cum igitur creditum consequendi causa capturam debitoris procurasset, animum iniuriam inferendi abesse apparet, praesertim quia nulla inimicitia, aut odium inter eos interceperat.

Si quis. *Ex decisione Rota Bononiensis 134. Casaris Barzj.*

Atrox iniuria est respectu personae, coram qua sit. Cap. XI.

Quae iniuria coram persona iurisdictionem habente facta est, atrox propter multitudinem assantium dicenda est, & propter reuerentiam, quae Magistratibus debemus, ideo si iurisdictionem coëtiotiam non habeat, etiam in dignitate constituta sit, aliter dicendum est, & ita conclusum est. Archidiaconus iurisdictionem habere dicitur.

Quae iniuria. *Ex decisione Rota Romana 303. parte 1. Iacobi Putei.*

Cap. XII.

Quando affessor Camerae sui status, vel conditionis ratione, iniuria inferitur, tum fiscalis fe intro mittit. Et ita obseruatum.

Quando. *Ex decisione Rota Spirensis 39. par. 1. Gasparis Guglielmi.*

Pro iniuria atroci est locus carcerationi.

Cap. XIII.

Verbis iniuria, quæ magistratui in dignitate existit per inferiorem irrogatur, atrox dicenda est, ita ut detentioni carceris locus sit, interdu index penam viq; ad mortem arbitrari possit; Detractores homicidæ aquiparari solent, ideo cautioni cõmendandus non est. Aliquando coram Curia diffidere consuevit, atq; agnouit, quod cõtra veritatem verba protulit, genibusque flexis veniam petijt.

Verbalis. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 34. parte 2. Francisci Marci.*

Index punit iniuriam sibi factam.

Cap. XIV.

Eum, qui literas iniuriarum plenas ad Senatũ scripsit, posse ab eodem Senatu, pro delicti magnitudine, atque personæ qualitate, incontinenti, absque alia accusatione, & iuris ordine prætermissis, puniri, certum est, nam hoc casu, qui notorius est, iudex non in suo, sed in alieno negotio procedere, & condemnare, imò eundem magis exequi, quàm cognoscere, aut pronuciare existimandum est: In notorijs cognoscere, vel sententia professere non expedit, fed exequi, & punire opus est, si tale notorium fuerit, quod inficiari non possit, atque poena ad vindictam Reipublice tendat. Non possit iudex ad priuatam vindictam, puta ad poenam sibi applicandam iudicare. Vbi etiam probationem adhuc requireret, ad superiorem recurrendum est. Poena extraordinaria est, atque arbitrio iudicis committitur.

Eum qui. *Ex decisione Camera Imperialis 39. parte 1. Andreae Gaill.*

Iniuria facta clerico est mixti fori.

Cap. XV.

Si officialis Gratianopolitanus pro iniuria facta clerico, secularẽ iudicẽ præuenierit, poterit laicũ punire, & ita in Curia Parlamenti obsequari. At si laicus veniam à Rege, vel à Domino Delphino impetret, ipsa Curia Parlamenti de interinatione gratiæ cognoscere debet.

Si officialis. *Ex decisione Gratianopolitana 562. Guidonis Pape.*

Dominus, an agat pro iniurijs factis subditis.

Cap. XVI.

Contra episcopum talliament, vel spoliament, siue turbantẽ subditos præpositus, & cuius alter Dominus iniuriarum actione pro suo interesse agere possunt, dummodo præmissa in odium Præpositi, vel Domini fiant, secus si in subditorum, vel colonorum odium: Ideo pro rebus ablati eisdem subditis, quando non interest, agere non possunt.

Contra episcopum. *Ex decisione Rotæ Romanæ 13. de iudicijs in Nguis.*

Maritus vindicat iniuriam vxoris. Cap. XVII.

Pro iniuria facta vxori, actio marito competit, si matrimonium probatum fuerit, quod per instrumentum dotis nequaquam probari visum est, licet enunciatione narretur, quoniam de tertij præiudicio agitur.

Pro iniuria. *Ex decis. Parlamenti Delphinalis 490. parte 2. Francisci Marci.*

An collegium agat pro iniuria vni ex collegiatis facta. Cap. XVIII.

Si alicui de collegio vel vniuersitati iniuria facta fuerit, neque collegium, neq; vniuersitas agere potest,

neque mater agit pro iniuria filij, quia non habet in potestate: At si est talis actus, per quem contumelia vniuersitatis afficiat, etiam nomine proprio agere poterit, & Dominus propter iniuriam eius vassallo factam in eius contemptum, agere potest.

Si alicui. *Ex decisione Gratianopolitana 465. Guidonis Pape.*

Propter iniuriam factam procuratori, vel officiali, dominus agit. Cap. XIX.

Si quis procuratorem mæsi verberat, aut officialem, dum est in executione officij, donec personam meam representant, iniuriam mihi facere dicitur, quoniam iure dispositum est, ut iniuriam militibus factam, iuxta latus Principis existentibus ille suam reputat, ideo in Regno Franciæ verberantes seruere Regis in executione officij, capite puniuntur, aliquando manus amputantur, propter iniuriam Principi illatam, in patria Delphinali pecuniariter puniuntur, aut aliter iudicis arbitrio, secundum personarum qualitatem, aut delicti exigentiam.

Siquis. *Ex decisione eiusdem 557. Guidonis Pape.*

Cap. XX.

Si iniuria sit actu permanens, actio nõ solum ad vindictam competit, sed consequentiẽ ad rem, etiã ratione iurisdictionis mee læsæ agere possum.

Si iniuria. *Ex decisione Capella Tholofana 145. Ioannis Corserij.*

Cap. XXI.

Is qui cedit bonis iniuriarum actionem intentatam prosequi non potest.

Is qui. *Ex decisione eiusdem 250. Ioannis Corserij.*

Cap. XXII.

Si quis Tituli capi, aut alias per Curiam non existentem iusta causa, inquietari faciat, iniuriam conueniri potest, & ita practuratur in Curia Parlamenti.

Siquis. *Ex decisione Gratianopolitana 335. Guidonis Pape.*

Libellus in actione iniuriarum qualis esse debet.

Cap. XXIII.

Etiam si civiliter agatur, specificatio talis in libello requiritur, ut in actione iniuriarum, & pars certior reddi possit, & testes deponere: Obiectus multo plus odiosi sunt, atque maiori specificatione opus est.

Etiã. *Ex decisione Rotæ Romanæ 1. de iniurijs in Antiquis.*

Auditores Rotæ quando procedunt in actione iniuriarum. Cap. XXIV.

Licet iniuriarum actio aliquando ad vindictam non deat, Domini tamen Auditores sacri Palatii, de ipsis, ut illicitis causis minime cognoscunt, nisi à Papa spe cialiter commissum fuerit, aut Vicecancellarius manu propria de iniurijs scripserit.

Licet. *Ex decisione eiusdem 2. de iniurijs in Antiquis.*

Æstimatione iniuriæ quot modis fiat. Cap. XXV.

Ad æstimationem iniuriæ, quæ per legitimas probationes haberi non potest, iudex primo consideratis omnibus, quæ ipsam augere, vel minuire solent, suo arbitrio certam quantitatem taxabit, ut cum circa illam pars aduersa per suum iuramentum declarauerit, ipse condemnet. Duplex igitur taxatio est, altera, quæ iuramenti limitandi, per partem præstandi vim obinet, altera verò quæ vim condemnationis habet.

Ad æstimationem. *Ex decisione eiusdem 1. de iniurijs in Nguis, & decisione 722. Egidij Bellamæ.*

De

De iniurijs per annum agi potest. Cap. XXV I.

Intra annum irrogata iniuriæ actio intentari potest, quo lapsa, extincta est. Cum etiam dissimulatione tollatur, si tanto tempore tacuit, dissimulare præsumitur.

Infra annum. *Ex decisione eiusdem 2. De iniurijs in Ngoris, & decisione Regni Neapolitani 55. Francisci Vinij.*

Cap. XXVII.

Quia iniuriarum æstimatione per testes probari potest, iudex illam exequi debet, & tunc sententia super ipsius, nulla prævia taxatione valbit.

Quia. *Ex decisione eiusdem 1. De iniurijs Marcelli Crescentij.*

Annus in actione iniuriarum est utilis.

Cap. XXVIII.

Anhus in actione iniuriarum continuus non existit, sed utilis, idem solum contra scientem currit: Praetores enim in edictis suis, de anno utilis loqui consueverunt. Praescriptiones contra actiones poenales Praetorias temporales, propter moram, atque negligentiam non agentium tantum currunt, fed ignorantia nulla negligentia imputari debet, ideo præscriptio initium sumere nequit. Ignorantia allegantis iuramento probatur, quoniam in intellectu, & conscientia consistit. In Camera sola ignorantia allegatio sufficit, qui tantisper creditur, donec per citatum in puncto deuolutionis contrarium probetur. Regulariter ad fundandam iudicis iurisdictionem, nudis narratis supplicantis standum est.

Annus. *Ex decisione Camera Imperialis 105. par. 2. Andreae Gaill, & decis. 7. par. 5. Ioachimi Misfengerij.*

Actio iniuriarum descendens ex lege Cornelia est perpetua. Cap. XXIX.

Quod autem actio ciuili ex lege Cornelia descendens sit perpetua, in Camera obseruatum est, & bis opinio Azonis contrarium sentientis, reprobata.

Quod autem. *Ex decisione eiusdem 84. par. 1. Ioachimi Misfengerij, & decisione Rota Spirensis 68. par. 1. Gaspari Guglielmi, & decisione Cappella Tholosana 140. Ioannis Corserij.*

Actio iniuriarum ad palinodiam, an sit ciuili.

Cap. XXX.

Formula agendi de iniurijs admodum in frequenti apud nos est vsu, ut si qui passus est iniuriam, ad reuocationem verborum iniuriarum, restitutionemque; faciat lese agat, quam etiam Imperator Carolus Quintus in Augustana Imperiali Camere ordinatione comprobauit. Autem talis actio, quæ ad reuocationem iniuriæ hoc modo instituitur, criminalis, vel ciuili esse censetur, variatum est a Dominis Assessioribus, sed tædem eo crebrius iurum est, ut ciuili existat, quoniam ad nullam poenam agitur fisco applicandam, quod in criminali omnino necessarium est: Deinde quod etsi iure communi in criminalibus appellatio permisa sit, moribus tamen Germanie contrarium obseruari, sed ab hac ad reuocandum iniuriarum actione, appellatio passim admittitur. In criminalibus iudicijs, vel ad persequendum, vel ad defendendum procurator intervenire prohibetur, sed in controuersijs reclamationis iniuriarum contrarium obseruatur, & procuratorum tam agendo, quam defendendo admitti constat. In Camera Imperiali nulla criminalis accusatio admittitur, fed hac iniuriarum reclamatione passim admittitur. Postremo expeditum est, criminalem eo privilegio frui, ut ea pæden

te, nulli ciuili quaestioni locus sit. Quod si actio iniuriarum reuocatoria criminalis esset, lequeretur, cum ciuili, quia ad æstimationem iniuriæ agitur, cumulari non posse, cuius tamen contrarium vsu frequentatur, valetque libellus, in quo actor cum reclamatione, æstimationem iniuriæ sibi applicandam coniungit. Et de positi, & mandati, & de dolo, atque alia quamplurimæ actiones infamant, quæ propterea criminales non sunt.

Formula. *Ex decisione eiusdem 98. parte 2. Ioachimi Misfengerij, & decisione 65. parte 1. Andreae Gaill, & decis. Rota Spirensis 12. par. 2. Gaspari Guglielmi.*

Aliquando ciuili causa cum criminali conuenit ad penam iniuriæ. Cap. XXXI.

Quando iniuria pluries personas separatim respicit, & magnum scandalum afferat, ita ut fiscus ad publicam vindictam insurgat, vel ex iniurijs unus ad iniuriæ emendationem priuatim agat, alter vero cum interuentu fisci criminaliter puniri petat, licet ad vnus instantiam reus vna poena affectus fuerit, tamē alter, vel fiscus etiam ad accusandum admittitur, & ita reus in vigintiquingue erga fiscum, & in alijs viginti quinque erga partem læsam condemnatus fuit. Vbi iniuria damnum intrinsecū affert, vti est debilitatio, tunc ad poenam agi poterit, & vterius peti damnum: Hoc casu, si solus fiscus compareat, Senatus cōsuevit reum etiam in partis interesse condemnare, in cuius exactione pars læsa præferri solita est. Ex plurius alter ciuili pro iniuria alter criminelem intentare non prohibetur. Si actio iniuriarum ciuili influita familiariter fuerit pro simplici æstimatione damni, & interesse, non autem ad vindictam, æstimationemque; iniuriæ, tunc cum familiaris hæc actio sit, poterit postea criminaliter agi, & ita cum mulationem in causa iniuriarum admittendam esse Senatus iudicauit, in qua duplici poena pars condemnata fuit, altera in fiscum, altera vero in partem, quoniam pars ad solam æstimationem reum condemnari petierat. Fiscus verò separatim ad vindictam publicam: si iniuria illata in aliam delicti speciem transeat, ut quia in ecclesia, aut in palatio Principis verberatus fuerit, aut coram iudice verbalis iniuria facta fuerit, tunc pulsatus si ciuili ad resectionem agat, fisco criminaliter pro sacrilegij poena, aut lese Maiestatis agere non prohibetur. Si lege, vel consuetudine decretum sit, ut pro iniuria quis additiue puniatur, nimirum erga partem ad solutionem damni, iniuriæ, & vterius in poenam erga fiscum quæ proprie poena est, cum fraus, vel dolo interuenit. His casibus ad vtrumque condemnatur.

Quando. *Ex decisione Senatus Tedemontani 18. Antonij Theauri.*

Iniuria facta ad repellendum, an, & quando punibilis sit. Cap. XXXII.

Si defendendi animo, per verbum mentis, illatam iniuriam reprobari, iniuriarum actione non teneris, si qui contra extirpatores bonorum vnuerſitatis cōvitiante, latrone esse replicat, quia mitius plectendum est, poenam ducatorum octo arbitrari visum est.

Si defendendi. *Ex decisione Consilij Neapolitani 38. Antonij Cappeij.*

Ab iniurijs qualibet causa excusat. Cap. XXXIII.

Preſupposita fructuum liquidatione per iudicem facta, a qua sunt agellatum, & clausula in supplicatione posita, sine præiudicio liquidationis fructuum, quavis communis opinio sit, quod si non pareatur censuris ab homine illatis, iterum causa cognita intrusio fieri debeat, tamen quia plerumque firmarunt, etiam absque causa.

causæ cognitione reintegrationem fieri posse, cõclusum est hoc sufficere ad excusandum Hieronymum ab iniurijs.

Præsupposita. Ex decisione Rotæ Romana 52. parte 3. Jacobi Putei.

Veritas excusat rusticos ab iniuria illata in precibus.
Cap. XXXIV.

Veritas in precibus narratorum proferentem ab iniuria excusat. Quæ in iudicio illata, atque probata est, ab iniuriarum actione eximit. Quælibet causa quæ tumus iniusta, ab iniuriandi animo excusat, quoniam per eam animus delinquendi abesse præsumitur: Supplicatio ad superiorem famosis libellis non dicitur. Oratores rustici illa verba vera in precibus posuerunt, ut facilius Principem ad concedendum mouissent. Rustici à dolo præsumpto excusantur.

Veritas. Ex decisione Rotæ Florentina 25. Hieronymi Magonij.

Illata iniuria non est locus poenitentiae ad evitandam poenam. Cap. XXXV.

Si Titius aliam dederit, vel opprobriosa, & diffamatoria verba dixerit, poenitere non potest, eo quod iracundie calore fecisse, aut dixisse asserat, si quis actum faciat à iure improbatum, propter iracundie calorem minus puniendus est.

Si Titius. Ex decisione Cappella Tholosana 410. Ioannis Corserij.

Veritas conuitij an excuset iniuriantem.
Cap. XXXVI.

Si alicui verè obijciatur latrocinium, lepra, vel defectus natalium, quia Reipublice interest infamiam manifestari, conuitium faciens iniuriarum non tenetur. Illius interit vel delicta puniantur, vel ab hominibus consortio contagiosis remoueantur, utque in capax ad dignitates non admittatur. Quando verò non interest, veritas conuitij iniuriarum non excusat, quoniam libido, & voluntas iniuriandi consideratur, defectus deregi in humanum, atque iniuriosum est. In actione iniuriarum iniuriandi animus subiectuale requisitum est, voluntas, non exitus in delictis consideratur, prauus animus reuelantis rem iniquam officit: Si conuitium in iudicio dictum fuerit, eiusque veritas probata sit, non tenetur, extra iudicium autem semper tenetur.

Si alicui. Ex decisione Camera Imperialis 99. parte 2. Andreae Gaill.

Prouocatus an iniuriam retorquere possit.
Cap. XXXVII.

Si quis facto, vel dicto iniurioso ad iuriam prouocatus, calore iracundie aliquid iniuriosum dixerit, iniuriarum rector sit, non tenetur, quoniam iniuriandi animus abest, inconfusus calor calumnie vitio caret. Prouocatus impunè dicere potest, tum mentiris, nam honoris sui defendendi gratia, non animo iniuriandi talia verba prolusè intelligitur, quemadmodum permissum est incontinenti vim vi repellere, ita iniuriam retorquere. Ad si conuitium prouocanti obiectum, aliud factum concernat, ita ut ad eius innocentiam non spectet, eo casu utriusque iniuriarum actio cõpetit, licet prouocatus mitius puniri debeat. in quo dolus non præsumitur, qui se defendit, licet modum excedat.

Siquis. Ex decisione eiusdem 100. parte 2. Andreae Gaill. & resolutione criminali 154. Petri Caballi.

Mentiam non licet retorquere. Cap. XXXVIII.

Licet prouocatus impunè aduersarium mentiri possit, non tamen aduersus mentientem licet mentito

impunè retorquere, dicendo quòd ipse mentiens mentitur, quoniam prouocatus licitè ita respondit, sed non licet mentiturum retorquitionem retorquere, ergo proca puniendus est.

Licet prouocatus. Ex resolutione criminali 154. Petri Caballi.

De iniuria reali verberationis, & eius poena.
Cap. XXXIX.

Zacchagninus Nicolæ inimicum Ioannem verberauit, de cuius ordinatione deposuit, & sibi de commissione credendum est, eoque magis cum ante, & post prædictum maleficium in domo ipsius mandatarium detinuerit, cum autem mandans tum propter nobilitatem torquendus non sit, tum quia ultra relegationem poena imponenda non est. Ideo ex Capitulo Regni torquendus non est, neque Regni consuetudo loquens in verberante locum habet in mandante: attentis prænaratis indicij, ad condemnationem per iudicem moderate procedendum esse, visum est. Quare ad centum uncias soluendum fisco, & pro contumelia partis ad exilium biennale condemnare placuit.

Zacchagninus. Ex decisione Magnæ Curie Vicarij, & ex voto criminali 15. Thoma Grammatici.

De iniuria reali facta imaginibus sanctorum, & eius poena. Cap. XL.

Imaginem Saluatoris nostri Iesu Christi, Beatissimæ Virginis, aut Sanctorum, spuito, luto, vel immunditijs, aut aliter deturpantes, vel illam scindentes, lacerantes, ferientes, percutientes, aut alio modo offendentes factis, mortis poenam incurrunt, interdum prius manus amputatur, deinde fureis suspenduntur. Nam si poena mortis puniatur, qui in Christianæ religionis contemptum, signum Sanctissimæ Crucis in terra, vel in silice, aut marmore humi positis pinxit, aut sculpit, ita ut pedibus deuasari & calcari ab inceditibus posset, multo magis si capite puniendi sunt, qui studiosè deturpant, profcindunt, ferunt, atque lacerant. In huiusmodi criminibus poena fori iudicialis ad iudicem secularem pertinet, poena verò fori penitentialis ad iudicem ecclesiasticum, & altera non tollit alteram.

Imaginem. Ex resolutione criminali 91. Petri Caballi.

De iniuria illata per picturam, & eius poena.
Cap. XLI.

Qui ad hostium, & fenestras domus aliene pudenda virilia, & muliebria depicta vel cornua appedit, aut aliud simile facit, grauem iniuriam inferre dicitur, cuius poena cum regulariter arbitraria existat, facti, & personarum qualitate inspecta, clarum est huiusmodi delinquentem graui animaduersione dignum esse, & ideo ad triremes ad tempus condemnatus est, ad quas transmitteretur per ciuitatem mitratus, & cum scriptura in pectore, quæ huiusmodi punitionis causam denotaret, ut sic & ipse palam, & publicè poenam infamie pateretur, postquam mulierem ita patenter infamia affecerat.

Qui ad hostium. Ex resolutione criminali 71. Petri Caballi.

Statutum puniens facientem iniuriam officialibus, quos comprehendat. Cap. XLII.

Qui Antianos, vel Priores, aut alios officiales communis offendit, ex statuto locorum solet peris gravius puniri, quam si aliam personam priuatam offenderet, sed non contineri visum est, eos, qui officium compleuerunt. Officialibus, dum in syndacatu existunt, idem honor debetur, qui officio durante debitus.

bitus erat, ergo eisdem offendens, ita puniendus est, ac si in administratione existerent, adhuc enim reliqua, & appendices officii remanent.

Qui Antianos. *Ex resolutione criminali 111. Petri Caballi.*

Actio iniuriarum non extinguatur per reuocationem.
Cap. XLIII.

Licet iniuria, quae nudis verbis fit quandocumque; reuocari possit, tamen actio per reuocationem non extinguatur, si dictum per iracundiam reuocatur, nihil auferitur iniuriam passio, quo minus illam ad animi reuocare possit, poenitentia in delictis locum non habet, neque ius alteri quaesitum tollit, & post litis contestationem irrevocabiliter quaesitum est, quia ad heredem transmittitur. Neque atrox iniuria fidei preterit calor iracundiae reuocatur. Illa declaratio, quod non animo iniuriandi fecerit, nullas considerationes est, quoniam factio contraria fuit. Qualitas iracundiae ita demum excusatur, si delinquens a mente alienare consueuerit, de qua cum non constet, neque excusetur, de poena agendum est.

Licet. *Ex decisione Rotae Marchia 58. Stephani Gratiani.*

Iniuria verbalis non tollitur honoris praefatione.

Cap. XLIV.

Honoris praefatione iniuria non tollitur, Tu mentiris falso honore. Hae reuerentia ab actione non excusatur: Nihil refert utrum protelatio, vel honoris praefatio iniuriam praecesserit, vel subsequatur. Quod protelatus dixerit, iniuriandi animus abesse dicitur, Ignoscendum est ei, qui prouocatus fe vlcisci voluit, dummodo incontinenti fiat, at si ex intervallo, retorsio magis ad vindictam, quam ad defensionem honoris pertinet. Si quis contra testes expiando, eosdem infames, periuros, & adulteros, alijque criminibus obnoxios dixerit, & proinde fidem non facere, si crimina obiecta non probet, utrum iniuriarum actione teneatur? Non videtur si ab initio protestatus fuerit, fe iniuriandi animo non excipere, sed potius ad sui iuris defensionem, ut aduersarium ab intentione repellat, neve ipse in causa succumbat, non autem vt illi puniantur, nam hoc casu, crimine probato, testes facti tantum, non iuris infamia percutiuntur. In contrarium tamen sententia cum muniter itum est, quoniam qui non probat, quod opponit, calumniari videtur, & iniuriarum actione conueniri posse, dispositum est, adeoque duae praesumptiones contra non probantem oriuntur, altera ex verbis iniuriosis, altera ex probationis defectu, quae illam omnino elidunt, quod iuris sui tuendi gratia, opposita sunt.

Honoris. *Ex decisione Camera Imperialis 101. parte 2. Andreae Gail.*

Infamia in actione iniuriarum, quomodo euitari possit.
Cap. XLV.

Condemnatum iniuriarum, infamia notari certum est, Hae actio siue criminaliter, siue civiliter intentata, modica, vel atrox iniuria exiit, ignominiam condemnatis irrogat. At si conuentus propter dubium litis euentum personaliter non compareat, quo casu sententia in procuratorem, tanquam dominum litis effectum, proferatur, neque ipse condemnatus, neque eius principalis infamia iuris notabuntur, sed illius opinio apud graues viros notabitur. Sententia aliquando fertur in personam domini, pro arbitrio iudicis, etiam si nunquam in iudicio praesens fuisset. Si reus ante conclusionem in causa, vel si conclusionem fuerit ante condemnationem, iniuriae affirmationem persoluerit, infamiam euitabit. Si qui in superioris auctoritate super iniuria, vel

poenali aliqua actione transigit, infamia non notatur, iustus enim iudicis regulariter excusatur, si propria auctoritate, suaque sponte transigit, secus est. In Camera transactiones super iniuriis non confirmantur. Si pacto gratuito, nulla data pecunia, iniuria remittatur, citra infamiae notam fieri potest. At si pactum gratuitum non sit, quo casu pacifcentem comitatur infamia. Hoc pactum inlar transactionis est, & non solum instantiam, sed actionem ipsam perimit.

Condemnatum. *Ex decisione eiusdem 102. & 103. par. 2. Andreae Gail.*

Cap. XLVI.

Si filius familias absque patris praesentis consensu super actione iniuriarum litem contestatus fuerit, si postea processus nullus pronuntiatus est, actio iniuriarum perpetua non est.

Si filius familias. *Ex decisione Cappelle Tholosana 127. Ioannis Corserij, & decisione Parlamenti Delphinalis 735. par. 2. Francisci Marci.*

Cap. XLVII.

Pater actionem iniuriarum tam civilem, quam praetoriam filio competentem, remittere potest. Nam & pacem cum iniuriantis filium facere potest.

Pater. *Ex decisione eiusdem 242. Ioannis Corserij.*

Pater solus non potest remittere iniuriam factam filio descendenti ex lege Cornelia. Cap. XLVIII.

Vt indulgentia delinquentes gaudere possint, ab offensis remissionem habere opus est. Ideo quaerebatur, utrum pro iniuria facta filio a patre habitus sufficiat, nam ad ipsum ius vindictae remittenda spectare videtur: sed hoc ita demum procedere visum est, si de iure Praetoriorum tantum agi possit. Ceterum si ex lege Cornelia, pater solus remittere non potest: Nam si persona filij pulsata, vel verberata fuerit, hoc ad patrem trahi non potest. Ideo actionis exercitium ad eum pertinere non sufficit. Cum ab offensis remissio habenda sit, ideo utriusque consensu opus est.

Vt indulgentia. *Ex decisione Consilij Neapolitani 715. Vincentij de Franchis.*

Iniuria per reconciliationem remissa censetur.

Cap. XLIX.

Si reconciliationis signa sequantur, iniuria remissa censetur, sed necessario concludere debent, non autem promiscua, incerta, & occulta esse: Nam voluntas suscepta, atque animi affectio durare praesumitur, nisi concludentibus argumentis mutata appareat. Cursu reconciliationis signum est, si inimici adiunxerit manus tangerent. Per salutationem siue per literas, siue vna voce factam remissa censetur. Item si simul in eodem poculo bibant, aut in eadem mensa comparent. Si simul conuersentur, & mutua obsequia, & seruitia sibi exhibeant. Per legatum ab inimico alteri factum. Item vbiunque alter ab altero tutor constituitur. Per venditum non seculi inimico factam reconciliationem praesumitur, dissimulatione etiam, veluti ludendo subfata censetur. Hae nisi probentur, durare praesumuntur.

Si reconciliationis. *Ex decisione Regni Neapolit. 330. Francisci Pinij, & decisione Parlamenti Delphinalis 736. par. 2. Francisci Marci.*

Iniuria aliquando per dissimulationem remissa non censetur. Cap. X.

Si Titius iniuriam ad animum reuocauerit, & contra prouocantem libellum dederit, quamuis postea simul comederint, & biberint, nihilominus exceptio dissimulatio-

mulacionis non impedit, hoc enim casu verbis, vel patris remittenda est.

Si Titius. *Ex decisione Cappella Tholofana* 234. Ioannis Corfieri.

Azione iniuriarum quis proponat, & quomodo executio permittatur. Cap. LI.

Iniuria vni facta totam illius familiam, agnationemque afficit, cum igitur Cereus crimen etiam excipiendo possit, & non probauerit, grauius puniendus videbatur, quoniam etiam iudex offenditur, & cum ad iudicium nemo, nisi bene instructus veniat, sola leuitas, aut temeritas considerari non potest, sed dolus, premeditatio, atque deliberatio, propterea quicquid ibi committitur, inexcusabile est, neque leuiter condonandum: In hac actione non solum damnum rerum, sed etiam cotumelie estimatio continetur, vt quia maluisset perdere mille aureos, quam talem pati iniuriam, quamvis iudex consideratis omnibus circumstantiis, suo arbitrio quantitate taxabit. Non omnibus de familia agere licet, nisi si habeat iniuriam in potestate, neque filius agere poterit pro iniuria facta patri, neque vt heres, qui illius hereditatem repudiat. Actio pro emendatione honoris ab eo, qui heres non est, institui non potest, licet criminaliter accusando defuncti mortem vindicare possit. Actiones ex delicto descendentes, ad heredes, ante litem contestatam non transeunt. Procuratoris mandatum per mortem domini expiratum est, ideoque actionem iniuriarum, nondum propositam, intentare non potest, ad accusandum etiam speciale mandatum requiritur, actio respectu emendationis honoris constituit in animo, declaratio autem animi non nisi a procuratore speciali fit. Ab hac actione quolibet causa etiam iniusta excusat, quoniam solo dolo concurrente datur, lata culpa non sufficit, sed causa etiam iniusta doli tollit. Animus iniuriandi est substantia in actione iniuriarum, sed causae existentia illi abesse indicat, de quo per circumstantias, atque indicia iudicare solemus. Quando exceptio non probatur, calumnia praesumitur, sed si haec per alias preiudices tollitur, tunc absolutio locus est. Hac iniuria erat, quae geminae mutatae erant, nec illae propriae restituta fuerant, & quis probationes factae veritatem non probauerint, tamen illam dubiam reddidit, ergo animus cessat, ideo iniuriarum, qui in iudicio crimine obiectum non iustificat, absoluitur, si a testibus deceptus fuit, qui ita deponere promiserant, aut aduersarii potentia impeditus fuit. Quare iusta causa ab actione iniuriarum excludit, si conuentus onus probandi subit, quod dolus non interuenit. Aliquando pulsantem non teneri visum est, si id quod opposuit excipiendo de genere prohibitorum non existat: sed ille nihil opposuit, quod sui naturae crimen existeret, replicando dixit, gemas sibi restitutas non esse illas, quas ipse emerat, & polendas dederat, quod sine crimine contingisse potuit, haec autem verba iniuriandi animo prolata esse, dici non potest, in dubio animus abesse praesumitur.

Iniuria vni. *Ex decisione Senatui Mantuani* 89. Petri Sardi.

Dicens iniuriam, quam ab alio audiuit, non excusatur. Cap. LII.

Claudius autem excusari non potest, ex eo, quia non ipse expressit, atque formaliter Ioanni imposuerat, quod esset haereticus, sed quod in libro haereticorum repperitus est, in peccatis enim excusatio non admittitur, etiam si quis id audivit, & consulti ab alio, quoniam ambo tenentur. Etiam famosum libellum reprensus, si non coram iudice punitur.

Claudius. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis* 726. parte 2. Francisci Marei.

De percussione facta baculo, & eius poena.

Cap. LIII.

Baculo aliquem percussens iniuriarum actione tenetur, & Senatus poena exilii per triennium condemnauit. Vbi autem quis clericum, aut alium in dignitate constitutum percussit, poena agenda est, & cum quis Quardianum monasterii sancti Francisci in claustrum baculo percussit, Senatus ad tredecim per quinquennium condemnauit.

Baculo. *Ex decisione Senatui Pedemontani* 224. Antonini Thessauri.

Diffidat iniuriarum non admittuntur in iudiciis.

Cap. LIV.

Idiffidat iniuriarum non seruatur, ideo pulsatus in iudicio petere non potest, vt iniurias mentiat, veniam petendo, atque famam restituendo: Huiusmodi satisfactioes ex partium voluntate secundum consuetudinem fieri solent, item in foro conscientiae quando coram sacerdote agitur, qui similes satisfactioes pro poenitentia imponere potest. Iudex autem secundum iustitiam poenam arbitrari debet.

Diffidat. *Ex decisione Rota Marchia* 195. Stephani Gratiani.

INQUISITIO.

Cap. I.

Ordinarius contra certam personam inquirere potest, etiam non praecedente infamia, neque lite contestata, dummodo suspicio adsit.

Ordinarius. *Ex decis. de accusationibus in Antiquis.*

De modo procedendi per inquisitionem, etiam stante statuto. Cap. II.

Vbiunque iudex ex inquisitione procedit, semper aliquid praecedere debet, quod viam inquirendi aperiat, ne iudices irregulato arbitrio procedentes, ad libitum quocunque vexare valeant, & viuos homines suffocare, & hoc seruandum esse placuit, siue de iure communi, siue statutorum procedatur: Quamobrem cum ex processu consistat, nullis praecedentibus informationibus, nullaque alia rationabili causa, Praetor ad ita inquirendum proficiscitur, ideo male pronunciatum esse, cessimus. Praetoris assertioni non creditur, si diceret Sebastianum de contentis in inquisitione diffamari, neque si ita Princeps mandasset, sine praecedente legitimarum informationum, inditiorumque ad inquirendum requisitorum, iudex procedere debet, nisi ille ex certa scientia committeret. Auctoritas statuti ad inquirendum, secundum ius regulanda est, & quantum remittit diffamationis praecedentiam, tamen verbum inquirere, verum, ac proprie loquendo, transmissionem citationis libellate non importat cum tenore inquisitionis delicti, sed informationem quamdam, & instructionem per indicia, testiumque examen contra aliquem de delicto suspectum, ideo duplex iudicium constituitur, alterum ad inquirendum, & instruendum Curiam, atque iudicem ad viam facti, alterum ad instruendum ad viam iuris, videlicet ad condemnandum, & quoad primum, tanquam modici praedicti quilibet, etiam inimicus admittitur, propter circumstantias delicti ab eo datas: statutum igitur primam iuris communis necessitatem remittit, dando plenariam potestatem iudici, vt quocunque casu, etiam non praecedente infamia, vel alia quacunque re, viam facti aperiente, inquirere possit, non tamen adeo relaxat habenas vt informationes recipere non debeat, & receptas

receptas in bastardellis redigi facere, quibus mediantibus legitime ad condemnationem procedatur. Multoque magis dicendum est, quia ipsi iudicij statuti temperando illud plenarium arbitrium iudicij concessum præcipit, ne cui grauiam inferre audeat, sed vbi quem abique iudicij, & informationibus molestaret, grauiare diceretur, atque ad interesse teneri. Vbi necessitas indiciorum subleuata esset, etiam defensionis facultas subleuata censeretur.

Vbiunque. *Ex decisione Rote Lucensis 22. Hieronymi Magonij.*

Cap. III.

AD faciendam inquisitionem generalem, de delicto per famam apparere fitis est.

Ad faciendum. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 901. par. 1. Francisci Marci.*

Cap. IV.

Simplex inquisitor, siue promotor criminis non auditur, si vel appellare, vel appellationem prosecui velit.

Simplex. *Ex decisione Rote Romana 3. De accusationibus in Antiquis.*

Commissarius deputatus ab inquisitore, iudicat illo mortuo. Cap. V.

Inquisitor hereticæ prauitatis quāvis sit delegatus, potest tamen Vicarium sibi constituere, quem nos Commissarium appellamus, & hic præsentem Inquisitorem votum consilium habet, sicut Vicarius generalis ordinarij, sed illo absente, votum decisum habet, quia Vicarius est; sed an illo absente, vel mortuo Commissarius adhuc causas hereticas cognoscere possit, & suo voto decisum terminare. Pro affirmatiua conclusum fuit, quoniam in his causis morte mandantis, mandatū non expirat. In causis hereticis bini finendis duo concurrere debent. Ordinarius, & Inquisitor, nec vnus abque alio diuinitum sententiam proferre potest, ergo si Commissarius loco Inquisitoris mortui non assisteret, Ordinarius ad vltiora minime procedere posset, propterea favore fidei mandatū non expirat.

Inquisitor. *Ex decisione Palatii Apostolici Venetiarum 66. par. 1. Thomæ Trinsunt.*

Per inquisitionem proceditur contra eum, qui fugit, tam iniecit, etiam si vulnus non intulerit.

Cap. VI.

ET apud nostros lex accipit puniēs eos, qui sagittæ ictu mortem, vel vulnera inferunt, in quo delicto, etiam per viam inquisitionis, parte non petente, ex iudicis officio procedi potest. Ideo dubitatur est, vtrum iussu citat sagittæ ictu, vel etiam vulneris illatione opus sit ad illam habendam, & licet aliquibus illatione opus esse, videbatur, Tñ res euicita est, etiam si vulnus a sagittæ ictu illatum non fuerit, vt per inquisitionem procedatur.

Et apud. *Ex decisione Senatus Regni Lusitanie 170. Antonij Gamæ.*

Solemnitas accusationis requiritur in inquisitione.

Cap. VII.

TAm in accusatione, quā in inquisitione eadem solemnitas necessaria est, præter quā in subscriptio ad talionis pernam, nam index vice accusatoris tenet: sin autem promotorum siue persecutorum haberet, secus est. In delictis conclusio non est necessaria, sed consiliū est, vt secundum formam iuris statutorum puniri petatur.

Tam. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 559. par. 2. Francisci Marci.*

Inquisitio super homine oculo inuento, quomodo fieri possit. Cap. VIII.

Quando quis oculis reperitur, in via, siue ante aliquis domum prostratus, in primis per medicos, & alios, expertos visitari debet, atque vulnera describi, vt de maleficio appareat. Item testes ad oculum cognoscendam examinari debent. Quando in aliquis hospitio reperitur, index torquendi familiares domus potestatem habet, atque summam procedendi. Officiales, quando maleficia ocula committuntur, vicinos accipere confueverunt, a quibus veritas declarari possit. In homicidio oculo index à tramite iuris deuiare potest, in quibus promptior, atque facilius ad torturam esse debet.

Quando quis. *Ex decisione eiusdem 581. parte 2. Francisci Marci.*

De inquisitione nulliter facta, ex defectu citationis. Cap. IX.

Non solum principia, & initium, sed etiam progressus solidos inquisitionem habere necesse est: Nā si inter alia, defectus, quantumcumque exiguis aditus, actus pro nullo habetur, effectumque producere nequit, cōtra eum, qui plane non, aut male citatus fuit, vt in inquisitione fieri videret. Quam ob causam ad nostram relationem in secunda classe inquisitionū, in causa Bertradi appellantis, inquisitio alterius litigantis nulla declarata fuit, eo quod Commissarius, cui examinatio testium mandata fuerat, primo quidem aduerlarium locum, diem, & horam citasset, deinde vero, eodem non comparente decreuisset, vt mutato loco, in commodiore, & alteri vicino commissio expeditur, neque hoc denuo aduerfarij significasset, sed vigore cōtumacia, quod ad priorem locum commissio in altero, & vicino loco, in commissio, seu inquisitionis actū processisset.

Non solum. *Ex decisione Cappella Theolozane 64. parte 4. Gerardi Mainardi.*

Cap. X.

Curia arreſto, cōuocatis omnibus classibus prolato, decretum fuit, quod Domini, quibus examinationes testium, siue inquisitiones principales obijciunt, (vt appellant) commissæ fuerint, causæ principales relatores esse non possint, sed eius relatio, alteri in eadem classe, vbi causæ iudicari debet, committenda esset. Hoc autem Curia, vt sumptus longitudo, qui alias hoc tempore nimis magni sunt, quodammodo minueret, non adeo rigidè ac stricte obseruat, vt propterea inquisitione statim nullam esse delectaret, si facta fuisset ab eo, cui antea relatio commissæ esset, sed alias legitime, & ritè processerit, in inquisitionem, falare, atque: cum ab vltiori causæ relatione abstinere iubens, eandem alij deferre solet.

Curia. *Ex decisione eiusdem 66. parte 4. Gerardi Mainardi.*

Nullitates inquisitionum, & reprobaiones testium cumulari possunt. Cap. XI.

Post nullitates propositas solent etiam exhiberi reprobaiones contra testes in inquisitionibus auditos, quorum nomen, cognomen, domiciliū, conditio, ætas, eorundem productio, & à quonam producti fuerint, regulariter solent, atque: etiā debent, vt Ordinationis à Francisco primo promulgatæ, ipsi inquisitionis conceptioni, siue rotulo Commissarij inferri. Qui rotulus litiganti uni, vel pluribus, contra quos inquisitio facta fuit, & qui in instantia sunt, ex vulgari stylo cōicari cōsuevit, & equam is, qui in inquisitionem impetruit, eandem recipi postulare queat. Si item in rotulo Commissarij defectus sit,

fit, tum rectè à prædictis suspicantibus, si velint, peti potest, ut interim receptio suspendatur, donec defectus ille reparetur. Vnde postea in dicta Curia haud raro euenit, vt intra dilationem, proponendis nullitatibus, & reprobationibus concessam, aut alias antequam causa iudicetur, petita receptio admitti solet, falsis contradiotionibus ad nullitates, atque subleuationibus, quò ad reprobationes, antequam causa iudicetur. Aliæ Curie inferiores, eo haud vtuntur, sicut nec vti possunt, sed post ordinarias contumaciam exclusiones, quæ in rem iudicatam transierunt, nihil remedijs superest, quàm vt ordinarias vias appellationis huius reclamationis, Corà eodè iudice, si casus ita ferat, recurratur. Per productionem reprobationum in eodem libello cum dictis nullitatibus, iisdem haud præiudicium fiat, ac si ijs tacite reprobationis obiectione renuncietur, veluti exceptionibus oppositis, aut si quis non expectans sententiã maioris, aut præiudicialis gónis, quæ ad se minorè trahit, per hæc illi præiudiciũ facere vellet, aut alias pati, & occasione præbere, vt ab eis seruatus peteretur, durante controuersia proprietatis fundi, de cuius iure, inter eadem partes discipatur. Præter quàm enim quòd tale quippiam haud leuiter præsumatur, aut si eueniat reuocationi: vel etiam restitutioni in integrum, per rescripta Principum, obnoxium sit, quibus in casibus præsertim exorbitantibus, vtinur, talis cumulatio nullitatum, & reprobationum nulla aliam ob causam sit, quàm vt abbrevientur lites, & euidentur sumptus, interlocutorij, molestæque prolongationes, sub protestatione communi, vt ius prius dicatur, perinde atque, in dictis exceptionibus, aut etiam generaliter, prout iuris est.

Post nullitates. *Ex decisione eiusdem 67. parte 4. Gerard Mainardi.*

I N S V L T V S.

Statutus puniens insultantem cum armis intelligitur, etiam si illis vfus non fuerit.

Cap. I.

Statutus puniens insultantem cum armis, in eo etiam locum habet, qui aggressus est, quamuis arma non extraxerit. Qui enim armati venerunt, et si armis vfi nõ fuerint ad desciendum, sed deiecerint, armata vis facta esse videtur, sufficit enim armorũ terror, vt armis deiectione videatur. Imò si arma deposuerit, & de facili reassumere potest, cum armis scisse dicitur. sufficit arma, aut baculum habere, vt cum armis attentasse dicatur, quamuis illis vfus non fuerit.

Statutum. *Ex resolutione criminali 90. Petri Cabali.*

Aggressus præsumitur facere omnia ad sui defensionem. Cap. II.

Aggressus, fuit primo percussus, semper ad defensionem repercutere præsumitur, si in eadem rixa faciat. Defensionem igitur probari sufficit, quod aduersarius occidendi, vel verberandi animo contra veniebat. Non solum ex actuali prouocatione, sed etiam ex sola præparatione ad offendendum, vel aggredendum, offendere licet: Eo ipso quòd probauerim Titium cum cultro contra me venire, defensionem probata dicitur. Nè dum aggressorem ad euitandum mortem, vel vulnera occidere licet, sed etiam ad personalem iniuriam euandam. Qui post vulnus illatum non recedit, animum percutiendi iterum habere præsumitur.

Aggressus. *Ex decisionibus Rota Bononiensis 141. & 142. Casaris Barzj.*

I N T E R D I C T V M.

Exceptio interdicti non repellit ab agendo.

Cap. I.

Interdictum à diuinis duntaxat homines separat, & à sacramentorum perceptione, à comunione autè fidelium non separat, quare exceptio interdicti ecclesiæ actorem ab agendo non repellit.

Interdictum. *Ex decisione Cappella Tholosana 133. Ioannis Corserj.*

LÆSÆ MAIESTATIS CRIMEN.

Pœna rebellis in secundo capite, non extenditur ad filios. Cap. I.

Committere in Maiestatem est dicitur, qui iurisdictioni, & potestati Imperij suppositus, ab eius iurisdictione se realiter subtrahens, hostis animum assumit, & se Domino suo, vel eius officiali aduersarium parat, aut cum armatis contra tuitionem vt bis associatur, & Perduelles vocatur. Horum filij inhabiles ad successionem facti sunt. Facta declaratione quòd commisit in Cæsarem, cuiusque bona publicando, an memorie damnatio virtualiter ex sententia inferatur, verum est, si in Principis duntaxat personam, aut Rempublicam commiserit, qui se superiores cognouerint, vti sunt etiam, qui circa supremi Principis latius exsultant, tunc visum est, delinquentis memoriam dampnari non posse, eiusque poenam vsque ad liberos nõ extendi, quamobrem hoc casu ad successionem auiæ maternæ filium delinquentis habilem declarare, atque admittere placuit.

Committere. *Ex decisione Consilij Neapolitani 6. Thomas Grammatici.*

De eo qui sciuit tractatum proditiõis, & non reuelatit. Cap. II.

Frustra reum conaris defendere, quem ad Serenissimi Ducis hostes, proditiõis tractatum continentes literas transmississe eius proprius filius attestatur, & ipse variis in depositione, inimicitia causam contra suum Principem concepsisse affirmat, qui literas hostibus detulit, licet criminis particeps fuerit. Quia tamen in hoc delicto qualitercunque inhabiles admittuntur, & per reuelationem ipsius, inhabilitas, si qua fuerit, sublata censetur, cum et non de extraiudiciali confessione, sed de tractatu cũ ipso teste deponat, & de difficillima proditiõis crimine, silem ad torturam quantò citius inferendam, priuilegio dignitatis non obstante, per legitimam indicia constare omnibus in Senatu visum est.

Frustra. *Ex decisione Senatus Pedemontani 79. Officium Caccheruni.*

Sciens tractatum proditiõis, & non reuelans, quæ poena puniatur. Cap. III.

Proditiõis tractatum, qui sciuit, & non reuelauit, talij poena læsæ maiestatis, si subditus est, puniendum esse, affirmant, ceteri si tractatum probare poterunt, id intellexerunt, alias à delicto immunes esse dicebāt, cum nemo tormentis subijcere, neque in vite discrimine se ponere debebat, licet nouissimè hæc secundum interpretati fuerint, si per viam accusationis procederetur, si verò per viam admonitionis nõ faceret, superiori poena afficiendus esset. Tutius tamen in iudicando erit ab hac cõi sententia non recedere, vt proditiõis sciens, & non reuelans, altera, citra mortem, arbitraria poena puniatur.

peniendus sit, quia consentientes, pari quæ agentes poenitent, plebendos esse, dummodo cooperati fuerint, sanctum est. Sed an sanguinis ratio parentes à reuelatione excuset, sicut multis iure cautum esse videbatur. Certius tamè visum est, infidelitatem patris, vel filij in Principem, vtrumque denunciare teneri, & nisi fecerint, ipsius arbitrio, citrà mortem plebendos esse, cum etiam alijs relegationis poenam infingendam esse videatur.

Proditionis. Ex decisione eiusdem 80. Olausiani Caccherani, & decisione Camera Imperialis 40. par. 5. Ioachimi Nissingeri.

De eodem, & an habeat locum in omni Principe.
Cap. IV.

AN autem hoc in omni Principe locum habeat Aliquantummodo in Imperatore, & Republica Romana obtinere dicebant; Alij aut quemcumque Principem non recognoscere superiore in porrigunt, quæ sententiam Domini Affectores tanquam pericliorem, & magis communem approbant, tametsi plerique voluerint, quod etiam in Principe superiorem recognoscere locum habeat, quam sententiam de consuetudine seruari dicunt.

An autem. *Ex decisione Camera Imperialis 41. par. 5. Ioachimi Nissingeri.*

Cap. V.

Quando contra Officem Baronis conspiratur, lege Maiestatis crimen non committitur, imò ne in Baronem quidem, aut Comitem, vel Ducem. Poena lege Maiestatis non committitur, nisi in offensione Cæsaris, aut eius Collateralis.

Quando. *Ex decisione Regni Neapolitani 278. Francisci Vini.*

Lex Maiestatis an committatur propter delictum in personam officialis. Cap. VI.

Cum de lege Maiestatis agitur propter offensionem in officialis, intelligitur de maioribus, quia datus Principis existunt. Præsertim si propter odium priuati extra officij executionem contra alterum officarium homicidium committatur: At si in Domini contemptum facerent, quia Principi obedire nollent, tunc rebelles dicerentur. Contra consipientem in personam alterius ex consilio Curie Parlamenti, lege Maiestatis crimen non incurritur.

Cum de lege. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 292. par. 1. Francisci Marci.*

Carceratum eximens, an, & quando teneatur lege Maiestatis. Cap. VII.

Cum quis sub custodia satellitum, & in manu, ac potestate familiaris existens, carceratus dicatur, atque in vinculis constitutus, sicut & ille, qui in carceri mansionem degit, & vtroque casu Maiestatis Principis in ministerio iustitiæ pariformiter lædatur, nulla differentia esse debet, an quis & carceribus, vel manu Curie eximatur: Si quis igitur iam condemnatum, vel confessum aut conuictum, & sic de proximo capite condemnandum exemerit, lege Iulia Maiestatis, & sic mortis poena tenetur, quâvis pro quoque capitali crimine detentus esset. Si quis autem nondum condemnatum, vel confessum, aut de crimine conuictum exemerit, sed simpliciter carceratum, vel captum, quamuis multi eadem poena teneri aiunt, quæ ereptus condemnandus esset, tamè cum aliqui minime illa poena teneri possent, & huius auctoritas, temeritas, ac insolentia maiore punitione exigat, operæ pretium est, vt ex recto iudicis arbitrio, & timore poenæ exemplar in ceteris erceatur. Quamobrem aliqui in taliter eximèntes gra-

uiter, vltimi supplicij poena animaduersum est, aliquando trimeriâ, ad tempus, vel in perpetuū, interdū exilij, aut pecuniaria cum duobus funis ictibus, prout iudici cõuenire visum fuerit, ita vt certus diffinitionis modus, minime dari possit videatur. Quod de carceratis dictum, intelligendū est, etiam de detentis in Palatio, vel domo, aut alio loco pro carcere à iudice assignato, nam carcer est omnis locus, à quo ad libitū voluntatis suæ quis recedere non potest. Quæ in eximèntes dicta sunt, etiam procedunt in fauore, infligatore, auxiliatore, vel consilatore, aut alias fugâ cauente, nam & iste eodem modo tenetur, & peniendus est. Ideo cõdennatus ad trimeres, opera ad arripicendam fugam ferens, accomodando ei lingas, malleos, scalptra, vel alia instrumenta ferrea, vltimi supplicij poena condemnandus est, aut mitius agendo, eadem trimerium poena, vel perpetua, vel tẽporali, qua fugitiui alitri, & condemnati reperiuntur.

Cum quis. *Ex resolutione criminali 8. Petri Caballi, & decisione Regni Neapolitani 92. Francisci Vini.*

Lex Maiestatis teneri eximèntes carceratos, aut fugam auxilium dantes, vigore bullæ. Cap. VIII.

Et si delictum ignoraretur, propter quod de ordine sacre consulte A. in carceribus detineretur, cū tamen inde aufugisset, fractura vnius offij carceri sublequuta, pro qua Pasqualis forbes inueniet, & ad eam occultandâ, atque palliandâ, quandam scalam scaphis funiculari, & gradibus ligneis fabricauerit, ibi simado, ex quo optabatur in hominum opinionem venire A. aufugisse, ne villo vnquam tempore appareret, per offiū sibi apertum consulto aufugisse. Commentariis igitur, & Pasqualis pecunia, & promissionibus corrupti, dictæ fugæ cū prædictis cautelis, inuentionibus, atque complicibus operam nauauerint. Ideo intrare Bullam Sixti V. eoque Maiestatis reos factos esse, certum est, per quæ disponitur contra effractores carceri, aut alterius cuiuscumque custodiæ, item cõtra quoquo modo violare tentantes, siue ad hoc homines, vel arma, aliave ministrantes, aut cõsiliū, vel fauorem palam, vel in occulto per se, vel alium, siue alios, quoquo modo, etiam extra territoria, iurisdictiones, & domos proprias præstiterint, seu præstare permiserint. Propter quam dispositionem etiam in hanc sententiam aliquando itum est, quod ex mens de manibus satellitum debitorem captum ad instantiam creditorum, poena mortis, & lege Maiestatis peniendus est.

Et si delictum. *Ex decisione Rote Marchia 104. M. Antonij de Amatis.*

Eximens carceratum, si reponat in carceres, an peniendus. Cap. IX.

Sed an talis poena mitiganda sit, si opera eiusdem vi eximèntis in manibus Curie repositus fuerit? Illa bulla etiam affectum punit, dum exprimit, etiâ si violare tentauerit, sed iudex lege elementior esse non debet. Per indulgentiâ criminis, iteratò flagitia cõmittendi occasio datur. Cū Papa per suam legem aliter iudicandi facultatē sustulerit, adeo ad ipsum recursum haberi opus est.

Se an talis. *Ex decisione eiusdem 103. M. Antonij de Amatis.*

De poena legis lege Maiestatis non extendenda. Cap. X.

Poena legis quisquis non habet locum, nisi in crimine lege Maiestatis in primo capite, videlicet quâdo contra Imperatorem, vel eius Collaterales committitur, secus dicendum est in alijs capitibus dicti criminis, quia in correctorijs, & odiosis extẽsio faciendâ nõ est, præsertim respectu filiorum, & propterea cõclusum est, quod filius dotem matris suæ petere non impeditur, licet eius mater

mater virum interfici iusserat, qui dominus absque iuribus Imperij ciuitatis Fauentinae existerat, quia non sumus in crimine laesae maiestatis in primo capite.

Pœna. Ex decisione Rotæ Romanæ 295. parte 1. Pauli Amilij Veralli.

Filii continentur sub pœna legis quisquis.

Cap. XL

Fœminæ pleuantur pœna laesae maiestatis, sicut & filij masculi, quoniam lex punit filios tanquam ex infecto patris sanguine prouenientes. Macula patris est in filiis, & descenditibus, qui non diligunt, quem pater odit, & in quem deliquit, ideo neque pater ex rebellionem filij, neque frater ex rebellionem fratris tenetur. Quamquam semina sexus miseratione legitimam tantum in bonis materiam habeant, sed institutione hereditatis priuata remanent. In crimine laesae maiestatis diuina tam femine, quam masculi incapaces sunt, & ideo Imperator Federicus in constitutione contra rebelles disposuit, vt liberi delinquentis exheredatione damnentur, quorum appellatione etiam foeminas contineri, certum est. Et Imperatores antiqui, postquam de bonis damnatorum disposuerunt, quod ad filias hæc verba subiecerunt, excepta sola maiestatis questione, quia si quis sacrilego animo assumperit iussu penam ad suos etiam posteris transmittit, sed verbum posteris, etiam filias comprehendit. Hæc sententia certior vis est, atque communiter inter eos, qui verè questionem disputant.

Fœminæ. Ex decisione Collegij Tifani 36. Doctoris Martæ.

LENOCINIUM.

Leno quis sit, & quomodo puniatur. Cap. I.

Lenocinium, facere non minus est, quam corpore quæstum exerceere, imò maius est, cū duo delicta, alterum in se, alterum in aliis committantur, propterea tanquam crimen horrendum legis odiosum est, propterea mortis pœna pro eo imponi solitam erat, quæ pœna de consuetudine non seruatur, sed lenones, vel mitrati fustigantur, vel aliter, iudicis arbitrio, citrà mortem puniuntur, aliquando relegantur ad tempus, vel exulant. Vbi lenocinium committens esset maritus, pater, aut frater prostitutæ mulieris, fortè intrinsecus pœna obseruanda esset, quamuis in multis locis ex consuetudine non imponatur, in Alemania lenones vxorum infidèles. Asino versâ facie per totam ciuitatem turpitur circumducuntur, acclamantibus sequebatur, ita lenonibus fit, quod Parisiis etiam fit vxor Asinum trahente. Neque iniquum etiam videri debet, si masculi etiam ad triremes condemnentur ad tempus, foemine etiam fustigentur, & amplius relegatione, exilio, siue carcere ad tempus damnetur, prout casus exigit. Est autem leno, qui quæstuiarias mulieres prostituit, siue principaliter, & ex professo hoc negocium gerat, siue alterius negotiationis accessione vtatur, vt si caupo fuerit, vel stabularius, atque mulieres tales ministrantes habuerit, & occasione ministerij quæstum facientes, siue balneator fuerit, & in balneis ad custodiendam vestimenta, conductas habeat mulieres hoc genus obseruantes. Necesse est autè, pater crimen facere consueuerit, & sic vt ad minus per duas vias deliquerit, ad si propriæ vxoris leno fuerit, vnicus actus sufficit. Lenocinium attentatum, pro motu iudicis puniendum est.

Lenocinium. Ex resolutione criminali 171. Petri Caballæ, decisione Consilij Cathalonici 15. Ludouici Pegneræ, & decisione Regni Neapolitani 183. Francisci Pinij.

Maritus in quibus casibus de lenocinio puniatur.

Cap. II.

Cum quis vxorem suam delinquentem patitur, non ob quæstum, sed ob nimiam negligentiam, vel quantuncumque patientiam, aut nimiam credulitatem, hic casus extra legem est, & licet maritus sit in culpa, non tamen est in dolo, qui ad puniendum lenocinium requiritur, ideo si aliter apparebit, quod maritus vxorē delinquere patiebatur, & ad hoc ipsam inducitur, licet quæstum non fecerit, nihilominus de lenocinio puniendus est, quia plus est inducere vxorē ad adulterium, ipsamque pati adulterari, ac permittere, quæ vxorem in adulterio deprehendere, & retinere. Is igitur, qui in adulterio deprehensam retinuerit, & non dimiserit, pro lenone habendus est. In pari quoque causa sunt illi, qui mulieres adulteri damnatas, scietes in vxores duxerint, aut reduxerint, nam & illi ex causa lenocinii puniendi sunt.

Cum quis. Ex decisione Consilij Cathalonici 15. Ludouici Pegneræ.

Matres propter paupertatem, non puniuntur de lenocinio. Cap. III.

Vbicumque matres ob inopiam, paupertatemque filias dotare, atque maritis nuptui tradere non valeant, illas prostituunt, tradendoque ad fornicandum, & carnaliter cognoscendum, pro vitæ sustentatione, per Regni Constitutionem, puniri non possent, & ita Regia Audientia indicauit, propter quam legem temporalis tantum pœna euitatur, sed mortaliter peccant.

Vbicumque. Ex decisione Regni Neapolitani 454. Francisci Pinij.

M O R S.

Regula cancellariæ de notitia obitus an procedat in vacatione per resignationem.

Cap. I.

Regula, quod prouisiones per obitum non valeant, nisi post obitum, & ante datam prouisionis tantum tempus fluxerit, vt interim vacationes verisimiliter ad notitiam Pape peruenire potuissent, de locis, in quibus persona decesserint, locum non habet, si quis per obitum impetrauerit, sed verò per resignationem vacent, & extendi non debet: si hodie vnus obtinet per resignationem sibi prouideri, qui pridie obiit in loco, ita à Româ Curia distanti, quod inspecta possibilitate verisimilis notitia haberi non potuerit, siue videbatur, quia quâuis clausula generalis, alioquin modo vacet, etiam per obitum, & quæuis alium vacandi modum continet, tamen, quia non datur alia vacatio, quam per obitum, obstat regula, non attentio quod resignatio in modo expresso fit per resignationem, ex quo re vera vacat per obitum, & in tali vacatione tantum prouisio verificatur, in qua regula loquitur, seu modo expresso, seu per generalia verba continetur.

Regula. Ex decisione Rotæ Romanæ 29. super Regula Gualtheri Cassadori.

An regula habeat locum in prouisione per cessionem commendæ. Cap. II.

Per obitum Regini cessauerat commendæ cuiusdam beneficii, & dabatur de ista regula, atque dubitabatur, vt in tali vacatione procederet, & negariæ veterior videbatur, ex quo non vacat per obitum, sed cessant eo modo, eo modo quo prius, quæ opinio apud Dños de Parco in Cancellaria obseruatur. Sed Rota inclinabat pro affirmatiua, quasi mens regule, et ista casum cõplectatur. Oimoda ratiõ euitat fraudis, atque ambitionis

I 2 eorum

eorum tollendæ, qui in infirmitatibus Curiores ad Papam mittunt, vel aliâs de infirmitate certificât, quæ ita in cessatione commendæ verificatur, sicut in vacatione per obitum. licet resolutio capta non fuerit. Verum regula de resignantibus infirmis, etiam infra viginti dies ex ead. in infirmitate decedentibus, in eo qui cedit Commendæ locum habet, atque ita resolutum est.

Per obitum. *Ex decisione eiusdem 30 super regulis Gualtelmi Cassadori.*

Mors quomodo probatur. Cap. III.

Mors eius, qui in lóginquo decessit, per publicam vocem, & famam probatur, quæ si in beneficii loco existat, & ordinarius infra sex menses nõ provideat, facultas conferendi denoluitur.

Mors eius. *Ex decisione eiusdem 520. parte 2. Iacobi Putei.*

De eodem. Cap. IV.

Aliquando fama, quæ ab vno oritur, potens nõ est, quamobrem si neque frater, neque alij coniuncti luctum de illo fecerunt, ordinarius non esse mortuum credere potuit.

Aliquando. *Ex decisione eiusdem 143. parte 3. Iacobi Putei.*

De eodem. Cap. V.

Utrum contra Ludouicum ageretur, ideo ex confessione eius in supplicatione impetrata de Iulij obitu constare visum est, quæ supplicatio per eum impetrata præsumitur, cum eius fauorem concerneret, atque eiusdem expensis obtenta est. Quamuis per procuratorem impetrata fuisset, tamen reuocare non poterat, cùm omnia per illum gesta, atque gerenda ratificauerit, & cum confessio de eiusdem mandato dato facto intelligitur, illam, tanquàm erroneam reuocare non potuit. Enã per testes probari visum est, quia duo Iulij reditii probant ante mensem Septembris, & per alios probatur, quod reditum publica vox & fama mortis Iulij extitit, per quos obitus de longinquo probatur. Et quamuis alter ex testibus ante mensem Septembris deponeret, quia tamen singularitas obitui non erat, sufficere visum est, quod ante mensem Septembris Iacobus redierit, & ita si per singulas probationum species probari dicitur, multo fortius coniungendo supplicationem cum testibus.

Cum contra. *Ex decisione eiusdem 171. parte 3. Iacobi Putei.*

De eodem. Cap. VI.

Si duo testes, obitus annum probent, & duo alij mensem, obitus satis clarè probatus dicitur, iunctis simul osum dictis, vt annus, & mensis certus probetur.

Si duo. *Ex decisione eiusdem 3. de probationibus Martelli Crescentij.*

Mors quando probatur ad effectum vacationis beneficii, & ad effectum reservationis.

Cap. VII.

Ad effectum vacationis obitus per testes de fama deponentes probatur, cum de modico præiudicio agatur, nam si ille viuit, cum primò venerit beneficium recuperare poterit. Sed ad effectum reservationis, vt quia beneficium tamquam vacans in mense Apostolico, sit reservatum, semiplena probatio per famam, non sufficit, sed concludens requiritur, quæ de ordinarij præiudicio agitur, aut alterius ad id beneficii collatione pertinet prætenditis. Tempus obitus hoc est mensis Apostolicus est fundamentum impetrantis, & ideo plene probare debet.

Ad effectum. *Ex decisione eiusdem 46. parte 2. in Nouissimis Cantueij.*

Etiam quò ad effectum reservationis, si mors in mari contigerit, per famam probari sufficere, visum est, in his enim, quæ difficilis probationis sunt, sola fama plenam probationem facit. Mors in mari difficilis probationis est, cum etiam per eos, qui non interfuerint, probari possit. Et ita conclusum est.

Etiam. *Ex decisione eiusdem 53. parte 2. in Nouissimis Cantueij.*

De eodem. Cap. IX.

Utrum dubitaretur, an ad probandum obitum de mense Nouembris, quò ad effectum reservationis, sufficeret probatio per famam publicam ex quatuor testibus, atque duobus de auditu, ac literis misissis, simul cù sententia in partibus lata, quæ vnà cum processu producta est, & cum aliquibus alijs adnuncialis, Domini resoluere sufficere, cum præsupponerent difficultates probationis existere. Sed dixerunt, quod hoc casu fama plenè, atque legitime probata esse debet, atque ante litem motam, de alijs nulla ratio habita est, quoniam personam concernebant, non autem mensem de quo agebatur.

Cum dubitaretur. *Ex decisione eiusdem 666. parte 3. lib. 3. in Nouissimis Palesio.*

Conualecens præsumitur mortuus ex prima infirmitate. Cap. X.

Utrum ex causa partus obisse conclusum est, nã cum antea benè se haberet, & post partum semper malè, & manifestè liqueat de causa infirmitatis, quia in alijs puerperijs multo plus purgare conueit, quo factum est, vt semper totius corporis doloribus passa fuerit, quodque genus, manus, & crura eidè tumefacta fuissent, quæ in alijs pati non confuevit, & ideo illæ impinguedines exorta fuere, coagulatio lacris, & alia, manifestè appareat ex dicta infirmitate obisse, quia mortalitatem casus euentus docuit. Nec verò probatur, quod conualuerit, licet aliquando melius se haberet, item cum de domo exiit, sana non erat, quia ambulare non poterat, nec cum genu flexisset, surgere, & cum tercio de domo exierit, febri correpta est, ex qua perijt, ideo ex prima causa obisse præsumitur, nam cum conualecens non integraliter sanus redditus est, sed cù baculo ambulare visus est, tunc ex eadem causa obisse præsumitur, nisi contrarium probetur. Recidua breui superueniens, ex prima causa præsumitur. Neque facit, quod nisi è domo exiisset, morbi reliquæ curari potuissent, quia causa prima præponderauit culpæ, & aduersarij contrarium probare debet. Cumque materia arbitraria existat, has circumstantias sufficere indicabit, sed quia probatio probationem non excludit, si aduersarij probare volunt, admittendi sunt.

Utrum. *Ex decisione eiusdem 701. parte 1. in Nouissimis Aldobrandini.*

Cap. XI.

Probata morte eius, cui substitutio pupillaris facta est, in ætate pupillari mortuus esse præsumitur.

Probata. *Ex decisione eiusdem 491. parte 2. Iacobi Putei.*

Filius impubes ante matrem decessisse præsumitur. Cap. XII.

Utrum mater Ioannis impuberis à patre hæredis facti, atque ipsemet impubes eadè die simul interfecit fuissent, & non constaret, quæ prius decessisset, iuxta in ris præsumptionem dicendum videbatur eum, qui debilior est, prius decessisse, quòabrem prius filij necati esse

esse intelligimus, donec igitur altera probatio fiat, aliter iudicari non potest, & ita fiduciaria possessio iuxta prædictam iuris præsumptionem, matri, vel eius heredibus adiudicanda est, aliter res exitum suum habitura non esset. Aliquando autem Curia Parisiensis propter alias præsumptiones contrarium iudicavit.

Cum mater. *Ex decisione Cappelle Tholosane 83. par. 3. Gerardii Moynardi.*

De probatione mortis. Cap. XIII.

Mortis probatio difficilis est, quoniam priuatiua, ideo & negatiua existit, sed quia loco, & tempore coarctata est, ideo probabilis est: Vbi agitur de actu maximi præiudicii verè probanda est, in criminalibus exactissimis probationibus opus est, & vbi agitur de recenti plene probanda est. Si de modico ageretur, per famam sufficit.

Mortis. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 183. par. 2. Francisci Marti.*

De eodem. Cap. XIV.

IS qui morte se fundat, quia iuris præsumptionem contrariam habet, probare debet, sicut etiam qui se fundat in vita. Quando de rebus maximi præiudicii agitur, & sumus in facto de recenti, atque in loco propinquo, tunc per nuncium probanda est. Si tractetur de opulenta hereditate, aut alicuius status successionem, sola mortis probatio per famam non sufficit. Item si tractetur aliquem violentem mortuum esse, tunc exploratissimis probationibus fieri oportet, aut per officia-rium relationem, qui ex iudicis commissione, de delicto notitiam habentis, ad interceptum cadaver accesserunt, atque ita reterunt, prout vbi libet obseruatur, aut per testium clarissimas depositiones, vbi agitur de pleno præiudicio, ibi plenissima probationes esse debent. In causis pecuniariis, vbi in antiquis versamur, etiam si maximi momenti, ac præiudicii essent, per famam probari poterit; Aut si probaretur militem bellum intrasse, & postea non reperiit. Vbi de tabularum apertura agitur, mors per famam probari consuevit. Cum de aliquo præiudicio agitur, Nec solum per famam plene probatur, sed per vnum testem de visu probatur, concludenter factum esse placuit, testis singularis de visu mortui præiudicium vite cessare facit. Per libros Rectorum ecclesiarum mortem probari visum est, in quibus mors sepulchrorum in eorum ecclesiis describitur, vbi de modico præiudicio agitur huiusmodi libri propter consuetudinem probant.

Is qui. *Ex decisione Rota Pernina 12. Iosephi Ludonici, & decisione Senatus Burdigalensis 288. Nicolai Boerij.*

De probanda morte militis, vel vagabundi.

Cap. XV.

Si quis bellum ingredi visus fuerit, & non exire, & quinquennium lapsum fuerit, quo domum non redierit mortuus præsumitur. Hoc probato ad eius hereditatem admitti potest: Nam & huic actui per restitutionem mederi poterit, vxor autem semper certum mortui viri nuncium expectare debet, quia si postea primus reuenteretur, intactam vxorem recuperare non posset. Aliquando obitus eius probatus dicitur, qui per orbem vagari cepisset, & post quinquennium de eius morte dubitari contingerit.

Si quis bellus. *Ex decisione eiusdem 30. Iosephi Ludonici.*

De eodem. Cap. XVI.

Cum in insulam Cipri profectus esset, vbi maxima hominum multitudo decessit, & abinde citra per

octo annos, & ultra nunquam de eo notitia habita fuit, ideo mortuus esse præsumitur, cuiusque hereditatē adiri posse placuit: Locus belli periculosis est, in quo homines non nascuntur. Longa, fuit pedestris, siue per mare peregrinatio, mortis periculum ita suadet, vt statutum sit, testes de istis ad perpetuum rei memoriam examinari posse propter periculum, & mortis timorem, quoniam ob locorum distantiam, temporis diuturnitatem, & incommoda multa, illos domum non esse reuerfuros verisimile est. Sola mortis probatio per famam, ad apertum tabularum, ad immisionem in possessionem hereditatis alicuius sufficit: Præsertim si propinquorum estimatione accesserit, atque opinio, cum pro mortuo habetium, atque signa lugubria gerentium. Raro, vel nunquam accidit, vt quis viuat, & per multorum amorum spatium ignoretur, in qua mundi parte existat, quin de eo notitia aliqua habeatur.

Cum in insulam. *Ex decisione Rota Lucensis 44. Hieronymi Magonij.*

Mors non probatur per productionem testamenti.

Cap. XVII.

EX simplici productione testamenti, mortem non probari certius est, atque ita pluries iudicatum fuit: Nam testamentum nuncupatum testibus notum, Notarius extrahere, atque heredi consignare, prohiberi non potest, cum ex traditione illius, etiam abique iussu iudicis, dispositioni testatoris nequaquam contrarietur, quonia eiusdem voluntas, etiam testibus in testamento adhibitis innouitur, qui optime mentem, atque in testamento cõtenta nouerint, & nisi testator ante eius mortem publicari voluisset, solemner, & in scriptis testatus esset. Si per productionem testamenti nuncupatiui mors probaretur, heres testes in illo adhibitis examinari faciens, mors etiam probata esset, quod valde ridiculum est. Aliquando Notarius per edictum de tabulis exhibendis cogi potest, & si iudici constiterit, vel per vnum testem, vel per semiplem aliam probationem, aut aliam præsumptionem de ipsius testatoris morte, testamentum heredi exhiberi, mandare poterit, & si postea produceretur mors probata dicitur. Si testamentum absque mandato iudicis extractum esset, & heres aliquos testes de fama mortis ipsius testatoris examinari fecisset, aut vnum de visu, vel per sumptiue, quia consanguinei luctum fecerint, mors ad hunc effectum probata dicitur.

Ex simplici. *Ex decisione Rota Lucensis 49. Iosephi Ludonici.*

Obitus in mense reseruato ex quibus non probatur. Cap. XVIII.

Narratiua brevis Papæ, quæ obtinuit de mense Novembris, non sufficit ad probandum obitum in mense reseruato, quoniam Papa neque factum proprium narrat, neque coram se factum: Neque verba narratiua sententiæ fidem faciunt, præsertim in tertij præiudicium, & Rota sententiis in partibus latis, non multum tribuere solet, nisi in consensu illo iustificetur.

Narratiua. *Ex decisione Rota Romana 498. parte 3. lib. 3. in Nouissimis Palestri.*

Mors civilis quando acquiritur naturali in fidei commissis. Cap. XIX.

IN resolutione suprema Curia Tholosana bonorū confiscatio dñationes perpetuas ad trimes comitatur, & cum damnatio perpetua ad trimes in locum damnationis antiquæ in metallis se feda fuerit, aut simile opus publicū, per quam ferul penæ efficiebatur,

& pro mortuis naturaliter habebantur, ideo accedente confiscatione mortis naturalis locum facit: Et propterea iudicatum est, quod parem vim habeat hæc mors in fidei commissis cum naturali.

In reſtore. *Ex decisione Cappella Tholoſana 81. parte 5. Gerardi Manardi.*

Cadauera ſepulta non ſunt tradenda pro anothomia.
Cap. X X.

Cadauera mortuorum ſepulta non aliter extrahenda eſſe, atque tradenda pro anothomia ſcienda, viſum eſt, nam & antiqui oſſa mortuorum deſineri, aut vexari prohibuerunt, poſtea Pontifices decreuerunt in loco ſaero, & ſic in cimiterio ſepelienda eſſe, neque debere ſpoliari, percuti, vel lacerari, & contrafacientes puniri, ac ſi reliquias ſpoliaſſet, ſacrilegiumque committeret. Corpus autem poenale, nimirum eius, qui propter demerita ſuſpenditur, ſuore publice utilitatis poſſe medicis tradi pro anothomia ſcienda, de conſuetudine introductum eſt, quamvis de iure cautum non ſit, quoniam hoc corpus, abique iudicis licentia amoveri non poteſt, ne bonam inſtitute contentum videatur, quamvis ne Pilatus quidem ſepeliendi licentiam denegavit.

Cadauera. *Ex decisione Fori Fluzanenſis 18. parte 5. Borgini Canalciani.*

O F F E N S I O.

Statutum contra offendentem in domo propria, quos comprehendat. Cap. I.

Quoniam unicuique domus ſua, tutiſſimum refugium, & receptaculum eſſe debet, miſi non eſt, ſi ſtatuta in quibus pluribus miſi partibus facta ſunt, grauiorem inuolam inxiſtiantia, ſi in domo propria facta fuerit, atque ideo malefici commiſſi poenam duplicent: ſed certe dum hoc ſtatutum loquitur de domo, id eſt de edificio ordinato ad habitandum, in quo ſeipſum quis, & familiam recipit, locum non habere viſum eſt, in quo quis neque cum familia, neque omnibus diebus moratur, non igitur in ſtatione apotheca, ſive taberna obtinet, niſi hæc ſubtus propriam domum extiterint, aut partes domus fuerint. Statutum duplicans poenam offendenti in palatio poteſtatis, etiam in percutiente in conſpectu locum habet. Idem in porticu, ſi eſt affixa domui.

Quoniam. *Ex reſolutione criminali 13. Petri Caballi.*

Promiſſione de non offendendo an cenſetur contrarium per offenſionem ſacram in perſonam primo offendentis.

Cap. II.

Illa promiſſio de non offendendo non comprehendit offenſam ex ſuperuenienti discordia ergo licet ſita tres ita pro ſeipſis, & eorum familia ſub poena promiſſiſſent, cum Eliſabet alterius vxor, ab Agata alterius vxore iniurioſis verbiſus pulſata eſſet, eademque die ipſa Agata ab Eliſabetha baculo pulſata, ac pluribus vulneribus affecta eſſet, non propterea in poenam incidiſſe viſum eſt, iuſta cauſa dicitur, per quam ad indignationem quis prouocatur, atque prouocans puniendus eſſet, quæ etiam à poena conſuetudinali excuſat: Cum quis alterum non offendere promiſit, intelligitur, niſi iuſta cauſa hoc faciat. Verba contraſus intelliguntur, rebus ita ſe habentibus, atque altero fidem ſeruante, propter culpam igitur alterius partis, poena a poſſita non committitur. Aliud eſt allegare offenſam ex noua cauſa proceſſiſſe, vt quia partes ex cauſa de nouo ſuperueniente, venerunt ad rixam, & hoc, etiam iure commu-

ni inſpecto, latius eſt ad poenam pacis ruptæ cuitandam, aliud eſt quod promiſſio iſta per alteram partem prius rupta fuerit, & tunc ſecundo offendens, non tenetur, in ſecundo caſu noua cauſa proprie allegari non dicitur, ſed ſibi de iure offendere licuiſſe: Offenſus ne dum poteſt impunè offendere, ſed etiam poenam à primo offendente petere. Clauſula ratio manente pacto, eſt, qui ſidem nõ ſeruauit nullo modo prodeſt, etiam ſi additum fuerit, quod toties committatur poena, quoties contrarium fuerit. Neque primo offendens ex contractu agere poterit, quem prius ipſe rupit, neque ſiſcus, cui pars poenæ ſtipulata fuerat, nam ſiſcus non poteſt, ſi pars aduerſa non potuit. Neque Agatam ex intervallo pulſatam eſſe, dici poteſt, nam incontinenti fieri dicitur, quod commode fieri poteſt: Illa verba iniurioſa in eccleſia contra Eliſabetham prolata ſunt, cum primum Agatha ad domum redibat, vapulauit, ſi ex tranſeas actus deuenient non erat, adhuc calor iracundie durabat, ergo non animo deliberato, ſed in rixa ſeſſe dicitur. Item incontinenti fieri dicitur, quod eadem die fit, vel ſaltem pluribus conſideratis, ad iudicis arbitrium remiſſum eſt.

Ille promiſſio. *Ex decisione Rota Bononiienſis 132. Caſaris Barzj.*

Offendens partem lite pendente, ex cauſa litis ſeciſſe præſumitur. Cap. III.

Verba conſtitutionis Alexandring ſunt, quod offendentes procuratores, aut principales ex cauſa litis, omnes ius amittunt, quod habent in cauſa, & cum Ludouicus Sulpitiani colligantem vulnerauerit, tempore, quo lis in Curia vigebar, ex cauſa litis præſumi ſeciſſe, conſeſſum eſt. Etiamſi extra Curiam offenſio facta eſſet, ipſam conſtitutionem locum habere, pluries reſoluſum eſt.

Verba. *Ex decisione Rota Romana 639. parte 1. in Nouiſſimis Vicecomitis.*

Minas, & iniuriam faciens aduerſario ex cauſa litis, perdit cauſam. Cap. IV.

Propter minas, & iniuriam per Marcum Iacobo illatas, bullam Alexandri intrare, cõcluſum eſt. Quas probari placuit, tum ex Marci conſeſſione in ſupplicatione, per hæc verba facta, ſi quæris mihi auferre panem, & ego cor tibi eruam, cum multis alijs iniurioſis verbis, tum ex quærela Iacobi, qui eadem verba ſcripſit, atque ex teſtibus huiusmodi minas, atque iniurias probantibus, item conſeſſum eſt huiusmodi minas, atque iniurias ex cauſa litis ſuper molendino, de quo agebatur, dictas eſſe.

Propter minas. *Ex decisione eiſdem 166. parte 2. in Nouiſſimis Cantuſj.*

Bulla Alexandrina contra offendentes colligantes quando liget extra Curiam. Cap. V.

Vt ſit locus bullæ Alexandrinæ, offenſionem ſacram fuiſſe ſufficit, quia eo ipſo ex cauſa litis facta præſumitur, hanc igitur qualitate probari non oportuit: & licet illa circa occaſione offenſiones litium factas, extra Curiam non liger, tamen quia bandimenta adſunt, in quibus omnes poenæ in illa bulla comprehenſæ cõtra litis occaſione offendentes dantur, ideo & ipſi conſtitutioni locus eſſe debet. Cumque ſtatuta à Legatis de latere facta fuerint, quævis antiqua durat, & Legatione finita, obſeruanda ſunt. Apparet etiam de confirmatione omnium Proclamatũ per antecceſſores ſuorum, per quam licet ius nouum non inducatur, vetus tibi conſeruatur.

Vt ſit. *Ex decisione Rota Marchia 84. Stephani Cratiani.*

PARRI.

PARRICIDIVM.

Parricidij poena quæ sit, & quando ex causâ minoranda. Cap. I.

Licet filius patris uxorem adulterando, filij privilegium amittat, & propterea illum occidens a parricidij poena excusetur, non tamen delictum hoc in totum impunitum remanere debet, quoniam si illum accusare debuit, non autem occidere. Alia igitur maiori poena plectendus est, & propterea deportatione dignus est. Quid si non incontinenti, sed ex intervallo occiderit, idem dicendum est, Nam si incontinenti fecisset, quia filius, qui privilegium amisit, ut extraneus reputatur, totaliter impunitus euaderet. Quando pater occidit filium, vel e contra, propter vnam ex illis causis, quibus exhereditatio fieri potuisset, parricidij poena cessat, atque arbitraria subintrat, in cuius locum arbitraria succedit. In locum illius antiquæ poenæ parricidij, de cõsuetudine damnantur, ut ad caudam equi, aut quodvis vehiculorum genus affixi, cratice vimine insidentes, aut afferti, ita dedecorosi ad suppositum locum pertrahantur, ubi decollentur, & corpus truncatum Rotæ in altum erigende affigatur. Quod si res, aut ratio possulet, ut his poenis aliquid propter enormitatem adiiciendi foret, hoc totum in iudicis arbitrio situm sit.

Licet filius. Ex resolutione criminali 15. Petri Caballi.

Uxor consules, & consensient neci viri, tenetur de parricidio, & morte puniri.

Cap. II.

Etiam inter coniuges cadit parricidium, propterea frustra Antonia excusationem opponit, quod illa verba, perisce, quod facere cogitasti, interficendi virum meum si tibi videbitur, potius sonant in consilium, quàm in mandatum, Nam, & in crimine parricidij, confici, & non reuolentes, puniuntur. Item ipsum consilium anui ci fuisse data datum duntaxat non fuit, sed ipsius met uxoris consentiens, ut marito occiso, filius fornicaret, atque cum illo matrimonium contrahere attentaret: Neque consilium dari debet super actu, qui punibilis est, & cum absque consilio, & consensu, reus delictum perpetraturus non fuisset, consultiore eadem poena, qua principalis, puniendus est, & propterea ad mortem condemnatus est.

Etiâ. Ex decisione Consilij Cathalanæ. 83. Ludonici Peguera.

P A X.

Constitutio fratræ pacis quos casus comprehendat.

Cap. I.

Quando narratur pacem publicam per receptatorem fratræ esse, processus decerni possunt non ex ista narratione, sed ex deductione, quod viatore hospitio, domo, & mensa exceperit, & fouerit, atque narratur, ut pacis fractorẽ notorium esse ostendatur. Hoc enim casu ex Ordinatione promissum est, quomodo actori, & accusare volenti procedendum sit, atque ita sub ipsâ Constitutione Receptatores comprehenduntur, ut crimen pro notorio narratur, nimirum quod reus scierit, eum, quem hospitio, mensaque exceperit, ac fouerit pacis violatorẽ fuisse. Neque hic, pater, filius, agnati, vel cognati excipiunt, si modo participes criminis fuisse, vel scientiam habuisse narratur, atque probetur, quo casu pater receptandum filium, vel e contra, non excusatur. Similiter & Diffida-

tionis casus hic comprehenditur, licet non simpliciter narratis stet, sed ad obtinendos processus requiratur, ut diffidatio aliquo documento probetur. Quando virtualia denegantur, & hic casus ad constitutionem fratræ pacis pertinet, & hic etiam, ut in diffidatione aliqua lis probatio requiritur, ut processus decerni possint.

Quando. Ex decisione Rotæ Spirensis 141. parte 1. Gasparis Gaglielmi.

De eodem. Cap. II.

Si proposita pacis violatio in effectum perducitur potuit, propter facti impedimentum, quo violator impeditus fuit, ita ut perficere non valuerit, tunc conatus, voluntas, & propositum pacem frangere volentis consideranda sunt, atque in supplicatione, coadunatio hominum, ac reliqua fratræ pacis requisiti, ut uis armata, dolusque ex proposito narranda sunt, exprimendo effectum, ob superueniens impedimentum. Solummodo subiequitum non esse: & tunc constitutioni locus est propter conatum, sed poena iudicis arbitrio moderari potest.

Si proposita. Ex decisione eiusdem 142. parte 1. Gasparis Gaglielmi.

Libellus in causâ fratræ pacis prius dandus est.

Cap. III.

In citationibus fratræ pacis, reus ad camerale iudicium certo in termino comparendi peremptorie citatur ad videndum, & audiendum se in poenis fratræ pacis Cæsari, & Imperialis banni incidisse, iure per sententiam declarari, vel causas relevantes, quare id fieri non debeat opponendum. Et licet tenor emanati processus in nuere videatur, non actorem ad libelli oblationem, sed reum ad productionem legitimam exceptionum, teneri, tamẽ de visu, ac stylo cameræ obtinuit, quod actor primo in termino libellum exhibere teneatur, & ita Constitutio approbat.

In citationibus. Ex decisione eiusdem 123. parte 1. Gasparis Gaglielmi.

Constitutio fratræ pacis, & per coadunationem hominum, & per pauciores verificatur.

Cap. IV.

Cum constitutio fratræ pacis coadunationem hominum requiratur, conclusum est duos, vel tres in coadunatione contineri, sicuti, & collegium recte dicitur, in quo tres saltem inveniuntur, & familiæ appellatione tres continentur. Licet ex ipso Constitutionis tenore, plures, quàm tres exigi videantur, quia hic numerus constitutus valde imbecillus est, quàm ut per eum quis debellari, obfisione cingi, aut arx, vel pagus vastari possit, tamen quia additur spoliare, manu armata capere &c. in tribus, vel duobus etiam, maxime si præter expectationem, & ex improviso, alieno tempore, & per insidias tale quid fiat, verificari poterit: Et ita Domini Camerale existimantur, quammis certus numerus statui non possit, cum & ipsa constitutio in genere disponendo, & plures, & pauciores comprehendat, Tamen & per duos, tres, vel quatuor pacem publicam frangi posse. Vbi igitur vis publica, & armata narratur, ibi coadunationem requirunt, idque ex facti circumstantiis, iudicis arbitrio determinandum est. Aliud tamen putant esse delinquere in constitutionem pacis publicæ, & aliud vi publica, & armata turbare, vel pacem frangere, hoc casu coadunatio requiritur, illo minus, si nimirum per plures, vel pauciores in legum constitutionem peccetur, ut sit per receptatores, diffidatores, virtualia negantes, & similes casus, in quibus, & si nulla uis exterior appareat, attamen,

tamen, quia in constitutionem peccant, eodem iure censentur.

Cum constitutio. *Ex decisione eiusdem 124. parte, 1. Gasparis Gaglielmi.*

Cap. V.

In supplicatione super constitutione fractae pacis simul supplicari non potuit, pro mandato de relaxando arresto, quoniam nunquam processus sui natura, & secundum requisita inter se differentes coniungendi sunt. Maxime quod id procedit, si contra diuersas personas processus petantur.

In supplicatione. *Ex decisione eiusdem 179. parte, 1. Gasparis Gaglielmi.*

Requisita processus super fracta pace quot sint.

Cap. VI.

Vt hac actio super fracta pace, quae ex Constitutionibus Imperii competi, insitatur, tria requiritur, vis publica atrox, quae repelli non possit, Vis armata, quae sit coactis, & coadunatis hominibus, (Arma autem omnia dicuntur, per quae nocetur, non tantum gladii, hastae, & frangae, verum etiam fustes, & lapides, & armatos eos intelligimus, qui rela habent, vel quid aliud, quod nocere possit.) Requiritur etiam dolus malus, vim publicam, & armatam, dolo malo, ex proposito, & destina voluntate offendendi, praecedente consilio, de industria, & data opera factam esse: Hac requisita in libello inferere, & postea si negentur probare tenetur, sed hodie dolum praesumptiue probare sufficit, videlicet si vis publica, coadunatio hominum, manus armata, incendium, inuasio territorij alieni, atque similia appareant. Evidentes praesumptiones legitimarum probationum vim habent. Quumobrem sufficere visum est, si ex circumstantia, & qualitate facti, dolus colligi queat.

Vt hac. *Ex decisione eiusdem 112. parte 2. Gasparis Gaglielmi, & decisione 14. parte 3. eiusdem.*

Pax habita a filiis communibus vxorickda non valet. Cap. VII.

Regulariter pax per minorem facta cum interuentu, & autoritate tutoris, vel curatoris, & cum decreto iudicis valet, & firma est, sed quando maritus interficit vxorem, pax habita a communibus filiis, quasi facta timore quodam ob debitam patri reuerentiam, nullatenus valet, & ita pluries iudicatum fuit, attentum igitur, atque propinquorum etiam consensu concurrere debere visum est.

Regulariter. *Ex resolutione criminali 58. Petri Caballi.*

Producens instrumentum pacis non videtur sateri delictum negatum. Cap. VIII.

Ad cautelam, etiam neganti maleficium pax ab attentibus fieri potest, necessarium igitur non est, quod veritas maleficij, pacis instrumenti veritatem praecedat. Negatio, delicti ab instrumenti, pacis productione differt, quia si concordia non prodest, nisi in parte poena, quae per statum remittitur, negatio tamen prodest in totum, si maleficium non probatur. Producentis pacem, crimen sateri non intelligitur, & multo magis, si eam gratis habuerit. Hodie instrumenta pacis, ad euadendum litis sumptus fieri solent, non autem quia qui praetenditur alterum offendisse, delictum commiserit, de quo pacem facit.

Ad cautelam. *Ex resolutione criminali 74. Petri Caballi.*

Pax producta ab vno reo non prodest contumaci.

Cap. IX.

Sed an vno ex corrantibus producta, alteri contumaci prodest, ad obtinendum beneficium statuti penam minuētis, ei qui pacem habet: Hoc statutum est contra ius commune, ideo in ipso producente, atque beneficiū implorante intelligendum est, Nec est inconueniens, quod pro eodem facto plures vna sententia difformiter condemnentur, videlicet alter maiore quantitate, quia contumax est, neque confessionis, aut pacis beneficium sibi impetiri poterit. Quare qui ex pace beneficium statuti consecutus vult, illam coram iudice perducere debet. In iis, quae coherent facto, ab initio, & ab eo separari non possunt, quod per vnum fit, alijs etiam non facientibus prodest, in iis, autem, quae superueniunt extra factum, secus est, sed uniuscuiusque factum inspicitur, & iudicatur, confessio, & pax circumstantiae sunt post delictum superuenientes, in quibus singulae personae delinquentium, atque singula facta consideranda sunt. Quando plures simul de eodem delicto imputantur, non omnes in carceribus se constituunt, solent iudices prius contra non comparentes procedere, atque in contumaciam, veluti confessos condemnare, & postea carceratorum causam persequi, & aliquando eisdem ab soluere, & tamen unum factum, & una causam contumacibus communis est.

Sed an ab uno. *Ex resolutione eiusdem, 75. Petri Caballi.*

Pax facta de delicto in genere comprehendit etiam qualitate aggravantem.

Cap. X.

Remissio delicti, licet de qualitate mentio facta non fuerit, etiam qualitas remissa censetur, Quomobrem si uniuersitas pacem dederit, nulla mentio facta, quod noctis tempore delictum perpetratum fuerit illam suffragari unanimitate conclusum est, quoniam per relationem ad processum certior facta fuit, & quamuis delictum esset reiterabile, tamen reiteratio non praesumitur. Pax loquens de delicto certa die commissio, inteligitur etiam si de nocte, quia diu appellatio venit nox, cum de naturali uiginti quatuor horarum intelligenda sit.

Remissio. *Ex resolutione eiusdem 175. Petri Caballi.*

Pax, & remissio data in mortis articulo, valet.

Cap. XI.

Pax, siue remissio iniuria facta per uniuersitatem mortis ferre Sacerdoti in articulo mortis, cui peccata sua committatur, recipienti nomine, ac uice uniuersitatis, ualida est, atque ad offensoris commodum, & beneficium infoditiciam admittenda est, quoniam sacerdos publica persona est, per quam ius, & actio alteri queritur, & pro diuiores esse debemus, ut actus magis ualeat, quam prius. Factum pacis fauorabile est, ideo ampliandum.

Pax siue. *Ex decisione extranaganti 34. Petri Garsia & Toletae, & resolutione criminali 141. Petri Caballi.*

Propter plura delicta, quoties datur contrauentum paci nuptae. Cap. XII.

Inter inimicos pace facta, cum promissione de non offendendo, neque in persona, neque in bonis, toties committenda, quoties contra factum fuerit, si illi de una parte alterum occidant, cuiusque domum inuadant, & spoliarent, dubitatur, an una, uel duplex poena commissa fuerit. Si rapina homicidium praecesserit, duas penas deberi, certum est, At si primo homicidium factum est, una tantum, quoniam robaria postea sequens, pace rumpere

rumpere non potest, quæ non est, & defuncto furtum, uel offensâ fieri non dicitur. Quid si simul etiam si homicidium præcesserit, cui incontinenti rapina adiecta sit, duæ poenæ imponende sunt, quoniam totum uigete pace factum dicitur. Et dicitur incontinenti factum, quando sine temporis intervallo sequitur, & in eodem loco, ita ut actus continui sint, atque homicidæ ad extraneos actus non duerant, si multi contrahentes ex utraque parte fuerint, ex rapina, etiam post alterius ex ipsis morte, subsequuta, ceteri offenduntur, quoniam quoties contra factum fuerit, poena committitur.

Inter inimicos. *Ex resolutione criminali. 189. Petri Caballi.*

Pax an dicatur rupta ab offenso, uel ex noua causâ.
Cap. XIII.

Quando pace inter aliquos facta, cum promissione de se inuicem non offendendo sub poena, etiam si sic applicanda, unus alterum offendat, pacemque frangit, si offensus illum reppererit, contrahente non dicitur, postquam pacem non obseruanti, seruare non tenebatur. Neque clausula ratio manente pacto aliquid ad fauorem non obseruantis, operari potuit, et etiam si secundus ex intervallo offenderit, pacem rumpere non dicitur. Quando post pacem alter alteri occasionem præstat, ut illum offendat, propter nouam causam, quæ superuenit, de qua in actu pacis consideratû non fuit, primo offensens contrahente non dicitur, quod si cum alterius uxore concubuerit: Pax de antiquis offensionibus facta fuit, si ex noua causâ prouocante, noua offensio sequitur, pax rupta non dicitur. Quid si causa ad offendendum sufficiens non existerit: quolibet, uel iniuncta excusatur, dummodo colorata fuerit, & neque affectata, neque procurata. In dubio autem illa causâ æsti mandatur, per quam pacis rupta poena euitetur. Sed quamuis excusetur à pena pacis, non tamen à poena iuris excusationem habet.

Quando pace. *Ex resolutione eiusdem 101. Petri Caballi, & decisione Rota Bononiensis. 133. Cesaris Barzigi.*

Etiã si non constet, quis prior pacem ruperit, poena ab utroque si sic applicanda est.
Cap. XIV.

Si non constat, uter prior offenderit, neutrius de pace uel tregua, aut promissione rupta teneri, sed utrumque ab abolendum esse placuit, quoniam propter incertitudinem nemo condemnandus est, offensâ, & penam ex actio respectu partium inuicem compensantur, cum utraque pars contrahente dicitur. Sed quo ad penam si sic applicandam, utrumque ex rixantibus teneri certius uisum est, & ita iudicatum. Propter incertitudinē à corporali poena omnes absoluntur, sed in pecuniaria puniuntur, uterque contra rempublicam deliquit, cuius respectu doli cum dolo compensandus non est. Si sci intentio fundata est, cum uterque rei illicitæ operâ dederit. Etiam in delictis, ubi ab utraque parte uulnera illata sunt, si de aggressore non constat, omnes de insultu puniuntur. In uerbis iniuriis fecus est, per quæ responsio non offenditur. Vbi igitur ab utraque parte offensiones contra promissionem factæ fuerint si sic contra utrumque rixantem agere debet, sed una tantum poena contentus esse debet, ad quam omnes in solidum tenentur.

Si non constat. *Ex resolutione eiusdem, 102. Petri Caballi.*

Vno ex pacifcentibus rumpente tregua, an ceteri teneantur. Cap. XV.

Antiqua est questio, An vno ex pacifcentibus inducias frangente, ceteri quoque teneantur, & impune offendi possint, quæ variantibus sententijs tractata est, quibudâ existimantibus sicut in pace, ita in tregua, siue inducijs regular locum esse, Alijs contra sententijs, præfactam regulam in pace tantum, non etiam in inducijs, siue tregua, id est, pace temporanea locum habere, & hanc posteriore sententiam, uti saniorē, & æquiorē Domini assessoris amplexi sunt: si quis igitur inducias ex parte sua uolauerit, alter nihilominus, quod in se est, obseruare debet, quoniam tregua ad tempus est, quare lapsâ die uiciti se potest, quod in pace non est, cum perpetua sit.

Antiqua. *Ex decisione Camera Imperialis 7. parte 4. Ioachimi Misygerij.*

Pax dicitur rupta per solum insultum, siue percussione. Cap. XVI.

Per insultum personam offendi certum est, cum dicitur in alium saltus, ideo ex sola inuisione, quâ multis percussio non interuenit, pacem ruptam esse concludum fuit, ita ut poenæ locus sit. Nam & metum infertentes pacem rumpere dicuntur, multo magis ex inuisione cum armis facta contra Rodoredam in domo existerent: Præsertim quia etiam in calu iniuria poena stipulata est. Propterea conclusum est, pacem ruptam esse ad effectum, de quo agitur.

Per insultum. *Ex decisione Consilij Cathalonici 21. Ludouici Peguera.*

Pœna pacis ruptæ committitur ob falsum testimonium. Cap. XVII.

Cum alter ex pacifcentibus falso contra alterum de posuerit, Senatus pro absoluto habuit paci contrahentem esse, quoniam offensâ appellatio intelligitur de quacumque, offendere autem dicitur, quicumque alterum ad iustam iracundiam prouocat, item offensâ dicitur actus pro quo poena inferri potest, & qui facit, ut alter dignitatem, uel honorem, aut quid simile amittat, iniuriarum actione tenetur. Si quis iniustitia zelo aliquem accusat, poena pacis ruptæ non tenetur. At si accusatus absoluitur, quia probatum non fuerit, accusator tanquam pacis violator tenetur ad poenam, multoque magis si per calumniam, aut falsas probationes obnuisset. Falsum deponens contra aliquem, dicitur illi iniuria afficere, cur igitur hac poena teneri non dēt?

Cum alter. *Ex decisione Senatus Mantuani 79. Ioannis Petri Surdi.*

P E C U L A T V S.

Pœna furti nunquam imponenda est pro peculatu.
Cap. I.

Crimen peculatus magis iure communi puniunt, quam furtum: sed quid si statuto contrarium disponatur, an furti poena pro eo imponenda sit, quod furto grauius est, quæ & pro sacrilegio etiam imponi solet: Cum in penalibus etiam ex maiornitate rationis extensio facienda non sit, & ex frequentia furtorum poena grauior danda est, quod in Regijs, uel ciuitatis libera: pecunia contingere non solet, Idcirco aliter dicendum est.

Crimen. *Ex decisione Consilij Neapolitani 315. Vincentij de Francho.*

Crimen

Crimen peculatus, & residuorum quomodo differant,
& quæ penæ ciuiles, & criminales imponen-
da sunt. Cap. II.

Crimen peculatus, & crimen residuorum ad eo si-
militer sunt, vt pro eodem accipi consueuerint, sed
re vera differunt, quoniam primum ab eo committi-
tur, qui nec officialis est, neque deputatus ad publicam
pecuniam exigendam, vel custodiendam, & expenden-
dam, Residuorum autem crimen ab eo committi di-
citur, cuius curæ, & periculo pecunia commissa est, In
vtroque autem criminaliter, & ciuilitur agi posse, certū
est, & cum delictum exstat furto grauius, ideo acrius,
quā simplex furtum puniendum est. Vtrumque co-
mittitur tam in pecunia Fisci, & ciuitatis Romanæ, q̃
in pecunia Principis, vel ciuitatis superiorum non reco-
gnoscentis, sicut de crimine lese maiestatis, & de qua-
drupli præscriptione sepius conclusum est. Pro pecu-
latu aqua, & igni interdicti solebat, in cuius locū iaceat
fit deportatio, sed certe differentia constituenda est in-
ter officiales, & priuatos, Nam illi poena capitali, id est
mortis tenentur, & similiter opem præstantes, priuati
vero deportantur, in cuius penæ locum arbitrarīi suc-
cessisse pluries conclusum est. Cum verò ciuilitur agi-
tur, in peculatum incidentes, damnantur in quadruplū.
Residuorum autem criminalis poena, tanquam specia-
liter à lege non expressa, sine determinata, pro motu iu-
dicis arbitrandi est. Quod si ciuilitur agatur, poena est re-
stitutio eius, qd debetur, & vltierus tertie partis eius,
& ita obseruatum, atque iudicatum fuit. In hoc etiam
hæc crimina differunt, quod plures damnari crimine pe-
culatus non eodem modo tenentur, quo plures Resi-
duorum, quia in pluribus damnatis peculatus, qui offi-
ciales non sunt, quilibet in solidum tenetur, sed in pluri-
bus residuorum, cum officialis essent, inter omnes vna
pena tenentur. Cum igitur hic Camerarius pecunia in
exactam in vñs delinatus non erogasset, sed singulis
quasi diebus in ea quantitate surripuit, pro qua quoti-
dianis proprijs expensis indigebat, & sepius in etiam in
notabili summa in solita arca, seu cassa in loco officij re-
tenta, extraxit, & expecta tempore opportuno in saccu-
lis ad domum propriam clam detulit, & denum viq;
ad quantitatem seutorum decē, & octo millium, & vl-
tra consumpsit, debita ipsius, atque aliorum, pro quib.
fideiusserat, exsoluendo, innumerabilibus personis mu-
tuando, mobilia emendo stabilia meliorando, victu, &
vestitu sibi, & familie subministrando, super electione
Pontificis, atque creatione Cardinalium sponcioni-
bus ludendo, in vñs proprijs, atque priuatis in damnum
publicum, atque priuatum erogando, nimium magni
numeri fideiolorum, quorum septem singulis annis
præstabat, qui tam ingens debitum soluere coguntur.
Ideo in penam furcariam condemnandum esse visum
est, Nam & furtum mali exempli commisisse, certum
est. Furta etiam plurima sunt, initio officij considerato,
à quo vsque ad finem furari non cessauit, & quamuis
pro uno habenda essent, atque unica poena puniendus,
tamen ex quo idem delictum tot vicibus perpetravit,
atque in eo distius periculeratur, iō diutius, atque acrius
punendus est. Ideo si quis pluries delictum commiserit,
pro quo poena capitis non imponebatur, etiam morte
naturali plectendus est. Hæc furta qualificata siue, in
publica pecunia, in qua grauius delictum consi-
derari videtur. Officialis in officio delinquens, grauius
punendus est, quoniam delictum in dedecus atq; con-
tumeliam dignitatis cedit, magnitudo facti ei euidens
est, vt aliqua deorsum ratione non indigeat. Cum huius
modi delicta in Provincia Tuscie, atque in Dominio
Florentino à multis annis citrà frequentius fieri cōsue-

uerunt, atque multi Camerarii in fraudem officij con-
miserint, atque publicam pecuniam furati fuerint, ideo
seueritate viuendum est, atque poena conueniens augeri,
& exacerbari debet, vt, & alij tercantur, & supplicium
vñus, multorum sit metus.

Crimen peculatus. Ex resolutione Criminali, 99. Terri
Cabali.

P E O N A.

Pœna quid sit, & quod duplex. Cap. I.

Pœna est delictorum debita castigatio, quæ à le-
ge imponitur, vel à ministro legis, & duplex est
genus, alie capitales sunt, alie nequaquam Ca-
pitales sunt, Mors, ad tiremes damnatio, & de-
portatio. Non capitales vero corporum verberatio, in-
famie notatio, relegationis ad tempus, seu exilij, remo-
tio priuilegij, dignitatis priuatio, ciuitatis expulsio, pe-
dis truncatio, manus amputatio, officij priuatio, remo-
tio ab administratione, dupli, vel quadrupli amissio, exi-
lium, & verberatio, in Arenam damnatio, cū locis in-
civatio, siue flagellatio, bonorum confiscatio. Alie in-
super sunt penæ legibus comprehensæ, quas enumerare
difficile esset. Penæ iuris canonici sunt, degradatio, sus-
pensio, incarceration, excommunicatio, depositio, intru-
sio, & verberatio. Poena vñus est multorum metus.

Pœna. Ex decisione Regni Neapolitani, 232. Francisci
Vinj.

Tempus quale inspicitur in penis imponendis, an deli-
cti, vel sententiæ. Cap. II.

Quando delicta certam, atque ordinariam penam ha-
bent à iure limitatam, tunc delicti cum nulli tem-
pus attenditur, alia vt nullum subsecutis pri-
uilegio, aut status mutatio consideretur, sed secundū
primæam personæ delinquentis qualitatem condem-
natio fiat, Neque nouæ legis superueniens prouiso at-
tendenda est. Quando vero extra ordinariam penam ha-
bent, hoc est iudici arbitrarium, tempus sententiæ at-
tendendum est, & priuilegio superueniens, siue status mu-
tatio consideratur, primo quidem casu, delicto commis-
so statim reus ad penam obligatur, secundum verò, ad
penam, cum iudex arbitrat, restrictus est, ideo iudex
ex qualitate superueniente condemnacionem minuire
potest. In processu idem, quod in sententia seruandum
est, Nam si sumus in pena certa, atque determinata, cui
delinquens nō miles statim ac deliquit, obligatus fuit,
tunc ex priuilegio, vel qualitate superueniente, atque
eiusdem personæ inherente, neque penam minui, neq;
aliquod commodum habere potest. Quare non gaudet
priuilegio diminutionis penæ propter confessionem,
vel pacem, militibus concessio, aliter sententia secundū
delicti tempus nō daretur, Neque habitante militibus
concessa vti potest, circa relaxationem à carceribus, &
solutionem mercedis Rectorum, atque notariorum, p
processibus, quam si in principali, ac si milites non es-
sent, tractandi sunt, ergo pariter in accessorijs, quæ natu-
ram principalem sequuntur, Quod si sumus in pena iu-
dici arbitrarie, ipse poterit de qualitate personæ inherere,
& in iudicando, & in procedendo habere rationem,
quia nihil prohibet, quin vt miles tractari possit, pro ut
tempore comparationis existit, quoniam ad aliquā cer-
tam penam attritus non fuit. Cum igitur nullus ad pe-
cedens tempus respectus habendus sit, iudex ex aequitate
et omnia mutabit, cumque omnia ab eius arbitrio p-
cedant, ipse procedit, & iudicat, pro ut eiusdem religio-
nis videbitur. Sed quid è contra, si delicti tēpore miles
erat, qui postea talis esse desiit, Idem conclusum fuit, &
ideo

ideo sententia cum iudice militari participata fuit, ac si in militia permanisset.

Quando delicta. *Ex resolutione criminali* 147. *Petri Caballi.*

In delictis puniendis qualis lex attendatur, an tempore delicti, an postea condita.

Cap. III.

Sed quid si post delicti commissi tempus noua lex superueniat, minuens, vel augens penam. Quando per statutum pena delictum imposita est, quae conueniens delicto sit, tunc delicti tempus inspicitur, at si grauiorem continebat, sententiae tempus in spiciendum est. Quando pena iam imposita per nouam dispositionem mitigatur, ut si dixerit, quod bannitus soluendo centum, liberetur, tunc etiam ad bannitos anterioris temporis porrigitur, quoniam liberationis modus post delictum commissum contingit, si nouum statutum ad litem ordinationem pertinet, huius dispositio attendenda est. Si statutum dicat, quod de tali crimine, ultra quatuor menses cognosci non possit, & aliud superueniat per quod visque ad triennium cognosci permittatur, lapso tempore statuti veteris, antequam procedi inceperim fuerit, delinquens molestari non potest, quoniam nouum statutum ad crimina extendi non videtur, quorum impunitati praescriptum erat, secus est, si statutum in personam loqueretur, dicendo, quod Petellus possit, & teneatur de tali crimine infra quatuor menses procedere, quoniam tunc verba ad praescribendum impunitatis principaliter non tendit, unde licet, quo tempore antiquum statutum viguit, lapsis quatuor mensibus manus potestatis ligatae fuerint, nunc vero condito nouo statuto, ligamen per causam successuam resolutum est, quia variatur ex tempore, & cum quo ad originem, & progressum a primo statuto causetur, eo sublatum, & ipsum ligamen tollitur, quorum effectus in esse perfecte productus, sed causam successuam habens, sed praescriptio impunitatis effectus perfectus est, quae exceptionem inducit, & propterea per subsequens statutum non tollitur.

Ex resolutione eiusdem 156. *Petri Caballi.*

Pena per statutum imposita, iuris penam tollit.

Cap. IV.

Vbi pena per statutum imposita est, iuris pena cessat, etiam in eo, quod plus contineret, quia ubi ad vindictam agitur, sive pena per alteram tollitur: sola igitur statuti dispositio attendenda est: Haec sententia vbi libet recepta est, & secundum eam vbi libet iudicatur. Quando statutum expressae legis penam solueret, tunc vnius electio, aut exco, alteram non tollit.

Vbi poena. *Ex resolutione eiusdem* 2. *Petri Caballi*, & *decisione Parlamenti Delphinalis* 907. p. 1. *Francisci Marti.*

Cap. V.

Quando quis crimen committit diuersis legibus variisque poenis puniunt, est in iudicis electione, quam delinquenti inferre mauult, & quamvis delinquens omnibus teneatur, vna tantum exequenda est, quam iudex eligit.

Quando quis. *Ex resolutione eiusdem* 2. *Petri Caballi.*

Poenae pro maleficijs a statuto impositae comprehendunt etiam maledicta, &c.

Cap. VI.

Statutum de penarum duplicatione pro maleficijs de nocte commissis, etiam Blasphemiam, verba in iuriis, male scripta, male consulta comprehendere certius est, Nam & iniuria, quae verbis fit maleficium dicendum est, non quasi male factum, sed potius quasi

malum officium, quod est tam si factum, quam si verbum fiat, & ita indistincte semper obiectatum est.

Statutum. *Ex resolutione eiusdem* 51. *Petri Caballi.*

In penalibus quando ius commune censetur sublatum per statuta. Cap. VII.

Aliquando dubitatum est, Vtrum si statuto disponatur, quod nemo corporaliter pro delicto puniatur, nisi statuto dispositum fuerit, Omnino a iure communi recessum videtur, ita ut si casus eueniret, qui a statuto prouisus non fuerit, reditus ad ius commune fieri non possit. Vt ius commune a municipali corrigatur, sufficit, quod tacite fiat, & si presumptionibus appareat, expressa derogatione opus non est. Ita credendum est, vbi cumque delicta, specialiter in statutis non comprehensa, impunita non remanerent, ut si ad iudicis arbitrium poenas imponendas esse statutum foret, vel quod Princeps consulatur, aut quod de similibus ad similia procedatur; His casibus ius commune omnino sublatum dicitur, aliter fecit dicendum est, ne praefata interpretatio admissa, quam plurima delicta impunita remanerent, contra bonum publicum, atque pacificum Reipublicae statum, si ad ius commune recurrendum non esset.

Aliquando. *Ex resolutione eiusdem* 52. *Petri Caballi.*

Statutum relaxans partem poenae comprehendit carceratos, & eos, qui fidei iussorem dederint. Cap. VIII.

Illud statutum, quod soluenti condemnationem infra certum tempus, quarta pars relaxetur, siue remittatur, etiam in condemnatis locum habet, qui carceribus detinentur, quoniam beneficia, per quae pena tollitur, etiam ad carceratos porriguntur. Decretum quod banniti a banno liberentur, si infra certum ipsius quantitatem soluerint, ad carceratos extenditur. Sed quid si fidei iussorem dederit de soluendo? Idem dicendum est, quoniam per satisfactionem, condemnatus esse non desinit, neque ex prima obligatione teneri, ideo dispositio de condemnatis loquens, etiam in iis locum habet. Remissio poenae, siue condemnationis, sententiam condemnatoriam iam latam non impugnat, sed modificat, atque limitat, eiusque executionem minuit, propter exceptionem ex statuto competentem, sed omnis exceptio peremptoria, quae non venit ad impugandum sententiam, sed ad limitandam, siue moderandam executionem, etiam post sententiam opponi potest.

Illud. *Ex resolutione eiusdem* 57. *Petri Caballi.*

Pena imposita offendenti alium in domo propria locum habet, etiam si in communi.

Cap. IX.

Statutum duplicans penam offendenti alium in domo propria, etiam si in domo communi cum alio offenderit, locum habet, illa regula, quod cōe est, meo est, etiam in statutis obtinet, quando offensus in domo habitat, quoniam statutum de domo, id est de habitatione intelligitur. Ceterum si communis esset inter offensum, & offendentem non procedit, quoniam alter contra alterum privilegiatus esse non debet.

Statutum duplicans. *Ex resolutione eiusdem* 106. *Petri Caballi.*

Pena contra abscedentem membrum an habeat locum contra abscedentem digitum.

Cap. X.

Constitutione Regni dispositum, quod committens insultum cum armis prohibitis, si inde membri mutilatio sequatur poena amputationis manus puniatur, cuius

tur, cuius loco pena trimerium subrogata fuit, & propterea contra huiusmodi reos, ad torturam ex abrupto nullis datis defensionibus, procedimus: sed dubitationis est, an procedat contra mutilantem digitum. Pro negatiua sententia aliquando alibi indicatum est: sed Magna Curia semper iudicat contrarium, quoniam hæc constitutio etiam in debilitante membrum recepta est, sed mutilato digito, ipsa manus debilitata dicitur, per cuius abscissionem aliquantulum impeditur, & multo magis dicendum est, si ideo tota manus inutilis, atque arida facta est.

Constitutione. *Ex decisione Regni Siciliae 168. Gaspari Mastrilli.*

Vt pater per statutum teneatur pro filio secum habitante, sufficit præsumptio probatio habitationis. Cap. XI.

Patrem teneri pro filio qui secum habitat ad penam sisco applicandam, atque ad emendationem damni Luciano statuto disponitur, quod ex causa valere, certum est, & iusta causa viâ est, si aliqui patris culpa imputari possint, quæ si seorsum habitat imputari non potest. Qualitas igitur cohabitationis, vii fundamentum intentionis agentis deduci, atque probari debet: Neque probatio præsumptio sufficit, neque iuramentum supplementum dari potest, quando per modum conditionis à statuto requiritur. Vt exceptio actionis exclusiua pro sita alleganda, atque opponenda est, alias perdit officium suum, & reus ex actione iam nata condemnari potest. Ceterum conditionem importatam per relationem quæ, parui referre visum est, quoniam verbo futuri temporis non adiecit. Neque tacita conditio pro conditione habetur, neque actum conditionalem expressè facit, & præsumere, quod per illud relationum statuentes conditionem importare voluerint, est præsumere de mente hominum, cuius nullum rectum testimonium est: & si cut tacite inferri hæc conditionem contenditur, ita & præsumptio impio contentari debet, cum de tacite conditionis verificatione non ita curandum sit, sicut de expressa. Actus cohabitandi cum patre necessarius est, sed in necessariis conditionibus nihil refert quid ex æqui pollentibus fieri. Præsumi autem cohabitationem patris, & filii, adeo verisimile est, & credibile, ut vix contrarium suaderi possit, ne inter eos dura separatio inducatur: Est inter eos necessaria obligatio, alterius in alimenta pressando, alterius in cohabitando, ad quæ etiam inuitus filius cogi potest, filius igitur in patris domo habitare præsumitur, in qua naturaliter esse debet, de qua, si forte discedat, redempti animo discessisse præsumitur. Hæc allegatio præsumptionis, etiam post conclusum in causa fieri potest.

Patrem. *Ex decisione Rota Lucensis. 27. Hieronymi Magoni.*

Penam capitalis quod triplex, & de qua intelligitur. Cap. XII.

Capitalis pena altero de tribus modis intelligitur, videlicet de morte naturali, item de civili, vi qua quis feruus efficitur, item per ciuitatis amissionem puta per deportationem, quæ alicuius caput à ciuitate eximit. Quando autem lex vel statutum capitis penam imponit, semper de minore intelligitur, & sic de exilio, vel deportatione.

Capitalis. *Ex decisione Camera Imperialis. 45. parte 2. Iohanni de Jure.*

Penam exilij quando sit ad tempus, & quando perpetua, & quid de condemnatis ad beneficium. Cap. XIII.

Si iudex Titium in exilij, vel relegationis penam condemnauerit, nulla expressa temporis quantitate, in perpetuum intelligitur. Si vero ad tempus superaddiderit, per decennium intelligitur. Idem in similibus condemnationibus intelligendum est. Beneficium per iudicem non censetur intuitu ipsius, vel Principis tantum personæ priuata in sententia appositum, sed respectu officij, vel dignitatis, quam obrem mortuo iudice, vel Principe, condemnatio non est, sed facultas reuocandi ad successorem in officio, siue dignitate pertransit. Et ita semper obseruatum est.

Si iudex. *Ex resolutione criminali 143. Petri Caballi. & decisione Parlamenti Delphinalis 361. parte 1. Francisci Marci.*

Penam vigore statuti an sit minuenda ei, qui primo negauit, & postea confessus est. Cap. XIV.

In plerisque Italia ciuitatibus statutum est, quod in causis criminalibus pena sponte delictum confitenti minuitur, neganti vero augetur, adhuc vt per confessionem Ficus, vel accusator à probandi onere releuet. Interdum dubitatum est, quid si primo negauit, & postea confessus est, an statuti beneficio gaudere debeat, & de equitate mitior opinio pro affirmatiua obtinuit, dummodo post negationem reus ante litem contestatam confiteatur, nam postea, res amplius integra non est, & ius fisci quo ad integrum penam remissum est. Quam obrem etiam in ijs, quæ ante litem contestationem disposita emergunt, vt sunt exceptiones declinatorie fori, & iurisdictionis, si reus, qui maleficio locum de territorio esse negauit, aut se clericum esse dixit, de mendacio conuincatur, sibi præiudicium non intulit, quin postea in litem contestationem delictum confiteri possit, atque beneficium consequi. Minor autem aduersus negationem in integram resitit potest, atque ad obtinendum beneficium, etiam litem contestatam, delictum confiteri, Siquis vnum delictum confiteretur, alterum negat, quia separata delicta sunt, ideo in penis imponendis vnum quodque per se decernitur. Is qui factum negat, sed de mente statuti disputat, sibi non nocet, quin postea, ad habendum statuti beneficium confiteri possit. Ideo ista responsio non valeret, si culpabilem se esse negaret, quoniam an fecerit, vel non fecerit delictum respondere opus est. An autem culpabilis sit, in iure consistit.

In plerisque. *Ex resolutione criminali 56. Petri Caballi.*
De eodem, si primo confessus est, & postea negauit. Cap. XV.

Qui vero primo delictum confitetur, & postea confessionem retractat, statuti beneficio non gaudet, quia intelligitur statum durabilem, periculatoria igitur est, quia negans confessionem renuciare dicitur, & statutum augens penam propter negationem, intelligitur de negatione cum periculatoria: Post confessionem igitur reuocationem, beneficium non potest, si negationem ipsam reuocare velit, atque ad confessionem redire, quoniam leges ludibrio habere videtur. Qui confessionem reuocat, statum statuto subiaceat quo ad partem negantis, quia confessio, & negatio contraria sent, & statim ac negat, confessioni renunciat. Item confessio non reuocatio mendacium arguit, propter quod statuti beneficio indignus est. Ex reuocatione reuocationis ius amissionis recte erare non potest.

Qui vero. *Ex eadem resolutione 56. Petri Caballi.*
Contentis

Confitentis delictum ad sui defensionem, an sit minuenda poena vigore statuti diminuentis confitentibus. Cap. XVI.

Sed quid si dixerit, ad sui defensionem delictum commisisse, factum licitum de iure confitetur, ideo pro eo indicandum est, nimirum, ut poenam pluri neganti impositam non incurat, quoniam neque Curiam neque accusatorem probandi onere responsio grauat, sed semper penes respondentem remanet. Ideo nisi reus delicti qualitem probauerit, confessio simplex remanet, ex qua condemnari poterit, & hanc sententiam praxis de equitate obseruare consuevit: scilicet esse placuit, quando delictum quis confiteretur, & qualitem negaret, ex qua facti substantia alteretur, vel condemnatio tolleretur, aut minueretur, quia tunc beneficium propter confessionem non competeret, neque augmentum euaret, quoniam Curia, vel accusator probandi onere pergrauatur: Hæc ita procedere visum est, si poena negata qualitis diuifibilis sit, atque separabilis ab ea, quæ pro simplici delicto imponitur, nam respectu poenæ ipsius simplicis malefici, ut confessus puniatur, respectu vero poenæ pro qualitate quam negauit, puniatur, ut negans.

Sed quid. *Ex eadem resolutione 56. Petri Caballi.*

Poenæ in quibus casibus sunt augenda per statuta. Cap. XVII.

Statura de poenarum duplicatione de penis tantum in quantitate confitentibus locum habet. Vnde si pro maleficio poena amputationis manus imponenda sit, non propterea neganti, ex illo statuto, ambe manus amputandæ erunt, quia in penis in specie confitentibus, duplicatio non interuenit, aliquando autem pro poena duplicanda, altera pecuniaria imponi consuevit, si ex statuto extrahens blada, amittit bestias, imputatus de extractione cum vno mulo, propter negationem duos amittere non debet, quoniam in specie, siue corpore duplicatio non cadit. Quare poenarum duplicationes solum in quantitatibus locum habet, siue in ipsis, quæ pondere, numero, ac mensura locum habent: ergo si statutum considerat tempus tanquam quantitatem, ut si dixerit, quod percussit aliquem in platea, stet in confibus per duos annos, si factum sit de nocte, propter quam poena duplicatur, si factio duplicatio locum habet, si autem tempus considerat, tanquam speciem, ut quia dixerit stet in confibus per duos annos a die commissi, vel conuicti criminis, vel a die condemnationis, & tunc poena non duplicabitur, quia de certo biennio sensit. Hæc statuta in penis non determinatis, & certis, sed arbitrariis locum habere certum est. Statutum de augenda poena locum non habet, quando lex, vel statutum ipso iure condemnat, siue penam imponit, tunc enim propter negationem poena non creuit.

Statuta. *Ex resolutione eadem 56. Petri Caballi.*

Poenæ banni in pecuniariam verti potest. Cap. XVIII.

Poenam banni ex iusta causa alterari, & in pecuniariam commutari posse, non solum hodie per Constitutionem publicæ iuris dispositum est, sed certiorum sententiarum de iure communi existere visum est, hanc enim facultatem a lege præscriptam augere, vel diminuire posse, vel in alteram speciem commutare, in ex ab ipsa lege habet, ut eidem ullatenus auferri, vel minui non possit. Etiam si statutum certam pe-

nam pro maleficio imponat, iudici ex causa in alteram mutare licitum est, & ita frequentiori Calculo obtinuit. Cum dubitaretur, an causam mutationis penæ legalis, vel statutarie iudex exprimere teneatur, in Camera pro negatiua obtinuit. Verum non errare iudicem, visum est, si causam in genere expresse, uidelicet, ex iustis causis eius animi mouentibus: tamen si nullam exprimat, nec in genere, nec in specie, neque ex actis appareret, quod iudicem ad ita pronuncians dum mouere potuisset, sententia, tanquam contra ius constitutionis lata, nullitatis argui posset.

Penam banni. *Ex decisione Camera Imperialis 30. par te 2. Joachimi Mysingeri.*

Penæ minoris executio suspenditur, donec videatur exitus an poena maior imponenda sit. Cap. XIX.

Poenæ obtruncationis manus per Regni Constitutionem ei statuta est, qui cum armis prohibitis alicui vulnus intulerit, contra occidentem verò per aliam Constitutionem, mortis naturalis poena statuta est, & c. c. Telesius cum armis prohibitis Gratiosum vulnerasset, Magna Curia vicariæ statim ad manus obtruncationem condemnauit, illius morte non expectata, pro cuius executione cum Fiscus instaret, & carceratus appellasset, Regio consilio visum est, exitum vulneris expectandum esse, nam cum quis variis penis plectendus est, si mitiori punitus est, cessat maior, Item quia ex vulnerati depositione apparebat magnas iniurias vulnerati intulisse, qui de iniurijs eodem instanti illatis probare intendebat.

Penæ. *Ex decisione Consilij Neapolitani 334. Vincentij de Francis.*

Poenæ amputationis manus an sit duplicanda propter duo delicta. Cap. XX.

Condemnatus pro vulnere in faciem Titij illato ad manus dexteræ amputationem, denovo cum sinistra alterum crudeliter vulnerasset, licet illam minime obtruncandam esse uidebatur, sed de aequitate poenam esse commutandam, Nihilominus quia ipse fuit sibi culpe conficius, & iniusta misericordia est penam parcere delinquenti conclusum fuit, sinistram quoque amputandam esse.

Condemnatus. *Ex decisione eiusdem 94. Thome Grammatici.*

De pena interdictionis aquæ, & ignis, & quæ in eius locum successerit. Cap. XXI.

Romani cum in homines malos, & Reipublicæ pernitiosos carnisficinem exercere abominarentur, & a malis hominibus societatem ciuilem purgare desiderarent, primo facinorosos interdictioni aquæ, & ignis multabant, quod sicut in his duobus calore, & humore uita hominis constare, ita interdictione eorundem usu, non consistere credebant, quorum se indignos malefactoris reddiderant: Hæc autem durissima poena erat, & in delictu ordinem abiit, nec amplius in aliquo loco obseruatur, in cuius locum deportationem successit, vnanimiter concluditur. Quoniam uerò deportatio in usu non est, saltem in illis regnis, in quibus insulae non sunt, ideo eius loco penæ iudici arbitraria successit, uidelicet, triremium in perpetuum, uel ad tempus, aut exilij, uel similis, pro ut sibi melius conuenire uidebatur, citra mortem, ne poena loco, & ignis interdictione subrogata maior existeret.

Romani. *Ex resolutione criminali 103. Petri Caballi.*

K De pe-

De pena damnationis à bestias, & in eius locum
subrogata. Cap. XXII.

SVnt & aliæ antiquis legibus cognite, quæ amplius
in usu non sunt, ut damnatio ad bestias, Item dam-
natio ad subijciendum in bestias. Ad bestias dammati dice-
batur, qui cū bestijs in publicis uenationib; ludere, &
depugnare debebant, ad quem effectum explendum ser-
uabantur, nec morti tradebantur. Dammati verò, ut be-
stijs obicerentur, siue subicerentur, erant, qui protinus
bestijs dilaniandi proieciuntur. Huius secundæ loco, de
capitatio naturalis successit. Sed difficultas est de pri-
ma, quæ verè naturalis mors non existeret, sed civilis,
& cum dubitaretur, utrum poena arbitraria eius loco
successisset, verius obtinuit, decapitationem naturalem
etiam successisse.

Sunt. *Ex resolutione eiusdem 104. Petri Caballi.*

Iudex in arbitrarijs, an pernam mor-
tis imponere possit.
Cap. XXIII.

Magna quaestio est, utrum quando poena iudicis ar-
bitrio remissa est, is mortis poenam imponere
possit. Quæ ita resoluitur, quod si delicti qualitas talis
existat, quod de iure committi, vel consuetudine, mor-
tis poena inferenda esset, iudex illum irrogare valeat.
Alias verò secus esse. Hanc autem negatiuam non pro-
cedere placuit, si delictum adeo atrox sit, ut ex circum-
stantijs, & qualitatibus illud aggrauantibus iudici pos-
sit, quod mortis poena inferenda sit. Arbitrium iu-
dicis in condemnando multum operatur, & propter
enormitatem criminis leges, atque consuetudines
transgredi licet. Neque liberum diceretur arbitrium,
si tantum secundum leges, & consuetudines regulan-
dum esset.

Magna. *Ex resolutione eiusdem 92. Petri Caballi.*

De poena ponentis scalas ad muros cau-
sa attentandæ pudicitie.
Cap. XXIV.

SI quis per scalas ad muros, vel ad fenestras alicuius
honestæ mulieris violandæ castitatis appositâ as-
cenderit, mortis poena dignum esse videbatur. Pro ut
Neapoli per Regium edictum talis poena imposita, ex-
tentioni demãdata est, sed re vera cessante edicto, quod
propter frequentiam delictorum iure fieri conuenit,
citra mortem puniri vniuersim concluditur, præfer-
tim si consensus mulierum accederet, interdum poena
deportationis, vel exilij, & vi virginem destitueret,
etiam ad dampnum dotem, addi solet. Aliquando confi-
no temporalis, & pecuniaria simul, interdum, & poena
triennum, ubi qualitas loci, temporis, & personarum
exigere videatur. Vbi mulier inhonesta est, & meretrix
tunc delictum cum scalis commissum causa eam vio-
landi, non est ita seueriter puniendum, sed pro iniuria
mulier crimine pleciendus est.

Si quis. *Ex resolutione eiusdem 97. Petri Caballi, & de
eiusdem consilij Cathalonie 26. Ludouici Pegneræ.*

Pœna mortis, ubi ex aliqua causa mi-
noratur, qualis esse debeat.
Cap. XXV.

Vbi poena mortis imponenda est, & ex aliqua cau-
sa minorem dari videatur, tunc non aliter corpo-
ris afflictuam infligendam esse concluditur, sed mi-
torem, videlicet pecuniariam, aut exilij, vel relegatio-
nis, siue carceris: sed hæc resolutio de consuetudine nõ

seruatur. Nam & Senatus Mediolanensis, minuendo
poenam ordinariam, delinquentes ad trerentes transi-
mittit, interdum etiam in perpetuum, pro ut etiam
Consilium Neapolitanum obseruare scimus, & in statu
Ecclesiastico pluries obseruari certum est. Iudex ad
ordinaria mortis poena, ex causa recedens, si reus vilis
sit, & pauper, in poenam fustigationis, Item triennium
condemnari poterit, quæ inter corporales conuincere
certum est. Senatus Pedemontanus poenam mor-
tis cuidam mulieri diminuens, publicæ eam fugitari
institit, atque exilio perpetuo damnari: Et ita pluries in
Hæturia obseruatum est.

Vbi poena. *Ex resolutione eiusdem 135. Petri Caballi.*

Decodem. Cap. XXVI.

SI ex præsumptionibus contra delinquentem proce-
ditur, etiam à lege approbatus, propter quæ iudex
in qualibet capitali causa animaduertere potest, utrum
sententiam suam temperando, corporaliter condem-
nare valeat: Cum Placanus de Cæsaris homicidio
inquisitis, indicij indubitatis assereret, teste videli-
cet de visu, ac eiusdem Cæsaris in ultimo vitæ deposi-
tione, item inimicitia, fama publica, ac uehementi,
statim eodem Cæsare vulnerato, exorta, etiam fuga fo-
riorum criminis, qui cum prisionero à loco necis, eu-
ginitus ensibus aniguisse, conuicebatur, Ieciro semel
tortus, dolorem non sensisse ostendens, & propter cer-
tas orationes in eius nascitigio repertas, indicia prædi-
cta, per reiterata tormenta purgari ualde dubitabat, &
sepulta uera, atque ordinaria delicti poena, ad remigã-
dam in triennibus per quadriennij, condemnare una-
nimitè concludit.

Si ex præsumptionibus. *Ex decisione Consilij Neapo-
litani 42. Thomæ Grammatici.*

Pœna ordinaria an sit imponenda propter indicia.
Cap. XXVII.

Controversia est, an exploribus indicijs, & cōiecturis,
atque præsumptionibus plena delicti probatio re-
sultare dicatur, propter quam ad mortem condemnatio
fieri possit, iuxta antiquiorum Doctorum senten-
tiam, uel mitius puniri, sicut doctores Bononienses
suo tempore concluderunt, & licet tutius sit, tunc rei
confessionem per tortorum habere, Quia tamen con-
tra Gareum multa erant indicia de depredatione pyra-
tica, atque homicidio in nauis existentium, tum ratione
fugæ, atque aliorum homicidiorum confessionis, per
ipsum perpetratorum, quorum à partibus remissione,
quæ magis afflictabat, in iudicium produxit, & à con-
suetudine delinquenti in prædicta indicia firmabantur,
unum est. Senatus, indicantis arbitrio puniendum
fore.

Contrasteria. *Ex decisione Senatus Burdegalenfis 164.
Nicolai Boerij.*

Pœna extraordinaria condemnatur ex indicij indu-
bitatis, etiam tortus, & nihil confessus.
Cap. XXVIII.

Fiscus, qui duas sententias reportauerat, pro confir-
matione instabat, eo quia contra Zarrillum indu-
bitata indicia esset, opponebat, cum per duos testes
conuictus erat, quod in cortili domus defuncti cum
ense sanguinolento uisus fuerit, ite in uia publica mor-
tuum tenere, atque accehmare quod frater cum occi-
debat, & quod illas egenatum necauerat: Et licet
indicia indubitata ad condemnandum poena ordinaria
non suf-

non sufficient, nihilominus prædictas probationes ad condemnationem sufficere exclamabat. Regio tamen Consilio contrarium visum est, videlicet depositum ancilla, & filiarum iungi non posse, quoniam testes eo defectu inhabiles, ex quo odium, vel inimicitia resultat, nullo modo probant in casibus, in quibus alius de probatio haberi non potest. Item ad finem condemnandi poena ordinaria, probationes in criminalibus non coniunguntur, Propterea torquendum esse placuit, & cum in tormentis nihil confessus esset, extraordinaria poena apud nos condemnari consuevit.

Filcus. *Ex decisione Consilij Neapolitani 538. Vincentij de Franchis.*

De Poena dantis alapam. Cap. XXIX.

Alapam manu vacua inferens, & si atrocem iniuriam faciat, nihilominus poena pecuniaria puniendus est, & ita iudicatum fuit. At si Potestati inferat, capitis poena plectendus est: Propter excessum facinoris arbitrarie poene usque ad mortem extenduntur: At si in inferiori loco sedenti, propter priuatam inimicitiam fecerit, aliter dicendum est. Militi data, grauior offensâ, quam vulnus reputatur.

Alapam. *Ex decisione Regni Neapolitani 46. Francisci Vini.*

De poena auxiliantis ad euadendum.

Cap. XXX.

Si quis officialis, delicto commisso, auxilium ad euadendum commiserit, eadem qua reus poena puniendus est, aliter de priuato dicendum est, ubi pecunia recepta præstat, grauius delinquitur.

Si quis. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis, 247. parte 1. Francisci Marci.*

De poena iudicis male indicantis.

Cap. XXXI.

Sive iudex ordinarius, siue delegatus fuerit, qui contra conscientiam iudicat, & grauamen parti inferit in iudicio, ad litem estimationem tenetur, atque ab officio executione per annum de iure canonico suspendendus est. Per fordes fieri dicitur, si prece, precio, timore, vel odio iudex corruptus sit. De iure civili, quando iudex per imprudenciam male iudicat, litem suam facit, atque ex quasi delicto tenetur, non in solidum, sed in quantum religioni indicantis visum fuerit: si verò dolo iudicat, scienter iniuste, si pretio, sententia nulla est, si per gratiam, restitutionem rescinditur. Quando iudex corruptus est, atque Principum institutiones neglexit, in falsi penam incidit, quando barattam committit, officio priuati, atque dignitate exui debet.

Sive iudex. *Ex decisione eiusdem 684. parte, 1. Francisci Marci.*

Pœna indignationis Principis qualis sit.

Cap. XXXII.

Contemptor mandati Principis abique certa poena, quandoque leuiter, quandoque grauius, interdum grauius puniendus est, etiam ad mortem, secundum negotii qualitatem, pro quo mandatum factum est. si tunc in committendo, siue in omittendo iure hō magna considerationis contemptus existeret, si superioris partes erunt, leuiter pro sua clementia inobedientem punire, & ad summum, exili poena ad modicum tempus. Interdum similes cōtemptores, corripit, ac reprehendi ab aliis poena consueuerunt.

Contemptor. *Ex resolutione criminali 30. Petri Caballi.*

De poena eorum, qui precio, vel precibus promittunt victoriam causæ, vel gratiam Principis.

Cap. XXXIII.

Qui iudicum amicitia, vel familiaritate litigantibus litis euentum, atque negotii victoriam, aliquo recepto, vel promisso, pollicentur, rem illicitam, & punitione dignam faciunt: Huiusmodi summi venditores, aliquando cruci affixos, interdum fumo necatos tradunt: si Comites iudicum sunt, lege Julia repetundarum puniendi sunt, fin autem non ex Comitibus, iudicis arbitrio, pro delicti qualitate, ita tamen ut puniantur, licet leuius si pecunia non accepta, neque promissa, amore tantum, vel gratia ducti crimen commiserint, sepiusque improbi viri, fallacia detecta, grauius puniti sunt, poena pecuniaria, exilio temporali, ac officiorum dignitatumque priuatione.

Qui iudicum. *Ex resolutione eiusdem 67. Petri Caballi.*

Pœna plures danda sunt ei, qui in vno facto vnum vulnerat, & alterum occidit.

Cap. XXXIV.

Si quis in vnum hominem eodem impetu plura vulnera inferat, & postea mors sequatur, de occiso tantum tenetur, & vulnera cum homicidio confunduntur, nam propter continuationem unicum delictum censetur, At si vulnera cum homicidio eiusdem hominis non concurrunt, sed alteri per occisionem in eadem rixa illata fuerint, tunc licet unicum factum sit, cum tamen plura delicta diuersæ speciei existant, & personæ offensæ diuersæ sint, diuersique effectus resultent, vulnera cum homicidio non confunduntur, sed punienda sunt. Quid si Titius vulnerasset, & postea ex intervallo eundem occidisset? Quid si eundem aggressus fuerit, & postea ex intervallo percussit? Plura delicta plures penas mererent, ergo qui vulnera vni, & mortem alteri intulerit, de utroque condemnandus est. Punio vnus, satisfactio nem alterius non continet. Concilians rumorem in populo, & in eo hominem occidens, de utroque punitur, neque alterum cum altero confunditur, quoniam diuersa crimina sunt in eodem facto, atque duæ personæ offensæ sunt, Res publica per turbationem, & persona priuata per sui corporis afflictionem. Resistentia facta officialibus Curie non confunditur cum homicidio subsequente in eodē facto, sed vtriusque delicti poena locus est. Alter euenire possit, quod condemnatus in solam homicidij penam, nulla vulnerum alteri illatorum ratione habita, variis de causis absolui possit, vel a poena dicti homicidij condemnari, & ita vulnere illata inulta remanent, cum nulla de eis condemnatione facta esset, nec amplius de illis cognoscendum triatur, cum tamen, eorum respectu, altera ratio esse possit, quia iusta vulnerandi causam non habuit. Quando poenæ compatibiles sunt, oēsque executioni præcedenda, altera per alteram non tollitur. Quotidie videntur famosi fures, atque latrones, siue alios sceleratos ad furcas condemnari, & ulterius ad penas particulares pecuniarias, ob percussiones per eos in eodem furti, siue latrocinij actu illatas, aut ob delationem armorum uetitorum, vel quodcumque aliud delictum diuersi generis simul commissum, quod ueluti a primo, & principali distinctum, suam penam recipere debet, neque cum poena delicti principalis cōfundi potest. Interdum aliqui ex uarijs causis in bonorum confiscationem, & ulterius in centum condemnati fuerunt.

Si quis in unum. *Ex resolutione eiusdem, 158. Petri Caballi.*

K 2 Poena

Pœna duplex inferenda est his vulneranti, propter statutum de vulneribus.

Cap. XXXV.

Siue statutum de vulnere, siue de percussione loquatur, si quis eodem tempore, siue impetu in eodem loco cum ense, pignore, aut altero instrumento, duo vulnera intulerit, pœna pro duobus, non autem pro vno vulnere imponenda est, quando ex secunda percussione illud idem vulnus ampliatum est, licet alias secus, quo fit, vt cum communiter vulnus ex percussione in eodem loco ampliatur, & vix aliter esse possit, raro, aut nunquam pœna bini vulneris euitatur. Si statutum de percussione meminit, res clara est, cum bina percussio interuenierit, si verò de vulnere, non esse idē vulnus asserendum est, pro vt ex vniuersa percussione erat, sed aliud differens, & magis amplum à secunda percussione alterum, maiore cura, quo impendit indigens, maioremque dolorem patienti inferens. Item maius vitæ periculum habens.

Siue statutum. *Ex resolutione criminali, 167. Petri Caballi.*

Pœna maior an possit imponi ex probatis in processu, præter accusationem.

Cap. XXXVI.

Si accusatio prætermissa certa qualitate, quæ delictum grauius facit, simpliciter proposita fuerit, & postea in processu, delictum de nocte commissum esse appareat, vel quod percussio cum sanguinis effusione facta est, aut cicatrix remansit, siue membrum delitatum est, siue frequentiori calculo receptum est, quod secundum factam probationem condemnatio fiat, & ita narratione non atenta, pœna augeatur. Nam qui factum generaliter deducit, postea qualificatum professi potest. In criminalibus etiam aliud reus cõdemnari potest, quam actum fuerit, ex ipso libello non ita ratum iudex, quin sum arbitrium (etiam actore inuito) exercere possit, siue per inquisitionem, siue per accusationem agatur, quas in his terminis à pari procedere visum est. Hæc multo magis admittenda sunt, si per rei confessionem delictum qualificatum, probatum fuerit, quoniam de forma inquisitionis, vel accusationis curandum non est, neque de eo, quod à parte petitiui fuerit, sed iuxta rei confessionem, condemnationem se qui opus est. Hodie tam amplæ clausulæ in accusationibus, & inquisitionibus apponi solite sunt, vt etiam vltra deducta in petitione condemnatio sequi possit.

Si accusatio. *Ex resolutione eiusdem, 173. Petri Caballi.*

Iudex an possit augere penam statuti.

Cap. XXXVII.

In multis delictis per priuilegia, & libertates Gratianopolis pœnæ pecuniariæ statuta sunt, quæ priuilegia, atque libertates, iudices ad Consulum requisitionem iuramento obstrictæ promiserunt. Nunquid igitur iudex qui iurauit, penas augere, vel minuire possit? Iste pœnæ statuti in locum ordinariæ à lege taxatæ subrogatæ sunt, ergo illarum naturam sequi debent, quas iudex olim augere, atque minuire poterat. Non igitur statutum plus iudicem alstringere poterat, quam lex communis, quæ maioris auctoritatis est. Aliquando statuta super penis minorandis effectum fortiri debere non videntur. Vbi causa augendi, vel minuendi non existit, statuta, atque libertates seruabit. Causæ autem diminutionis penarum sunt, vel conditio personæ delinquentis, vel ignorantia. Conditio

quidem, nimirum propter iuuentutē, aut senectutem, sapē etiam dignitatem, Item propter in consultiatationem, si propter dolorem repentinum deliquerit. Causæ augmenti esse possunt, delictorum atrocitas, frequentia delinquendi, & propterea hodie omnes pœnæ arbitrarie esse, iure ciuili dispositum est.

In multis. *Ex decisione Gratianopolitana, 207. Guidonis Papa, & decisione Parlamenti Delphinialis 908. partes. 1. Francisci Marci.*

Pœna quibus augetur, & quibus diminuitur.

Cap. XXXVIII.

Illud memoria tenendum est, quod pœna homicidij ordinaria, aliquando in extraordinariam commutari potest, videlicet, ob benemeritis delinquentis, si de Principe, vel Republica benemeritis fuerit, aut excellens artifex, cuius opera, & industria Principi, & Reipublicæ utilis, & commodo esse possit. Nobilitas, & Dignitas delictum aliquando auget, aliquando minuit, cum contra nobilitatis splendorem commissum fuerit, augetur, veluti si dignitate, vel excellentia indigni sit, Nam ex circumstantijs peccata augentur, puta ratione loci, dignitatis, ac scientiæ, Ideo magis peccatore clericum, quam laicum in eodem genere delicti certum est. Item magis literatum, quam illiteratum. Familiares Principis, & agentes in rebus, grauius alijs non existentibus in aula puniuntur, Nobiles contemptores mandatorum Principis seuerius popularibus plebentium sunt. Delictum minuitur dignitate, & nobilitate, si delicti qualitas ex ipsis incrementum non acceperit.

Quoad pœnam corporalem mitius cum nobilibus, & clarissimis personis, quam cum ignobilibus, & plebeis agendum est: Quo verò ad pecuniariam intensius nobiles, quam ignobiles plebentium sunt. Apud Deum nulla est personarum differentia, sed anima, quæ peccauerit, ipsa morietur.

Illud. *Ex decisione Camera Imperialis, 110. parte 2. Andrea Gaili.*

Pœna minoratur ob temporis antiquitatem.

Cap. XXXIX.

In delictis momentaneis, ob lapsum longi temporis, si nunquam contra eum actum esset, & ille postea semper bene vixerit, Senatus pœnam minorare consuevit: In delictis continuatis secus est, nam tantum maiora delicta videntur, quanto diutius infelicem animam detinent eo crimine alligatam.

In delictis. *Ex decisione Senatus Pedemontani 76. Antonini Thesauri.*

Pœna ex sola probatione bonæ famæ non mitigatur, nisi in primo delicto.

Cap. XL.

Vt mitigationi pœnæ locus sit, non solum famam bonam probari opus est, sed quod toto tempore vitæ rei, aliud delictum non commiserit, vbi autem hoc probatum non fuerit, nullum in bona fama fundamentum fieri potest. Neque testes scientiæ causam reddunt inquisitos ab ipsis, & omnibus eos cognoscētibz bonæ famæ reputari, quoniam cognoscētijs huiusmodi minor pars hominum esse possunt, qui de iure ad talem probationem necessarii sunt, & suspensio nō carens, quasi ipsi omnes cognouerint, atque cum eisdem locuti fuerint: Hæc suspicio auferit fidem, quoniam affectionem ad causam offendunt, idque repellunt.

Vt mitigationi. *Ex decisione Regæ Marchiæ, 102. Marci Antonij de Amatis.*

Poena semel imponenda est. Cap. XLI.

SI quis minori quàm conveniat poena punitus fuerit, ulterius puniendus non est præsertim si per diffinitivam sententiam absolutus fuerit, etiam post delicti confessionem, ulterius condemnari non potest, nam postquam in contrarium iudicatum est, illi confessioni amplius standum non est. De delicto eiusdem hominis sæpius discipari non potest.

Si quis. *Ex decisione Senatus Burdegalensis 289. Nicolai Boerj.*

De poena transcendens muros civitatis ad evadendum mortem. Cap. XLII.

TRASCENDENS muros alterius civitatis quàm Romana poena capitali non esse puniendum, sed extraordinaria certum est, capitalis quidem imponenda est, si tempore guerræ, non aut pacis transiret. Quid si ad effugiendam delicti poenam, & mortem evadendam auferret? Mitius puniendum esse, placuit.

Transcendens. *Ex decisione eiusdem, 232. Nicolai Boerj.*

De poena reiterantis delicta. Cap. XLIII.

Lasius servus, solitus delinquere, cum denique alteri associatus, insultans Titium vulneravit, du bitatum est, an virgino supplicio propter reiterationem, condemnandus esset. Quod videbatur derigore iuris, sed hoc nunquam in regno observatum est, delictorum igitur reiteratione non obstante, ad ordinariam penam condemnandus est.

Blasius. *Ex decisione Consilij Neapolitani 16. Thomæ Grammatici.*

De poena stigmati. Cap. XLIV.

PENA stigmati in fronte, vel alicuius facie imprimenda non est, quia est contra leges, & cum facies facta sit ad instar diuinæ imaginis, ideo cicatricibus deformari non debet. Hæc poena, etiam si per statutum imponeretur, servanda non est.

Pœna. *Ex decisione Camera Imperialis 46. parte 2. Iohannis Misjogery.*

De poena deierantis. Cap. XLV.

QUia reus in criminalibus, iudici interroganti iurare debet veritatem dicere, & generali totius Italiane consuetudine, atque stylo observatur, qui multum apud nos viger, vtique si mentiat, ne iudicio frustra iuramenta præstentur, poena committitur, iudicisque arbitrio exigenda est. Et licet qualitercumque sanguinem suum redimentis ignoscendum sit, Id tamen locum habet, vbi cumque sanguinis pena imponitur, vt pro confesso habeatur. Qui contra sententiæ, deordinaria poena intelligendi sunt. Nulla ratione seipsum quis prodere debet, si responsio ad par tis instantiam facienda sit, fecus si à iudice, ex suo officio interrogatus fuerit. Iuramentum ei, quem verisimiliter deicare creditur, deferendum non videtur. Quia tamen & præcepto Domini nemo periuare præsumitur. Senatus placuit, poenam impostam mitigandam esse.

Quia reus. *Ex decisione Senatus Pedemontani 65. Officiarii Saccherani.*

In poena exequenda an sit supersedendum propter furorem. Cap. XLVI.

ALiquando delinquentes furiosos esse fingunt, ut iustitiæ executio dilatetur, Ideo dubitabatur vtrum in executione sententiæ capitalis supersedendum esset,

Nam si delictum furoris tempore commissum esset, impunibile foret, At si postea furor superueniat, cur debitam delicti poenam pati non debet? Etiam animal irrationale propter criminis atrocitatem conbitur: sed hæc opinio ita verior visa est, si quidem ille parum ante furorem eius peccata sacerdoti confessus esset.

Aliquando. *Ex decisione Rota Persina, 77. Iosephi Ludonici.*

De poena prodigi. Cap. XLVII.

PRODIGUS corporaliter sicut quivis alius puniendus est. Quod in eius favorem inducunt est, ne in egestatem deveniat, ad licentiam delinquendi extendi non debet, & certe ridiculum esset, vt à poena pecuniaria excusaretur, quæ corporali maior exilit.

Prodigus. *Ex decisione Consilij Neapolitani 461. Vincentij de Franchis.*

Pœna duplex quando imponenda sit.

Cap. XLVIII.

CUM rei hostium fregerint, atque fenestram domus Elisabet, eamque carnaliter ui cognoverint, & ita pri poena, & propter hostij fracturam, violentiamque illatam puniendi sunt, quoniam hæc delicta præambula non sunt, neque ad unum finem tendunt, ita ut finali consummato, vnica poena imponenda sit. Volemtia facit, vt cum humili commissum stuprum puniendum sit: Pœna statuti tollit iuris communis poenam, etiam si illi non deroget statuti pœna imponenda est.

Cum rei. *Ex decisione Rota Lucensis, 61. Iosephi Ludonici.*

De poena mendacij. Cap. XLIX.

PœNA mendacij ad rem non commissam extendi non debet, At si res indiuisibilis est, & super vno de mendacio convictus fuerit, etiam super alio præsumitur, nisi per eum contrarium probetur, aduersarius igitur ab hoc onere releuatur, si quis dotis recognitionem negavit, in odium mendacij, exceptionem dotis non solute opponere prohibetur.

Pœna. *Ex decisione Rota Marchie 227. Stephani Gratiani.*

Pœnæ prouenientes ex nouo delicto declarato per Principem sunt soluende, cui per ipsam nouam legem declaratum fuerit. Cap. L.

SI per nouam Regis legem frumenti venditio prohibita sit, & sub certo taxato pretio concessa, quæ de iure communis licita erat, vique ad ipsum, cuius nomi ne editum factum est, & qui principaliter laesus fuerat, pœna pertinere debet. Nam cum Princeps in concessio ne omnimodæ iurisdictionis, & Imperij, nunquam dominium altum concessisse dicitur, quod habet, vt Princeps, fructus iurisdictionis ad eum spectant, qui iurisdictionem exercent. Illa concessio de penis, & condemnationibus intelligi debet, quæ ex delictis, concessionis tempore existentibus proueniebant, ea autem, quæ de lista non erant, tunc Princeps cogitare non censetur, Pœnæ extra rem prouenire dicuntur, ideo in concessione meri, & mixti Imperij contineri non dicuntur, Cum quæ pro seruitio Regiarum trimerium applicatæ fuerint, si habentes merum Imperium noua lege vti voluit etiam cum qualitatibus vti debere opus est, ita vt pro effectu prædicto applicentur, & cum pluries pro Fisco Principis in variis locis conclusum fuerit, hanc etiam sententiam sequuti fuimus.

Si per nouam. *Ex decisione Regni Sicilia. 145. Gaspari Mastrelli.*

De Poena mortis inferenda attentanti delictum,
etiam non consummatum.
Cap. LI.

Per regias pragmatias prouisum est, quod emittentes ictum scopos, vel baliste, damnum faciendi animo contra aliquem, ipso iure in uitae naturalis poenam incurrant, siue ictus percussit, siue non, & sic conatus expressè punitur, licet non sequatur effectus, lex ipsa nocendi animum considerat, vel ad factum ordinatus fuit rat, sed is, qui cum arcu, vel balista lanceam mittit, occidendi animum habere praesumitur. Licet alias poena uitae, siue capitis, de ciuili intelligatur, tamen cum eadem lex, contra gestantes scopos rotatos, ad nocendum aptos, tritremium in perpetuum poenam imponat, ergo contra exonerantes, animo damnum faciendi, poena uitae naturalis intelligenda est, maius enim delictum, grauiorem poenam meretur.

Per regias. *Ex decisione eiusdem 155. Gaspari Mastrilli.*

Quae poena ex tribus differentibus impositis, exequenda sit. Cap. LII.

Saltem ex tribus indicibus ad remigandum per quinquennium condemnauerit, alter per idem tempus in exilium, tertius uero ut per annum tantum exularet, Magna Curia iudicauit, in mitiorem poenam inclinandum esse, Nam rei fauore iudicandum est, & in criminalibus humanior interpretatio accipienda est.

Siliter. *Ex decisione eiusdem 183. Gaspari Mastrilli.*

Ad quam poenam quis se subscribere debet.
Cap. LIII.

Sicerto modo impetrans, simoniam deduxerit, ut ad uersarius beneficio priuatus declaratur, licet ad poenam talionis se subscribere non debeat, cum criminaliter non agatur, tamen conclusum est, quod ad poenam extraordinariam iudicis arbitrio se subscribere debeat.

Sicerto. *Ex decisione Rota Romana 2-de Simonia Martelli Crescentij.*

De poena priuationis ipso iure. Cap. LIV.

Illa uerba sub poena priuationis, siue a lege, siue ab homine proferantur, nunquam lata, sed semper canonem ferendae sententiae importare conclusum est.

Illae uerba. *Ex decisione eiusdem 129. parte 3. Iacobi Putei.*

De eodem. Cap. LV.

Poena priuationis a lege imposita, non intelligitur ipso iure, & ita conclusum fuit: Etiam si lex ipso iure disponderet, ante sententiam beneficium acceptare, & priuationem obtinere non poterit. Quia in notorijs, & trahentibus secum executionem, declaratoria non est necessaria, Item declaratoria ad factum, non autem ad ius, opus est.

Poena. *Ex decisione eiusdem 1. de penis. Achilles de Grassi.*

Poena periurij transactionis extenditur ad omnes contractus. Cap. LVI.

Poena periuri transactionem non obseruantis, in omni contractu locum habet, quoniam dispositio exorbitans, tendens ad maiorem iuramenti obsecrationem, ex identitate rationis de casu ad casum extenditur, & propterea frequentiori calculo conclusum est, quod contractus censuali ratione periurij cadat, si censui non soluerit.

Poena periuri. *Ex decisione eiusdem 2. de inieunctando. Gualtieri Cassadori.*

Poena truncationis capitis datur nobilibus in regno, quando ignobilibus datur poena furcarum. Cap. LVII.

In hoc regno Nobilis, vel de capitatur, vel deportatur, siue relegatur, plebeius uero furca suspenditur, aut ad tritremes in perpetuum, siue ad tempus condemnatur, poena uero exilij utrique communis est. Quia igitur Nobilis, & plebeius de furto magno in strata publica conuincerentur, & Magna Curia utroque ad furem suspendia condemnasset, sententiam quoad nobilem nobis reformare uisum est, atque ad capitis truncationem condemnare, tum ex ipsa consuetudine, etiam in criminibus laesa maiestatis diuinae, vel humanae obseruata, & in crimine falsi, ac furto, tum propter Capituli regni, in specie loquens in furto, atque nobili poenam capitale inferit, quod semper de capitis computatione interpretatum, & obseruatum est, quia plebeio furcari poenam dari iubet. Cum utraque sententia ad mortis naturalis poenam damnet, quamuis in modo difformis existant, tamen substantia conformes sunt, ideo exequendas esse uisum est.

In hoc regno. *Ex decisione Consilij Neapolitani, 569. Vincentij de Francis.*

Nobiles in regno non condemnantur ad remigandum. Cap. XVIII.

Nobilis Caesar ob manus iniectionem in Capitanum ciuitatis Calertae, atque persecutionem contra ipsum cum ense euaginato, & alijs excessibus in insulam Caprarum relegatus est, quo antequam accessisset, alteri caput fregit cum baculo, & in carceribus, demum in insulam perueniens, poena metu dimisso, fines fregit & dum in Curiae sortiam perueniret, & de poena inuenda dubitaretur, iterum in carceribus alterum percussit, & vulnerauit, Quamobrem tanquam in corrigibilis ad remigandum ad regias tritremes ad tempus condemnandum esse, uidebatur, Contrarium tamen conclusum est, quoniam poena ignominiosa nobili non inferitur, Neque Decuriones, neque eorum liberi, & propinques in metallum damnari poterant, neque in opus publicum, vel ad bestias, aut fustibus caedi, Ideo aut relegandum, aut in exilium mittendum esse uisum est.

Nobilis. *Ex decisione eiusdem 32. Thome Grammatici.*

Poena diuersa datur nobili, & ignobili.
Cap. LIX.

Silix literatus, aut in dignitate positus deliquerit, aut plus peccauerit, in poena pecuniaria plus puniendus est, sicut in corporali ignobilis. Quando delictum cadit in derogationem officij, vel dignitatis plus ipse, quam alter puniendus est. In crimine conditionis maiores furca suspenduntur, & ita in Regno Franciae obseruatur. In ualde disciplinatis, ratione eminentis scientiae, quia maior praerogatiua debetur, ideo a statuto recedi potest.

Silix. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 673. parte 1. Francisci Marci.*

Nobiles homicidae qua poena plectendi.
Cap. LX.

Etiam nobiles, atque in dignitate positi pro hominibus mori debent, nimirum decapitari, Nisi esset multorum strages, Inter mortis poenas iudicij arbitrij poterit, vel ignem, aut furcam, siue decapitationem, sed gratiam uitae facere non potest. Viles personae, & in famas, aut comburantur, aut furca suspenduntur.

Etiā nobiles. *Ex decisione eiusdem 569. parte 2. Francisci Marci.*

Clericus

Clericus pro furto seculari traditus, suspenditur.

Cap. LXI.

Degradato clerico in sacris constituto pro gravi, & facinoroso furto, atq; Magnæ Curiae Vicarie tradito, etiam Cardinalium consultatione præcedente eidem ad penam vltimi supplicij cõdemnare visum fuit, prout ceteri alij focij laici puniti fuerant, sed cum inflaretur pro retractatione sententia, quia status delicti attendendus erat, in quo clericus pro furto, mitiori pena, quam mortis plechi debebat, Ite Canones decreuerunt, clericum seculari traditum exilij, vel alia legitima pena puniendũ esse, ergo de alia, quæ exilio similis sit, nõ autem de morte, ad quam magnus saltus fiebat: Nihilominus Regium Consilium, prout alias iudicatum fuerat, sententiam confirmauit. Cum ecclesiastica Curia eum dignum morte cognosceret, in degradationis sententia, nõ alter intercessit a laico, vt citra mortem castigaret; Cum degradatus seculari traditur, prout isti videbitur, puniendus est, & ideo clericos assatillos, etiam degradatione non facta, quæ ab homine non requiritur, iudex secularis furca suspendit: Quamobrem sententiam exequi demandatum est, sed quod clerici corpus in frustra nõ diuidatur, sicut aliorum locorum corpora diuisa fuerant.

Degradato. *Ex decisione Consilij Neapolitani 571. Vincentij de Franchis.*

Cap. LXII.

Interduum rei se mente captos, aut furiosos, euitande poenæ causâ fingunt; Ideo in hoc medicorum iudicio standum esse placuit.

Interduum. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 435. par. 2. Francisci Marci.*

Cap. LXIII.

Multæ poena declarata, fisco ius quæsitũ est; ideo iudex quæse inmutare, neq; remittere potest. Multæ. *Ex decisione eiusdem 206. parte 1. Francisci Marci.*

Cap. LXIV.

Poenæ modica, quæ fisco applicanda est, ad opus publicum conuerti potest. In tertij autem præiudicium conuerti non potest.

Poenæ modica. *Ex decisione eiusdem 17. parte 2. Francisci Marci.*

Poenam fisco, vel parti adiudicatam, an iudex remittere possit. Cap. LXV.

Parti per penalem sententiam ius quæsitum iudex remittere non potest. Nisi per viam restitutionis in integrum fiat, nimirum si iustus absentia, aut alias causas legitimas allegauerit, quia tunc, & si ius quæsitum sit, nihilominus iudicis officium quod ad restituendũ superest. Noti iuris est, restitutionem aduersus sententiã diffinitiuam ab eodem iudice, qui eam tulit fieri posse. Quod ad fiscum pertinet, iudex in Camera, ratione poenæ partes ad fiscum remittit, vt cum eo componant, qui plerumque de iure suo aliquid remittere Imperatoris nomine, penamque mitigare consuevit, idq; pro qualitate causæ, magnitudine, & atrocitate delicti, puta in causis fractæ pacis, facilius ius fisci, quam priuatorum remittitur. Princeps, publicæ utilitatis gratia, ius parti quæsitum, remittere potest.

Parti. *Ex decisione Camera Imperialis 118. par. 1. Andrea Gall.*

Pena pecuniaria commutari potest in corporalem.

Cap. LXVI.

Senatus in iudicando, Principis loco est, illiusque magna authoritas est, qui igitur in pena pecuniaria cõdemnatus est, & quia delicti numeri, in corporalem transmutari supplicat, audiendus est, quod etiam cuilibet iudici ciuili, & pedaneo concessum est: Nec dicitur Senatus suam sententiam commutare, sed illam confirmare, quia in pecunia exequi non potest, iuris autoritate in corporalem conuertit, ne sententia elusoria reddatur.

Senatus. *Ex decisione Senatus Pedemontani 232. Antonini Thessauri.*

Pena damni dari, quando exigenda.

Cap. LXVII.

Regio edicto disponitur, quod pena prius quàm damnum reficiatur, non exigatur, neque damnum excedere debeat, ergo si damnum non extat, penam exigere non posse, certum est. quoniam non entis, nullæ qualitates existunt.

Regio. *Ex decisione Regni Neapolitani 520. Francisci Vinij.*

Cap. LXVIII.

Castellani multare non possunt, sed de consuetudine patriæ Delphinalis facere consueuerunt.

Castellani. *Ex decisione Gratianopolitana 626. Guidonis Pape.*

Cap. LXIX.

Quando reus in pena pecuniaria cõdemnatus est, & pendente tempore appellandi moritur, pena extinguitur, Idẽ si appellatio interposita esset. Quando reus. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 758. par. 1. Francisci Marci.*

Pena ob non partitionem, quomodo declaratur.

Cap. LXX.

Si compulsores producantur, eisq; non pareatur, declaratio poenæ statim non fit, sed archiores decernuntur cum annexa citatione ad videndum se incidisse in penam simplicium; At si producantur executores, & poenæ declaratio petatur, atque archiores processus statim fieri consuevit, tum annexa citatione ad videndum, vltiores compulsores tunc decernuntur, quando acta non integraliter edita sunt.

Si compulsores. *Ex decisione Rote Spirensis 194. par. 3. Gasparis Guglielmi.*

Pena pecuniaria in criminalibus debetur in solidum.

Cap. LXXI.

Bvila Innocentiana cauetur, vt quilibet cum minoribus contrahens, pena ad decem pro centum puniatur, quæ fisco applicentur; Ideo cum plures contraxerint, dubitabatur, vtrum in solidum tenerentur, & ita teneri resolutum est, quia si solum pro parte, pena pro delicto puniendo ordinata, si alter ex cõdemnatis non solueret, pro parte exigeretur, sed sententia dicit, fisco tantam summam conlequi debere, tanquam iure sibi debitam, siue igitur ab vno, siue à duobus habeat, nihil interest, sibi imputet, qui insufficientem socium elegit. Et est verius causam criminalem esse cuius pena fisco applicatur, & ita quilibet in solidum obligatus est.

Bulla. *Ex decisione Rote Auenionensis 112. Hieronymi à Laurentijs.*

De eodem. Cap. LXXII.

Sed quando sententia etiã in solidum cõdemnauit, tunc ois difficultas cessare dẽt, & ita plura arresta lata sũt. Sed quando. *Ex decisione Senatus Burdegalesis 310. Nicolai Boerij.*

Pena

Pena pecuniaria in corporealem, ad cuius instantiam commutanda sit, & a quo. Cap. LXXIII.

Plebeius ad Regias tresmes per quinquennium, atque ad interese partis, in quingentum liquidato pro homicidio condemnatus fuerat, completo tempore ad carceres transfusus fuit, detinendus donec interesset exsolueret, & cum nil haberet, ad penam liberationem in corpus admittendum esse inflabat, heres autem offensus, ad instantiam creditorum tunc hoc fieri debere exiciebat, at si creditore, ut illi carceribus maceret, non petierit, iudex arbitrari non impeditur. Quoniam debitor, inuito creditore, non iuit in corpus, in carceribus detineri non debet, sed fides de debito habenda est, donec ad meliorem fortunam perveniret, fuit igitur expectare debebat, aut debitor admittit, ut in corpus luat, & ita conclusum est, dubitabatur a quo iudice pena pecuniaria in corporealem commutanda erat, nam iudex civilis penam suam in corporealem commutare non potest, sed ad criminales iudices committere debet. Propterea cum remissa causa ad Magnam curiam, ad tresmum penam pecuniariam convertisset, interposita appellatione, Regium consilium in penam exilij transfmutavit.

Plebeius. Ex decisione Consilij Neapolitani 358. Vincentij de Francis. & decisione consilij Cataloniae 6. Ludovici Peguera. & resolutione criminali 77. Petri Caballi.

Pena pecuniaria in corporealem potest transfmutari in eadem sententia. Cap. LXXIV.

Vbi ex statuti forma pena pecuniaria pro delicto commisso exsolvenda est, poterit in sententia condemnari, quod nisi infra certum terminum dederit, in capitale, siue corporealem condemnatus existat. Hoc casu fideiussor non admittitur.

Vbi ex. Ex resolutione Consilij Delphinalis 183. parte 1. Francisci Marci.

Pena pecuniaria residuum non commutatur in corporealem. Cap. LXXV.

Si reus in solvenda pena pecuniaria in modico deficiat, quamvis plurimi dicebant in corporealem convertendam esse, nihilominus in contrariam sententiam, velut aequioris iuris est, ut scilicet carceratus maiorem penam pecuniariae parte solvendo, pro modico quod restat, & non potest, corporaliter non puniatur, sed prestita cautione de solvendo, si ad pinguiorem fortunam deveniret, relaxetur.

Sireus. Ex resolutione criminali 77. Petri Caballi, & decisione Consilij Cataloniae 6. Ludovici Peguera.

Pena pecuniaria quando non commutatur in corporealem. Cap. LXXVI.

Fideiussor de representando reum, qui ob non factam praesentationem condemnatus reperitur, & in carceribus positus, cessionis bonorum beneficium habet, ideo in corpus luere non debet, quia neque delinquens est, neque pro delicto condemnatus, sed pro contraveniente fideiussionis. In penalibus extensio faciendi non est, neque vnius pro alio puniendus.

Fideiussor. Ex resolutione criminali 77. Petri Caballi.

De eodem. Cap. LXXVII.

Quandoquis non in penam pecuniariam per sententiam condemnatus fuerit, sed tantummodo multatus, data rei paupertate in corporealem commutari non potest, in multa cessio bonorum admittitur, iudex potest illam diminueret, & ex toto remittere, quia plerumque interloquendo imponitur, & officii iudicis datur, sed pena siue ordinaria, siue extraordinaria,

per sententiam diffinitivam imponitur, quae lata in dextro officio suo functus est. Si multa parti, pro interesse adiudicata fuerit, iudex condonare non potest. Quando reus solvendo est, hanc penam commutationem obtinere non potest. Ideo si statuto caveatur, condemnatum ad penam pecuniariam, quam infra mensem non solverit, in amputatione manus, vel pedis, aut ad tresmes puniendum esse, si is solvendo sit, penam corporealem eligere non potest, iudex audire non debet, sed bona eiusdem vendere, quia nemo suorum membrorum dominus est. Hanc commutatio solum in vilibus personis locum habet, quia in nobilibus, vel aliter honestis, omnis, vel minima etiam corporalis, quamlibet penam pecuniariam excedit. Neque in muliere, etiam inhonesta locum habet, sed in carceribus detinenda est, aut sub fideiussoria cautione relaxanda. Si reus solvendo non sit, & fideiussorem habeat commutationis locus non est, quoniam impossibilitatem solvendi cessat.

Quandoquis. Ex resolutione criminali 77. Petri Caballi.

Penam corporealem qui subdit loco pecuniariae, extendit ad obligatio. Cap. LXXVIII.

Si pena corporalis, in quam pecuniaria commutata est, propter impossibilitatem, executi fuerit, debitor, siue reus poenitus liberatus est, ita ut licet ad pinguiorem fortunam deveniret, vltius non teneretur, quoniam corporalis loco pecuniariae successit, per cuius executionem, siue satisfactionem, obligatio sublata est. Quando multa propter paupertatem, ab eodem iudice remissa est, licet postea diues efficiatur, tamen nihil luere debet. Sed cedens bonis, si ad pinguiorem fortunam deveniret, satisfactionem facere debet.

Si pena. Ex resolutione eiusdem 77. Petri Caballi.

Penam pecuniariam convertam in corporealem non potest iudex exequi. Cap. LXXIX.

Quando pena pecuniaria in corporealem transfunditur, iudex vltius eligere non potest, & dimittit corporali, ad pecuniariam redire, nam si condemnatus in quingentis libris, infra decem dies non solverit, ita ut per vigorem statuti, atque sententiae amputandus sit, executionem in bonis iudex vltius facere non potest. Quare convertam pecuniariae in corporealem, hanc certam & determinatam iudex dimittere non valet. Sed quando Republica, eiusque Rectores, post terminum pecuniariam mallet, quam corporealem, obtinere debet, quoniam post terminum facta translatio intelligitur, si creditur placuerit, Verba, quae in favorem creditotis prolata sunt, in eius odium retorqueri non debent, & ita in Regio Consilio conclusum est.

Quando pena. Ex Consilio Cataloniae 91. Ludovici Peguera.

A pena conventionali, qualibet causa excusat. Cap. LXXX.

Cum ad excusandam priuationem, ac penam, quaelibet causa, etiam bestialis sufficiat, Ideo priuationis pena appositae in euentum non solutionis pecuniae, non ideo incurritur, quia Episcopus in factis, non autem in ducatus de Camera pecunias deposuit, quoniam ad supplementum magi potest, & rescindendo viget ad verum valorem, excusatur.

Cum ad excusandam. Ex decisione Rotae Romanae 4. de transactionibus Joannis Mabeiani.

Cap. LXXXI.

Nonquam pena promissa pro interesse locus esse potest, nisi is, qui agit ex contractu ultro, citroque obligat.

obligatorio, adimpleuisse etiam in minimo quadranti docuerit.

Nunquam. *Ex decisioe eiusdem 238. parte 2. in Nissimis Blanchetti.*

Pœna contenta non debetur, nisi quatenus interest.

Cap. LXXXII.

Sive pœna obligationi quantitatis appositâ fuerit, siue facti ad penam, Regum Consilium, nunquam ad illâ condemnare confuevit, nisi quatenus interesse concurat, & hic stylus legis vim habet. Quando pœna obligationi adiecta est, quæ consistit in fieri, nullatenus debetur, nisi quatenus cum interesse concurrat.

Sive pœna. *Ex decisioe Consilij Neapolitani 135. Mathai de Afflicis.*

Cap. LXXXIII.

Iacens hereditas defuncti personam representat, ideo pœna conuentionalis contra eam debetur. licet restitutio in integrum competat.

Iacens. *Ex decisioe Parlamenti Delphinalis 31. parte 1. Francisci Marti.*

Pœna conuentionalis à compromittentibus promissa an in casu reductionis peti possit.

Cap. LXXXIV.

Vbi quæ aliquid non fieri promittitur, & certa pœna si contra fiat, tacite agi videtur, quod pœna non committitur, si obsecutus ea, quæ de iure feruari debuerunt, & de committenda pœna, nisi ea feruentur, quæ de iure feruari debuerunt: Compromisso igitur facto, ad iam videtur quod arbiter de iure pronunciet, at si non de iure, sed inique pronunciet, & ita vna pars appellatur, pœna commissa non est: si causâ ad fauorē appellantis terminetur, pœna exsoluenda non est, idem si laudum confirmatum fuerit, & ipse appellas, suæ reductionem petens, iustam, petendi reductionē, causam habuerit, nam fisci excusatur ab expensis, ita à pœna conuentionali dicendum est. Cum effectu igitur committi non dicitur, quoniam doli arbitratris exceptio opponi poterit, executionem quæ illius impedire. Quando arbiter ad male pronuntiandum moueri potest, pactum non valet petenti igitur penam, exceptio in validitatis pacti obstat, atque doli commissi, qui etiam re ipsa factus est. Is qui leuitus est, etiam si iureiurando reductioni renunciauerit, nihilominus reductionem petēs sibi contrarius non existit, neque pœnæ locus est. Is qui appellat, & postea renunciat, cum effectu contrahente non dicitur. Quando pœna conuentionalis propter interesse apponitur, hoc ante omnia probandum est, sed per renunciationē appellantis nihil pati potuit, quando verò propter contemptum iudex, an pœna exsoluenda sit, arbitrari debet. Quando pœna in stipulatione respectu tertij appositâ est, contrahentiōe reuocare sufficit, vt pœna non soluitur. Aliquando à qualitate sententiæ pœna commissa dicitur, nam si iudex reductionis laudum expressâ causâ confirmabit, quia iustum dixerit, si agatur ad penam pars victa iniquitatem laudi opponere non poterit, quoniam contra sententiam directio veniret, si vero reum, nulla causâ expressâ absoluit, quando pœna petitur, de laudi iniquitate opponi poterit, quoniam sententia non impugnatur.

Vbi quæ. *Ex decisioe Collegij Pisani 7. Doctoris Marti, & decisioe Cappellæ Tholosane 66. parte 2. Gerardi Maynardi.*

Pœna conuentionalis quando debetur fisco.

Cap. LXXXV.

Si nudo pacto conuentum est, vt fisco pœna debeatur, tunc nihil fisco queritur, sicut vsura extra vin-

culum stipulationis deberi non potest, at si stipulatio intercesserit, & vnus alteri promittit, fisco nihil queritur, quia alteri stipulari nemo potest. Vbi notarius fisco stipulatur pœnam eadem acquiri in Regia Audientia conclusum est.

Si nudo. *Ex decisioe Regni Neapolitani 59. Francisci Pinij.*

Pœna non imponitur, nisi probata qualitate requisita. Cap. LXXXVI.

Nunquam pœna specialis constitutionis committitur, nisi eius qualitates doceantur, atque verificentur, quando qualitas est, causâ factum probare non sufficit, vt teneatur de pace publica ruptâ dolus probandus est, alias reus absoluiendus est, etiam si de alia violentia probaretur.

Nunquam. *Ex decisioe Camera Imperialis 10. part. 4. Ioachimi Nissingerij.*

Pœna nouæ legis non imponitur, nisi dolus verus probetur, præsumptum non sufficit.

Cap. LXXXVII.

Pœnæ locus esse non potest in regno, à pragmaticis impositæ, nisi dolus probetur, nimirum euidentis, quia vbi de corporali agitur, præsumptum non sufficit, si scus igitur hanc qualitatem à lege requisitam probare tenetur, aliter inquisitus absoluitur: Cum igitur Aurelius re vera banitus esset, & a fisco non probetur Ramirus receptantem, illius scientiam habuisse, nihil officit. Pragmatica de receptatoribus, atque fautoribus banni notitiam habentibus intelligenda est, ignoranti autem nullus dolus imputari potest. Banni publicatio Bari facta Ramirus non afficit, qui illo tpe in patriâ commorabatur. Item Ramirus excusandus est, quipso dimissa conuersatione habita banni notitia, illius capturam non procurauit, nam cum ille simul, variis, incognitisq; hominibus continuo incederet, & facile mortem incurrere potuisset, instantis periculi metus à capitali pœna excusat. Illa suspicio, quæ contra eundem remanere posset, iuramento præstito, tollitur, atque absoluiendus est. Vtrum Ramirus à principio scrutari debuisset, nū Aurelius banitus esset, dolum, non infert, sed culpam, quæ ad penam Pragmaticarum non sufficit, si periculum atque inutile pariter inefficax fuisset, cū & ipsi negassent, ac ceteri, cum de pœna euitanda ageretur. Nec Ramirus Aurelio fuisse dicitur, si militibus curiæ illi bannum minime esse dixerit, cum vite periculum immineret, atque facillime perniciem inter eos fieri potuisset: Illa verborum interpretatio facienda est, ex qua dolus excluditur, atque pœna euitatur.

Pœnæ locus. *Ex decisioe Regni Neapolitani 483. Francisci Vinij.*

Pœna ordinaria non inferretur reiteratis tormentis non confesso. Cap. LXXXVIII.

Inquisitus de pluribus homicidijs, furtis, atque alijs delictis, qui ultra tres vices questionibus ac tormentis suppositus, semper perseuerando negauit, ad remigandum in regis thronum, eius vita durante, cōdemnatus fuit, licet enim in tormentis perseuerando negauit, nihilominus eius damniari potest, quia per toturam iudex vere probationis derogare non potest, neque liberandi occasione capere. Probationes per toturam enervatæ, atque elise sunt, ergo pœna ordinaria imponenda non est.

Inquisitus. *Ex decisioe Consilij Neapolitani 8. Thomæ Grammatici.*

De

De poena Bitruiatiorum vulnerantium fugientem.
Cap. LXXXIX.

Tres satellites delinquentem fugientem persequantur, & licet alter ex eis fugientem impune percussit, cum tamen percussus ceciderit, alter in terra ipsum vulnerare non potuit; Quamobrem, ne tantam impunitatem vilissimi homines fiant audaciores, vulnerans duntaxat ad remigandum in triremibus per quinque annos condemnatus fuit.

Tres. *Ex decisione eiusdem 41. Thoma Grammatici.*

Poenam ordinariam non euadit is qui aspectu maiore atate apparet. Cap. XC.

Si ex inquisiti confessione, aut ex aspectu, vel corporis factionibus, & physiognomia excedere viginti annos appareat, minore aetate allegare & minime proderit, ad se a poena ordinaria exonerandum. Absurdum esset quinquagenarium ad hoc probandum admittere; Neque probabit, si corporis aspectus aliud evidenter demonstraret, & si deposuisset, iudex testibus fidem adhibere non debet, maxime accedente consuetudine falsorum testium, tunc enim iura transgredi licitum est.

Si ex inquisiti. *Ex decisione Magnae Curiae Picariae, ut in Poto 14. Thoma Grammatici.*

A poena mortis, quomodo quis liberetur.

Cap. XCII.

Conemnatu ad furcas, si in actu suspensionis, relictis rumpitur, viuis in terram cadens, sicut pluries cecidit, consulto Principe liberandus est. Aliquando a poena mortis ad petitionem alicuius puella, sine meretricis liberatur, qui in maritum ipsum consulari; pluries in Curia nostra seruatum est ius canonici in puella desponsante raptorem, quod petenti, propter aliam causam condemnatum, denegatum est.

Condemnatu. *Ex decisione Senatus Burdegalsis 21 7. Nicolai Boerij.*

De poena iudicis, qui per sordes iudicauerit.

Cap. XCIII.

Quia nullum est officium tam sanctum, atque tam solenne, quod auaritia comminuere, atque violare non soleat, operae pretium fuit in sequeis, atque avaros magistratus, qui alicuius dati, vel promissi ratione, sententiam dederit, aut pronunciare distulerit, siue appellationi non detulerit, multipliciter animaduertere. Si innocentem pecunia dolose, & malitiose damnauerit, capite plebi oportere. Itē si calore ductus, quem punire non debebat, interfecerit, aliquando in insulam deportari consuevit. Ita variē in Galliae tribunalibus obseruatum est. Ioannes Locumtenens Senescalli Agenen in sede Codomen, quia sic dignum morte dannauerat, appellationem verō non admitterat, ad poenam ducentarum librarum Turonens. extitit condemnatus. Bonier Marecallorum Praepositus, quia non obstante appellatione, eum qui prouocare non poterat, neque de ius iurisdictione exiltebat, suspendi fecerat, trecentis libris Turonens. aliisque emendis penitus est. Iacobus Marecallorum in Senecalla Praepositus, quia septem mulieres de sortilegio accusatas, iniuste, atque dolose morti fecerat, earumque aliquas coburi, quibus nec praesentē poterat, decapitatus fuit. Guido Locumtenens Praepositus Marecallorum in Xantonis, quia iniuste plures sine processu innocentes condemnauerat, ultimo supplicio, auctus est, atque Liburnie decapitatus. Ioannes Marecallorum Praepositus, qui tortis Dominis Originariis, & nihil adulterij confessis suspendi fecerat Baldarem, officio priuatus, atque ad emendam condemna-

tus extitit. Si generales promissiones iudex acceperit, quae in amicitiam fieri solent, & poenitentia ductus ante sententiam, rite cum peritorum Consilio promissauerit, aequior opinio via est, vt non teneatur: sed quia Ioannes probet Locumtenens Senescalli Lemouicens. in Sede Lemonicarum, ratione generalis promissionis, iustitiam denegando, partem audire noluit, nec eius testes recipere. Ideo in emendam partis, centum librarum Turonens. condemnatus fuit.

Quia nullum. *Ex decisione Senatus Burdegalsis 153. Nicolai Boerij.*

PRÆVARICATIO.

Iudex qui fungitur officio aduocati, committit praenationem. Cap. I.

Si Praefici iudicis, & aduocati officio fungatur, in crimen praenationis incidit. Imò calumniatoris, & proditoris, quia iudex aduocatus esse prohibetur, cum officia incompatibilia sint. In Praefici Praetorio tria principaliter requiruntur, industria singularis, fides explorata, & maxima morum grauitas. Is qui parti consuluit, in iudicio interesse non debuit.

Si Praefici. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 696. parte 1. Francisci Marci.*

Decodem. Cap. II.

Proderet est vnum factio offendere, & aliud in mente gerere, quando igitur iudex alteri parti consulit, & iudicis officio vitur, proditor appellandus est, cum mediis esse debeat, & non ab aliqua partium declinare.

Proderet. *Ex decisione eiusdem 708. parte 1. Francisci Marci.*

PRODITOR.

Proditor quot modis dicatur. Cap. I.

Is qui veritatem non defendit, sed eam tacet, proditor dicitur. Quando quis scit molitionem contra Principem, & probare non potest, semetipsum proderet non debet. Item si rem sibi commissam, hostibus exponat, aut secretum reuelet. Cum quis Principis consilium reuelat, suspendendus est, contra credentiam reuelantem, poena suspensionis officij imponitur.

Is qui. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 772. parte 1. Francisci Marci.*

PUBLICATIO BONORVM.

Cap. I.

In crimine laesae Maiestatis bona non confiscantur ipso iure, sicut in crimine haereticis. In crimine. *Ex decisione Rota Romana 690. Egidij Bellamere.*

Cap. II.

Nisi esset crimen laesae Maiestatis in primo capite, & ita conclusum fuit. Nisi esset. *Ex decisione eiusdem 67. parte 1. Pauli Amilij Teralli.*

Confiscatio in contumaciam, etiam per statutum hoc die sit, sub forma iuris antiqui. Cap. III.

Decreto antiquo Sabaudiae cauetur, quod testis falsarius pugni amputatione, bonorumque confiscatione puniatur, & nihil dubitaretur de dispositione iuris

ris authenticorum, in contrarium sententiam itum est. Nimicum quod detracta filiorum, aut ascendentium legitima, publicatio fiat: Nam cum per statum bona publicantur, res ad terminos iuris antiqui reducitur, qui prouisum erat, ut bona pro parte liberis referantur, & confiscatione decreta, filij legitima non priuabatur, & cum hac opinione tanquam uerore, atque benigniore Senatus transiit. Interdum dubitatum est, an idem in bonorum annotatione, propter accusati contumaciam facta, dicendum sit, Et Senatus ita congregatus classibus unanimiter iudicauit.

Decreto. *Ex decisione Senatus Pedemontani 198. Antonini Thessauri.*

In confiscatione bonorum sententia expressa opus est, & non veniunt bona futura. Cap. IV.

Cum Amilius de raptu virginis in pena capitis damnatus esset abique tamen bonorum publicatione, & amissione, eius matre mortua, alijque filijs dotem repetebitis, pars illius a fisco denegata est, mox per gratiam Principis restitutus fuisset, & portionem dotis matris in pecunijs consensitum repetisset. Visum est, eiusdem desiderio succurrendum esse, dotemque prædictam, neque iure publicationis, neque indignitatis aut ferri potuisse. Confisatio a iudice, vel a lege non infligitur, filiere debet, non enim bona eius publicanda sunt, qui simpliciter damnatur. Item ad bona futura non extenditur. Item fiscus neque legitimæ ratione, neque alia quauis causa in bonis paternis post sententiam delatis, nullum ius habet, etiam si de præterito causam haberet. Nullibi iure cautum reperitur, indignum simplicem, & bannitum esse, & ab eo velut ab indigno bona auferenda esse, siue beneficiis retineant, siue commoda intra fines loci banni subalta sint. Nec erat bona consequentia, Amilius poterat impune offendi, ergo & eius bona publicari.

Cum Amilius. *Ex decisione Rote Florentina 99. Hieronymi Magoni.*

In confiscatione propter homicidium non venit feudum ex pacto. Cap. V.

Feudum ex pacto, & prouidentia in confiscationem non venire, visum est, sed illud ad agnatos pertinere, etiam quod ad proprietatem, quia illa dispositio, ut ad fiscum durante vita rei pertineat, non in feudis, sed in fideicommissis tantum locum habere certius iudicatum est.

Feudum. *Ex decisione Senatus Pedemontani 167. Antonini Thessauri.*

De confiscatione bonorum feudaliu.

Cap. VI.

Etiam criminaliter condemnatus propter quodcumque delictum, vel in confiscationis poenam, aut altera, propter quam in Curia Domini honeste stare non possit, neque officia, & iura vassalli implere, feudum amittit. Post publicationem bonorum incapax ad retinendum feudum factus est, nam delinquendo, quantum ad se in aliam personam alienauit, id est in Fiscum, ideo merito ab eo auferendum est. Si feudum nouum sit, id est de nouo delinquenti concessum, in ipsius persona initium habens, cuiuscumque inuestitura extiterit, semper ad Dominum reuertitur, tam in fisci, quam in inuestitura vocatorum præiudicium, etiam si delictum non in Domini commissum fuerit. Neque ad feudum consequutionem, mores vassalli delinquentis expectanda est, quia etiam, eo viuente, feudum, illiusque fructus, ac commoditates Dominus acquirit, dominium utile statim cum directo consolidatur. Si feudum est antiquum, siue paternum,

id est patri, aut alteri ascendenti delinquentis concessum, & est vere hereditarium, in fiscum transit feudum, qui liberè alienari possunt, propter delictum in confiscationem veniunt. Quando fiscus non est idem qui Dominus, & delictum domini personam afficit, vtique & Dominus fisco præferitur, si verò in alium peccatum fuerit, ad fiscum, exclusio domino transibit perpetuò, cum onere tamen hereditatis directo domino debiti. Si feudum est ex pacto, & prouidentia, inquam in fiscum transire potest, sed vel ad Dominum pertinet, vel ad alios in inuestitura comprehensos, atque vocatos, & nunquam lex, vel statutum quantumcumque generaliter de confiscatione loquens, illud comprehendere dicitur, quia in extraneos transire non potest, & prouide neque in fiscum, qui extranei loco est.

Etiam criminaliter. *Ex resolutione criminali 182. Petri Caballi.*

Annotatio bonorum etiam feudaliu, an sit facienda ante confiscationem. Cap. VII.

Cum quidam Barones ita peccauerint, & ad bonorum confiscationem deveniri potuissent, dubitatum est, utrum in eorum contumaciam, interim ad fisci instantiam commissarius delinendus sit, ad eorum castra regenda, iustitiamque subditis ministranda, bonaque eorum mobilia pro tertia parte capienda, reliqua vero cum fructibus sequelistranda, bona absentis citati deferantur, ut copiam sui prestat, & si infra annum venerit, res suas recuperet, si infra annum comparuerit, impedire poterit, ne publicentur, sicut in cuius missio fit in bonis, ut tadio affectus contumax responsurus veniat, ita in criminali bannitus in persona afficitur, ut eius nomen inter reos describatur, atque bona annotetur, & sicut ibi, reosque expensis comparando recuperat, ita & in criminali. Item in feudaliu, si vassallus tertio ad Domini instantiam, de eo conquerentis citatus non compareat, & post annum in contumacia persequatur, feudum proprietatem amittit. Cum hæc magnam in omnibus difficultatem facerent, cumque in similibus casibus prouisiones factas fuisset apparet, super Captura terrarum, quod ad iustitiæ administrationem, ita pariter fieri debere conclusum est.

Cum quidam. *Ex decisione Consilij Neapolitani 131. Antonij Capycij.*

Heretici bona etiam alienata publicantur a die commissi delicti. Cap. VIII.

Heretici bona ipso iure publicantur, qui a die commissi criminis dominium perdit, propterea alienationem, post heresim commissam, factam nullo modo sustineri Senatus iudicauit, quia enim statim dominium in fiscum transiit, mala fides venditoris emptorem bonæ fidei dominum facere non potuit. Nemo dat, quod non habet, ideo fiscus absque pretio reuocat, etiam si res ab ignorante sine fraude empti sit. In acquirendis fructibus, situlatis, etiam iuris errore questus sufficit, cum autem de dominio agimus, secus est, quoniam maioris præiudicii exitur: bona fides excusatur fructibus consumptis, a rei vero restitutione non excusatur. Cum qui hæreses diu in mente, ac voluntate occulte retentas confitentur, hereticus occultus esse desinit, atque legalis poena a die, qua hæresis amplexus est, infligitur. Hereticus mentalis, si confessionem emittit, puniendus est. Sed an confessi emissi tertio præiudicii facere possint, cui exceptione ius quaesitum fuerat? Propter delicti atrocitatem, tolerandum est, ite favore animæ, ut penitus timore homines ab hæresi auertantur. Cum hæc confessio omni suspitione careat, ideo cogitari non potest, quod nocendi animo emanauerit.

Heretici. *Ex decisione Senatus Mantuani 247. Io. Petri Sardi.*

Publicatio

Publicatio an, & quando trahatur ad bona in alterius territoria sita. Cap. I X.

SI confiscatio non iure communi fiat, sed de iure speciali, & proprio iudicis confiscantis, vt quia vigore statuti bona publicanda veniant, ad bona in alieno territorio, & sub alterius iurisdictione, & fisco sita, non extenditur. Imò etiam si burfa ficalis eiusdem domini extenderetur. Imò etiam si burfa ficalis eiusdem domini extenderetur, sed territoria atque iurisdictiones distinctæ sunt, idem dicendum est, si non eadem statuta militent, quorum ratione publicatio facta est. Constitutio Marchie ad Ducatum non extenditur, etiam si hic simile statutum vigeret, & omnes in eodem statu ecclesiastici sint. At si vigore legis gñalis Principis fieret, siccedit, est, si in toto eius statu obseruetur. Si vigore iuris communis bonorum confiscatio fieret etiam ad bona in alio territorio sita extenditur, quamuis iurisdictiones, & burfa ficales distinctæ, & separate essent, tunc alter fiscus bona sui territorij occupabit, & ideo fiscus Florentie occupauit bona eius, qui Romæ pro hæresis crimine damnatus fuerat, pariter eius qui in Lunigiana pro crimine læsæ maiestatis contra Marchiones Malaspinas punitus fuerat, quod multo magis procedit, si territoria diuisa sunt, sed vna, eadem que burfa ficalis existat. Quando verba sententiæ publicationis ad bona in eius territorio sita, restringuntur, tunc in altero, nouus processus fabri candus est, & noua sententia opus est.

Si confiscatio. Ea resolutione criminali 138. Petri Caballi. & decisione Rota Romana 417. parte 3. Jacobi Tutei.

Publicatio bonorum spectat ad illum, cuius tempore delictum commissum est. Cap. X.

IN Ciuitate Panormi poenæ condemnationes, bonorumque publicationes Capitaneo, & Iustituario applicantur, qui singulis annis a Rege eliguntur, cumque euenisset, vt sub vnius tempore delictum publicatione dignum, patrum esset, & sub alterius condemnatio subsequenda fuerit, conclusum est, ad primum confiscationem pertinere, in delictis in finem spectandum est, ideo statim ius quaesitum dicitur, & obligatio ad poenā orta est. Quæ sententia, cum saepius in iudicando canonizata esset, ideo eandem multo magis amplecti conclusum est, quoniam etiam primi tempore sententia banni emanata fuit, per quam, ipso iure, elapso quadrimembre, condemnatio ad publicationem facta fuerat, quomobrem conditionis purificatio, quia infra illud tempus non te præsentauit, ad tempus sententiæ retrahitur, & perinde habetur, ac si purè, & simpliciter lata esset, aque illa prouiso, per quam bona incorporantur, primæ sententiæ executio dicitur.

In ciuitate. Ex decisione Regni Sicilia 12. Garzia Mastrilli.

Statuta de publicandis bonis naufragium passi sunt reprobata. Cap. XI.

Ille consuetudines, siue statuta, quod naufragio facta bona, quæ in naui erant, ad Dominum loci, cuius est flumen pertinet, nullatenus valent, quoniam & per constitutionem Federici Imperatoris sublatæ fuere, & de iure canonico excommunicati sunt, qui naufragij passos spoliant, his aliquid ordinario, siue Constituto Imperatoris Caroli Quinti, vbi huiusmodi consuetudines tanquam corruptelæ, atque irrationabiles annullantur, cassantur, atque in perpetuum tolluntur. Male consuetudines ex longo tempore non confirmantur, sed quid magis rationi contrarium esse potest, quam calamitati calamitatem addere, & afflictionem afflictio, & ex tam luctuosa compendium sectari. In huiusmodi

casibus index à præcepto inchoare potest, neque partis præsentia aut citatione opus est.

Illæ. Ex decisione Camera Imperialis 18. parte 1. Andreae Gailli.

Publicatio bonorum comprehendit aduentitia, cuius vfusfructus ad patrem pertinet.

Cap. XII.

SI filius tuus, cum esset in tua potestate, pro læsæ Maiestatis crimine condemnatus meruit, peculium, cuius vfusfructus ad te pertinebat, reiecta aliter sententium opinione, ad fiscum applicandum esse, omnibus Senatoribus visum est. Sancita enim poena naturalis mortis, atque omnibus bonorum confiscationis, delinquentes omnes, siue sui, siue alieni iuris fuerint, afficit, omniaque bona indistinctè completitur. Si contra naturalem rationem, filius propter patris crimen, quibusvisque bonis, hæreditate, & successione priuatur, quanto magis aduentitiorum proprietate, si ipse deliquit, priuandus est. Si bona quæ in extraneos heredes transire possunt, in bonorum confiscatione veniant, aduentitia vtique quæ ad fratres, eorumque filios transunt, venire debent. Nec desinere, qui in specie, aut à simili hoc affirmarunt, publicationem bonorum filijfamilias, vxoris publicationi æquiparantes, sicut igitur venit dos, ita & peculium aduentitium venire ascendendum est. Hodie pater aduentitia, peculii iure non occupat, sed in eis succedit, vt hæres, sed in hoc crimine fisci etiam post mortem eripit à manu cuiuslibet que successoris, vel hæredis in maiestatem ipsam delinquentis, ergo poterit venire dicare, cum etiam crimini læsæ Maiestatis diuine æqui paratur, vbi fiscus contra patrem eripere valet. Nullum patri fit præiudicium, qui nullum ius præter vfum suum retinet, neque spes succedendi filio probabilis, sed contra rationem, atque naturalem ordinem existit. Speciale est in hoc crimine, vt filij damnati bona, neque descendentes, vel ascendentes, aut transuersalibus, sed fisco duntaxat ob criminis enormitatem applicentur.

Si filius. Ex decisione Senatû Pedemontani 94. Officium Cacerbarum.

Cap. XIII.

Sub liciti prætextu, illicitum committi non debet, Quomobrem is, qui res licitas cum illicitis in naui trahi facit, si scienter, omnia publicari debere placuit.

Sub liciti prætextu. Ex decisione Parlamenti Delphinensis 168. par. 1. Francisci Marci, & decisione Gratianopolitana 172. Guidonis Papa.

Bona prohibita obligari, an veniant in confiscationem bonorum. Cap. XIV.

Prohibitio realis facta dicitur, quod bona concessa neque in hypothecam, neque in obligationem transferant, nam cum verba ad personam non dirigantur, realis dicenda est, & ideo etiam legalis alienatio includitur, ergo emphyteusis, quantum minus priuati, sub hoc pacto concessa, confiscari non potest, etsi legitimi hæredes sit ex testamento, quam ab intestato successionem non impediatur, tamen confiscationem impedit, quæ non necessaria, sed voluntaria alienatio dicitur. Prohibitio, quæ per vniuersalia verba aliquo modo, facta est, omnes casus, res, atque personas comprehendit, itaque etiam necessaria interdicta videtur, & ad fiscum transire non poterit. Quomodo pactum siue prohibitio hominis cõcurrit cum prohibitione legis, tunc dominij translatio impeditur, atque etiam in casibus de iure licitis prohibitio facta censetur, multo magis dominij transferri impeditur, cum etiam statuti dispositio concurrat. In delictis intellectus imbecillitas non consideratur, sicut in

contractibus, sed non creditur statutum voluisse, quod delictum minoris impunitum sit, sed in contractu eadē ratio prohibendi fuit in casu delicti, quā in alienatione pro contractu ferret, quare dispositio in utroque casu locum habere debet, & quod ad hominem prohibentem, nihil refert siue in fisco, siue in alium alienetur, Imo respectu fisci maior prohibitionis ratio inesse dicitur, quia potentior est, & emphyτεύσις in potentiori alienari non potest. Senatus cēuit ad directum domini peruenire debere.

Prohibito. *Ex decisione Senatus Mantuani 154. Ioan. Petri Sardi.*

Alienari prohibita non veniunt in confiscationem. Cap. XV.

Cum Sarmatum ad primogenitum pertineat, ideo tanquam alienari prohibuitur, in confiscationem non venit, nec est verum, Iacobum maiestatis reum esse, si eius filius, pater Oderici, castrum incapax fuerit, quia licet dicat sententia, reuelasse verba Ducis, tamen quod reuelatio damnum, atque infamiam Duci attulerit, nullo modo constat, & tunc maiestatis reus non est. Et si verba reuelata, magni momenti fuissent, utiq; sententia expressisset, atque in capitis pena condemnasset, neque legitimum ascendendum, & descendendum cōseruasset. Nec confiscatio quod ad possessionem operari potuit, quoniam Iacobus tunc spoliatus fuerat, sed actio spoli in fisco non transit, sed dominium sequitur. Nec illae proclamationes obstat possunt, quod ius in bonis Iacobi praetendentes, infra tot menses compareant, quoniam ius in castrum non est in bonis Iacobi, cum ad primogenitum pertineat, & licet actio esset Iacobi, tamen post condemnationem statim ad primogenitum pertransit.

Cum Sarmatum. *Ex decisione Rotae Romanae 910. parte 3. lib. 3. in Nauissimis Theolomai.*

A bonis confiscatis prius detrahenda sunt aliorum crediti, quā expensae litis factae per fisco. Cap. XVI.

Bona, aere alieno delicto, dicuntur, quibus igitur confiscatis, quae alijs debita sunt, non veniunt, quia in bonis delinquentis non existant, alioqui alter pro alterius delicto puniretur. Cum fiscalis delicta prosequi teneatur, atque curare, ut delinquentes puniantur, ideo litis expensae in creditorum anteriorum praedictum detrahere non debet, quia ad eundem confiscationes, mulctae, & poenae pecunariae pertinent, si in aliquibus sentit commodum, in alijs incommodum sentire oportet. Expensae litis a temere litigantibus exigi consueverunt, sed nemo ex creditoribus deliquit, nemo litem habuit, quantum in dissolutionibus de expensis primo gradu collatio fiat, hoc tamen instantibus creditoris fieri consuevit, atque ad eorum commodum, secus est, solo fisco accusante, qui alijs nocere non potest: Fisco iure priuati vititur, & quasi haeres occupat, licet proprie haeres non existat.

Bona. *Ex decisione Rotae Auenionensis 121. Hieronymi Laurentij.*

De publicandis bonis mortem sibi inferentis.

Cap. XVII.

Bona inferentis sibi mortem fisco applicantur, si peccati conscientia id egerit, at si doloris impatentia, secus est, & ita Regia Audiencia, haeredes dolorem ferre non valentes, seruatis seruandis absoluit. Siquis post confessionem in tortura factam, venenum sibi propinauerit, & res ad eius interitum, atque exitum deuenerit, quāuis terminus ad defendendum haeredibus cōcedendus sit, nihilominus ad publicationem bonorum procedendum est.

Bona inferentis. *Ex dec. Regni Neap. 244. Franc. Pinij.*

Cap. XVIII.

Ita tamen bona, mortem sibi inferentis, publicanda sunt, si pro delicto detinebatur, pro quo bonorum confiscatio quoque danda esset, quoniam ita faciens, pro confesso haberi debet, etia si nulla delicti probatio plena intercesserit: sed cum experientia doceat multos innocentēs carceratos se occidere, iudex omnes circumstantias considerare debet, antequam eos pro confessis habeat, nam ex hoc solo eos non debet, uti verē confessos punire, si tamen de delicto constet, fisco fundatam pro confiscatione, intentionem habet, nisi haeredes, siue ab intestato venientes, aut defuncti innocentiam, vel impunitatē delicti probent, siue directō defunctum non deliquisse probent, siue praesumptiue, ostendentes, vehementissimam doloris causam animi, vel corporis illum habuisse, propter quam potius, quā propter delictū se interfecisse videatur. Nisi igitur delictum prius bonorum publicationem meruisset, ex ipsa sola sui ipsius occisione molestari non debet, quoniam per mortem delictum, accusatio, siue inquisitio, & poena extincta sunt. Ex facta confessione plus tenei non debet, quā ex vera, ideo bona amittere non debet, nisi praecedens delictum confiscatione dignum existeret. Quid si ignoretur an voluntarie, an facto suo mortuus sit, Nimirum si in terram praecipitatus appareat, aut in puteum deiectus, siue in flumine submersus sit: Hic & similibus potius aliorū factū, vel casū, aut superueniente subito morbo, quā voluntarie mortuum esse, cum nemo carnem suam odio habere praesumatur, ideo nisi fisco probabit, bonorum confiscationem cōsequi non potest.

Ita tamen. *Ex resolutione criminali 137. Petri Caballi, & decisione Rotae Auenionensis 123. Hieronymi Laurentij.*

Confiscatio declarata ob contumaciam, contra haeredem exequitur. Cap. XIX.

Quando confessio facta transit, in cōdemnationem, poena propter sententiam ad haeredes transmittitur, quamobrem confiscatio propter contumaciam declarata contra haeredes exequi potest. Aliquando contumacia non transit in haeredes, ut illius innocentiam purgare possint.

Quando. *Ex decisione Senatus Pedemontani 106. Ossianiani Caccherani.*

RAPINA.

Dominus territorij quando teneatur rescāre rapinam. Cap. I.

Mercator dum ad nundinas Francofurtenses sub publica fide, & securitate Principis loci proficisceretur, in itinere, praesentibus cōduktoribus securitatis, rapinam passus, & rebus suis depre-datus est, ideo dñm territorij, ubi rapina facta est, damni depredato rescāre debere, cōstitutum fuit, qñ ad officij Principis pertinet, et absque tessera publica securitatis, siue saluconductu, prouinciam suam purgare malis hominibus, atque dispositos milites stationarios habere ad tuendam popularium quietē, referendūq; sibi quid vbiq; agatur. Ideo n. ab Imperatore Regalia hēt, ut ijs pp excellentiam dignitatis, regaliter vitatur, hoc est manu Regia, vias publicas secutas, & purgatas latronibus, suis sumptibus teneat. Vias autem publicas inter Regalia cōputari, notum est, Item publice viles est, sine metu, & periculo per itinera cōmeari, idque oīum maxime procedit, si peregrinantibus aliquam pensionē, & tributum accipiant. Vbi Domini terrarū pedagium exigunt, itinera tuta cōseruare debent, adeo, ut si damni itinerantibus a praedatoribus inferatur, ipsi ad emē-

L. datio.

datiōe teneant. Data tessera publice securitatis, aut da
to diplomate, securitate transibit. dedisse intelligitur.
Depredatus damni tēstibus probare dēt, & hoc verius
est: licet in spolio damni, & interesse in fo probetur, tū
p p odium delinquentis, tū propter probationis difficul
tatem, hoc tamen non procedit, si nō agatur contra de
linquentem, sed contra alium, qui dolo nō deliquit, sed
tantum in culpa est, sicut dominus territorij, qui tantū
ex quasi delicto tenetur, ob culpam, quod territorij
suum malis hominibus non purgauerit. Cum quis ex
altius dolo veniunt, per iuramentum probatio nō
admittitur. Vbi mercator per viam insolita profectus
esset, territorij dominus nullatenus tenetur.

Mercator. *Ex decisione Camere Imperialis 64. parte 2.*
Andreae Gailli, & decisionibus eiusdem 76. parte 3. Ioachimi
Nitsyngery.

R A P T V S.

Raptus non committitur, nisi cum violentia.

Cap. I.

Qui mulierem honeste viue de loco ad locum, li
bidinis causa conduxerit, is raptum commisit
se, videbatur. Sed re vera vis in raptu ne
cessaria est, vt ipsius pena dari possit, cum igitur libe
ra vxor Cais de eius domo exiens ad alteram cum Titio
a iustro, libidinis exercebat gratia, gressu esset, nec villa
vis ei, vel eiusdem merito illata fuerit, Titium de raptu
puniendum nō esse, visum est. Quando à principio
non constat, vtrum mulier volens, vel coacta rapta fue
rit, ne post delictum, raptorem excusaret, lex raptū pra
sumit. At si constet de voluntate à principio, de adulte
rio puniendus est.

Qui mulierem. *Ex decisionibus Palatij Apostolici Ve
netiarum 17. & 40. par. 2. Thome Trinsiani.*

Oculum rapiens mulierem iniuriam, quia poena pu
niendus sit. *Cap. II.*

Si quis virginem viripotentem, siue eius consensu in
platea publica osculatus fuerit, eius pudicitiam at
tentasse dicitur, & propterea multis poena mortis puni
ri debere videbatur. Sed re discussa mitius plectendum
esse placuit, nimirum pena relegationis à Ciuitate, quo
niam cum ad osculum tantum deuentum fuerit, neque
corporis, neque mentis virginitas maculata fuit, & ideo
cessante poena ordinaria, mitius ad arbitrium condēnan
dus est. Aliquando duerfas poenas inflictae sunt.

Si quis. *Ex decisione Consilij Neapolitani 276. Matthaei*
de Afflis, & resolutione criminali 96. Petri Caballi.

Raptus copula non secuta non puniatur.

Cap. III.

Finis raptus est libidinem exercere, quo cessante, de
lictum tollitur, quia spectatur effectus. Nec repeti
tur iure cautum, vt raptus absque copula puniatur,
Quamobrem raptorem attentantem ordinaria poena
nequaquam puniendum esse, conclusum fuit.

Finis. *Ex decisione Palatij Apostolici Venetiarum 41.*
par. 2. Thome Trinsiani.

Raptus non est punibilis, quando abducitur puella vo
lens, & aequalis, & sunt nuptiae.

Cap. IV.

Si tractato matrimonio, puellam volentem pater, &
filius abduxerunt, vt cum filio nuptiae fierent, rap
tus punibilis nullatenus est. & multo minus, matri
monio cum solemnitatibus Ecclesiae, exploratione vo
luntatis puella, decretoque Archiepiscopi, auditis con
sanguineis, subsecuto. Hodie lex ciuili, inter raptore
m, & raptam nuptias prohibens, penitus sublata est.

Raptus subsecutus nuptijs nullo iure punibilis est, si
inter contrahentes addit aequalitas.

Si tractato. *Ex decisione Collegij Pisani 19. DeBoris*
Marta, & decisione Extraneanti 96. Petri Garfia à
Toleto.

Cap. V.

Meretricis raptus punibilis non existit, Inhonestum
autem mulieris, quae vnum tantum amicum
admittebat, extra ordinem puniendus est.

Meretricis. *Ex decisione Palatij Apostolici Venetiarum*
33. par. 2. Thome Trinsiani.

Coitus violentum cum meretrice aliquando est pu
nibilis. *Cap. VI.*

Aliquando coitus violentum cum meretrice puni
bilis est, non poena raptus, sed alia extra ordinem,
iudicis arbitrio, & ita pluries obseruatum est, Tenens
clausam meretricem libidinis causa, de priuato carcere
non punitur, sed non ideo sequitur, quin alia mitiori pe
na pro motu iudicis puniendus sit, cum ad eum illicitum
exerceat, Meretrix etiā mortaliter peccat, ideo nō abiq;
absolui diceretur, quod peccare cogenda esset. Quid
si meretrix maritum habuerit? raptus cessat, sed poena
omnino infligenda est.

Aliquando. *Ex resolutione criminali 179. Petri Caballi.*

Attentans concubere cum puella nondum viripoten
te, quomodo puniatur. *Cap. VII.*

Si quis puellam nondum viripotentem carnaliter co
gnoscere attentauerit, in crimen raptus incidisse
non dicitur, quia delictum perfici non poterat: Itaque
capite puniri non debet, si vilis fuerit, in metallum dam
nabitur, honestior vero in insulam relegabitur.

Si quis puellam. *Ex decisione Gratiopolitana 555.*
Gudonis Papa.

Cap. VIII.

Non est verisimile, quod raptus consilium cum fer
uitore communicatur, qui dominum sequi te
netur, quoque nec vadit, quamobrem poena contra
auxilantes, contra ipsum locum non habere placuit.

Non est. *Ex decisione Rota Romana 408. parte 3. Iaco
bi Tutei.*

Crimen raptus spondae ad quem pertineat.

Cap. IX.

Quando agitur inter laicos, crimen sponsae ciuile est,
& ad iudicem secularem pertinet. Item propter
poenae genus, quia poena raptus corporalis est,
atque bonorum perditionis, licet sponsa de iure cano
nico raptori nubere possit, quando matrimonio tracta
tum praecessit, atque dissensus in consensum transiit, ta
men bonorum publicatio remanet.

Quando agitur. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis*
2. parte 1. Francisci Marci.

R E B E L L I S.

Rebello non probatur per narratiuam Papae.

Cap. I.

Rebello est materia valde praedicialis, & sine ma
xima culpa fieri non potest, Ideo ex narratiua Pa
pa, cōcedentis immunitatem certis castris Comitatus
Bononiae, vbi Bononiam rebellem esse assererat, rebel
lionem non probatur.

Rebello. *Ex decis. Rota Romana 6. De probationibus Mar
celli Crescentij, & decis. 7. de probationibus Ioan. Mol. edan
Nar.*

Negotia Papis probat rebellionem, incurrunt ad-
minicula. *Cap. II.*

Vbi autem cum Pape narratiua, aliqua adminicu-
la concurrerent, rebellionem probari vltimū est.
Concurrant igitur capitula inter procuratores Ci-
uitatis Bononię cum Nicolao Picino Capiteano Ducis
Mediolani, afferentes habere mandatum, de quo ta-
lis notarius rogatus fuerat, quę postea in eadē Ciuitate
pactus non momentaneos, sed tractū successuū hñtes,
sciēte, patiente, & nō contra dicente cōitate, effectum
habuere, & quāuis non fulcitur videbatur, quia vt cōi-
tas rebellis existeret, actus cōicatio, & conuocato consilio
expediti debuit, neq; de mandato constabat, quod præ-
sumendum non est. Tñ quia mandatum enunciatum
erat, & in antiquis verisimur, pro eo presumendum est,
preteritū quia nullus hunc actum, sine mandato veri-
similiter exercuisset, atq; effectum sciēte ipā cōitate
capitula habuere, atq; postea in publico cōitatis archi-
uū reposita, & licet hoc totius cōitatis scientiam nō ar-
gueret, sed tantum officialis per tempore existentium, tñ
concurreret, quod oratores Bononię veniam ā Papa
petierāt, ideo delictum arguitur, & ex his rebellionem
probatam fuisse, conclusum est.

*Vbi autem. Ex decisione eiusdem 7. De probationibus
Marcelli Crescenzi.*

Rebellio quid sit, & quomodo differat ā contumacia.
Cap. III.

Cum quis rebellis per sententiam declaratur, laesę
Majestatis crimen incurrit, secus si per bannū, vel
contumaciā, quę purgari potest; Rebellio ā contuma-
cia differt, quia, si in resistendo impeditur iurisdic-
tio, est rebellio, si in non comparendo, contumacia.

*Cum quis. Ex decisione Parlamentī Delphinalis 770.
per. 1. Francischi Marci.*

Tractatus rebellionis puniunt vltimo supplicio.
Cap. IV.

Qui proponunt, atq; concludunt patriā prodere,
etiamq; hostibus tradere proditores, atq; rebelles
sunt, & licet excusatio dilata fuerit, tamen affectus gra-
uissimi sceleris capite puniendus est. Nam & qui prodi-
tiones tractatum intellexit, & non reuelauit, vltimo sup-
plicio puniendus est, neque nouum est, quem ex solo
consilio capitaliter puniri.

*Qui proponunt. Ex decisione Rote Auenionensis 92.
Hieronymi Laurentij.*

Filij nati ante rebellionem patris non sunt puniendi
penā ā Iustiniano sancitā. *Cap. V.*

Macula patris filijs nascitur obedi, sed antea natis
nullō modo nocet, præsertim ad penam tam ri-
gorosē imponendā, quam Iustinianus Imperator, etiā
rebellium filijs dari iussit. Nec est inconueniens, vt lex
generaliter loquens restringatur, ne quis indebitē dam-
num patiatur. Quamobrem omnes Doctores, qui verē
articulū dispunserunt, hanc firmarunt sententiam, vt
Rebellis filij antea nati aliā penā plectendi non sint.

Macula. Ex decis. Collegij Pisani 253. Doctoris Marti.

RELEGATIO.

Doctor confinatus non est de Collegio. *Cap. I.*

Confinati ad honores tempore cōfinationis eligi
non possunt. Ideo Doctores confinati per lega-
tum Hostiensē, qui prius in Doctorū matri-
cula descripti erant, locum in collegio vltius non ha-

buerunt. Bonorum administrationem nō perdunt, ne-
que ā muneribus infirmes sunt, quia pena nemini im-
munitatem tribuit.

*Confinati. Ex decisione Parlamentī Delphinalis 360.
per. 1. Francischi Marci.*

Præsides qui relegant, an, & quando insulam assignare
valeant. *Cap. II.*

An Præsides, qui in insulam relegare possunt, ipsā
insulam assignare, ac nominare valeant? Si sub se
insulam habeant, & administrent, tunc potest cōclusionū
est, in alterā verō nequaquam, cui nullo modo presunt.
Extra territorij ius decenti impune non paretur. Tunc
ad Imperatorem scribendū est, vt ipse insulā assignet.

Ad Præsides. Ex decis. Cōsiliij Cathalonie Ludon Peguere.

Cap. III.

Confinia obseruasse, ad intentionem fundandā al-
legans, probare debet. Cum verō quis confinā
rupisse allegat, onus probandi suscipit.

*Confinia. Ex decisione Parlamentī Delphinalis 362. pare-
te 1. Francischi Marci.*

Relegati quando incipiunt seruare confinā.

Cap. IV.

In insulam relegatis, terminus mensis ad colligendū
farculas ā iudice concedi debet, atque ita fieri con-
suevit. Cum autem Titius terminum nō petierit, & in-
fra mensem in ciuitate caperetur. Fictus obligacionis, at-
que fideiussionis penam accusari instabat, ex quo neq;
sententia, neq; obligacioni, & fideiussioni paruit. Et cū
magna Curia Vicarie rei ā penā absoluisset, & fictus in
Regno non appelleret, atq; dubitaretur, vtrū ad recur-
sum admittendus esset, Regium Consiliū pro affirmā-
tia indicauit, nam res pessimi exempli est, quod quis
authoritate propria faciat, quod ā iudice obtinere con-
uenit, neq; sciat fictus, quando confinij tēpus incipiat,
atq; in ciuitate, reus, ignorante fisco, existat, ex quo mul-
ta mala euenire possent: Sed quia reus exterius erat, at-
que multa in factis probauit, postea liberatus est.

*In insulam. Ex decisione Cōsiliij Neapolitani 387. In-
censij de Franchis.*

REMISSIO CARCERATORVM.

In remittendis criminosis, quot sint consideranda.

Cap. I.

In remissione malefactorum de crimine constare
oportet, & quod in territorio iudicis requirētis
commisissum fuerit, de quo index requisitus, ante-
quam remittat, informationem facere potest. Nisi in-
dex requirens informationes transmittat, prout fieri
consequitur. At si delatus vagabundus esset, vbiq; puni-
ri posset, quoniam domicilium non habet. Item hæc
fictus vbiq; puniri potest: si crimen penes iudicē de-
tinentem commiserit, de illo prius, antequam remitta-
tur puniendus est. Iudex autem debet requirere debet,
aliter remittere non tenetur. Processus coram iudice
remittente factus, standum non est, quoniam incompe-
tens erat.

*In remissione. Ex decisione Gratianopolitana 203. Gui-
donis Papa.*

Remissio non est faciendā, nisi de delicto plenissime
constet. *Cap. II.*

Inter Reges Inuictissimum Sebastianum, & poten-
tissimum Philippum, conuentiones circa piratas
de vno Regno ad aliud nō remittēdos factę sunt. Cum

L 2 autem

autem Roiz de furto non accusetur, sed quia causa immediata fuit, vt pyratæ nauem Antonij mercibus spoliarent, ergo non is videtur causæ remissionis, à quo cõventionis verba remouentur. Quando lex, vel statutum penale de persona delinquentis loquitur, tunc mādans illud fieri, non cõprehenditur, multo minus, qui solam delicto occasionem præbuit, neq; constabat eum scapham propriam pyratæ acco. immo latē ad effectum sequitur spoliandi nauē, ideo crimē nō probari viliū est: Indicia, & coniecturæ non sufficiunt, nisi in casibus à iure expressis, sed ad remittendū criminofum non sufficere, conclusum fuit, quoniam leges immunitatē regnorum auferentes, exorbitantes sunt, atq; odiosæ, cum contra ius gentium exorbitant, atque cõem totius orbis Christiani praxim. Ideo plures in Senatu decisiū est, vt nisi plene de delicto cõstet, remissio nullo modo fiat. Nisi probatio per testes idoneos, vel apertissimis documentis facta sit, de delicto constare non dicitur, summa iurum igitur testis in Galicia interrogatorum, sine partis citatione processum non facit, per quem de delicto clarissime appareat. Nisi igitur de delicto clarissime cõstet, remissio de regno ad regnum faciendā non est.

Inter Reges. *Ex decisione Senatus Regni Lusitanie 363. Antonij Gama.*

Lex de remittendis carceratis pro vno delicto, an extendatur ad simile. Cap. III.

IN Senatu sæpe super hac lege fæderis circa delinquē tū remissionē, dubitāt est, an illa loquēs de eo, qui fugitū hominē occidit, ad eum, qui sclopo necat, extendatur, & post multam discussionē ita obtinuit, vt ad hoc genus armorum, tanquam aequē ac balistæ in Republica perniciosum amplietur, & ita lege Regia postea decisiū fuit, in casu remissionis plenissimē de delicto constare debet, præsumptiua probatio non sufficit.

In Senatu. *Ex decisione eiusdem 279. Antonij Gama.*

Remissio delinquentis est faciendā ad indicem delicti, vel originis. Cap. IV.

IVdex domicilij, neque inquirere, neque de delicto alibi commissio cognoscere valet, quoniam eius Respublica offensā nō est, nec illius foro aliquo modo reus subiicitur: Et licet contrarium videatur, quia iste delinquens ad suam patriam nunquam rediret, neq; ad delicti locum, & ita impunitum remaneret, si tamen cõtra ipsū inquisitio facta fuerit, atque processus, à delicti, siue originis iudice, captus alibi, ad iudicem petentem remittendus est: Quamuis secundum aliquos huiusmodi remissiones fieri nō consueverint, criminofus autem vbi reperitur iudicari debet, si ex aliquo capite domicilium sortiatur, vel vagabundus exstat.

Iudex. *Ex decisione Consilij Neapolitani 26. Thome Grammatici.*

Reus an remittendus ad locum delicti, & quibus concurrentibus denegatur. Cap. V.

Maximè Reipublice conuenire videtur, scelera eò loci puniri, in quo fuerint perpetrata, vt sic illius iurisdictionis satisfactio fiat, quæ offensā est, magistratus ipse offenditur, cuius interest prouinciam malis hominibus expurgari. Item quia ibidem testes facilius reperiuntur ad probandum. & reddita pœna solatium fit damnum passis cognatis, affiniбусq; eorum, ideo delinquentium remissiones conuenire fieri dispositū est, sed post quā Regia, & Cinitates diuersorum Principum esse ceperunt, consuetudo in contrariū introducta vñ, quia alter alteri obedire nō tenetur, quæ etiā inter eundem Regis diuersa Regna obtinuit. At si delictū adeo atrox existeret, vt totius vniuersalis Reipublice interesset, crimē impunitum non relinqui, tunc omnino re-

missio faciendā est. Delictum autem per Beldam in personam Regij officialis commissum, inter atrocias connumerandum non videtur, quoniam Regium officialem offendit, non animo rebellandi contra Regem, aut eidē iniuriā irrogandi, de quo nullatenus constat, sed ex odio particulari, prouocatus ab illo, ergo crimē lætæ maiestatis non est, nec inter atrocias numerandum, sed neq; pro leuibus, neque pro atrocibus quando ciuilitate agitur, remissio fieri consuevit, idem dicendum esset, si cõsuetudo inter regna eiudē Regis non obtineret, vt Beldam ad Regnum Valentie remittendus non sit, qm̄ à iudice dicti loci solemniter petita non fuit, & solemnitate non seruata, reus propria libertate spoliatus, restituendus est, Itē iudex requirens iurisdictionē in res hñe, & de delicto plene constare ostendē dēt. Cū de violentia iudicis requirentis timetur, remissio denegatur, prout Beldam remitti denegandum esse, conclusum fuit.

Maximè. *Ex decisione Consilij Cathalonie 62. Ludouici Tegueræ.*

In Regno Franciæ remissiones fiunt. Cap. VI.

IN terris quæ sunt sub Domino Rege Franciæ, eiusque iurisdictioni subalternantur remissionem fieri debere conclusum est, atque ita arrestum latum fuit.

In terris. *Ex decisione Senatus Burdegalesis 29. Nicolai Boerij.*

De eodem. Cap. VII.

VM autem iudex domicilij, vel originis de delicto alibi commissio cognoscere possit, ideo in sui præiudicium remittere nō tenetur, ideo cum in Curia Graynodani Petrus de Iodomia cum equa, siue porius bestialitate inquireretur, & ab officialibus ad locū Nucireti remitti instabatur, vbi delictum commissum fuerat, ordinatū est, qd iudex Graynodani assistere iudice Cassiente, loci delicti, processum cõpleat, & quò ad locum executionis fienda, vbi condemnatione opus esset, per Curiam deliberabitur.

Cum autem. *Ex resolutione Parlamenti Delphinalis 331. parte 2. Francisii Marci.*

Cap. VIII.

SI iudex loci, vbi delictum commissum est, delinquentē ad se remitti petat, & delictū nō leue, sed atrox existat, nec ciuilitate, sed criminaliter agatur remissio faciendā est, vt crimina publice puniantur, atq; vindicentur, siq; alijs præcidiatur materia, vel occasio delinquendi, iudex autē, à quo remissio petitur, summam prius cognoscat, utrū reus in delicti loco contumax fuerit: Hac remissio non vrbaniute, sed ex necessitate faciendā est, vique adeo, vt iudex eadem facere detrectans, malè faciat. At si remissio nō petatur, interim iudex facere nō cogitur, sed licet cognoscere, ac delinquentem punire poterit, vbi deprehensus fuerit, cum igitur in hoc casu nulla remissio petatur, ab eo iudice in cuius ditone furtum commissum est, & quælor H. tanquam iudex loci, in quo homicidium patratum fuerat, eum duntaxat in casum, quo captiuus propter furta summo supplicio afficiendus non veniret, cum ad se remitti peterat. Iccirco N. furti nomine, de eo supplicium sumptū fuit.

Si iudex. *Ex decisione Collegij Lipsensis 5. Iacobi Thomingij.*

Consuetudo de non remittendis carceratis obtinet inter diuersā dominia. Cap. IX.

REmissio delinquentis à nullo alio iudice fieri potest, quā originis, vel domicilij, ad loci delicti magistratum, si igitur nullam iudex iurisdictionem habet, ab eodem remissio peti nullo modo potest, ne Vrbane quidem agendo exequi potest. Inter iudices autem, qui sub eodem Principe, vel dominio sunt, secus est, nam ab ipso solo Principe, vel domino iurisdictionem in om-

in omnes emanat, & propterea inter eos, ubi crimen im-
punitum remaneret, remissio facienda est, & consuetu-
do in contrarium, tanquam irrationabilis non valeret.
Cum igitur dominia Baroniarum in Cathalonia distin-
da sint, nam Barones veluti Reguli sunt, & vniuersi
eorum altam iurisdictionem habent, ita vt vnus alteri obedi-
re non teneatur, conclusum est, remissionem fieri nō
potuisse, obstante consuetudine generali, quæ inter di-
uersa dominia approbata est.

Remissio. *Ex decisione Consilii Cathalonie 2. Ludonici
Pegueræ.*

Cap. X.

Criminosus condemnatus ad indicem, ad quem ap-
pellauit, remittendus est.
Criminosus. *Ex decisione Rota Romana 4. De appella-
tionibus in antiquis.*

Iudex delicti consummati petit remissionem à iudice
loco mandati. Cap. XI.

Si in patria Delphinali delictum fieri mandauit, & in
provincia perpetratum est, officarij provincie su-
per remissione magistratum Delphinali requirere
possunt, quoniam non ubi mandatum est, sed in loco con-
summati delicti iudicandum est: sed quia locus conten-
tiosus prope fines patrie Delphinalis existit, nec est suf-
ficienter probatum in provincia perpetratum esse;
ideo processus definitus non fuit.

Sin patria. *Ex decisione Gratiopolitana 104. Guidonis
Tape.*

Iudex ad quem remittitur, nouum processum facere
debet. Cap. XII.

Ex confessione coram iudice remittente facta, dela-
tus condemnari non potest, quoniam coram non
suo iudice facta, non valet. Nouum processum iudex fa-
cere debet, & secundum quod ei videbitur delatum pu-
niri, & ita seruatur tamen in Curia Parlamenti, quam in
cæteris Curis Delphinalis.

Ex confessione. *Ex decisione eiusdem 420. Guidonis
Tape.*

Remissio non habet locum in contractibus, nec in de-
lictis si ciuilitè agitur. Cap. XIII.

Quidam de Narbona iniuriam aduersus mesecit,
Tholosæ commorantem, quem cum Tholosæ,
actione iniuriarum conuenirent, Narbonensē excipit, q̃
non propterea ibi forum sortitus fuerit, cum inibi neq̃
pergulari, neq̃ armarium, aut domicilium habet, sed
conclusum fuit, neque trahi, neque cōueniri posse, nisi
ubi reperitur, quia sicut in contractibus remissio locū
non habet, ita nec in delictis cum ciuilitè agitur.

Quidam. *Ex decisione Cappella Tholosana 320. Ioannis
Corserij.*

In contractibus, an, & quando remissio facienda sit.
Cap. XIV.

Ad locum contractus remissio non fit, quia foris
ratione contractus, vel rei sitæ personam non
alstringit, cum ex accidenti fiat. Nisi fori priuilegio re-
nunciatum esset. Aut alterius Curie, quis se submitte-
ret, tunc enim verbo tantum, non autem re, facienda
est. In remissione facienda, partis vocatio necessa-
ria est.

Ad locum. *Ex decisionibus Parlamenti Delphinalis.
400. par. 1. & 244. par. 2. Francisci Marci.*

REPRÆSALIE.

De repræsalis, & earum origine, & quando conce-
dendæ. Cap. I.

Repraesalia est potestas impignorandi contra
quēlibet de terra debitoris, data creditori pro
iniurijs, atq; damnis: Et repræsalium vsum
non nouissimam receptum esse cōsuetudine, notū est, q̃
Bartolus voluit, sed à vetustissimis Romanis legibus ra-
dicem sumpsit, tametsi non negatur, vocabulum illud
fœdum, ac barbarū esse, sed tamē apud iurisperitos nūc
vsurpatum. Multis autem casibus à iure permixta sunt,
vt si quis iustitiā administrare neglexerit, vel recusaue-
rit, & superioris copia haberi non possit. Item qui iudex
alterius, arbitros dare renuit, aut iudices delegatos, ex-
tra locū, ubi quis aduersarij potentia perhorrexit, vel ip-
se aduersarius, iurisdictionem iudicis non suspecti pro-
rogationem denegat. Possunt tum peti repræsalie, quan-
do iniustitia fit à populo, tanquam ab aliquo Tyranno,
vel populo ceruicem erigente, ac superiorem nō agnos-
cente. Etiam ob iniustitiā illatam repræsalie indulgenti-
am aduersus iudices, si per viam iuris nequeant cōueni-
ri, veluti si quis iniuste cōdemnatus, soluiere cogatur, is
enim repræsalis cōtra talem iniustitiam impetrare po-
test, cum alio remedio consultum esse non possit. Sed
& propter delictum, si quod iudex commisit, pro quo
omnes ciues puniuntur, repræsalie concedi possunt. Is
qui causam repræsalis dedit, siue cōmunis aliqua sit,
siue priuatus quispiam, damnum ex illis passio, omne re-
farcire tenetur, Idque indubitatum est, quod tamē non
procedit, cum iniuste, & contra æquum, ac bonum illæ
concessæ arguerentur.

Repraesalia. *Ex decisione Camera Imperialis 1. parte 6.
Ioachimi Nysingerij.*

Repraesalia exequuntur contra bona existentia in terri-
torio concedentis. Cap. III.

Marca, siue Præsalia contra res, & bona sita in terri-
torio concedentis licitè exequi potest, q̃ est de-
bitè laxata, & intimata iniustitiæ defectū. At si huiusmo-
di bona pro vsu necessario incolarū, & habitantiū in ter-
ritorio concedentis, deseruirent, vt in animalibus cōda-
tis ad equitandū, vel mercatus vendendum, secus est.
Quamodò cum vsus Anetis ad vtilitatē, & necessitatē
subditorum præsentis patrie tendat, pro paucis certo-
rum montium, qui alias inutiles essent, per Curiam de-
liberatum, atq; ordinatum est, quod facta prius delibe-
ratione, atque estimatione ipsius sub cautione idonea
restituatur Arbellis, donec aliter prouidum fuerit.

Marca. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 332. parte
2. Francisci Marci.*

Repraesalia à quo concedendæ sint. Cap. III.

Per alium repræsalie concedi non possunt, quam per
eū, qui superiorem non recognoscant. Nisi copia sit
prioris haberi non possit, aut ex forma statuti, vel con-
suetudinis quilibet iudex laxare possit. Curia autē Par-
lamenti pro executione eius arresti, in defectū iustitiæ
repræsalis cōcedere potest, q̃m via militari procedere
potest, sicut quilibet iudex pro executione sententiæ, bel-
lum indicere posset, maxime atterita prerogatiua Curie
præfectorum prætorio, à quorum sententiis non appel-
latur. Et cū recursus ad Regem habitus esset, literarū
suspensionis concessisset, pendente reuisione, præstita
cautione, executioni demandatur. Ei qui repræsalia
abutitur, quadrupli poena imponitur.

Per alium. *Ex decisione eiusdem 358. par. 2. Francisci Marci.
L 3 Cap.*

NEquē in Nundinis Lugdunensibus, quæ legis auctoritate introducæ sunt, neque in alijs repræsentari fieri conuenit, sed p iunera, iure dispositū non reperitur. Legati autem ubique tuti esse debent, quoniam eorum officium necessarium est, sed per priuilegiū Regis omnes ad Nundinas accedentes, eundo, ac redeundo securi esse debent, ne per marca præfalia, vel repræfalia capi aut detineri possint.

Neque. *Ex decisione eiusdem 415. parte 2. Francisci Marci.*

Repræfalia quo iure, & causâ, & à quo conceduntur.
Cap. V.

Repræfalia, quæ iure communi pignorationes vocantur, nullo alio iurē, quam diuino permissæ reperiuntur, sed & illud incorrectum remanet: & cū nulli sibi ius dicere fas sit, superioris auctoritas, & iusta causâ ad illas concedendas necessaria sunt; vt si Princeps, vel dominus loci iustitiam facere, neglexerit, vel denegauerit, quibus iudicis, homines illius capi possunt, atque bellum contra omnes gentes, totamque terram indici, nullo bello opus est, sed sola causâ discitur, vtrum iusta sit, & ita Curie Parlamenti stylus est.

Repræfalia. *Ex decisione Gratiopolitana 32. Guidonis Papa.*

Superior illius, qui iustitiâ denegat, aut negligit, prius ad eundem ius est, si possibile est, quâ repræfalia concedantur, sed noster stylus contrarium obseruat.

Superior. *Ex decisione eiusdem 33. Guidonis Papa.*

Repræfalias propria auctoritate faciens, quomodo puniendus. Cap. VII.

De iniuriâ igitur subito illata, atque recursum ad superiores eorum, qui dānum intulerunt, prius cōstitueret, item de neglectâ, siue denegatâ iustitiâ, vt repræfalia concedantur, quibus sit nō seruatis seruandis, de facto ius sibi dicens, pro damno quod in alieno territorio passus est, aliarum personarum merces accepit, quas in territorio Domini ipsius patientis inueniērit, in crimen punibile, iudicis arbitrio incidit, vltra ablatarum, atque retentatum rerum restitutionem.

De iniuriâ. *Ex resolutione criminali 122. Petri Caballieri.*

Decodem. Cap. VIII.

Et ideo rei per biennium à Principatu Cathalonie banniti fuere.

Et ideo. *Ex consilio Cathalonie 11. Ludonici Pegneri.*

Committens repræfalias in libris publicis, propter non habitam iustitiā, an, & quomodo sit puniendus. Cap. IX.

Franciscus impatiētiâ ductus, q̄ magistratus Reipublicæ Genuensis nunq̄ ad finē deueniret, sibi ius, & iustitiā administrandi, super interesse quodā aduersus Rempublicam prætenso, abstulit per vim, non tamen arguta, libros ex Archiuo publico, in quibus nomina debitorum Reipublicæ continebatur, eo animo, & consilio, vt magistratū ad iustitię administrationē incitaret, à notario officij libros, vt partim videret, sibi exhiberi fecit, & accepto cartulario, super humeros vnus ex illis, qui cum eo erat, exposuit, q̄ ēcābstulit, & violenter manualia cartularij cū pandecta eiusdē accepit quibac̄ ceptis aufugiendo currebat, notarius autem acclamādo currebat, cōsequens vsq̄ ad Ripam, & nemine vltius vidit, quæritur igitur, quā pena puniendus

fit, & circumscrip̄ta illa iuris parte, in qua de vi publica, & priuata agitur, item de peculatus crimine, statuto Genue dispositum est, quod si robaria facta sit, vltra decem libras, vltimo supplicio puniri debeat, librorū autē aestimatio secundum papirum faciēda non est, sed significationē ad nomina in eis contenta, quanti vendi possent. Sed cum non animo, & intentione furandi, cōmissum fuerit, cum idem Franciscus literas ad magistratū scripserit, se paratū esse restituere, si iustitiā sibi ministrata fuerit, ex quibus à principio restituendi animū habuisse apparet, & qualibet causâ quantumuis iniusta, excusare potest, præsertim quia creditor, quando aliter non potest, rem debitoris auferre potest, etiam si debitor esset Rex. Nec est nouum, vt quis propria auctoritate sibi ius dicat, in dubio autē iuris proprii conseruandi causâ, non autem iniuriarū interdē, fecisse præsumitur. At si causâ iustificari non possit, quia in facto verum non esset, iustitiā sibi denegatā fuisse, prout ita præsumendum est, sed solum sibi persuaserit iustitiā denegatam esse, & ita à culpa non excusaretur, tunc quidē arbitraria pena puniendus esset. Magistratus igitur allegatam causā considerare debet, nā & Principes ius fori conscientie, non autem cōmune rigorosum attendere debent. Cū ex eo solo puniri possit, ne res transcat in maiorem exemplum penam arbitrariā secundum eius conscientiam declarare debet.

Franciscus. *Ex decisione Pori Fiuizani 15. parte 5. Bonuini Canaleani.*

REVS CRIMINIS.

Nomen accusati quando inter reos receptum sit. Cap. I.

An te litis contestationem accusati nomen inter reos receptū dicitur, accusatio in actis redacta est, accusatū siue citatus, & datus ad respondendum terminus, qui si compareat, dilatoriasq̄, opponat, & iudex illis non obstantibus, ad vltiora procedendū esse iubet, accusati nomen inter reos, receptū dicitur, idem si non compareat, & accusatore instante, iudex ad vltiora procedat.

Ante. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 723. parte 1. Francisci Marci.*

Reus an debeat personaliter comparere, & libello respondere. Cap. II.

Personaliter citatus, cum ciuilit̄ in causâ criminali agitur, libello respondere tenetur, & si non cōpareat, excōmunicari potest, ne dum propter penam ordinariam, sibi pro crimine infligendam, vel causā, in qua procurator interuenire non potest, sed etiā propter criminis, vel scandali, in partibus exorti, enormitatē, aliorumq̄ terrorem, ne similia per petrentur, forte, quia ita per testes constare non potest, & ideo ad respondendū libello iuxta mandatū Papæ personaliter venire debuit. Ex quacunque causâ quis personaliter citatur, procuratorem mittere non sufficit.

Personaliter. *Ex decisione Rota Romana 2. de libellorū oblatione in Ngonis.*

Reus qui in tortura purgavit, diffinituē absoluenodus est. Cap. III.

Probationes, & indicia per torturam adeo purgantur, vt torto vltieris non noceant, etiam si essent vehementissimi, tortura repeti non potest, quamobrem huiusmodi reū diffinituē absoluenodus esse, cōclusum fuit. Probationes. *Ex decisione Consilij Cathalonie 70. Ludonici Pegneri.*

RESISTENTIA.

Indici, an, & quando resistendum. Cap. I.

Vbi iudex de facto, extrajudicialiter contra ius procedit, cuiuslibet, etiā priuato resistere licet, quamuis grauamen reparabile sit: At si seruato iuris ordine, & valde refert, vtrum damnum irreparabile existat, in qua specie resistere licitum est. Idem si reparable, & de iniuria euidenter constet. Aliter magistratus obtineatū est, cum appellatio permilla sit.

Vbi iudex. *Ex decisione Camera Imperialis. 18. parte. 5. Ioachimi Myngery.*

Resistens Curie qua poena punitur.

Cap. II.

Quando iudex officium suum exercet, eidem resisti non potest, semperque officij ratione facere psumitur, quando ea facit, quae sine iurisdictione exerceri non possunt. Non licet igitur cuiuspiam in actū capturae officialibus, vel executionibus iustitiae resistentiam facere, Aliter facientes, puniendi sunt, & cum poena sancta non fuerit, iuxta facti personarumque qualitatem arbitraria erit, aliquando vsque ad mortem arbitrium extendere posse, certum est. Quid si cum armis resistentiam fecerit? Quid si iustitiae ministrum vulnerauerit? Quid si occiderit?

Quando. *Ex decisione Consilij Catholici onia 59. Ludonici Peguera.*

RIXA.

Author rixae an sit de omnibus condemnandus.

Cap. I.

Cum Vincentium, autorem rixae fuisse non probetur, Neque testes pro rixae examinati praesens deponunt, quoniam ex inquisitione Scraphinū vulnerauerit, propter incertitudinem, omnes absoluerunt esse, conclusum fuit: propter incertitudinē actus fauorabilis, vti sunt, haereditas institutio, tutoris datio, libertatis largitio vitiantur, multo magis odiosa, & restituta vitari debent. Cum igitur ex pluribus interuenientibus, quis nā vulnus intulerit, ignoratur, omnes absoluerunt licet. Aliter dicendum est, quādo civiliter agitur, actione legis aequilae pro damno dato, seruoque occiso, ex praesumptionibus autem criminaliter, nullus damnum debet. In penalibus prompiores iudices in absoluerunt, quā in condemnando esse debent.

Cum Vincentium. *Ex decisione Rota Bononiensis, 413. Cassir Barziz.*

Mediatorem rixae occidens, an teneatur.

Cap. II.

Si quis aggressus rixae mediatorem casu occiderit, non tenetur, nam cum gladio, & baculo simul venerit, ad offendendum venisse praesumitur: Praesertim cum aggressi balistam ceperit in strapede sine strapedio, quā dimittere volebat. Nisi enim aggressus mediatorem percussisset, per quem vires aggressoris praevalere uidebatur, ipse aggressus intersectus esset, ergo illum occidēs de homicidio non teneri, visum est. Pro homicidio absque dolo commissio exilij siue relegationis poena imponitur, Mediatorem rixae percussit, neque iniuriarum actione, neque lege Cornelia tenetur, sed pro mortu iudicis tantum, si culpam commiserit, si verò nullam, absoluerunt est. Aggressus solam defensionem cogitat, & cum mediatorem telo, & baculo armatum uidit,

in maiori vitae discrimine constitutus videbatur, non teneatur. Melius est aduerus iniuriam se preparare, quam se in discrimine coartare.

Si quis. *Ex decisione Senatus Burdegalesis, 83. Nicolai Boerij.*

Cap. III.

Iudex, qui aliquos rixari uidit, illosque non impedit, atque ad eosdem separandum non se interponit, ab officio remoueri debet, & ita arrestum latum fuit.

Iudex qui. *Ex decisione eiusdem 83. Nicolai Boerij.*

RESTITVTVS.

Restitutus plenarie, quid recuperet.

Cap. I.

Quā Papa plenarie restitutus est, etiā ad bona in alium translata, & per illum possessa restitutus intelligitur, & ita conclusum est.

Quā Papa. *Ex decisione Rota Romana, 118. parte 3. Jacobi Tutei.*

Restitutus non intelligitur ad ea bona, quae propter incapacitatem capere non poterat.

Cap. II.

Cum quis restitutus est, postquam hereditas per institutos adita est, Ideo ad ea bona, quae sibi obuenire potuissent, si incapax non extitisset, restitutus non intelligitur, Quando patris hereditas filio, ante incapacitatem delata est, per restitutionem, ius adeundi recuperat, si verò in capacitatis tempore delata fuerit, non recuperat. Restitutus omnia bona recuperat, quae alteri per sententiam condemnatoriam quaesita fuerant, sed ius petendi legitimam in bonis matris, haereditibus infuturis, & ex dispositione matris, cuiusque morte tempore in capacitatis superueniente, quae situm fuit, condemnatio hunc effectum operari non potuisset, nisi mater mortua fuisset. Hoc ius petendi legitimam, quae situm fuit, dici non poterat, quoniam in confiscatione bona futura non veniunt.

Cum quis. *Ex decisione eiusdem 515. parte 1. in Xraissimis Bualis.*

Restitutus ad famam non intelligitur, qui soluit compositionem pro condemnatione.

Cap. III.

Si quis per gratiam Principis de cōdemnatione, quae infamiam irrogat cancellatus fuerit, etiā ad famam restitutus intelligitur, quia beneficia Principis laudissime interpretanda sunt, sed quando cancellatur, quia aliquid soluit, ad famam restitutus non intelligitur: solutio banni vim restitutionis non habet, ideo soluit penam condemnationis à iudice, sed infamiam à iure irrogatam non abluit, solutio poenae non tollit factū, ex quo infamia sequitur, pecunia non tollit infamiam. Quamobrem cum quidam notritis propter cōdemnationem de matricula abrasus esset, vigore statutorum collegij, per solutionem poenae in pecunia, cōdemnationem redimetem, aduersus abrasionem restitutus non intelligitur, neque ad infamiam ex delicto incursum. Quamuis in precibus compositionis, etiā super derogatione supplicatum esset, Nihilominus quia rescriptum nihil dixit, & clausula derogatoria appositae non fuerat, Ideo ad matriculam restitutus non esse iudicatum fuit, Ideo ex noua clementissimi Principis gratia postea restitutus est.

Si quis. *Ex resolutione criminali 174. Petri Caballi.*
Cap.